

Biyograf

Fethullah Gülen

Gülen'i
sıra dışı hayatı
ABD'de geçirdiği
dokuz yıllık
hikâyesi.

ve
Gülen'le
son
röportaj

Faruk
Merican

50.000 adet

DK
DOĞAN
KİTAP

İçindekiler

Önsöz	11
Birinci bölüm / Mayıs 1992, Houston	15
İkinci bölüm / Ekim 1995, İstanbul	18
Üçüncü bölüm / Şubat 1998, Vatikan	22
Dördüncü bölüm / Kasım 2001, New Jersey	26
Beşinci bölüm / Mart 2002, Pennsylvania	30
Altıncı bölüm / 1966: "Edirneli Hoca" İzmir'de	34
Celal Bayar'm elini öptüğü hoca	37
Çile dolu öğrencilik yılları	39
"O yaşlı kadını unutmadım".	42
İlk ihbar, ilk soruşturma	46
Üç liderin siyaset daveti	48
"Servet sahipleri harekete geçse..."	53
Gülen'in cezaevinde gördüğü gençler	55
Tanık kürsüsündeki albay	58
Gülen cezaevinden çıkıyor	60
Özal'm oğlu Ahmet'le vaaz dinlediği yer	66
Gülen'in cevap verdiği 131 soru	67
1981'de ne olacaktı?	69
"Halının üzerinde ölmek istemiyorum".	71
Ankara Arı Sinemasındaki konferans	75
O gece Van'a niye gidecekti?	80
"Eylül" romanındaki kahramanlar	82
Gülen'i ağlatan "Türkiye" seslenişi	84
Harvard profesörüne yazdığı mektup	87
Özal'm İzmir adaylığı	90
Gülen'in Eşrefpaşalı tutkunları	91
Devletin hazinesi emanet edilecek işadamı	96
İzmir'deki boykot nasıl kırıldı?	97
Ağlayan çocuk fotoğrafı	100
"Geliyorum" diyen ihtilal ve karanlıktaki umut ışığı	102

Yedinci bölüm / 1980: Gülen'in en zor yılları 104

İhtilal gecesi baskını	105
Kurt ve kuzu hikâyesi	107
Sitem dolu "Sızıntı" başyazısı: "Neredesin?"	108
Aydınların Turancı, faşist, gerici çelişkisi	111
Özal MGK'da Gülen'i savunuyor	113
Annesinin evine geç kalınca	116
Karnına dayanan silahın namlusu	117
Hafize Özal, Gülen için ne dedi?	119
Burdur'daki tatsız günün sonu	120
Altı yıl çile çektiren sıkıyönetim kararı	123
Suudi polisi Gülen'i gözaltına alıyor	124
"Ölmek için hangi günü bekliyorsunuz?"	126
Nairn Süleymanoğlu Gülen'i nasıl ağlattı?	129
Kürsüde bayılmasına sebep olan olay	131
Mimar Sinan Roma'ya gelseydi	132
Çankaya Köşkü'nde yankılanan başyazı	136
Gülistan Sarayı'ndan gelen destek	138
Los Angeles'ta Türkiye özlemi	141
Avustralya yolundaki sürprizler	145
Bir kolejden insan manzaraları	146
Orta Asya gezisinin sırrı	150
Bakü'den Gülen'e gelen telefon	151
163. Madde için tebrik mesaj	152
Geceyarısı gelen seçim sonuçları	154

Sekizinci bölüm / 1994: Yol ayrımındaki Türkiye 157

Yaşar Kemal'in romanındaki kaymakam	159
Kasım Gülek, Gülen'i ikna ediyor	164
İki röportajın hikâyesi	167
"Mürtet miyiz?" sorusunun arka planı	168
Moğolistan'daki dört komutan	169
Metin Akpınar'ın pişmanlığı	172
1993'te yaptığı uyarı	175
Deniz Gezmiş sağ olsaydı	176
Attilâ İlhan'ın duygulandıran sözleri	178
İhsan Doğramacı'nın Gülen'e soruları	181
Orgeneral Adnan Doğu, Gülen'e ne dedi?	183
Gülen, Ecevit'in evinde neye dikkat etti?	184
Ecevit, Çevik Bire ne dedi?	186

"İki kişinin cenazesine katılmak isterdim".	188
Vatikan buluşmasının perde arkası	191
Vatikan'a gitmeye nasıl karar verdi?	193
Ecevit'ten gelen "ABD'ye gidin" telefonu	195
Güneşe hasret 2,5 yıl	198
Türk aydınlarından beklediği itiraz	201

Dokuzuncu bölüm / 2000: Bir davanın hikâyesi 209

Düğmeye bastıran senaryo	210
Genelkurmay'm dava karşısındaki tavrı	212
Genelkurmay'm reddettiği rapor.	215
Gülen'in avukatlarından istediği iki şey.	217
DGM'nin incelediği 1 150 vaaz kaseti	218
İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinin kararı	220
"'Cumhuriyet' muhabirini yabancıya şikâyet etmem"	223
Savcı Yükselin kitabından 18 alıntı yaptığı ceza hukukçusu konuşuyor.	225
Çetin Özek: "Gülen teokrasiye karşı".	228
"1989, hangi suçun tarihi?".	231
Orgeneral Çevik Bir'in odasındaki görüşme.	233
Ankara Palas'taki toplantının karan.	235
Vietnam ve Kamboçya'da manşet olan Türk köylüsü	237
Savcı Yüksel'i kimler tuzağa düşürdü?	239
"Allah'tan başka kimseden af dilemem".	242
Neden kalp ameliyatı olmadı?	244
Gülen'i beraat ettiren karar.	248
Ne zaman dönecek?	249

Onuncu bölüm / 2008: Fethullah Gülen'in dünyası . . . 252

Nobel adaylığını neden kabul etmedi?	253
Bu işin tarihini yazarlar yanılacak	255
Hasan Âli Yücel'in Atatürk'e cevabı.	256
"Güneş Ülkesi"nin yazarı Campanella gibi	259
"Okul, okul, okul" diyerek ölen adam	262
Güvercin yumurtasına sıkışmış kartal	264
"Türkler kira bedelini 400 yıl önce ödedi".	267
"Beni Afganistan'a gömün" vasiyeti	270
Faust-Mefisto kavgası	278
Ne Allah'ın savcısı, ne cehennem ateşçisi	280
"Niye Demirel'i desteklemiyorsun?" mektupları	282
Romalı Komutan Cato ve Napolyon.	283

Perihan Savaş'a verilen ödölün anlamı	286
Ağlatan İslam videosu	289
Dünyayı bekleyen kaçınılmaz kriz	290
Bilkent Üniversitesi'ndeki Fethullah Gülen tezi	293
İki MİT yöneticisinin sözleri	298
Fukuyama: "Türkiye çözümünü buldu".	300
İsviçreli profesörün elindeki Gülen kitabı	302
Dizin	305

Önsöz

1988 yılı sonbaharıydı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kayıt yaptırmak üzere Ankara'daydım. Eylül ayının ortalarıydı. Normal kayıt süresi bitmişti ve mazeret kayıtları için birkaç gün beklemem gerekiyordu. Ankara âdeta öğrenci kaynıyordu. Herkes hem kayıt yaptırma hem de kalacak yurt bulma telaşındaydı.

Bir gün Ortadoğu Teknik Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nü kazanmış İzmirli bir öğrenciyle tanıştım. İkimiz de Ankara'da yeniydik. Birlikte yemek yedik, sohbet ettikçe birbirimize ısındık. Fethullah Gülen'in ismini ilk defa İzmirli bu yeni arkadaşşımdan duydum. Onun Gülen'i tanımış olması normaldi, çünkü Gülen 1966'dan beri İzmir'de yaşıyordu.

1993'te Ankara'da gazeteciliğe başladım. Bir yıl sonra, 1994'te Fethullah Gülen'in onursal başkanı olduğu Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, büyük yankılar yapan toplantılar düzenlemeye başladı. Gülen, İstanbul Dedeman Oteli'ndeki toplantıya Türk solunun ef-sane isimlerinden Kasım Gülek'le birlikte geldi; ezilmişlerin seslerinden biri olarak görülen ve yıllarca ülke dışında zorunlu gurbet hayatı yaşayan sanatçı Cem Karacayla kucaklaştı.

Gazeteciler Gülen'in peşindeydi. Gülen'in, dönemin siyasetçileriyle yaptığı görüşmeler, gazetecileri onunla buluşmaya daha da tahrik ediyordu. Dönemin etkili gazetecileri Gülenle bir araya gelmek için çaba harcıyordu.

1995 başından itibaren Gülen, bazı gazetecilerin görüşme taleplerini kabul etti. 1995 yılı nisan ayında Gülenin Ankara'da bir grup gazeteciyle yaptığı görüşmede ben de vardım.

O yıllarda, ilham kaynağını Gülen'in oluşturduğu yurtdışındaki Türk okulları artık konuşulmaya başlanmıştı. Orta Asya Türk

Cumhuriyetleri ve Balkan ülkelerinde açılan bu okulların benzerleri, 1982'den beri Türkiye'nin dört bir tarafında faaliyettedir.

1995 yılı temmuzunda, dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı, bu kolejlerde okuyan ve bilim olimpiyatlarında madalya alan öğrencileri Genelkurmay karargâhında kabul ederek onlara hediyeler verdi. Bu öğrenciler, 17 temmuz 1995 günü ilk önce Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden'i ziyaret etmişlerdi. Öğrencilerin başarısından oldukça heyecanlanan Özden, Orgeneral Karadayı'yı arayarak, öğrenciler için ondan randevu almıştı. 1998 yılı mayıs ayında Rusya'yı ziyaret eden Orgeneral Karadayı'yı, havaalanında Moskova'daki Türk kolejinin Rus öğrencileri Türk bayraklarıyla karşıladı.

1997 yılı eylül ayında çevre konferansı için Karadeniz'in etrafındaki limanları dolaşan "Venizelos" gemisindeydik. Sekiz günlük konferans bu gemide yapılıyordu. Trabzon Limanı'ndan yola çıkan gemi sırasıyla Gürcistan'ın Batum, Rusya'nın Navarossis, Ukrayna'nın Yalta ve Odessa, Bulgaristan'ın Varna ve Romanya'nın Köstence limanlarına uğrayarak İstanbul ve Selanik'e gelecekti. Venizelos, böylesi bir uluslararası konferansa sekiz gün ev sahipliği yapacak şekilde hazırlanmıştı.

Konferansa Türkiye'den Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç da katılıyordu. Venizelos gemisinin Karadeniz'in hırçın dalgaları üzerinde yol aldığı bir gün; Koç'u bir salonda dinlenirken buldum. O günlerde, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, İstanbul'daki çeşitli faaliyetleriyle gündemdedi. Rahmi Koç'un bu etkinlikler ve Fethullah Gülen hakkındaki düşüncelerini merak ediyordum. Koç, "Fethullah Hoca'yı tanıyorum. Aydın Bolak'm evinde ben, Sakıp Bey ve Fethullah Hoca akşam yemeği yedik" dedi.

Sonradan, 1995'te Gülenle tanışan Bolak'm sadece Koç ve Sakıp Sabancı'yı değil, TÜSIAD çevresindeki pek çok işadamını Gülenle tanıştırdığını öğrendim. Bolak'm organize ettiği yemeklerin bazı katılımcıları Rahmi Koç, Sakıp Sabancı, Osman Boyner, Asım Kocabıyık, Kâmil Yazıcı, Hüseyin Bayraktar gibi işadamlarıydı.

1997'de Türkiye'de sıradışı bazı gelişmeler yaşandı, 28 Şubat süreci adı verilen dönem başladı. Hükümetler gitti, hükümetler geldi. Bu arada Fethullah Gülen, 21 mart 1999 günü Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti. Gülen ABD'deyken, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Nuh Mete Yüksel, 31 ağustos 2000'de Gülen hakkında dava açtı. Gülen davası 2,5 yıl sürdü. Mahkeme,

10 mart 2003 tarihinde kararını açıkladı. Mahkeme, Meclis'in kabul ettiği bir af kanunu sebebiyle bir hüküm vermeden davayı er-teledi. Böylece dava beş yıl sonra kendiliğinden düştü.

Ancak beraat kararı bekleyen Gülen'in avukatları bu karara itiraz edince yargılama süreci yeniden başladı ve 5 mayıs 2006 tarihinde Gülen hakkında beraat kararı verildi. Bu karar 5 mart 2008 günü Yargıtay tarafından onaylandı. 24 haziran 2008 günü, Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bu kararı onaylayınca, Gülen'in beraati kesinleşti.

2008 yılma gelindiğinde Fethullah Gülen, artık dünya çapında bil-işimdi. Dünyanın en büyük internet kitap satış mağazası "amazon, com" sitesine girdiğimde, Gülen'i konu alan ellinin üzerinde İngilizce kitaba rastladım. 2008 yılı itibariyle dünyanın yüzü aşkın ül-kesindeki Türk okullarının sayısı 800'e yaklaşmıştı. 2008 yılı mayıs ayında Gülen; Bernard Lewis, Umberto Eco, Samuel Huntington, Francis Fukuyama gibi isimlerle birlikte dünya genelinde "yaşayan 100 büyük entelektüel" listesindeydi. Dünya genelinde 500 000 kişi-nin oy kullandığı listedeki sıralama açıklandığında Gülen birinci-ydi. İngiltere, ABD ve Hollanda gibi ülkelerde yapılan ve Gülen'i ko-nu alan uluslararası konferans sayısı yediydi.

Türkiye'nin yakın tarihinde, siyasetçi olmadığı halde toplum hayatında bu kadar önemli rol oynamış ikinci bir kişi göstermek hemen hemen imkânsız. Bir araştırma kurumunun tespitlerine göre, 1988'den 2008 haziranına kadar 20 yıl içinde Gülen hakkın-da gazetelerde çıkan haber ve köşe yazısı sayısı 28 000'i aşıyor.

Her şeyden önce, Fethullah Gülen gibi bir kişinin hayatını ve onun ismi etrafında gelişen olayları yazmak çok zor bir projeydi. Hakkında bugüne kadar çok şey yazılan ve söylenen Gülen'i ko-nu alan yeni bir kitap çalışmasında, yeni şeyler söylenmeliydi. Bu da ancak, Gülen'in hayatını 50 yılın olaylar zinciriyle birlikte ele alan geniş çaplı bir gazetecilik çalışmasıyla mümkün olabilirdi.

2007 yılı mayıs ayında bu kitabın yazımına fiilen başladım.

Fethullah Gülen'in ismini ilk defa 19 yıl önce, 1988'de duy-muştum. Bu 19 yılda çok şeyler yaşanmış, Türkiye'de ve dünya-da çok şeyler değişmişti. Bu son 19 yılın bir diğer özelliği Fethul-lah Gülen'in sürekli artan bir ivmeyle gündemdeki yerini koru-muş olmasıydı.

Çalışmaya başlarken ilk önce İzmir'de, Ankara'da, İstanbul'da Gülenle yıllarını geçirmiş olan yaklaşık elli kişiyle görüştüm; bin-lerce sayfadan oluşan belge, doküman, arşiv taraması yaptım.

Doğal olarak, Fethullah Gülenle de konuşulması gerekiyordu. 2007 yılı ekim ayı sonunda ABD'ye gidip bu talebimi Gülen'e ilet-tim. Gülen, röportaj talebimi kabul etti. 2008'in mayıs sonlarına kadar bu kitap için konuştuğum kişi sayısı yüze yaklaşmış ve Gü-lenle röportaj için yeniden ABD'ye gitmenin zamanı gelmişti. ABD'nin Pennsylvania eyaletinde yaşadığı evde Gülen'e haziran ayının ilk günlerinde sorularımı yönelttim.

Böylece on dört ayı aşkın bir çalışmanın sonucunda elinizdeki bu kitap ortaya çıktı.

Bir insanın ne olduğu, onun hayat hikâyesinde saklıdır. Bu ki-tabın amacı, yakın tarihin en önemli aktörlerinden biri olan Fet-hullah Gülenin hayatına ayna tutmaktır.

17 temmuz 2008, istanbul

Birinci bölüm

Mayıs 1992, Houston

Almanya ve Hollanda'da yaşayan Türklerden davet alan Fetullah Gülen, 24 kasım 1990 günü Hollanda'nın Amsterdam Havvaalanı'na indi. Hollanda'da bir hafta boyunca Türklerle görüşen Gülen, Belçika'ya geldi.

Başkent Brüksel'deki Türk öğrenci yurdunu ziyaret edip burada düzenlenen sohbet programına katılan Gülen, Almanya'ya geçti. Gülen sekiz gün boyunca Almanya'da kaldı, buradaki Türklerle beraber oldu. Örneğin Frankfurt'ta Türk-İslam Merkezi'ni ziyaret etti.

Bu, Almanya'ya ikinci geliştirdi. 1977 yılı kasım ayında Diyanet'in görevlisi olarak Türk işçilerin durumunu görmek üzere Almanya'ya gelmişti. O yıllarda çoğu çalıştıkları fabrikaların bekâr evlerinde, "haym" adı verilen işçi yurtlarında kalan Türklerin sosyal hayatı perişan durumdaydı.

Dindar bir hayat süren gurbetçi Türkler arasında da katı gruplaşmalar vardı. Örneğin "Fatih" adını taşıyan camiye devam eden grup, "Mevlânâ" adlı camiye gitmiyordu. Berlin başta olmak üzere Almanya'nın değişik şehirlerinde konferanslar veren Gülen, Münih'e gittiğinde, buradaki BMW fabrikasında çalışan yüzlerce Türk işçiden biri olan Muhsin Öğretmen, Gülen'e "Bize sahip çıkın" demişti.

Gülen, yardım isteyen bu sesi unutmamıştı. Tam 13 yıl sonra, 1990'da Almanya'ya bu ikinci gelişinde; Hollanda ve Belçika'da olduğu gibi burada da artık Türk öğrenci yurtları vardı. Almanya'dan sonra Danimarka, Fransa, İtalya ve İngiltere'ye giden, bu ülkelerdeki gurbetçi Türklerle tanışan Gülen, 25 gün süren bu Avrupa turundan sonra İstanbul'a döndü.

Gülen uzunca bir süredir Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşa-

yan Türklerden de davet alıyordu. Gülen'in vaaz kasetleri, daha 1980'li yılların başında ABD'ye ulaşmıştı. Dünyanın bu en güçlü ülkesini ve burada yaşayan Türkleri tanımak isteyen Gülen için bu davet bir fırsat oldu. 2 nisan 1992 tarihinde İstanbul uçağıyla New York Havaalam'na inen Gülen, Amerika'ya ilk kez geliyordu.

50 eyaleti olan ABD'de Gülen, 35 günlük bir sürede Türklerin yaşadığı yerlere öncelik vererek yaklaşık 25 eyalete gitti. Bu eyaletlerde yıllardır Amerikalılarla iç içe yaşayan Türklerle, üniversitelerdeki Türk hocalarla ve Türk öğrencilerle görüştü. Gülen Kanada'ya da geçerek bir gün kaldı.

Gülen ABD'deyken Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 24 nisan 1992 tarihinde ABD'ye geldi. Sağlık kontrolünde prostat kanseri olduğu anlaşılan Özal, 2 mayıs 1992'de Texas eyaleti Houston kentindeki Methodist Hastanesi'nde prostat ameliyatı oldu. Gülen, hastanede Özal'ı ziyaret etti. Özal, nasıl zorlu bir ameliyat geçirdiğini Gülen'e anlatırken, "Daha önce kalp ameliyatı olduğumda üzerimden sanki tank geçmişti. Şimdi de üzerimden tren geçti" dedi. Houston'da, hastane odasındaki o sohbette Özal, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde açılan Türk kolejlerini övdü. Odada, Özal'm doktoru Cengiz Aslan ve eşi Semra Özal vardı.

Özal'm Gülen'e yönelik duyguları kuvvetliydi.

1990'larm başıydı. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir geziden dönen gazeteciler Ertuğrul Özkök ve Cengiz Çandar, izlenimlerini Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a aktarmak üzere Çankaya Köşkü'ne çıktılar. Özal, kendisine bölgeden sıcak bilgiler aktaran iki gazeteciye şunları söyledi: "Size tavsiyem olsun. Fethullah Hoca'yı yakından takip edin. Yaptığı faaliyetler, yurtdışında açılmasını sağladığı okullar Türkiye'nin geleceği için çok önemli."

Gülen, 1989 yılı kasını ayında İstanbul'da Süleymaniye Camii'nde verdiği vaazda Türk halkını Orta Asya ülkelerine her türlü yardımı yapmaya, hatta bu ülkelere göç etmeye çağırıyordu. Bir gün Gülen'e gelen bir işadamı şu şikâyetle bulunmuştu:

"Bize ısrarla 'Bu ülkelerde okul açın' diyorsunuz. Ama bu ülkelerde devlet yok, düzen yok, muhatap yok. Biz kiminle okul açacağız?"

Gülen, daha işin başında ortaya çıkan bu yılgınlığa üzölmüş ve cevabı şöyle olmuştu:

"Yıkılmış, paramparça olmuş bir enkazm devleti mi olur? Orada muhatap mı olur? Gidersiniz, okulunuzu açarsınız. Ondan sonra orada devlet kurulur, muhatapları gelir. Okulunuzun yamacına geçerler, hangi kanuna, hangi tüzüğe, hangi yönetmeliğe göre çalışa-

çağım kendileri tespit ederler. Sizin kurduğunuz okul da devam eder."

Gülen'in bu kararlı duruşu, Türk halkında âdeta patlama etkisi yapmıştı. Bu ülkelerde ilk Türk okulları açılmaya başladığında Türkiye'nin henüz bu ülkelerde büyükelçilikleri bile yoktu. 1992 yılında bu ülkelerde açılan Türk okulu sayısı 25'ti. Ancak ortada önemli bir sorun vardı. Bu okullar İngilizce öğrenim vereceğine göre, matematik ve fen derslerini de İngilizce anlatacak bu kadar öğretmen nereden bulunacaktı?

1992 itibarıyla Boğaziçi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nden mezun olmuş çok iyi İngilizce bilen 70 civarında öğretmen adayı bu okullarda görev yapmaya talip oldu. Bunlar çoğunlukla lisede de İngilizce eğitim gördüklerinden İngilizceleri mükemmel sayılabilecek noktadaydı. Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ne ilk giden öğretmenler işte bunlar oldu.¹ İçlerinden bazıları Harvard gibi üniversitelerden burs kazanmıştı. Ama Harvard'da okumak yerine Orta Asya'daki bu çok zor görevi tercih ediyorlardı. Gülen'i en çok duygulandıran manzaralardan biri buydu.

Houston'daki hastane odasında Özal'la bu görüşmeyi yapan Gülen; ABD'yken Avustralya kıtasına geçti. Avustralya'daki Türklerle on gün kadar zaman geçiren, Sydney ve Melbourne'daki camilerde vaazlar veren, bir öğrenci yurdunun temel atma törenine katılan Gülen, ABD ve Belçika üzerinden Türkiye'ye döndü.

Yaklaşık 50 gün süren bu ABD, Avustralya ve Kanada gezisinden sonra İzmir'e gelen Gülen'in, ilk günün akşam yemeğinde arkadaşlarına anlattığı ilk olay, uçakta yanma gelen Türk Hava Yolları hostesinin kendisinden istediği iki şeydi.

1. Yurtdışındaki Türk okullarında okuyan öğrencilerin tıpkı Türkiye'deki kolejlerde okuyan öğrenciler gibi kısa sürede dünya bilim olimpiyatlarında büyük başarılar elde etmesinde, onları eğiten bu nitelikli öğretmen kadrosu en büyük paya sahipti. Örneğin, sadece iki yıl sonra 1994 yılında yapılan Dünya Biyoloji Olimpiyatları'nda Azerbaycan'daki Türk kolejinin öğrencileri iki altın, bir gümüş, bir bronz madalya kazandılar. 1996'daki Dünya Biyoloji Olimpiyatları'nda iki altın ve iki gümüş madalya alan Türkmenistan'daki Türk kolejleri, 1994-2008 arasında bilim olimpiyatlarından tam 130 madalya topladı. 1996'daki Dünya Biyoloji Olimpiyatları'nda iki altın ve bir bronz madalya alan Kazakistan'daki Türk okulları, 2001 yılında Washington'da yapılan Dünya Matematik Olimpiyatları'nda dört altın madalya aldı.

İkinci bölüm

Ekim 1995, İstanbul

Fethullah Gülen'i İstanbul'da ikamet ettiği Altunizade'de ziyaret eden kişi sinema sanatçısı Kemal Sunal'dı.

Sunal, filmlerindeki rollerinin tam tersine okuyan, araştıran ve düşünen bir sanatçıydı. 12 Eylül 1980 öncesinde üniversite öğrenimini yarıda bırakması onu yıldırılmamıştı. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü'nü 1995'te bitirdiğinde 51 yaşındaydı. Gülen'i ziyarete gitmeden önce, "Fethullah Hoca'yı ve okullarını araştırdım" demesinin sebebi buydu. Sunal, Gülen'in yurtiçinde ve yurtdışında açılan okullara ilham veren kişi olduğunu biliyordu.

O gün Gülenle konuşmasında Sunal, televizyonda en çok filmleri yayınlanan sanatçı olmasına rağmen hak ettiği paraları alamayışından yakınırken yarı şaka yarı ciddi, "Oysa ben her akşam bunalmış Türk halkını güldürerek sosyal patlamaların önüne geçiyorum. Devletin bana madalya vermesi lazım" dedi.

Sunal'ı Gülen nezdinde değerli kılan özelliklerinden biri, onun aile değerlerine bağlı bir sanatçı olmasıydı. Kemal Sunal, 1974'te evlendiği eşi Gül Sunal'la birlikte sanat camiasında örnek gösterilen bir aileydi. Gülen'e göre, sanatçılar yaşantılarıyla da topluma örnek olmalıydı. Bu yüzden, Türk sinemasında ahlaki yozlaşma sayılabilecek gelişmelerin yaşandığı 1970-80 arasında bu akıma kendini kaptırmayan Hülya Koçyiğit,² Perihan Savaş gibi sanatçılara değer veriyordu. Bu sanatçılar o yıllarda bu tür filmlerde rol almayı reddettikleri için mesleklerini icra edemeyecek noktaya gelince, bir süre şan dersleri alarak sahnelere

2. Bu konuda geniş bilgi için Hülya Koçyiğit'in hayatını anlattığı *Film Gibi Yaşadım* kitabına bakılabilir. Feyzan Ersinan imzasını taşıyan bu kitap Dünya Kitaplar tarafından yayımlandı.

çıkıp şarkı söylemek zorunda kalmışlardı.

1995'ten itibaren ağırlıklı olarak İstanbul'da ikamet eden Gülen'in bir diğer ziyaretçisi *Hürriyet* gazetesi başyazarı Oktay Ekşi'ydi. Gülen ile Ekşi'nin tanışması, Gülen'in *Hürriyet*'i ziyareti sırasında olmuştu.

Gülen, 16 ağustos 1996 tarihinde Ekşi'yi eşi Profesör Aysel Ekşi'yle birlikte akşam yemeğine davet etmişti. Gülen'in o akşam eşleriyle birlikte iki konluğu daha vardı. Sinema sanatçısı Halit Refiğ ve reklamcı Ali Saydam. Refiğ'e eşi Gülperi Refiğ, Saydam'a eşi Gülçin Saydam eşlik ediyordu.

Yemekte Aysel Ekşi, Gülen'e o yıllarda çoğu insanın zihnini kurcalayan çeşitli sorular yöneltti. Bayan Ekşi'nin İslam'da dört eşle evlilik sorusu üzerine Gülen, Müslümanlığın savaş halleri gibi hangi zor şartlarda dört eşle evliliğe izin verdiğini anlattı. Profesör Ekşi'nin bir diğer sorusu şöyleydi: "İran İslam Devrimi'ne nasıl bakıyorsunuz, Türkiye'de de benzer bir devrim olur mu?" O günlerde Türkiye'de böyle korkular vardı ve "Türkiye İran mı olacak?" sorusu soruluyordu. Nitekim suikastlara kurban giden bazı gazetecilerin ve aydınların cenaze törenlerinde, "Mollalar İran'a" sloganları atılmıştı.

Gülen, Rusya'nın başkenti Moskova dahil olmak üzere dünyanın dört bir tarafında Türk okulları açılmasına rağmen İran'da açılmayışım anlatıp, "Eğer Türkiye'de İslam'ı yaşama iddiası olan dindar insanlar İran'a giremiyorsa, Türkiye'de İran'daki gibi bir hareketin olması mümkün değildir" dedi.

Gülen'e yönelik bu ziyaretçi trafiği 1999 yılına kadar yoğun olarak sürdü. *Milliyet* gazetesi yazarı Yalçın Doğan'm Gülen'i ziyaret ettiğinde yönelttiği soru şuydu: "Bu faaliyetleriniz sonradan bir siyasi harekete dönüşecek mi?" Gülen, "Siyaset hayalimden bile geçmedi, rüyama bile girmede. Ben gözümü Allah'ın nzasma diktim" dedi. Siyaseti küçümsememekle birlikte hedeflediği nokta itibarıyla siyaseti düşünmesinin mümkün olmadığını vurguladı.

Gülen'in gazeteciler ve yazarlarla bir araya geldiği bu gibi yemeklerde; Zafer Mutlu, Güngör Mengi, Sami Kohen, Ali Kırca, Mehmet Ali Birand, Hasan Cemal, Murat Bırsel, Tufan Türeñç gibi Türk basınının hemen hemen bütün önde gelen kalemleri vardı.

Gülen ile kendisini ziyaret eden sanatçılar, gazeteciler ve yazarlar arasındaki konuşmaların gündem maddelerinden biri yurtdışında açılan Türk okullarıydı. Bu okulların hararetli destekçilerinden biri de *Akşam* gazetesi yazarı Cenk Koray'dı. Koray, Kaza-

kistan'daki Türk okullarını ziyaret ettikten sonra, 16 Mayıs 1998 günü *Akşam* gazetesindeki köşesinde şunları yazmıştı:

Kazakistan bağımsızlığına kavuşunca yabancı ülkeler buraya ak-mışlardı. Koreliler bakır madenlerinde, Amerikalılar petrol kuyula-rında, Almanlar bankacılıkta egemenlik kurmuşlardı. Oysa en önem-li kaynağa Fethullah Hoca sahip çıkmıştı: insana. Bakır bir gün biter-di, ama insan en değerli yatırım unsuruydu. Aslında Türk devletinin yapması gerekeni bir şahıs başarmıştı.

Moskova, Sen Petersburg ve Türkmenistan'daki Türk okullarım da gören Cenk Koray, 1996'da bir akşam Gülen'i ziyaret ettiğinde oğlu Nihat yeni ölmüştü. 19 yaşındaki Nihat Koray, 31 Ağustos 1996 akşamı bir gece kulübünde arkadaşlarıyla yaşadığı tartışmadan sonra sabaha karşı eve gelince sinir krizi geçirmiş ve kafasını ka-pının camına vurunca şahdamarı kesilerek babasının kucağında ölmüştü. Hayattaki tek varlığı olarak gördüğü oğlunun bu trajik ölümü Koray'ı sarsmıştı.³ "Yaşarken öldüm" diyordu. Koray'm Gü-len'i ziyaret ettiği o akşam, salondakilerden biri Koray'm oğlunun ölümünden bir hafta sonra yazdığı yazıyı hatırlattı. Gülen ve salon-daki herkesi ağlatan bu yazıdaki bazı cümleler şöyleydi:

Sizin hiç canlı canlı kolunuzu kestiler mi?.. Adamın biri gelip iki gözünüze iki parmağını sokup, kör etti mi sizi?.. İyice bilenmiş bir bı-çağı böğrünüze sokup çevirdiler mi 360 derece?.. Demir bir çubuk bo-ğazınızdan girip boynunuzun arkasından çıktı mı hiç?.. Bunların hep-si bir anda, benim başıma geldi. 19 yıl babalık etmeye çalıştığım, Al-lah'ın bana emaneti, canım, gülüm, hayatım, her şeyim, bir tanem, se-beb-i hayatım, evladım, oğlum Nihat, 3 dakika içinde yok olası kolla-rımın arasında ölüp gitti. Yapacak hiçbir şeyim yoktu... Kan fişkırıyor-du, umutlarım, istikbalim, hayatım yerlere dökülüyordu. Bana yakın durması gereken ölüm, beni ölmeden öldürüyordu...

Bu dönemde Gülen de, İstanbul'da büyük gazetelere ziyaretler yapıp hem gazetelerin sahipleri hem de yönetici ve yazarlarıyla

3. Cenk Koray, oğlunun ölümünden bir yıl sonra 1997'de ona hitaben "Olmayana Mek-tup" başlığıyla yazdığı yazıda ise şöyle diyordu: "Günler geçiyor arştanım. Her geçen da-kıkayı beni sana yaklaştırdığı için seviyorum. Eskiden nasıl üzülürdüm zaman geçiyor, bir gün senden ayrılacağım diye. Ama şimdi her şey tersine döndü... Her şeye tahammül edebiliyor insan. Allah böyle bir sabır vermiş kullarına. Ama tahammülü mümkün olma-yan bir tek şey var. Senin sevginden mahrum olmak. İşte ölmeden bu öldürüyor insa-nı." Cenk Koray, oğlunun acısına dört yıl dayanabildi ve 23 Temmuz 2000 günü istan-bul'daki evinde geçirdiği kalp krizi sonucu vefat etti. Koray, Karacaahmet Mezarlığı'nda oğlunun yanına defnedildi.

tanıştı. 18 ekim 1995 günü *MMiyet'e* yaptığı ziyarette, gazetenin sahibi Aydın Doğan'ın da bulunduğu görüşmede bir *Milliyet* yazarı Gülen'e şöyle dedi: "Bazıları bizi Müslüman saymıyorlar, mürtet suçlaması yapanlar bile var." O günlerde toplumda böyle sert tartışmalar yaşanıyor ve bazı yazarlar, "mürtet" olmakla, yani dinden çıkmış olmakla suçlanıyordu. Gülen, "kelime-i şahadet" getiren, yani "ben Müslüman'ım" diyen bir kişiye hiç kimse-nin mürtet diyemeyeceğini anlattı. Kalbinde zerre kadar imanı olan herkesin cennete gireceği dinin bir gerçeğiydi.

Gülen'e göre Türk toplumunda bir yeni uyanış yaşanacaksa; bunda sanatçıların, yazarların ve aydınların rolü büyük olacaktı. Birkaç defa, "İki kişiye ulaşmayı çok isterdim. Biri Aziz Nesin, diğeri Zeki Müren" demesinin sebebi buydu. Gülen, *Cumhuriyet* gazetesi yazarı İlhan Selçuk'la da görüşmek istediğindeydi. Selçuk başlangıçta görüşmeye "evet" demesine rağmen, bu buluşma da gerçekleşmemişti.

Gülen, Aziz Nesin'in ölüm haberini aldığı anda gözünden bir damla yaş gelmişti. Gülen'in yakınlarından birkaç kişi Nesin'i ölümünden önce ziyaret etmişler, ancak aralarında sağlıklı bir diyalog kurulamamıştı. Gülen, Nesin'in ölüm haberi geldiği gün, "Keşke bir kere daha ziyaret edilebilseydi" dedi.

Aziz Nesin, Kadiri tarikatına mensup bir tekke şeyhinin oğluydu. Çocukluğunda Arapça eğitimi almış ve Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafız olmuştu. "Babam öldükten sonra dinden soğudum" diyen Nesin, kendisini "dinsiz" olarak tanımlamasına rağmen insanların dine olan ihtiyacını şöyle anlatıyordu:

Hiçbir zaman dine karşı tavır almadım. Dinsizlik propagandası yapıp kimseye dinsiz olmasını söylemedim. Çünkü sosyolojik olarak insanların inanmaya ihtiyaçları var. Bir misyoner kadın beni Hristiyan yapmak için aylarca uğraştı, ama Hristiyan olmadım. Müslümanlığı bırakıp Hristiyan olmak komik olur. Eğer bir dine inanacak olsaydım Müslüman olarak kalırdım. Anlaşıyor ki insanların Allah'a ihtiyaçları var. Cennete, cehenneme ihtiyaçları var.⁴

Aydınlar arasında bir "Aydın" vardı ki, onun Gülen nezdinde çok özel bir yeri vardı.

4. Aziz Nesin'in 25 şubat 1995 tarihli *Aksiyon* dergisinde yayımlanan röportajı. Gülen son olarak, 12 kasım 2007 günü kalmakta olduğu ABD Pennsylvania'daki bir konuşmasında Aziz Nesin'i şöyle andı: "Aziz Nesin'e gitmek istedim. Bir gün duydum ki ölmüş. Goethe ile Müller arasında geçen bir hadise var. Müller'in yeğeni ölmüş. Goethe ona bir mersiye yazmış. Fakat uzun sürmüş. Bu arada Müller de ölmüş. Goethe'ye 'Geç kaldın' demişler. Bunun üzerine Goethe, 'Ben geç kalmadım o acele etti' demiş."

Üçüncü bölüm

Şubat 1998, Vatikan

New York'taki Rockefeller Vakfı'nda bir araya gelen seçkin bir davetli topluluğu, İslam dünyasını ve bu ülkelerdeki medyayı tartışıyordu. Konuşmacılardan biri Pakistanlı bir gazeteciydi. Pakistanlı bu gazeteci, "Ne yazık ki benim ülkemde Peygamber'e sövme hürriyeti yok. İslam ülkeleri bu cahil kafalar yüzünden geri kaldı" deyince salondaki iki Türk gazeteci şaşkınlıkla birbirlerine baktılar.

İki Türk gazeteciden biri, son konuşmacı olarak kürsüye davet edildi. "Ne yazık ki benim ülkemde Peygamber'e sövme hürriyeti var ve ben bundan utanç duyuyorum" dedi. Pakistanlı gazetecinin konuşması Türk gazeteciyi hayli sinirlendirmişti, ancak kendini kontrol etmek zorundaydı. Türk gazeteci şöyle devam etti:

"Elbette İslam dünyasında bazı cahil zümreler var. Ancak cahil olmakla suçlanan İslam dünyasının bir parçası olan Türk işadamları bugün dünyanın dört bir tarafında okullar açıyorlar. Bu hareketin mimarı bir Türk düşünürü olan Fethullah Gülen'dir."

Toplantının sonunda iki Türk gazeteci salondan ayrılmak üzereydi ki, 80 yaşlarında bir dinleyici tarafından yolları kesildi. Beyaz saçlı bu Amerikalı ihtiyar, konuşma yapan Türk gazeteciye gayet düzgün bir Türkçeyle, "Sen ne biçim Türkçe konuşuyorsun, seni anlamakta zorluk çektim" dedi. Bu Amerikalı'nın eski Türkçe ve Osmanlıca kelimelerle bezeli mükemmel Türkçesi karşısında iki Türk gazeteci şaşkınlık geçirdi. Beyaz saçlı bu Amerikalı'ya, "Ne yapalım ki günümüz Türkçesi böyle" diye takıldılar.

O gün Rockefeller binasında iki Türk gazetecinin karşısına dikilip, "Niye Türkçeyi düzgün konuşmuyorsunuz?" diyen kişi Profesör Bernard Lewis'ti. Lewis, Batı dünyasında günümüzün en etkili İslam tarihçisi ve Ortadoğu uzmanlarından biri olarak kabul

ediliyordu. ABD'nin dünya çapında üne sahip birkaç üniversitesinden biri olan Princeton Üniversitesi'nde Yakın Doğu Araştırmaları Bölümü profesörüydü.

Profesör Lewis, Amerikan Başkam George Bush ve yardımcısı Dick Cheney tarafından ayda bir Beyaz Saray'a yemek davetine çağrılıp Ortadoğu hakkındaki analizleri dinlenen bir kişiydi. İngiliz asıllı bir Amerikalı olan Lewis, Osmanlı Türkçesine hâkimdi. Çünkü 1950'li yılların başında Türkiye'ye gelip Osmanlı arşivlerini de inceleyerek, *Modern, Türkiye'nin Doğuşu* adlı kitabını yazmıştı. Aynı zamanda Arapça da bilen Lewis, Washington'da görev yapan Türk gazetecilerle karşılaştığında her seferinde "Ben eski Türkçeyi konuşuyorum, sizin kullandığınız bazı kelimeleri anlamıyorum" diyerek onlara takılıyordu.

Princeton Yakın Doğu Araştırmaları Merkezinde Lewis'in odasının bulunduğu katta, tıpkı kendisi gibi Türkiye'de bulunmuş olan Osmanlı tarihçisi Profesör Heat Lowrey'nin de odası vardı.⁵ "Otuz yılımı Osmanlı tarihine verdim" diyen Profesör Lowrey, ilk olarak 1960'lı yıllarda Türkiye'ye gelmişti.

İşte böyle ilginç bir portreye sahip olan Profesör Bernard Lewis, Rockefeller Vakfı'nın bu toplantısından yıllar önce; Amerikan *Atlantic Monthly* dergisinde, "Müslüman Öfkесinin Kökleri" başlığını taşıyan makalesiyle "medeniyetler çatışması" tezini ortaya atan kişiydi. Lewis, 1990 yılı eylül ayında yayımlanan o yazısında şu görüşü öne sürüyordu:

Müslümanlar; bizim Yahudi-Hıristiyan mirasımıza, seküler değerlerimize ve bunların dünya ölçeğinde yayılmasına tarihi nitelikte bir reaksiyon göstermeye devam etmektedir.

Lewis'in bu makalesinden üç yıl sonra bu kez Harvard Üniversitesi Profesörü Samuel Huntington, "Medeniyetler Çatışması" başlığını taşıyan makalesini yayımladı. Huntington, "medeniyetler çatışması" kavramını Lewis'ten ödünç almıştı. Yazıda, "İslam ile Batı'nın hesaplaşması kaçınılmaz" tezi işleniyordu.

Bernard Lewis'e göre, Batılı değerleri temsil eden Amerika, İslam dünyasında Vietnam ya da Küba benzeri bir olay yaşamamıştı, ama Batı'nın gözünde İslam giderek "terörist üreten bir çatışma dini" haline geliyordu. Böyle bir dinin ürettiği Müslüman tipi

5. 1970-80 arasında İstanbul'da yaşayan ve Boğaziçi Üniversitesi'nde ders veren Lowrey ile Lewis'in odalarının bulunduğu katta bir de Türk profesör vardı. Princeton'daki bu Türk profesör, yakın siyasi tarih üzerine çalışmalar yapan Şükrü Hanioğlu'ydu.

ise kavgacı ve intihar komandosu olmaya elverişli kişilerdi.

Doğal olarak bu Müslüman imajından Türkiye ve Türkler de nasibini alıyordu. Batılı ülkelerdeki Türklere "Sizin diliniz Arapça mı, kaç kadınla evlisiniz?" diye sorulması boşuna değildi. Türkiye'de Türk Müslümanlığı olarak nitelendirilen ve Ortadoğu ülkelerinden çok farklı bir İslam anlayışı olduğu Batı'da yeterince bilinmiyordu.

"Türkiye Müslümanlığı" kavramım ilk defa kullanan kişi olan Fethullah Gülen'in, bir milyar mensubu olan Katolik Hristiyan dünyasının dini lideri Papa II. Johannes Paulus'la Vatikan'da bir araya gelmesi girişimleri, "Batı ile İslam dünyasının çatışması kaçınılmaz" tezinin hâlâ etkisini sürdürdüğü işte böyle bir döneme denk geldi.

8 şubat 1998 günü Roma Havalimanı'na inen Fethullah Gülen'i Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Altan Güven karşıladı. Havalanana girip Gülen'i uçaktan alan büyükelçi, Gülen'i VIP salonundan kendi arabasıyla çıkardı. Gülen'in Vatikan'da Papa II. Johannes Paulus'la yapacağı bu görüşmeyi destekleyen Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit; Vatikan randevusundan beş gün önce 4 şubat günü İstanbul'daki evinde Gülenle görüşmüştü. Büyükelçiye Gülen'i karşılaması talimatını veren Ecevit'ti.

Büyükelçi, Güleni konutunda ağırlamak istiyordu. Ancak Gülen için Roma'da Columbus Oteli'nde rezervasyon yapılmıştı. Columbus Oteli'ne geldiklerinde Güleni çok sayıda gazeteci karşıladı. Otele giren Gülen'i bir sürpriz bekliyordu. Otelin lobisinin duvarında Osmanlı Şehzadesi Cem Sultan'ın⁶ büyük bir yağlıboya tablosu asılıydı. Rodos Şövalyeleri'nin eline düşen Cem Sultan, Vatikan'daki esaret günlerinde burada kalmıştı. Tabloyu görür görmez oldukça duygulanan Gülen, gözyaşlarını tutamadı.

Gülen'e Vatikan'da eşlik eden Türkler arasında gazeteci Mesut Erişen, işadamı ve gazete sahibi Alaattin Kaya ile ABD'nin Washington kentinde yaşayan Türklerden Rüştü Kalyoncu vardı. Avukat olan Kalyoncu, 25 yıldır Amerika'da yaşıyordu. Papa-Gülen görüşmesinde Gülen'e tercümanlık yapacaktı.

Gülen o akşam Roma'da kaldığı Columbus Oteli'nde gecenin önemli bir bölümünü ibadetle geçirdi, bu görüşmenin insanlık adına faydalı sonuçlar doğurması için Allah'a dua etti.

6. Fatih Sultan Mehmed'in oğlu olan Cem Sultan, babasının ölümünden sonra kardeşi Sultan Bayezid'le girdiği taht mücadelesi sırasında Rodos Adası'na geçince şövalyelerin eline geçti. Şövalyelerin Fransa'ya gönderdiği Cem Sultan'ın Osmanlı Devleti tarafından geri alınmasını engellemek için Avrupa'da sürekli yeri değiştirildi. Bir süre Vatikan'da kalan Cem Sultan'ı, Roma'ya giren Fransa Kralı VIII. Charles, Papa'dan aldı. Cem Sultan, 1495'te öldüğünde 36 yaşındaydı. Cenazesi Bursa'ya getirildi.

Papa-Gülen görüşmesi baş başa yapılacaktı. İçeride sadece Gülen'e tercümanlık yapacak Rüştü Kalyoncu bulunacaktı. Papa'ya ise Vatikan'ın İstanbul temsilcisi Georges Marovitch tercümanlık yapacaktı. Vatikan yetkilileri görüşme öncesinde Gülen'in tercümanı Kalyoncu'ya önemli bir uyarı yaptılar. Papa, Parkinson hastası olduğundan rahatsızlığı, bu tür görüşmelerde de ortaya çıkabiliyordu. Böyle hallerde birden Papa'nın başı önüne düşüyor ve uyku haline geçiyordu. O anda görevliler gelip koluna girerek yatağına götürüyordu.

Nitekim birkaç gün önce saat dokuzda bu şekilde kafası öne düşmüş ve o günkü programlar yapılamamıştı. Dolayısıyla Papa-Gülen görüşmesinin ne kadar süreceğinin bir garantisi yoktu. Vatikan yetkilisi, "Böyle bir durumda görüşme sadece üç dakika bile sürebilir" diyordu. Türk heyetine yapılan bir diğer uyarı ise şöyleydi: "İçeride kamera kaydı ve fotoğraf çekimi yapamayacaksınız. Çekim ve kayıtları Vatikan görevlisi yapacak, isterseniz satın alabileceksiniz."

Gülen-Papa görüşmesi başladığı anda Kalyoncu'nun kafası Papa'nın hastalığıyla meşguldü. İlginç olan, görüşmenin daha başında Papa'nın başının önüne düşmesi oldu. Kalyoncu o anda Gülen'e baktı. Gülen sakindi. Kalyoncu, yeniden dönüp Papa'ya bakınca, Papa'nın yavaş yavaş kafasını kaldırdığını ve uyandığını gördü. Görevliler gelip kendisini götürmeden Papa uyanmıştı. Görüşme devam edecekti. Yaklaşık bir saat süren görüşme boyunca Papa'nın başı bir daha önüne düşmedi.

Gülenle görüşen Papa, Küba ziyaretinden gelmişti. Küba'da Devlet Başkan Fidel Castro ile görüşen Papa'nın Vatikan'da Gülen'den sonraki konuğu Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin'di. Peş peşe gelen bu üç görüşme arasında, İtalyan basınının özellikle Gülen görüşmesine çok geniş yer vermesi dikkat çekiciydi.

Ümidin Eşiğini Aşarken kitabının yazarı Papa II. Johannes Paulus, bu kitabında Müslümanlık için çok da olumlu olmayan birtakım görüşleri olmasına rağmen, Gülenle görüşmesinden sonra sürpriz sayılabilecek bir mekânda, sürpriz bir adım attı.

Dördüncü bölüm

Kasım 2001, New Jersey

Fethullah Gülen ve avukatları, 6 kasım 2001 sabahı New Jersey eyaletindeki Newark Adliye Sarayı'na geldiklerinde onları Amerikalı Savcı Bruce Repetto karşıladı.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Savcısı Nuh Mete Yüksel'in imzasını taşıyan 31 ağustos 2000 tarihli 79 sayfalık iddianamenin İngilizcesi Amerikalı savcının önündeydi. Gülen'i karşılayan Savcı Repetto, onu savcılığa ait bir toplantı salonuna aldı.

Gülen, hakkında açılmış olan ve Ankara DGM'de süren bu dava sebebiyle ifade verecekti. İfade vermeyi Gülen istemişti. Bu talebi avukatları aracılığıyla Ankara DGM'ye iletmış; Ankara DGM, ABD Adalet Bakanlığı'na gönderdiği bir yazıyla Gülen'in ifadesinin alınmasını resmen talep etmişti. Amerikalı savcı, Gülen'in ifadesini alacak ve bunu Ankara DGM'ye gönderecekti.

Gülen, avukatları Abdülkadir Aksoy, Orhan Erdemli, Rüştü Kalyoncu, Amerikalı savcı, stenograf olarak Gülen'in ifadesini yazacak olan noter görevlisi ve savcılığın resmi tercümanı Jale Elterman, toplantı salonunda bulunan masanın etrafındaki sandalyelere oturdular.

Savcı, Gülen'e dinlenmek isteyip istemediğini sordu. Gülen, "Hayır" cevabını verdi. İddianameyi okuduğu ve Gülen yöneltilen suçlamaları bildiği anlaşılan savcının Gülen'e yönelttiği ilk soru şöyleydi: "Amacınız nedir? Herhangi bir siyasi amacınız var mı?"

Gülen, "Benim sadece bir amacım var: İla-yi kelimetullah" cevabını verdi. İnsanlara Allah'ı ve dinin yüce değerlerini anlatmak anlamına gelen "üa-yi kelimetullah", aynı zamanda Gülen'in 60'ı aşkın kitaplarından birinin adıydı.

Savcının resmi tercümanlığını yapan ve Amerika'da yaşayan Türklerden olan Jale Elterman, yanında 100 000 kelimelik olduk-

ça hacimli bir İngilizce-Türkçe sözlük olmasına rağmen Gülen'in bu sözlerini nasıl İngilizceye çevireceğini bilemediğinden hafif bir şaşkınlık geçirdi. Gülen'in Türkiye'den gelen iki avukatı tedbirliydi. Gülen'in anlatımlarının ifade metnine eksiksiz ve kusursuz girmesi büyük önem taşıyordu. O yüzden yıllardır Amerika'da yaşayan ve aynı zamanda Washington Barosu'na kayıtlı bir avukat olan Rüştü Kalyoncu, onlara eşlik ediyordu. Kalyoncu, Vatikan'daki Papa-Gülen görüşmesinde de Gülen'e tercümanlık yapmıştı.

Gülen'in avukatı Aksoy, ifade öncesinde savcıya, Kalyoncu'nun tercümanlık yapabileceğini iletmiş, ancak savcı, "Bizim belirlediğimiz resmi tercüman görev yapacak" demişti. Newark Adliye Sarayı'nda düzenli olarak bu tür tercüme işleri yapan Türk görevli Jale Elterman "ila-yi kelimetullah"ı İngilizceye tam olarak nasıl çevireceğini düşünürken devreye Kalyoncu girdi. Kalyoncu'nun "Allah'ın adını yüceltmek" olarak aktardığı "ila-yi kelime-tullah"ı savcı kayıtlara şöyle geçirdi: "Allahın rızasını temin etmek ve onu diğer insanlara tanıtmak ve sevdirmek."

Savcının elinde yaklaşık elli soruluk bir liste vardı. Gülen, savcının "Türkiye Devleti'nin Anayasasının değiştirilmesi için çalıştınız mı?" sorusuna, "Bu konu hiçbir zaman aklımdan geçmedi" cevabını verdi.

Bir saat yedi dakika süren bu görüşmenin ardından Gülen ve avukatlar adliyeden ayrıldılar.

Gülen, o gün savcının sorularına verdiği bu cevaplar dışında 56 sayfalık bir de yazılı ifade verdi. Gülen'in Savcı Repetto'nun sözlü sorularına verdiği cevaplar ve bu 56 sayfalık yazılı savunması yargılamayı yapan Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanı Hüseyin Eken'e gönderildi.

Gülen için, Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel'in açtığı bu davanın, tam 29 yıl önce İzmir'de yargılandığı davadan bir farkı yoktu. Düşünce suçunu öngören Ceza Kanunu'nun 163. maddesi daha kaldırılmamışken, 1971'de bu davayı Askeri Savcı Nurettin Soyer açmıştı.

İki savcının da dili aynıydı. Şu cümleler, Gülen ve arkadaşları-nı suçlayan Savcı Soyer'in 19 ağustos 1971 tarihli 33 sayfalık id-dianamesinde yer alıyordu:

Aklın,ve ilmin parlak ışığı, karanlık köşelerde hain emellerini doku-yan kimselerin üzerine çevrildi... Bu aynı zamanda çağ ve medeniyet davasıdır... Bir grup meydana çıkar ve insanlığın akü yoluyla eriştiği modern şartlan hiçe sayarak, cemiyete on üç asır öncesinin kaideleri-

ni uygulamak iddiasında bulunur ve bu fikrini de hürriyete dayarsa bu tutum, hakkın kötüye kullanılmasından başka anlam taşıyamaz... Bir toplumu modern çağın akıl atmosferinden koparıp küflü düşüncelerin mahzenine sürüklemek hakkı kimseye tanınmaz... İslam dinini anlayan, onun kutsal anlamını vicdanında duyan insan, kul ile Allah arasında bir çeşit simsarlığa kalkışamaz... Bu adamlar tahsilsiz ve saf insanların kafalarına ve ruhlarına nüfuz ederek, onları âdeta hipnotize ederek karanlık emellerine alet etmekten menfaat sağlamaktadırlar. İnsanları robot haline getirmeyi, onların ruhlarını esir etmeyi amaç edinen ve Türk milletini asırların gerisine indirmek gibi sapık bir fikri temsil edenler, renkleri ister yeşil, isterse kırmızı olsun hürriyet şemsiyesinin altına sığınmak hakkına sahip olamazlar... Hurafeleri, batıl itikatları rehber bilen cahil ve mutaasıplar, her devirde sapık bir ruh taşıyan sözde liderlerin arkasına takılan zavallılardır... Hurafelere sapanmak ve ileri düşüncelerin gerisinde kalmak yalnız Türkiye'ye özgü değildir. İleri ülkelerde de bu çeşit düşünce sahiplerine rastlamak mümkündür. Ne var ki Türkiye'nin kaybedecek zamanı kalmamıştır.

Şimdi ise, düşünceyi suç sayan 163. madde bile artık yokken Savcı Nuh Mete Yüksel, şöyle diyordu:

Fethullah Gülen grubunun amacı şiirlerinde ve kitaplarında açıklandığı gibi bir kere daha gül devrini ve gül devrim yaşatacak devleti oluşturmaktır. Gül devri, Hz. Muhammed'in yaşadığı devirdir. Gül devri, laik Cumhuriyetle bağdaşmaz, ancak hilafet devleti kurulmasıyla gerçekleşebilir... Fethullah Gülen'in oluşturduğu örgüt, devletin laik yapısını yıkmak amacıyla kurulmuş olup, illegal yapılanmayla bütün ülkeyi bir ağ gibi sarmıştır... Fethullah Gülen, hiçbir kuvvet tarafından geri adım atmaya zorlanamayacağı bir duruma ulaştığında Atatürk ilke ve inkılaplarını ortadan kaldırmayı, laik demokratik, sosyal hukuk devletini ortadan kaldırarak şeriat devleti kurmayı hedeflemektedir... Fethullah Gülen'in amacı, devletin tüm sistemlerinde İslam hükümlerini egemen kılarak teokratik bir İslam diktatörlüğü kurmaktır.

1971'den 2000 yılına kadar, 29 yılda Türkiye'nin geçirdiği olağanüstü dönemlere paralel olarak, soruşturma geçirmek ve yargılanmak Gülen için âdeta olağan hale gelmişti. 1971'deki davadan sonra, 1986'da İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi, hakkında bir soruşturma yapmıştı. Bu soruşturmada da takipsizlik kararı çıkmıştı.

1995'te bizzat Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Nuh

Mete Yüksel bir soruşturma yapmış; Gülen 18 ekim 1995 tarihinde Yüksel'e verdiği ifadede şöyle demişti: "İktidar talebim yok. İktidar talebi kişi ile Allah arasındaki ilişkiye dokunur... Demokrasi dönüşü olmayan bir süreçtir. Ben 57 yaşındayım. Bugüne kadar Allah rızası için çalıştım."

Ve Savcı Yüksel, 20 kasım 1995 tarihinde Gülen hakkında takipsizlik kararı vermişti.

Nihayet, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı, aynı konulardan dolayı bir soruşturma yapmış ve 25 haziran 1998'de Gülen için takipsizlik kararı vermişti.

Gülen, bir Emile Zola arıyordu. Beş yıl önceki takipsizlik kararının sahibi olan Savcı Nuh Mete Yükselin açtığı bu davadan sonra, "Bir insan ömür boyu aynı suçlamayla yargılanamaz. Bu dava haksızdır" diyecek güçlü bir aydın sesi bekliyordu.

Tıpkı 100 yıl önce Fransa'da Dreyfus Davası'nda⁷ Emile Zola'nın Fransız aydınlarının sesi olarak ortaya çıkıp Yüzbaşı Dreyfus'a yapılanlara isyan etmesi gibi, Türk aydınlarından bu davaya karşı kuvvetli bir itiraz sesi bekliyordu.

Böyle bir ses, *Türkiye'de Gerici Akımlar* kitabının yazarından geldi. Savcı Nuh Mete Yüksel, Gülen'i suçlamak için onun kitabından tam 18 defa alıntı yapmıştı. Ama, ceza hukukçusu olan bu kitabın yazarının Gülen davası içm verdiği 47 sayfalık hukuk raporunun her bir satır, Savcı Yüksel'in iddianamesine karşı nitelikteydi.

7. Yüzbaşı Alfred Dreyfus, 1800'li yılların sonunda Fransa'da devlet aleyhine faaliyetlerde bulunmak suçlamasıyla 12 yıl yargılandı ve beraat etti. Emile Zola, Dreyfus'a yapılan bu haksızlığa isyan eden Fransız aydınlarının sembol ismi oldu.

Beşinci bölüm

Mart 2002, Pennsylvania

Fethullah Gülen; 31 mart 2002 pazar günü, ABD'nin Pennsylvania eyaletindeki Sailorsburg kasabasında ikamet ettiği üç katlı evin salonunda sabah namazını kıldıktan hemen sonra odasına geçti. Normalde sabah namazının ardından, "tesbihat" denilen uzun namaz dualarını yapıp yamndakilerle birlikte yarım saat kadar kitap okuyordu.

Gülen o sabah kimseye bir şey söylemeden odasına geçti. O günlerde Gülen'in misafirleri arasında iki doktor vardı ve ikisi de kardiyologdu. Bir de 30 yıldır Gülen'in yanında olan doktoru Kudret Ünal vardı.

Gülen saat 07.00 gibi odasında fenalaştı. Doktorlar tarafından tansiyonu ölçülen Gülen, konuşamayacak durumda olduğundan göz işaretiyle durumunu anlatmaya çalışıyordu. Yatağına konulan Gülen ter içindeydi. Tansiyonu sıfıra doğru geliyordu. Doktor Ünal, ambulans için hemen 911'i arattı.

İki ambulans Gülen'in kalmakta olduğu eve ulaşana kadar yaklaşık on dakika bir zaman geçti. Gülen 20 dakika içinde Pocono Hospital adını taşıyan hastaneye getirildiğinde yarı baygın bir haldeydi ve kalbi durmuş gibiydi. Kalp ritmi çok bozulmuştu. Hastanenin acil servisinde iğneyle ilaç verilen Gülen, ardından yoğun bakıma alındı.

Kalp ritminin düzelmesi için Gülen'e elektroşok uygulanması lazımdı ve bunun için uyutulmalıydı.

Pazar günüydü ve hastanenin kardiyologu görevde değildi. Hemen en yakın kalp hastanesine haber verildi. Gülen'e müdahale etmek üzere gelen kalp doktoru, Şili asıllı bir Amerikalı olan David Doran'dı.

Uyutulup hemen elektroşok uygulanan Gülen'in kalbi ilk iki

şokta düzelmedi. Gülenle birlikte hastaneye gelen insanlar ağlıyordu. Dua etmekten başka yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Durum ciddiydi. Üçüncü şokun uygulanmasından sonra Gülen'in kalbi tekrar çalışmaya başladı. Gülen o gün tam anlamıyla ölümden döndü.

Gülen uyanır uyanmaz, saatin kaç olduğunu sordu ve "Namazlarım ne oldu?" dedi. Hâlâ yoğun bakım odasındaydı. O şartlar altında suyla abdest alıp namaz kılması mümkün değildi. Elbisesinde ve üzerindeki örtüde kan izleri, üzerinde onlarca kablo ve ilaç veren hortumlar vardı. Gülen, doktorların ve kendisine refakat edenlerin bu şartlar altında abdest alıp namaz kılmasının mümkün olmadığı uyarısına rağmen, dışarıdan getirilen topraklı bir taşla abdest yerine geçen "teyemmüm" işlemi yaparak namazlarını yatar vaziyette ima ile kıldı.

Şokla birlikte Gülen'in kalp ritmi düzelme seyrine girmiş, dakikada 140'a kadar çıkmış olan kalp atışları 89'a kadar inmişti. Ancak bu sefer nabızı düşmüştü. Bunun üzerine boğazından açılan delikle kalbine geçici kalp pili takıldı. Yoğun bakıma alınırken, şok uygulanırken ve kalbine pil takılırken üç defa imzayla rızası alınan Gülen, o gün yaşadıklarını şu cümleyle anlattı: "Bugün ölmek için üç defa imza verdim."

Bir süre sonra kalbindeki ritim düzeldiği için geçici kalp pili çıkarılan Gülen, hastanede fazla kalmak istemiyordu. O günün gecesi taburcu edildi. Çok halsiz bir durumda olan Gülen, eve geldiğinde odasına sandalyede çıkarıldı. Eve gelir gelmez yaptığı ilk iş, hastanede zor şartlar altında yatarak kıldığı namazlarını yeniden kılmak oldu. Bu kalp rahatsızlığına ilave olarak Gülen, hastanede ameliyat masasında çok üşümüş ve soğuk algınlığına yakalanmıştı. Gülen eve gelince, kalbine şok uygulanması öncesinde uyutulduğu anı şöyle anlattı: "O an tekrar uyanamama da var işin içinde diye aklımdan geçti. Kendisine son bir nefes armağan edilen bir insan ne demeliyse onu düşündüm..."

Öte yandan, uyku halindeyken etrafında ağlayan arkadaşlarının ve öğrencilerinin seslerini duyuyordu.

Gülen, geçirdiği bu kalp krizinden bir hafta kadar sonra, kalbine anjiyo uygulanması için Ohio eyaletindeki Cleveland Clinic'e götürüldü. Burada Türk Doktor Murat Tuzcu çalışıyordu ve Gülen'e 1997'de aynı hastanede anjiyo yapmıştı. Bu anjiyo öncesinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Doktor Tuzcu'yu arayarak Gülenle yakından ilgilenmesini istemişti.

Doktor Tuzcu, 8 nisan 2002'de Gülen'e anjiyo uyguladı.⁸ Tuzcu, alanında bir otoriteydi. Örneğin Gülen'in Cleveland'e gelmesinden birkaç gün önce ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney'ye anjiyo yapmıştı.

Doktor Tuzcu'nun elinde Gülen'in daha önceki tedavi sonuçları vardı. Gülen ilk kez 1995'te İstanbul'da anjiyo olmuştu. 1997'deki ikinci anjiyoyu zaten Tuzcu'nun kendisi yapmıştı. Tuzcu, bu son sonuçlar ile beş yıl önceki anjiyo sonuçlarını karşılaştırdı. Gülen'in kalp damarlarında beş sene önceki tıkanma oranı ne ise, durum aynıydı. Gülen şeker hastası olmasına rağmen, doktorları şaşırtan şekilde beş sene boyunca kalp damarlarında hiçbir daralma olmamıştı.

Çünkü zaten çok az yemek yiyen Gülen, yürüyüşlerine de çok dikkat etmişti. Bunun üzerine beş yıl önce Gülen'e "Ameliyat olmanız gerekir" diyen Doktor Tuzcu, "İyi ki baypas ameliyatı yapmamışız. Artık ameliyata gerek yok. Bu kadar dikkat ediyorsunuz, kalbinize stent takılması sizi kurtarır" dedi.

Gülen, 9 nisan 2002'de hastaneden taburcu oldu.

Doktorların yeni kararı Gülen'in kalp damarlarına stent takılmasıydı. Ama Gülen'in kalbine normal stent değil, ilaçlı stent takılacaktı. Çünkü Gülen aynı zamanda şeker hastasıydı ve bu hastalıktan kaynaklanan problemler sebebiyle normal stentlerin tekrar tıkanması riski yüksekti. Doktor Tuzcu da, "İlaçlı stentleri bekleyelim" diyordu. Zaten Gülen de kalp damarına normal stent takılmasını istemiyordu.

O yıllarda Amerika'da hastalara takılan stentlerin yüzde kırkında sonradan tıkanmalar oluyordu. Gerçi, 2000 yılında ABD'de "Johnson and Johnson" firması ilaçlı stentler üretmeye başlamıştı, ama bu stentler henüz hastalara uygulanma onayı almamıştı ve 2002 itibarıyla Gülen'e de uygulanması mümkün değildi. O halde, şeker hastalarında kalp damarının tıkanması riskini azaltan bu stentlerin kullanıma girmesi beklenecekti.

Nihayet, 2003 yılında ilaçlı stentlerin hastalara uygulanmasına izin verildi. Gülen, yine de bu stentlerin hastalar üzerindeki sonuçlarını görmek istiyordu. İlaçlı stentlerin üzerini kaplayan ilaç, zamanla eriyerek damarın yeniden kapanmasına engel oluyordu. Deneyler, bu yönde sonuçlar vermişti. Bu stentlerin başarı oram hakkında bilgiler alan Gülen, nihayet kararını verdi. Pennsylva-

8. Gülen'in rahatsızlandığını öğrenen izmir'deki Şifa Hastanesi Başhekimi Doktor Mahmut Akdoğan ve kardiyoloji uzmanı Profesör Mehmet Tekdoğan da ABD'ye gelmişlerdi. Onlar da anjiyo sırasında hazır bulundular.

nia'nın Allentown kentindeki Lehigh Valley Üniversitesi Hastanesi'nde Doktor Patrick Kleaveland, 21 ocak 2004'te Gülen'in kalbinin iki damarına stent taktı.

31 mart 2002 sabahı yaşadığı kalp krizi Gülen'in hayatında yaşadığı en ciddi ikinci krizdi. Birinci olay, ABD'ye gidişi öncesinde İstanbul'da yaşanmıştı.

Gülen o gün İstanbul Altunizade'deki ikametindeydi. "İyi değilim" deyip doktoru Kudret Ünal'ı çağırdı. Şekeri düşmüştü. Kendisinin yaptığı ilk ölçümde şekeri 90, ikinci ölçümde 70 çıkmıştı. Üçüncü ölçümü Doktor Ünal yaptı. Yeni değer 45'ti. Doktor Ünal endişeliydi, elinde iğneyi hazır tutuyordu. Gülen'in şekeri hızla düşüyordu ve dönüşü olmayan bir noktaya gelinebilirdi. Doktorun "Hemen iğne vuralım" demesi üzerine Gülen, "Biraz daha bekleyelim, orucumu bozmak istemiyorum" diye direniyordu. Dördüncü ölçümde şeker 60'a çıkınca Gülen rahatladı. Orucunu bozmasına gerek kalmamıştı.

Gülen'in 2002 yılı mart ayında yaşadığı kalp krizinden sonra cevabı merak edilen iki soru vardı. Ölümünden dönen Gülen, neden ısrarla kalp ameliyatına "hayır" diyordu ve Amerika'daki üçüncü yılını doldururken yaşadığı bu krizin perde arkasında hangi faktörler etkili olmuştu?

Altıncı bölüm

1966: "Edirneli Hoca" İzmir'de

Fethullah Gülen, 1938'de Erzurum'un Hasankale (Pasinler) ilçesi Korucuk köyünde dünyaya geldi.

Babası Ramiz Bey, çocukluğu Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastladığından okuyamadı. Köyünde çiftçilik yapıyordu. 34 yaşındayken bu sefer 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nın başladığını gören Ramiz Gülen,⁹ savaş sürerken üç yıl belirli aylarda aldığı medrese eğitimiyle köyündeki camide hocalık yapıyordu. Bu kararı almasında en büyük teşvikçisi, eşi Refia Gülen'di.

Genç Cumhuriyet, henüz 15 yaşındaydı. Türkiye'nin toplam nüfusu 16,9 milyondur. O yılki Türkiye bütçesi sadece 250 milyon liraydı ve 250 milyon lira, 195 milyon dolar ediyordu.¹⁰

Bütün Türkiye'de, biri İstanbul diğeri Ankara Üniversitesi olmak üzere sadece iki üniversite vardı. Her ilde lise yoktu. Anadolu'nun hiçbir köyünde telefon yoktu. Fabrika demek, ikisi İstanbul ve Kayseri'de olmak üzere birkaç bez fabrikası, bir şişe cam fabrikası, İzmit'teki kâğıt fabrikası demekti. Türkiye, birkaç fabrika projesini ancak Sovyetler Birliği'nin desteğiyle hayata geçirmişti. Erzurum'dan Ankara'ya, ancak Trabzon ve Samsun yoluyla gidiliyordu. Erzincan üzerinden yol yoktu.

9. Ramiz Gülen 1905 doğumlu. Ramiz Gülen'in babası Şamil Bey, Birinci Dünya Savaşı yıllarında ailesiyle birlikte Korucuk köyünden ayrılarak dört sene Yozgat'ın Yerköy ilçesi Terzili köyünde yaşadı. Savaş bitince de köyüne geri döndü. Korucuk, aynı zamanda Türk-Rus Savaşı'nı görmüş bir köydü. Ruslar Korucuk'a karargâh kurmuştu. Türk-Rus Savaşı sırasında köyden ayrılarak Sivas yöresine giden Gülen'in büyük dedesi geri döndüğünde tarlasında Rus askerlerinden kalma 30 kadar baraka gördü. Ermeni çetelerin insanları evlerde odalara kapatıp diri diri yaktığı olaylar bu bölgede de yaşandı.

10. 1923'ten 2003'e Türkiye Ekonomisinin Tarihsel Gelişimi, Dünya gazetesi yayını. 1923'te Cumhuriyet kurulduğunda Türkiye'nin nüfusu 12,5 milyondur. Aynı yıl kişi başına milli gelir ise 45 dolar civarındaydı. 2008 itibarıyla 70 milyon nüfuslu Türkiye'de kişi başına milli gelir 6 500-9 000 dolar arasında hesaplanıyor.

Gülen'in doğduğu 60 hanelik Korucuk köyü, tarihi İpek Yolu üzerindeydi. İpek Yolu, Erzurum'a yirmi kilometre mesafedeki bu köyün tam ortasından geçiyordu. Köyde hâlâ 5-6 tane hanın varlığını sürdürmesinin sebebi buydu. Erzurum'u Kars'a bağlayan tren de köyün yakınından geçiyordu. Hasankale Ovası'nın merkezi bir geçiş noktasında yer aldığından Korucuk köyünde bir jandarma karakolu vardı. O yıllarda Doğu gezisine çıkan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Erzurum'a geldiğinde Gülen de onu karşılayan gençler arasındaydı.

Gülen, 6-7 yaşlarındayken bir gün trene binmek için atladığında ayağı boşluğa düştü ve yere düşerek ahunda yara meydana geldi.

Babası, Gülen'i doğduğu yıl nüfusa kaydettirmek üzere Hasankale'ye gitmişti. Ancak tek parti iktidarının hüküm sürdüğü o yıllarda nüfus memuru, "Ben bu ismi kaydetmem" deyince babası kızarak nüfus kaydını yapmadan köye geri geldi. Bir süre sonra Ramiz Gülen köyde ihtiyar heyetine seçildi. Köy muhtarı hemen hemen bütün işleri ona devretmişti. Ramiz Bey, köy karakolunun başçavuşuyla birlikte 1942'de yeniden Hasankale'ye nüfus idaresine gitti. Bu sefer iki oğlunu kaydedecekti. Sıbgatullah, ağabeyi Fethullah Gülen'den 2,5 yıl sonra dünyaya gelmişti.

Başçavuş, "Bu isimleri bu şekilde kaydedeceksin" diye sert çıkıp oradan ayrıldıktan sonra nüfus memuru ikisini de kaydetmeye başladı. Ancak her iki kayıta da yanlışlıklar yaptı. Babasının ismini "Muhammed Fethullah" olarak koyduğu Fethullah Gülen'in ismini "Muhammed" olmadan,¹¹ doğum tarihini de 1938 yerine 1942 olarak; kardeşi Sıbgatullah'ı ise 1942 doğumlu ve Seyfullah ismiyle kaydetti.

Böylece Fethullah Gülen, 1938 doğumlu olmasına rağmen nüfus kaydında 1942 olarak yer aldı.

Gülen'in çocukluğu İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk geldi. Türkiye savaşa girmedi, ama savaşın bütün olumsuz şartlarını yaşıyordu. Bütün Avrupa gibi Türkiye de Hitler'in tehdidi altındaydı. Paris'i işgal eden Hitler, Eiffel Kulesi'nin önüne geldiğinde, kulenin demirlerini eritip Almanya'ya götürerek bomba üretiminde kullanmaktan söz ediyordu.

11.7. Cumhurbaşkanı Kenan Evrenin doğum tarihi ve nüfusa kaydında Gülen'inkine benzer bir durum bulunuyor. Aslında 17 temmuz 1917 tarihinde doğan Evren, nüfusa 1 ocak 1918 doğumlu olarak kaydedildi. Babası, onun doğum tarihini evdeki Kur'an-ı Kerim'in bir sayfasına kaydetmişti, ama Kur'an-ı Kerim'i bir başkasına hediye edince doğum tarihini kaybetmişti. Evren'in babası da Gülen'in babası gibi hocaydı. Gülen'in babası Ramiz Bey; babasının, annesinin, amcasının eşinin ölüm tarihlerini Kur'an'ı Kerim'in arkasına kaydetmişti.

Türkiye'de ekmek karneye bağlanmıştı. Örneğin annenin öğretmen, babanın subay olduğu bir aile çift maaşlı olmasına rağmen, çocuklarına giysi alabilecek durumda değildi. Öğretmen anne, ordunun her yıl subay babaya verdiği kaputu boya kazanında kaynatıp çocuğuna palto yapıyordu.

O günün şartlarında Gülen'in annesi onu geceleyin kaldırıp Kur'an öğretti. Çünkü camilerde veya evlerde Kur'an eğitimi yapılamıyordu. Hatta bazı camilerde kendi tercihleriyle Kur'an öğreten hocalar jandarma ve polis baskınına uğruyordu.¹² Gülen, annesi Refia Hanım'dan aldığı dersle Kur'an-ı Kerim okumayı öğrendi ve bir ay içinde baştan sona okudu.

Gülen ilkokula 1946'da köyünde başladı. Köylü fakirdi. İnsanlar sabah yoğurtla kahvaltı yapıyor, sabun bulamayınca çamaşırlarını kille yıkıyordu.¹³

Korucuk köylüleri, okuldaki çocuklarına önlük alacak durumda değildi. İstanbul'daki annesi ve babasının karşı çıkmasına rağmen 1948'de Erzurum'un Korucuk köyündeki ilkokula öğretmenlik yapmaya gelen Belma Özbatur'un bulduğu formüle göre, öğrenciler evlerinden entari getirdiler. Özbatur, Erzurum'dan bol miktarda siyah boya aldırıp okulun bahçesine büyük kazanlar kurdurdu. Beyaz bezler kesilip biçildi, entariler boyandı. Böylece o bezler önlük haline geldi. Patiskayla da önlük yakası ve kız çocuklara kurdele yapıldı. Zaten patiska da o yılların Türkiye'sinde metreyle veriliyordu.

Bu şartlara rağmen Korucuk, sosyal hayatın canlı olduğu bir köydü. Köyde iki üç kahvehane vardı. Kahvehanelerde akşamları, *Battal Gazi*, *Ahmediye*, *Muhammediye* denilen kitaplar okunuyordu.¹⁴ Sümani Baba, Âşık Reyhani gibi meşhur âşıklar haftada bir köylere geliyor; halk, onların deyişlerini keyifle dinliyordu.

Gülen ilkokul dördüncü sınıfı bitirmeden 1949'da okuldan ay-

12. Eski bakanlardan Profesör Orhan Oğuz, Doğan Kitap tarafından yayımlanan ve 80 Yıl, *Cumhuriyet'e Yaşat Bir Hayat* başlığını taşıyan anılarında çocukluğunda Eskişehir'de Kur'an öğrenmek için camiye gittiklerini, polisin camiye basması üzerine bu öğrenimi yarıda bıraktıklarını belirtiyor, insanlar o yıllarda, Kur'an-ı Kerim'i bulabildikleri bir deri parçasına sararak toprağa gömüp saklıyordu ve Türkiye'nin birçok yöresinde çocuklara Kur'an gizli öğretiliyordu. Gülen'in annesi Refia Gülen de, köydeki kız ve erkek çocuklara ahırın bir odasında Kur'an öğretiyordu.

13. Gülen, "Dokuz yaşlarındaydım. Sabah yoğurtla kahvaltı yapıyor, akşama kadar hayvanlarımızı güdüyordum, ineklerimizi, koyunlarımızı gütmeye bana düşüyordu" diyor.

14. Fethullah Gülen'in kardeşi Seyfullah Gülen, "Ben o yıllarda çok Battal Gazi okudum" diyor.

rıldı.¹⁵ Çünkü babasının, yakındaki Alvar köyüne tayini çıkmıştı.

Babası, on yaşındayken Kur'an-ı Kerim'in tamamını ezberleyip hafız olan Gülen'i, ileri öğrenim için Hasankale ilçesine gönderdi. Gülen henüz on yaşında olmasına rağmen her gün 7-8 kilometreyi yürüyerek Hasankale'ye gidip hocadan ders alıyordu. Çünkü Hasankale'de kalacak yeri yoktu.

Celal Bayar'm elini öptüğü hoca

Adnan Menderes liderliğindeki Demokrat Parti'nin iktidara geldiği ve Türkiye'de bir dönemin kapandığı 1950'de Gülen 12 yaşındaydı. Demokrat Parti, bir ay içinde Meclis'te yapılan oylamayla, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) de oylarıyla Türkçe okunan ezanın yeniden Arapça okunmasını serbest hale getirdi. Ramazan ayıydı, Erzurum'da minareden ezan sesi yükseldiğinde kurbanlar kesildi.

Türkiye hâlâ fakir bir ülkeydi. 1950 itibarıyla Türkiye'nin sadece 13 köyünde elektrik vardı.¹⁶

Gülen, babasının hocalık yaptığı Alvar köyünde "Alvarlı Efe" olarak bilinen Şeyh Muhammed Lütfi Efendi'den dersler aldı. 1952 yılının ramazan ayında, babasının hocalık yaptığı bu köyde vaaz vermek için ilk defa cami kürsüsüne çıktığında 14 yaşındaydı.

Köyün ileri gelenlerinden Kâzım Efendi, onu kavracağı gibi babasının vaaz verdiği kürsüye çıkardı. Öyle ki Gülen'in ayakları kürsüye yetişmiyordu. Kâzım Efendi'nin bu sürprizi üzerine çıktığı kürsüdeyken babasıyla göz göze geldi. Bir kere kürsüye çıkarılmıştı ve vaaz vermeden inmesi mümkün değildi.

Gülen o gün, köyün ileri gelenlerinden Fevzi Efendi'nin camiye geç kalınca, camide oturan insanları yara yara ön saflara geçtiğini gördü. Vaazında bunu, Hazreti Ali ve Hazreti Muaviye arasında geçtiği söylenen bir olayı anarak eleştirdi. Hikâyeye göre, Hazreti Muaviye camiye geç kalınca tıpkı Fevzi Efendi'nin yaptığı gibi ön saflara geçerken; Hazreti Ali hırkasından çekerek onu durdurmuş, hatta Hazreti Muaviye'nin sarığı düşmüştü. Rivayet edildiğine göre, Hazreti Ali ile Hazreti Muaviye arasındaki ilk so-

15. Gülen yarım bıraktığı ilkokulu daha sonra Erzurum Aziziye İlkokulu'nda dışarıdan bitirdi, ilkokul diplomasını 6 Mayıs 1958'de aldı. Gülen'i üçüncü ve kısmen dördüncü sınıfta okutan Belma Özbatur, 1948 yılı Kasım ayında geldiği köyde 1951'e kadar üç yıl kaldı. Özbatur, köyden ayrılıp evlendikten 16-17 sene sonra çocuklarıyla Korucuk köyüne gittiğini belirtip, "Köylüler beni bir gelin gibi davul zurnayla karşıladılar" diyor.

16. *Darbelerin Ekonomisi*, Mehmet Altan, Süleyman Demirel'le röportaj, s.25. Otuz yıl sonra, 1980 yılına gelindiğinde ise Türkiye'nin 28 000 köyünde elektrik vardı.

ğukluk böyle başlamıştı. Ama Hazreti Ali'nin yaptığı doğrudu, camiye geç gelen bulduğu ilk boş yere oturmalıydı.

Vaazdan sonra Gülen ve babası Ramiz Gülen Feyzi Efendi'nin evine ziyarete gittiklerinde, Fevzi Efendi kürsüde kendisini eleştiren Gülen'i güler yüzle karşıladı. Baba Ramiz Gülen'e dönen Fevzi Efendi, "Bu yaştaki çocuklar iki kelimeyi yan yana getiremiyorlar, o bize vaaz verdi" dedi. Kürsüden yaptığı bir eleştiriye karşı gösterilen bu olumlu tavır, bir daha Gülen'in hafızasından silinmeyecek kadar etkileyiciydi.

Gülen 1952 sonlarında, Erzurum'da Kurşunlu Medresesi'nde öğrenime başladı. Akranlarına göre hızlı ilerliyordu. Caminin etrafındaki küçük odalardan oluşan medresede çoğunlukla patatesten başka yemek pişmiyordu. Küçük odalarda yerde hasır, hasırın üzerinde yatakları vardı. Gülen odasında yemeğini kendisi yapıyordu.

Ertesi yıl Kurşunlu Medresesi'nden ayrılan Gülen bir başka medreseye geçti, altı ay sonra yine medrese değiştirdi. Üçüncü durağı olan Taşmescit Medresesi'nde bir süre kalıp ayrıldığında "Elimde sandığım yolun ortasında donup kaldım. Gidecek hiçbir yerim yoktu" diyecek durumdaydı. Bir arkadaşıyla birlikte, metruk halde bulunan ve ibadete açık olmayan "Ahmediye" isimli caminin içinde bir köşeyi duvar örerek odaya dönüştürdü. Gülen ve arkadaşı bir de soba buldular ve burada kalmaya başladılar. Böylece kalacak yer problemim çözen Gülen, dönemin tanınmış isimlerinden Osman Bektaş'tan iki yıl boyunca ders aldı. Bektaş, İslam hukuku anlamına gelen fıkıh konusunda otorite olarak kabul ediliyordu.

Gülen'e, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren medreseler kapanmışken, Erzurum'da 1950'li yıllara kadar gelen oldukça canlı sayılabilecek bu medrese olgusunun sebebini sordum. Şu cevabı verdi:

"O zaman Erzurum'da 500 kadar talebe okuyordu. İstanbul'dan çok âlim yetişmiş. Yetişmişler, Erzurum'a gelmişler. O gelenek hiç durmamış. Eski hanların bir odasında hususi olarak o işi yapmışlar. Sakıp Efendi'nin ayrı bir ders halkası vardı. Solakzade Sadık Efendi'nin¹⁷ ve Osman Efendi'nin ayrı birer ders halkası vardı. Erzurum'dan çok âlim yetişmiş. Doğuda İstanbul'dan daha bereket-

17. Solakzade Sadık E/endi, 1930'lu yıllardan 1960'a kadar Erzurum müftülüğü yaptı. Sakıp Efendi, Sakıp Danışman'dı. 1960-66 arasında Erzurum müftülüğü yaptı. Osman Efendi ise Gülen'in hocası Osman Bektaş'tı. 1966'dan 1971'e kadar Erzurum müftülüğü yaptı. Sonra Erzurum merkez vaizi olarak görev yapan Osman Bektaş, 1986'da Erzurum'da vefat etti. Erzurum'daki Hatuniye, Çifte Minareler ve Yakutiye medreseleri Selçuklu Dönemi'ne kadar uzanıyor. Erzurum Kalesi'nin içinde bile medreseler vardı.

liydi. Ömer Nasuhi Bilmen, akrabası Faruk Efendi Erzurumlu. Celal Bayar her Erzurum'a gelişinde Solakzade Sadık Efendi'nin elini öperdi."

Gülen, Adnan Menderes'e özel kalem müdürlüğü yapan ve üç ayı hükümette bakan olan Rıfki Danışman'ın da Erzurumlu olduğunu hatırlattı. Rıfki Danışman,¹⁸ Müftü Sakıp Danışman'ın oğluydu.

Erzurum'un bu durumu, burada konferans veren Necip Fazıl Kısakürek'in de dikkatinden kaçmaz. Kısakürek, 29 kasım 1965 günü Kırklareli'de verdiği konferansta, dinleyicilerin hal ve tavırlarından memnun kalmayınca, Erzurum'da verdiği "İman ve Aksiyon" konferansından bahseder. Kısakürek, konferans salonundaki Kırklarelililere Erzurum'da gördüklerini şöyle anlatır: "Erzurum'un yaşlısını genç gördüm. Salon öyle doluydu ki bir ara bacaklarımı oynatayım dedim, masanın altından ses geldi. Masanın altına kadar dolmuşlardı."

Bu hikâyeyi anlatmasına rağmen, salonda gözle görülür bir heyecan ve kıpırdanma fark etmeyen Kısakürek; bu sefer dönemin CHP Genel Başkanı İsmet İnönü için, kulağındaki işitme cihazından dolayı, "Pilli" deyimim kullanır. Amacı dinleyicinin tepkisini ölçmektir. Salondan büyük bir alkış sesi gelir. Bunun üzerine, "Çok ciddi meseleler anlattım, sizden hiç ses gelmedi. Bu kadar önemsiz bir şeyi ne kadar alkışladınız" diyerek dinleyicilere sitem eder.

Çile dolu öğrencilik yılları

1950'li yıllarda medrese öğrenciliği demek aynı zamanda çileli bir hayat demektir.

Kışın ısınma şartlarının çok zor olduğu Erzurum'da buz gibi soğuk suyla banyo yapan Gülen, soğuk taşın üzerine koyduğu ayaklarının donmaması için bir ayağı taşıyken, diğerini kaldırmak suretiyle banyo yapıyordu. Çünkü Erzurum'un Kırkçeşme Hamamları'na gidip yıkanacak imkânları yoktu. Fakir öğrenciler ancak zengin insanların verdiği fişlerle hamama gidebiliyordu. Fiş olmadığı zaman, Erzurum soğukunda buz gibi suyla yıkanmaktan başka çare yoktu.

Parası olmadığı için ekmek alamayıp aç kaldığı günler oldu. Yemeklerini yattıkları küçük odada gaz ocağında yapıp yiyorlardı.

18. Fethullah Gülen'le ABD'de yapılan röportajın notlarından. Uzun yıllar Erzurum milletvekili olarak Meclis'te bulunan Rıfki Danışman, 12 Mart'tan sonra kurulan Nihat Erim ve Ferit Melen hükümetlerinde Ulaştırma bakanlığı, 1975'te Süleyman Demirel'in kurduğu Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti'nde ise Kültür bakanlığı yaptı.

Bazen ders gördüğü kitapları dahi alamıyordu: "Yeterli param olmadığı için çok defa ders ldtabı alamazdım. Çoğu zaman ders halkasının ortasına oturmaya çalışır, sıra bana gelinceye kadar yanımdaki arkadaşın kitabından kendi yerimi ezberlemeye çalışırdım."

Medrese öğrenimi görenler, özellikle ramazan aylarında çevre illeri de dolaşıp, vaaz veriyorlardı. Gülen babasının da teşvikiyle 1957'de Amasya, Sivas, Tokat, Erzincan illerine gitti. Bazı il müftüleri yaşının küçük olması sebebiyle camilerde vaaz vermesine sıcak bakmadı, bazıları izin verdi. Gülen, 1956-57'de Erzurum'da "Rasim Baba" isimli hocadan tasavvuf dersleri aldı. 1958 yılında yine Erzurum dışına çıktı.

Ramiz Bey, çocuklarının birer sanat sahibi olmalarını istiyordu. Erzurum'daki evlerini 1950Tİ yılların başında 2 000 liraya aldı. Aile 1958'de Erzurum'a taşındı. Ramiz Bey'in Fethullah Gülen dışındaki beş erkek çocuğu Erzurum'da matbaa işine girdiler. Eski sayılabilecek ve ayakla çalışan matbaaları, kartvizit, fatura gibi şeyler basıyordu.

Fethullah Gülen, Erzurum'dan uzun süreli ayrılmaya karar verdiğinde 20 yaşındaydı. Gülen 1958 sonlarında Erzurum'dan ayrılarak Edirne'ye geldi. O çok daha uzaklara gitmenin hesabını yaparken, annesi Edirne'ye gitmesini istedi. Çünkü Hüseyin Top isimli bir akrabası Edirne'de hocalık yapıyordu. Onu Edirne'ye çeken bir diğer olgu, tarihe Edirne'yi savunan komutan olarak geçen Şükrü Paşa'nın¹⁹ annesinin dayısı olmasıydı. Gülen'in büyükannesi Hatice Hanım, Şükrü Paşa'nın yeğeniydi.

Edirne, Osmanlı Devleti'ne 80 yıl başkentlik yapmış bir şehirdi. Evliya Çelebi'nin "Bir gülistan şehridir. Gül bahçeleriyle çevrilidir, meyvasının tadına doyum olmaz" sözleriyle anlattığı Edirne'deki Osmanlı Sarayı'nda üç bin bahçıvan görev yapıyordu. Sultan II. Selim'e kadar Osmanlı padişahlarının yazlık sarayları Edirne'deydi. İslam dünyasında en büyük camilerden biri olan Selimiye'ye ev sahipliği yapan Edirne, sefere giden Osmanlı ordu-

19. 1912 yılı ekim ayında başlayan Balkan Savaşı'nda Edirne'yi 53 000 asker, 480 top ve makineli tüfekle 5,5 ay savunan Şükrü Paşa vasiyetinde şöyle yazmıştı: *"Düşman hatları geçtikten sonra ölürsem kendimi şehit kabul etmem. Beni mezara koymayın. Etimi itler ve kuşlar çeke çeke yesinler. Fakat müdafaa hatamız bozulmadan şehit olursam, kefenim, lifim, sabunum çantamdır. Beni bu mahalle gömeceksiniz ve gelen nesiller üzerime bir abide dikeceklerdir."* 5 haziran 1916'da İstanbul'da vefat eden Şükrü Paşa'nın mezarı, 24 temmuz 1998 tarihinde Edirne'de vasiyetinde belirttiği savunma hatı üzerine yapılan abideye nakledildi. Şükrü Paşa, İstanbul'da Boğazlar Komutanı olarak görev yaparken, Çanakkale Boğazı'nın savunmasıyla ilgili bir plan hazırlamıştı. Gülen, el yazması bu askeri planın bir örneğinin kütüphanesinde olduğunu belirtti.

sunun birinci konaklama yeri idi. O yüzden çok savaş görmüştü ve Osmanlı Dönemi'nden beri memurların pek tercih etmediği bir şehirdi. Cumhuriyet Dönemi'nde de her dış politika gerginliğinde askeri sevkıyat yapılan yerlerin başında geliyordu. Bu sebeple Soğuk Savaş yılları boyunca Edirne, diğer memurlarla birlikte hocaların da terk ettiği bir yerdi.

O yıllarda İstanbul'dan Trakya Bölgesi'ne gelen hafız öğrenciler, köylere gönderiliyordu. Ramazan aylarında camilerde namaz kıldırıp hatim okuyorlardı. Edirne'ye gelen Gülen, Edirne Müftüsü İbrahim Akın tarafından sınava tabi tutuldu. Müftü, önündeki bir fıkıh kitabının rasgele bir sayfasını açtı. Gülen, kusursuz bir şekilde okumaya başladı. Manzaradan etkilenen müftü, onu şehir merkezinde tuttu, bir yazıyla Edirne'deki Akmescid adını taşıyan camide görevlendirdi. Ramazanda namaz kıldırarak, vaaz verecekti.

Gülen 1959 başında Ankara'ya gidip vaizlik sınavına girdi. Gülen Ankara'dayken Başbakan Adnan Menderes ve Türk heyetini taşıyan uçak 17 şubat 1959 tarihinde Londra'da yakınlarında düştü. Başbakan Menderes kazadan sağ kurtuldu, ancak uçaktaki 21 kişiden 14'ü hayatını kaybetti.

Bu sınavı kazanınca Diyanet'e bir dilekçeyle başvurup Edirne Müftülüğü görevine talip oldu. Ama yaşı ne vaizliğe ne de müftülüğe uygundu. Çünkü nüfus kaydına göre 1942 doğumlu olduğundan, devlet memuriyeti için gerekli olan 18 yaşını doldurmamıştı. O yıl Edirne müftüsünün başkanlığındaki bir komisyon Gülen'i hocalık sınavına tabi tuttu. Sınavı kazanınca dosyası Diyanet İşleri Başkanlığı'na gönderildi. Gülen, Sultan Murad tarafından yapılmış olan Üç Şerefeli Cami'ye ikinci hoca olarak atandı. Ama bu yaş probleminden dolayı Diyanet dosyasını geri gönderdi. Üstelik askerliğini de yapmamıştı.

Edime Başsavcısı Gani Bey'in yardımıyla Gülen'in nüfusta "1942" olan doğum tarihi mahkeme kararı ile "1941" yapıldı. Böylece yaşı bir yıl büyütülen Gülen, Üç Şerefeli Cami'nin ikinci hocası olarak 1959'da²⁰ göreve başladığında maaşı 200 liraydı. 30 lira kesintiden sonra eline geçen para 170 liraydı.

Gülen, bu camide verdiği vaazların konusunu önceden cami-

20. Gülen hakkında son yıllarda yazılan bazı kitaplarda, Edirne'ye geliş tarihi olarak 1959 yılı veriliyor. Ancak, bu tamamen Gülen'in hayatındaki olayları onun nüfus kaydındaki 'doğum' tarihi olan 1941'e göre hesaplamaktan kaynaklanıyor. Doğru tarih 1958'dir. Gülen 1958 sonlarında Edirne'ye geldiğinde gerçek yaşı 20'yd, ancak nüfus kaydına göre 17 yaşındaydı. Benzer bir karışıklık Gülen'in Erzurum medreselerindeki öğrencilik yılları hakkında da söz konusudur. Gülen'in Erzurum medreselerindeki öğrenciliği 1952'de başlamasına rağmen, bazı kitaplarda bu tarih 1954 olarak veriliyor.

nin girişindeki panoya yazıyordu. Böylece camiye gelenler neyi dinleyeceklerini önceden bilme şansına sahip oluyordu. Bu yeni genç hoca yaşantısıyla da sıra dışıydı. Caminin, eni iki metre, boyu 1,5 metre olan bir penceresine yerleşmiş, geceleri orada yatıyordu.²¹ Edirneli bir usta, hiç olmasa taşın üstüne yatmasın diye bir gün taşın üstüne tahta döşeyip, iki kapaklı bir kitaplık yaptı. Havanın bazen sıfırın altında eksi 15-20 derece olduğu Edirne soğuşunda Gülen, Üç Şerefeli Cami'nin penceresinde battaniyesine sarılıp yatıyordu. Üstelik akşamları çalışmalarını mum ışığında yapıyordu. Kitapları dışındaki bütün eşyası iki battaniye, iki tabak, bir yemek kaşığı, bir çay bardağı ve elbiselerinden ibaretti.

"O yaşlı kadını hiç unutmadım"

Gülen, maaşıyla fazladan aldığı kitap ve gazeteleri uygun gördüğü insanlara vererek okumalarını sağlıyordu. Örneğin Necip Fazıl Kısakürek'in *Büyük Doğu* dergisinden üç tane, Cevat Rifat Atilhan'ın yazarlarından olduğu haftalık *Hür Adam* gazetesinden 15 tane alıyordu. Dönemin kültürel hayatını yakından izleyen Gülen, dönemin etkili gazetelerinden *Yeni İstiklal*'m bir okuruydu. Peyami Safa, köşesini okuduğu yazarlardan biriydi. Kendi deyimiyle, neredeyse piyasaya yeni çıkan her kitabı temin edip okuyordu.

Edirne'de, ancak bastonla yürüeyebilen çok yaşlı olan bir Hayriye Hanım vardı. Bu yaşlı kadın, zaman zaman Gülen'e yemek götürüyordu. Gülen, yıllar sonra, 2007 yılı kasım ayında ABD Pennsylvania'daki görüşmemizde bir sohbeti sırasında bu Hayriye Hamm'ı şöyle andı:

"Tam 2,5 sene Üç Şerefeli Cami'nin penceresinde kaldım. Hiç üşüdüğümü hatırlamıyorum. Erzurum'a denk bir soğuğu var Edirne'nin. İçeride soba yoktu. Önce üzerime bir kilim aldım, sonra yorgan. Soğuk havalarda bir kilim vardı. Tabii hayat, komando gibi. Büyüklerimiz hep öyle yaşamış. İçeride mangal yakamazsın. 2-3 sefer dışarıda mangal yaktık. Bastona dayanarak bana kömür getiren Hayriye Hamm'ı dualarımda hep yâd ederim."

21 . Gülen, Edirne'de önce bir çıkmaz sokakta 50 lira kirayla ev bulmuştu. Ancak eve gidiş gelişlerinde kızların laf atması üzerine caminin penceresine yerleşti.

Gülen hem Edirne halkı hem de Edirne'yi yöneten kamu görevlileriyle yakın diyalog içine girdi. Edirne'de Emniyet müdürüyle, Askerlik Şubesi başkanı albayla, hâkimler ve savcılarla, Edirne ileri gelenleriyle aynı meclisi paylaşıyordu. Aynı zamanda kahvehaneye gidip insanlarla sohbet ediyordu. Onun sohbetleriyle sigarayı bırakanlar oldu. Yine yanına lise öğrencileri gelip gidiyordu. Bu öğrencilerin her türlü ihtiyacıyla ilgileniyordu.

Erzurum'daki öğrencilik yıllarından itibaren sabahları kültürfizik hareketleri gibi sporlar yapmayı ihmal etmeyen Gülen'in bu alışkanlığı, ona dayanıklı bir beden kazandırmıştı. Erzurum'da ayağını taşa yapıştıran buz gibi soğuk suyla banyoya, Edirne'de kışın sabahları camiye gidince buz gibi suyla abdest almaya dayanabiliyordu. Başka türlü, kendi deyimiyle bu şekilde "komando gibi" yaşamasına imkân yoktu.

Gülen'in Edirne'de günlerce aç kaldığı, bir ekmek dahi alamadığı zamanlar oldu. Bir gün yine yiyecek bir şeyi yoktu. Bayram namazına çıkacaktı. Yiyebileceği tek şey kavanozun dibinde kalmış bir miktar baldı. O gün, aç karınla ağzına aldığı bir parmak balın yol açtığı karın ağrısıyla bayram vaazını tamamladı.

Gülen Edirne'deyken babasından gelen mektupta şu satırları okuyordu: "Benim için Yakub'un evlatları gibi oldunuz." Ramiz Gülen, mektubunda Hazreti Yakub'un çektiği evlat hasretini hatırlatıyordu.²² Gülen gibi babası da çok okuyan bir insandı. Ramiz Gülen, tarladan eve gelir gelmez eline bir kitap alıp okuyan, yolda yürürken beyitler söyleyen bir kişiydi. Gülen, bugün hafızasında olan yüzlerce şiir ve beyitin çoğunu babasının bu okumaları sırasında ondan duyup ezberlediğini belirtiyor.

Gülen çok erken yaşlarda Osmanlıca öğrendiğinden babasının kütüphanesindeki bütün Osmanlıca kitapları okudu: "Daha on-on beş yaşımdayken babam iki şeyin hayranlığını ruhuma işledi. Biri sahabeler, diğeri de Osmanlı."

Erzurum'daki evlerine *Tercüman* gazetesi giriyordu. Gazetenin verdiği *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi* gibi kitaplar evin kütüphanesindeydi.

Gülen Edirne'deyken dönemin başbakanı Adnan Menderes, her yıl 25 kasım günü yapılan Edirne'nin kurtuluş yıldönümü kutlamaları için üç defa Edirne'ye geldi. Yanında Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun vardı. Ama Menderes, adım adım gelmekte olan ihtilali göremiyordu.

27 Mayıs 1960 İhtilali olduğu sırada Gülen Edirne'deydi. İhtilalin havası Türkiye genelinde de hissediliyordu. Bazı müftüler, ihtilalcilere yakın görünüp sürgünden kurtulmak için sakal ve bıyıklarını kesiyorlardı. Baskı havasının sürdüğü o günlerde Gülen de dikkat-

22. Baba Ramiz Gülen'in bir diğer özelliği çok nüktedan olmasıydı. Rainiz Gülen'e bir gün köylüler, "Hocam, şehirlerden önce niye dağlara kar yağar?" sorusunu yöneltince, "Kar zenginlere tedbirinizi alın, kışa hazırlanın geliyorum diye haber salıyor" cevabını verir. Köylüler, "Peki kar fakirlere bir şey demiyor mu?" sözleri üzerine cevabı şöyle olur: "Fakirlere de diyor ki, sizinle vicahi (yüz yüze) görüşürüz."

liydi. Okuduğu kitabı ve gazeteyi gömleğinin içinde taşıyordu.

İhtilalden sonra Edirne'ye vali olarak gelen emekli Albay Sadri Sarptır²³ görev yaptığı dört yıl boyunca Edirne'de dindar insanlara hiçbir rahatsızlık vermedi. Vali Sarptır, Gülen hakkında bir araştırma yapmış ve olumlu kanaatlere sahip olmuştu. Gülen henüz 22 yaşındaydı ve bu valinin ihtilal ortamından kaynaklanan ihbarlara yüz vermeyip, dindar insanlara sıkıntı vermemesini takdirle izledi. Oysa ondan sonra atanan sivil Vali Ferit Kubat'la ciddi sorunlar yaşayacaktı.

Gülen, 1961 sonlarında askere gitti. 10 kasım 1961 günü Ankara Mamak'taki Muhabere Okulu'nda başladığı askerliğinde, Muhabere Alayı Birinci Tabur Birinci Bölük'teydi. Gülen, alayın 30-40 kişilik mescidinde cuma günleri namaz kıldırıp hutbe okuyordu. 14 Mayıs 1962 günü Kurban Bayramı'ydı. O sabah alayın mescidinde komutanlara ve askerlere bayram namazı kıldırdı.

Gülen, Muhabere Okulu'nda askerken 22 şubat 1962 günü Ankara'da bir darbe girişimi yaşandı. Kara Harp Okulu Komutanı Albay Talat Aydemir, 27 Mayıs İhtilali'nden sonra etkili bir konum elde edemeyince kendi ihtilalini yapmak teşebbüsünde bulundu. Gülen'in asker olduğu muhabere alayı, Aydemir yanlısı bir birlikti. Darbeciler, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Genelkurmay Karargâhı'nın önünü kontrol altına almıştı. Genelkurmay'daki komutanlar emir verecek askeri birlik bulamıyordu. Milletvekilleri ve senatörlerin büyük çoğunluğu Ankara'yı terk etmeye başlamıştı. Ama dönemin Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, kurşunlar altında Genelkurmay Karargâhı'na gelerek duruma müdahale etti. Kenan Evren'in deyimiyle, Orgeneral Tağmaç ve dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay'ın bu cesaretleri olmasa, Türkiye Albay Talat Aydemir'in yönetimi altına girecekti.²⁴

Böylece Aydemir'in darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

23. O yıllarda Edirne valiliği yapan Albay Sadri Sarptır, Nobel Edebiyat Ödülü alan Rus romancı Soljenitsin'in Nobel konuşmasını Türkçeye çevirip 1982 eylülünde Ahmet Kabaklı'nın *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlayan kişiydi. Albay Sarptır, (950'li yıllarda ordu da dil bilen sayılı subaydan biriydi. Örneğin Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Zekai Okan başkanlığında Paris'teki NATO toplantısına 5 aralık 1953'te katılan 11 kişilik askeri heyetin içindeydi. Albay Sarptır, aynı zamanda Amerikan Ordusu Levazım Teşkilatı çalışmasını Türk Silahlı Kuvvetleri için 1950'de hazırlayan kişiydi.

24. Talat Aydemir'in ikinci darbe teşebbüsü, beş ay sonra, 21-22 Mayıs 1963'te oldu. Askeri mahkemede yargılandıktan sonra idam cezasına çarptırılan Aydemir, 28 Haziran 1964'te idam edildi. Aydemir darbeye başarılı olsaydı, Türkiye'de devlet yapısında köklü bir değişikliğe gidecekti. Onun kafasındaki Silahlı Kuvvetler, sadece 80 000 kişilik bir orduydu.

Yapılan pazarlık sonucunda yargılanmamak kaydıyla teslim olan Aydemir, ordudan ihraç edildi.

Gülen Ankara Mamak'ta sekiz ay kaldıktan sonra, askerliğinin geri kalan kısmı için İskenderun'a gitti. 1962 yazında geldiği İskenderun'da askerlik görevini yaparken İskenderun Merkez Camii'nde vaazlar verdi. İskenderun'daki camide kürsüye, askeri kıyafetin üzerine giydiği cüppeyle çıkıyordu. Memleketi Erzurum'da "Edirneli Hoca" denilen Gülen'e İskenderunlular, "Asker Hoca" diyordu.

Gülen, askerliği sürerken 1962 yılı sonbaharında hastalandı. Edirne yıllarında zaten çok az gıda alan Gülen, Ankara'daki askerlik günlerinde askerin karavanasından yemek yememişti. Telsizci yapıldığından, "Diğer askerler düzeyinde askerlik yapmıyorum. Bana helal olmaz" gerekçesiyle askeriye'nin yemeğini İskenderun'da da yemiyordu. Hatta bu yüzden giydiği asker elbisesini de bir askeri öğrenciden satın almıştı. İskenderun'daki yiyeceği sadece zeytin, ekmek ve bazen küçük ispiro ocağının üzerinde haşladığı patatesti. Bu yemeğini yediği mekân telsiz arabasının içiydi. Vücudu artık dayanma noktasını aşmıştı.

Hastalık başladığında doktor önce önemli bir şey olmadığını söyledi. Ancak birkaç gün sonra vücudu sapsarı oldu. Uzun süre hastanede yatan Gülen'e üç ay hava değişimi izni verildi. Böylece Erzurum'a geldi. İznini bir ay uzatıp dört ay Erzurum'da kalan Gülen, burada vaazlar verdi. Dört ayı bitince yeniden İskenderun'a döndü.

İskenderun'daki komutanları ondan hoşnuttu. Tümeninde görevli askeri doktor Deniz Binbaşı Necdet Özkan, çok sıkıntılı bir anında kendisine hem sahip çıktı hem de âdeta zorla 20 lira para verdi. Gülen, komutanın verdiği bu parayı ısrarla almak istemeyince Binbaşı Özkan, "Ben senin komutanınım, emrediyorum bu parayı alacaksın" dedi. Bu durumda Gülen'in parayı almaktan başka çaresi yoktu.

Ne var ki komutan emriyle alsa da bu para hiç Gülen'in aklından çıkmadı. Gülen yıllar sonra 1986'da arkadaşı Sadettin Başer'e, "Askerdeki komutanım Binbaşı Necdet Özkan'ı nasıl bulabiliriz? Askerde bana bir para vermişti. Hocalığıma saygıdan dolayı o parayı verdi. Kendisine iade etmem lazım" dedi. Başer'in yaptığı ilk iş telefon rehberlerinden mevcut Necdet Özkan isimlerine ulaşmak oldu. Binbaşı Özkan göz doktoruydu. Başer sonunda Özkan'ı buldu. İstanbul'daydı ve bir muayenehanesi vardı. Ba-

şer ve Gülen birlikte Binbaşı Özkan'ı ziyaret ettiler. Özkan'a bir hediye götüreren Gülen, kendisine o günün zor şartlarında o iyiliği yapan bu komutanıyla, onu incitmeden helalleşti.²⁵

Binbaşı Özkan, Gülen'in İskenderun'da verdiği vaazları kaçırmıyordu. Hatta Gülen'e, "Hocam çok hızlı konuşuyorsunuz, yetişemiyorum" diyordu. Gülen, "Eskiden çok hızlı konuşurdum. Evde sadece annem anlardı. Kendimi frenleye frenleye konuşma tarzımı değiştirdim" diyor.

İskenderun'daki tümende mücavir Bölük Komutanı Yüzbaşı Mahmut Mardin de, Gülen'in vaazlarını dinlemiş ve ondan etkilenmişti. "Ben vaazlarım çok dinledim. Şimdi seni evine gönderiyorum. Tezkeren arkadan gelecek" diyerek onu 34 gün erken terhis ettirdi. Böylece Gülen 1963 yılının mart ayında askerliğini tamamlayarak memleketi Erzurum'a gitti.

40 yılı aşkın bir zaman sonra, Gülen albaylıktan emekli olmuş bu eski komutanıyla telefonda konuştu. Gülen ABD'de, 80 yaşındaki Albay Mardin İstanbul'daydı. Gülen telefonda ona yine "Komutanım" diye hitap ediyordu.

İlk ihbar, ilk soruşturma

Askerliğini tamamlayıp İskenderun'dan Erzurum'a gelince o sırada evlenmesi için annesi ve amcasından ciddi baskı gören Gülen, kesin olarak hayır cevabı verdi. Amcası, "Bak oğlum sana bir teklif de 30'una geldiğinde yapılır. O zaman da kabul etmezsen, artık bir daha da bu iş olmaz" dedi. Yıllar sonra amcasının bu öngörüsü doğru çıkacak ve Gülen'e, 1968'de İzmir'de bir evlilik teklifi yapılacaktı.²⁶

Askerliğinden sonra 1964 yazma kadar yaklaşık bir sene Erzurum'da kalan Gülen, yeniden Edirne'ye döndü. Çünkü o artık "Edirneli Hoca"ydı. Edirne'de yeni görevi küçük bir caminin ikinci hocalığıydı. 4 temmuz 1964 günü bu küçük camide göreve başladı. Bu caminin hocası yaşlı olduğundan Gülen bu göreve veril-

25. Benzer bir olayı, Gülen'i konu alan 500 sayfalık *Bir Portre Denemesi* kitabının yazarı Ali Ünal aktarıyor. Buna göre Gülen, Erzurum'daki öğrencilik yıllarında Kayserili bir minare ustasından borç para aldı. Gülen henüz bu borcunu ödemediği için Erzurum'dan ayrıldı. Yıllarca aradıktan sonra ustayı bulan Gülen, borcunu ödeyerek ve hediye vererek onunla helalleşti.

26. Gülen, İzmir ve Edirne yıllarında yapılan evlilik tekliflerini de hep geri çevirdi, "ilim ve dava uğruna evlenmeyen İslam âlimleri hakkında cilt cilt kitaplar yazılmıştır" diyen Gülen şöyle devam ediyor: "Ama imkânım olsa evlilik çağına gelmiş herkesi evlendirir, yuva kurmalarına yardım ederim."

misti. Müftülük, maaşın yarısını evinde oturan yaşlı hocaya, yarısını Gülen'e veriyordu. Ancak Gülen kendisine verilen parayı da zaman zaman evdeki yaşlı hocaya gönderiyordu. Günümüzün ilahiyat profesörlerinden Suat Yıldırım o yıl Edirne müftüsü oldu. Gülen ve Yıldırım bir süre aynı evi paylaştılar.

Gülen ve Yıldırım, Edirne'de kendilerine yapılan yemek davetlerini kabul etmiyorlardı. Amaçları, sade bir hayat tarzıyla hocalar aleyhindeki söylentileri bitirmektir.

Gülen o günlerde bir ihbar üzerine gözaltına alındı. Edirne'de verdiği bir bayram vaazında imam hatip okullarına değinip, "İnşallah yakında böyle bir okul Edirne'de de tamamlanır, önünde bayrağımızın dalgalandığını görürsünüz" demişti. Bu sözleri "Şeriat bayrağı dalgalandırmak istiyor" biçiminde ihbar edilmişti. İhbar üzerine, Edirne Müftüsü Suat Yıldırım ile birlikte paylaştığı ev polis tarafından basılıp arandı. Hatta bir polis memuru karakolda Gülen'i merdiven boşluğuna atma teşebbüsünde bulundu. O itişme sırasında Gülen'in kaşı yarıldı. Karşısına çıkarıldığı savcı, camide vazılarını dinleyen ve kendisini yakından tanıyan bir kişiydi. Gülen beraat etti, ama "Gençliğimin alımlı çalımlı döneminin geçtiği yer" diye tanımladığı Edirne'de kalmanın tadı kaçmıştı.

1965 yılında, vaiz ve müftü olabilmek için ilahiyat fakültesi ya da Yüksek İslam Enstitüsü mezunu olma şartı getirildi. Ancak Gülen gibi vaizler, kazanılmış bir hak olarak vaizlik belgesi aldı. Böylece Gülen, 31 temmuz 1965'te Kırklareli vaizi olarak tayin edildi. Edirne'den ayrılmasında Vali Ferit Kubat'ın²⁷ tutumu da etkili oldu. Ferit Kubat, bir gün hocaları toplayıp, Gülen'in gözlerinin içine bakarak, "İçinizde hainler var, onları ezeceksiniz" demişti. Zaten vali bir süreliğine Gülen'in vaaz vermesini engellemişti.

Durum açıldı. Gülen ile Vali Kubat, ayrı dünyaların insanlarıydı. Gülen'i, sol bir dünya görüşüne sahip valinin gözünde "hain" yapan şey, onun aktif bir hoca olmasıydı.

Gülen, 1965-66 döneminde Kırklareli'de Hızırbey Camii'nde vazılar verdi. Sosyal demokrat eğilimlerin ağır bastığı Kırklareli insanı kolay kolay vaaz dinlemek için camiye gelmiyordu. Ama, namaz kılmadıkları halde onu dinlemek üzere abdestsiz olarak camiye gelenler vardı.

O dönemde milliyetçi muhafazakâr kesimin sembol ismi olan

27. Ferit Kubat 1964-67 arasında Edirne valiliği yaptı. 12 Mart Muhtırası'ndan sonra 1972'de kurulan Ferit Melen Hükümeti'nde içişleri bakanı olarak görev yapan Ferit Kubat, 1988'de 69 yaşında vefat etti.

Necip Fazıl Kısakürek, organizatörleri arasında Gülen'in de bulunduğu bir konferans için 29 kasım 1965'te Kırklareli'ne geldi. O akşam belediye salonunda konuşan Kısakürek'in konuşmasının başlığı şöyleydi: "Halimiz, Yolumuz, Çaremiz." Kırklareli'de o günlerde yapılan bir başka konferans, "Türkiye Neden Geri Kalmıştır?" başlığını taşıyordu.

Gülen, Edirne'ye davet ettiği Necip Fazıl Kısakürek'in değişik yerlerdeki konferanslarına da katılıyordu. Örneğin Kısakürek'in 1966 kışında Ankara'da verdiği "Mehmetçik" konferansının dinleyicilerinden biriydi. O yıllarda Ankara'da Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarı olan Turgut Özal da bu konferansı dinleyenler arasındaydı.²⁸

O yıllarda genellikle her türlü dini faaliyetler bazı çevrelerce gerici olarak algılanıyordu. Kırklareli'deki yerel *Atayolu* gazetesi, Gülen'in 29 ekim 1965 tarihli cuma vaazını "Devrimlere Saldırı" başlığıyla haberleştirdi. Böylece Gülen hakkında soruşturma açıldı, ancak takipsizlik kararı verildi.

Üç liderin siyaset daveti

Tıpkı Edirne'de olduğu gibi Kırklareli'de de Gülen'i evlendirmek için çeşitli teklifler oldu. "Burada evlen, buraya yerleş" deniliyordu, ama Gülen "Benim evleneceğim hanım üç yüz sene evvel öldü" cevabını verdi. Gülen bu sözleriyle aslında ince bir tarih felsefesi yapıyordu. Çünkü Türk milletinin dünyada hak ettiği yerde olmayışının gerisinde 300 yıllık bir süreç olduğunu düşünüyordu. Osmanlı'nın gerilemeye ve savaş kaybetmeye başladığı 1600'lü yıllar bu çöküş sürecinin başlangıcıydı. Elbette Milli Mücadele neticesinde Cumhuriyet'in kurulmasıyla önemli bir aşama kaydedilmişti, ama Türkiye güçlü bir ülke olmaktan henüz çok uzaktı. Yeniden büyük devlet olmak kolay değildi. Türkiye yeniden büyük devlet olacaksa, bu ancak bir insan ömrüne sığmayacak bir zaman diliminde birkaç neslin gayretiyle mümkün olacaktı.

Sekiz ay Kırklareli'de kalan Gülen, bazı yerel devlet görevlilerinin davranışlarını kendisine yönelik baskı olarak algılayıp 1966 yılı şubat ayında 20 günlük izne ayrıldı. Edirne'den sonra, Kırklareli'den da ayrılmanın zamanının geldiğini düşünerek Ankara'ya

28. Necip Fazıl Kısakürek, Ankara'daki Büyük Doğu Fikir Kulübü'nde de zaman zaman sohbetlere geliyordu. Özal, Kısakürek'in bu sohbetlerinden haberdar edilmesi için de arkadaşlarına tembihte bulunuyordu. Büyük Doğu Fikir Kulübü 1965'te kuruldu. Kısakürek, "iman ve Aksiyon" başlıklı konferanslar serisinin ilkinin Kayseri'de verdi.

gidip Diyanet İşleri Başkanvekili Yaşar Tunagörü ziyaret etti. Tunagör, Suat Yıldırım'dan önceki Edirne müftüsüydü. 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra Edirne'ye tayin olmuştu, bu yüzden Gülen'i yakından tanıyordu. Edime Müftülüğü'nden sonra İzmir vaizi olarak görev yapan Tunagör, 1965'te Adalet Partisi'nin iktidar olması üzerine Diyanet İşleri başkanvekili olmuştu. Tunagör, İzmir'de bıraktığı vaizlik görevini Gülen'in sürdürmesini istiyordu. Ama Gülen, "İzmir beni yutar. Mümkünse Doğu'da küçük bir ile tayin edin" diye itiraz etti.

Ne var ki Tunagör, İzmir'e atanma dilekçesini hazırlatıp biraz da zorlamayla Gülen'e imzalattı. Gülen'in İzmir vaizi olarak atanmasını öngören 11 mart 1966 tarihli yazıyı Diyanet İşleri Başkam İbrahim Elmalı imzaladı. Böylece 28 yaşındaki Gülen, İzmir vaizi ve İzmir'in göbeğine konuşlanmış olan Kestanepazarı Camii²⁹ yurdunun müdürü olarak İzmir'e geldi.

Gülen'in Kırklareli'den ayrılışı 28 mart 1966 tarihli *Yeşilyurt* gazetesinde şöyle haber konusu oldu:

Bir yıla yakın bir süredir şehrimizde vaizlik görevinde bulunan genç vaizlerimizden Fethullah Gülen, İzmir Merkez vaizliğine atanmıştır. Verdiği vaazlarla aydınların dikkatini üzerine çeken Fethullah Gülen'e yeni görevinde başarılar dileriz.

İzmir'de Kestanepazarı Camii'nde her cuma günü vaaz veren Gülen, tıpkı Edirne ve Kırklareli'de olduğu gibi İzmir'de de aktifti. Yurdun Kur'an öğrenimi gören 400-500 civarındaki öğrencisiyle ilgilenmek görevinin yanı sıra hafta sonları Ege'de Aydın, Ödemiş, Tire ve Salihli gibi yerlere vaaza gidiyordu.

Gülen İzmir'e gelince altı ay, geceleri müdür odasındaki koltuğun üzerinde uyudu. Daha sonra caminin önündeki bahçede kendisi için yapılan dört metrekarelik tahta bir kulübeye yerleşti. İki bölümden oluşan kulübenin arka kısmında yatağı ve küçük kitaplığı vardı. Akşamları yatarken ayağı tam olarak uzatacak bir alanı yoktu. İçeride ne tuvalet ne de lavabo vardı. Ön taraftaki bölümse, gelen misafirleri için çay demlediği küçük bir mekândı. Bu tahta kulübe, kışın alabildiğine soğuk, yazın alabildiğine sıcaktı.

29. Evliya Çelebi'ye göre, Gülen'in vaaz verdiği izmir'deki bu Kestanepazarı Camii 1663 yılında Eminzade Hacı Ahmed Ağa tarafından yapıldı. Caminin bitişiğindeki yurt, 1945 yılında caminin avlusundaki odalarda, 10 kadar öğrenciyle faaliyete başladı. Günden güne artan öğrencilerin sayısı 1960'lı yıllarda 500'e kadar ulaştı. Henüz ismet inönü'nün cumhurbaşkanı ve CHP'nin iktidarda olduğu 1940'lı yıllarda Kur'an kursları açılmasını sağlayan faktörlerden biri, cenaze yıkayacak hoca bulunmasında bile sıkıntı yaşanmasıydı.

Gülen 1968'de Fransa'da başlayıp bütün Avrupa'yı saran ve Türkiye'ye sıçrayan öğrenci hareketleriyle üniversitelerin işgal edildiği, Türkiye'de devrimci hareketlerin yayıldığı o dönemde, hem Kestanepazarı Yurdu'nun yöneticisiydi, hem de lise ve üniversiteli gençler için kamplar düzenlemekle meşguldü. 1968'de, İzmir'in Buca ilçesine 10 kilometre mesafedeki Kaynaklar köyü civarında organize ettiği ilk kampta üç çadır kurulmuştu. Bu kampa katılan öğrenci sayısı 60-70 civarındaydı. Burası, müdürlüğünü yaptığı tesise ait kamp yeri idi. Gülen kamp gerekçesini, "Yazın üç ay köylere dağılan öğrencilerin, tabiatın ortasında ruhen ve bedenlen kendilerini geliştirmelerini sağlamak, yaz aylarında boşluğa uğrayan eğitim sürecini kesintisiz sürdürmek" olarak açıklıyordu.

İzmir çevresinde izcilerin, Kızılay'ın, öğretmenlerin de kamp faaliyetleri oluyordu. Ancak Gülen, kitap okuma ve kişisel gelişim ağırlıklı yeni bir kamp tarzı geliştirdi. Bu kamplar, her yıl daha yüksek oranda öğrencinin katılımıyla, İzmir'in çevresindeki değişik yerlerde 1970'li yıllara kadar sürdü. Haziran ayından başlayarak eylül aya kadar yaklaşık üç ay süren bu kamplarda sadece kitap okunmuyor, gençlerin zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişimlerini hedefleyen çeşitli sporlar yapmaları da sağlanıyordu.

Gülen, yaz dönemine denk gelip sonbahara da sarkan bu kamplarda çadır kuruyor, elinde kazmayla su kuyusu açıyor, tuvalet ve fosseptik çukuru kazıyordu. İlk kampta aşçı yoktu. Yemek yapma işini Gülen üstlenmişti. Yemeklere ilave olarak, yaptığı muhallebi ve peynir tatlısını, sıraya giren öğrencilere kepçe kepçe dağıtıyordu. Kampta aydınlatma için motorlu bir jeneratör vardı. Sık sık arızalanan bu jeneratörü tamir görevi yine Gülen'e düşüyordu.

Gülen, öğrencilerine düşküdü. Yurttan hırsızlık sebebiyle atılan bir öğrenci ayrılırken, merdivenlere oturup onun arkasından ağlıyordu. Bazı öğrencileri yurtta da kamplarda da zapt etmek kolay değildi. Bir gün İzmir'de İnci Sineması'nda Yılmaz Güney'in bir filminin galası vardı. Güney de gala için İzmir'e gelmişti. O gün Gülen'in dört öğrencisi kamptan kaçıp sinemaya gittiler. Bu dört öğrenciden biri Mesut Erişen'di. Yılmaz Güney'in etrafım sarıp ona soru soranlardan biri de oydu. Güney, Gülen'in öğrencisinin "Hangi yemeği seviyorsunuz?" sorusuna "Kum fasulye" cevabını verdi.

O yaşlardaki çocukların psikolojisini anlatırken, "Çocuğa bir şey anlatırsınız gözyaşı içinde dinler, on dakika sonra onu sine-

mada film afişi izlerken bulursunuz" diyen Gülen, 450-500 lira³⁰ olan aylığının bir kısmını ihtiyacı olan öğrencilere dağıtmak üzere öğrenci başkanlığı yapan Mehmet Binici isimli öğrenciye veriyordu. Binici, öğrenci başkanlığı yaptığı üç yıl boyunca Gülen'in bu şekilde kendisine para verdiğini belirtiyor. O yıllarda çoğu köylerden gelmiş olan öğrencilerin en büyük lüksü iki bisküvi arasına sıkıştırılmış lokumdu.

Sadece vaizlik maaşını alan Gülen, ders başına 10 lira olan ek ücreti ve 17 lira olan gece-gündüz nöbeti parasını almıyordu. Oysa günde on saat derse giriyordu ve haftanın çoğu günleri nöbet tutuyor gibi ayaktaydı.

Bu şekilde maaşının çok az bir bölümünü kullanan Gülen'in günlük yemeği çok sadeydi. Yurdun yemeklerini yemediğinden dışarıdan peynir, mandalina gibi yiyecekler alıyordu. Bunları, yurttan parasını ödeyip aldığı ekmekle yiyordu. Çoğu günleri soğan ekmek yiyerek geçiriyordu. Hatta bazen öğrenciler rahatsız olmasın diye sınıfa girdiğinde, "Biz soğanı çok severiz, ağzım soğan kokuyor mu?" diyerek onların tepkisini ölçüyor, ardından da bir soğan fıkrası anlatarak öğrencilerini güldürüyordu.

Onu geceyarısı yurdun tuvaletlerini temizlerken, günün bir saatinde yurdun önünü yıkarken, Kurban Bayramlarında herkesin uyuduğu saatlerde kalkıp onlarca kurbanın kesildiği yurdun bahçesini temizlerken görmek mümkündü. Öyle bir durumda yanma gelip o işi yapmak isteyenlere işi kesinlikle devretmiyor, başladığı işi kendisi bitiriyordu. Daha Erzurum'da öğrenci olduğu 19-50'li yıllarda elinde hortum medresenin tuvaletlerini temizliyordu.

Gülen, yurdun yemeğini yemediği gibi, kullandığı abdest ve banyo suyunun parasını bile hesaplayıp ödüyordu. O yıllarda Ankara'dan gelip yanında birkaç ay kalan arkadaşı Erdoğan Tüzün'e de yurttan yemek yedirmede ve onun da kullandığı suyun parasını hesaplayıp ödedi. Gülen yurdun terlik ve havlu gibi malzemelerini de kesinlikle kullanmıyordu.

Gülen İzmir'de bu faaliyetlerle meşgulken, Necmettin Erbakan siyaset sahnesine çıkmış ve Milli Nizam Partisi'ni kurmuştu. 1969'da İzmir'e gidip kampta Gülen'i ziyaret eden Erbakan, kamptaki gençleri görünce, "Bu çocuklarla uğraşmayı bırakın. Ülkeye hizmetin en etkili yolu siyasettir" dedi. O yılların Türkiye'sinde "masonlarla" ve "siyonizmle" mücadele ettiğini belirten, bu sebeple bütün dindar insanların kendi arkasında yer alması ge-

30. Gülen 1970 sonlarında Kestanepazan'ndan ayrıldığında maaşı bin lira civarındaydı.

rektiğine inanan Erbakan, Gülen'i yeni kurduğu partiye davet etti. Ama Gülen'i ikna etmesi mümkün değildi. Gülen kararını vermişti. Siyaset ona göre değildi. Türkiye'nin kurtuluşunu, manevi değerlerden uzak yetişen ve büyüdüklerinde sağ-sol kamplarına ayrıştırılan gençlere sahip çıkılmasında görüyordu. Gülen'e göre, bu da ancak siyasetüstü bir yaklaşımla ve toplumun bütün kesimlerine ulaşmak suretiyle mümkün olabilirdi.

Gülen, Erbakan'a yönelik bu tavrını öteki siyasi parti liderlerine de aynı şekilde gösterdi. Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, Milletvekili Salih Özcan vasıtasıyla Gülenle görüşmek istedi. Milliyetçi Hareket Partisi lideri Alparslan Türkeş de Gülen'e bir mektup yazdı. Gülen her iki liderin de görüşme taleplerine o günün şartlarında sıcak bakmadı.³¹

Gülen, 1966'dan 12 Mart 1971 Muhtırası'na kadar İzmir'de geçirdiği bu beş yıl boyunca yurttan müdür, camide vaiz, kampta yönetici, kahvehanede konuşmacıydı. Daha İzmir'e geldiği ilk yıl olan 1966'nın sonbaharında İzmir Türk Ocağı'nda verdiği konferansın dinleyicileri arasında Ege Üniversitesi'nden öğretim üyeleri ve İzmir Adliyesi'nden hâkimler vardı. Konferansın konu başlığı "Yoldaki İşaretler"di. 28 yaşında olmasına rağmen saçlarının büyük bir kısmına beyazlar düşmüş Gülen, bu konferansında Kur'an-ı Kerim'in bilim ve teknolojiye bakan mucizevi yönlerini anlattı. Allah'ın her bir peygambere, bilim ve teknikte ulaşılacak zirve noktaları gösteren mucizeler verdiğini vurguladı.

O dönemde Gülenle birlikte olan yakın arkadaşlarının anlattığına göre, İzmir ve çevresinde Gülen'in gidip kahvehanesinde konuşma yapmadığı semt neredeyse kalmadı. Gülen için İzmir'de ilk kahvehane konuşmalarını 1968'de Aydınlar Cemiyeti organize etti.³² İlk kahvehane konuşması Buca ilçesinde Yaylacık Camii'nin bitişiğindeki kıraathanede oldu. Gülen'in o konuşması üzerine, kıraathanede oyun kâğıtlarının yerini kütüphane aldı. Kıraathane sahibi oyun kâğıtlarını yakarak imha etti. Bir kahvehane toplantısı, mimarlık fakültesinin yanındaki üniversite kıraathanesinde oldu. Gülen'in, çoğu üniversite öğrencisi olan dinleyicilerle bu sohbeti dört saat sürdü. Öyle ki, cadde tıkanıp, belediye otobüsleri geçemedi. Bu toplantılar için İzmir Emniyeti Birinci Şube'den (Siyasi Şube) izin almıyordu. Bu kahvehane sohbetleri o kadar sıklaştı ki,

31. 2007 yılı temmuz ayında İstanbul'da Naci Tosun'la yapılan görüşmenin notlarından.

32. O dönemde Aydınlar Cemiyeti Buca Şubesi başkanı olarak Gülen'i davet eden kişi Mehmet Ali Şengül'dü. ŞengülPle 2007 yılı kasım ayında yapılan görüşmenin notlarından.

sonunda Siyasi Şube, genel bir izin verdi. İzin yazısında, salı ve cumartesi günleri, mahalli karakollara önceden haber vermek suretiyle kahve sohbeti yapılabileceği yazıyordu.

"Servet sahipleri harekete geçse..."

Türk Silahlı Kuwetleri'nin 12 Mart 1971 Muhtırası'm yayınlamasının üzerinden henüz 20 gün geçmişti. Fethullah Gülen, edebiyat öğretmeni arkadaşı Erdoğan Tüzün'ün 2 nisan 1971 tarihinde yapılacak düğünü için İstanbul'daydı.

Tam da o gün, Bediüzzaman Said Nursi'nin öğrencilerinden Zübeyir Gündüzalp İstanbul'da öldü. Gündüzalp, dine adanmış sade yaşantısıyla Gülen'in çok sevdiği ve saygı duyduğu biriydi. Gündüz cenaze törenine katılan Gülen, akşam da düğüne gitti.

İstanbul'daki düğüne gelenlerden biri de Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde asistan olan Gülen'in arkadaşı İbrahim Erkul'du. Erkul ile Gülen, yedi yıl önce Ankara'da tanışmışlardı. Hacettepe'nin kurucusu İhsan Doğramacı, Erkul'u Ankara Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1968'de ABD'nin Yale Üniversitesi'ne göndermiş ve orada bir süre eğitim görmesini sağlamıştı.

Hem cenaze hem düğün hayatın gerçekleriydi. Öte yandan asker devreye girip muhtıra vermiş olmasına rağmen Türkiye hâlâ kaynıyordu. O gece İstanbul Fatih'te Gülen ve arkadaşı Erkul karmaşık duygular içindeydiler. Gidip yatacak yerleri yoktu. Sabahın ilk ışıklarına kadar ilrisinin de gözüne uyku girmede. Ya Fatih Camii'nin çevresinde dolaştılar ya da bir bankm üzerine oturdular ve sabaha kadar Türkiye'nin geleceği hakkında konuştular.

Ordunun muhtırasından sonra Başbakan Süleyman Demirel istifa etmiş, tarafsız hükümeti CHP'den istifa eden Nihat Erim kurmuştu. Nihat Erim, anarşik olaylarla sokakları ve üniversiteleri teslim alıp Türkiye'yi muhtıranın eşiğine getiren sağ ve sol gruplar için "Kafalarına balyoz gibi ineceğiz" diyordu. Yeni hükümetin görevi terörü bitirmektir.

Çatışma ve kamplaşmalar sadece üniversitelere değil, toplumun her alanına sıçramıştı. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Başbakan Süleyman Demirel'le yaptığı bir görüşmede "Ordu elden gidiyor" diyordu. Ülkede bir devrim düzeni kurmak isteyen sol gruplar, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne el atmıştı. Orgeneral Tağmaç, bu devrimci subayların yapacağı bir ihtilalin ne anlama geleceğini şöyle anlatıyordu:

Türkiye yapısı itibariyle ne Bulgaristan, ne Çekoslovakya, ne de Macaristan'dır. Türkiye'ye hâkim olacak komünist idare, tamamen Sovyetler Birliği'nin hâkimiyeti altında olacak ve son Türk devleti de böylece yok olup gidecektir.³³

35 milyon nüfuslu Türkiye, tamamı yedi tane olan üniversitelerdeki ve birkaç akademideki³⁴ olaylarla âdeta esir alınmıştı. 12 haziran 1968 günü İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nü işgal eden Deniz Gezmiş ve arkadaşları şöyle bağırıyorlardı: "Amerikan uşakları, severler paraları, biz hesap sormaya geldik, devrim yapmaya geldik..." Rektör Ekrem Şerif Egeli'ye parmağım uzatan Gezmiş, "Devrim istiyoruz. Üniversitede reform ve söz hakkı istiyoruz" diyordu.

Banka soygunları, insanların kaçırılması, evlerin bombalanması, fabrikalarda işçi grevleri günlük olaylar haline gelmişti. 17-20 yaşlarındaki gençler düşman iki kampa ayrılmıştı. Ülkede mezhep çatışması çıkarmak için, İskenderun'un Kırıkhan ilçesi gibi yerlerde camilere bomba atılıyordu. Ankara'da Erdal İnönü, Profesör Muammer Aksoy gibi kişilerin evlerine dinamit atılıyordu.

Muhtıradan üç ay önce, 1970'in aralık ayında bir milyon işçi greve giderken, bir ay soma Orta Doğu Teknik Üniversitesi süresiz kapatıldı. Aynı günlerde Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne sis bombaları atarak giren polise öğrenciler tabanca, tüfek ve dinamitle karşılık verdi. Bir ay sonra, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi de ders yapamaz hale geldi, iki üniversitede de öğrenime ara verildi. Hacettepe'nin kapatılmasının ertesi günü Hacettepe öğrenci yurdu âdeta savaş alanına döndü. 15 öğrenci yaralanırken, 191 öğrenci gözaltına alındı. Öğrenciler, Ankara-Eskişehir yolunu trafiğe kapatırken, bir grup Dev-Genç mensubu Ziraat Fa-

33. *12 Mart Anıları*, Nihat Erim, s. 76-77. Dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Or-general Muhsin Batur, devrimci fikirlerin ordu içinde bu kadar yayılmasını anlatırken, "Bunun sebebi subayların daha çok sol içerikli kitaplar okumasıydı" diyor. Ama devrim peşindeki sivillerin ordu üzerindeki çalışmaları da bunda etkiliydi. Nitekim muhtıradan sonra, aralarında dönemin *Devrim* gazetesi başyazarı Doğan Avcıoğlu ve Doğu Perinçek gibi kişilerin de bulunduğu bu siviller, "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" ve "Madanoğlu Cuntası" gibi davalarda sanık olarak yargıldılar. Yüzlerce devrimci subay ordudan ihraç edildi.

34. Ankara ve İstanbul üniversitelerinden sonra, 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi kuruldu. Erzurum'daki Atatürk Üniversitesi 1954'te, İzmir'deki Ege Üniversitesi 1955'te kuruldu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi 1959'da, Hacettepe Üniversitesi 1967'de kuruldu. Boğaziçi Üniversitesi, 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra 9 Eylül 1971'de kuruldu.

k ltesi'ni bastı. Muhtıradan sadece 6 gün önce, 2 500 jandarma ve 1 000 polis güvenliği sağlamak için Orta Doğu Teknik  niversitesi'ne girdi.

Silahlı Kuvvetlerin muhtırasından soma balyoz, sadece anarşik olaylara karıştığı düşünülen gençlerin ve devrimci subayların kafasına inmedi.       muhtıra ve ihtilal balyozunun kimin kafasına ineceğinin belirli bir kuralı yoktu. Sağdan olsun, soldan olsun toplumda  ne çıkmış insanlar da birer birer balyozun hedefi oldular.

Fethullah Gülen henüz tutuklanmamıştı.

Gazeteciler  etin Altan ve İlhan Selçuk, muhtıradan kısa bir süre sonra, nisan ayından itibaren İstanbul'da tutuklandılar. Ankara'da tutuklananlar arasında *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Uğur Mumcu, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Profesör Mümtaz Soy-sal, Profesör Uğur Alacakaptan gibi isimler vardı.

Ankara'da tutuklanan başka bir isim daha vardı: Diyanet İşleri Başkanvekili Yaşar Tunag r.

Gülen, 2 nisan 1971 gecesini İstanbul Fatih'te sabaha kadar süren konuşmalarında asistan arkadaşı Erkul'a şunları söyledi: "Servet sahiplerini harekete ge irebilsek, bunlar okullar açsa, buralarda okuyacak çocuklar iyi yetişip anarşiye yem olmasalar. Türkiye'nin geleceği böyle kurtulur."³⁵

Gülen'e göre Türkiye'nin gelip anarşiye toslamasının sebebi,  niversite gençliğinin içine düştüğü inanc  oşluğuydu. 33 yaşındaki Gülen, aslında İzmir'de altı yıldır fiilen öğrencilerle uğraşıyordu. 1966 başından 1970 yılına kadar 4,5 yıl boyunca, İzmir'in göbeğinde yer alan ve o günlerin Türkiyesi'nde tek sayılabilecek Kestanepazarı  ğrenci Yurdu'nun müdürlüğünü yapmış, ardından da İzmir'in Güzelyalı semtinde yeni bir  ğrenci yurdunun açılmasına öncülük etmişti.

Gülen'e göre, bir hizmet yapılacaksa bu bütün toplum kesimlerini kapsamalıydı. Türkiye'yi getirip 12 Mart Muhtırası'na foslatan toplumsal sorunların kaynağı toplumun bütün katmanlarında aranmalıydı. O yüzden, yalnızca camide vaaz vermekle, yurttaki 400 öğrenciyle ilgilenmekle yetinmiyordu. 12 Mart Muhtırası'ndan 20 gün sonra, İstanbul'da, arkadaşı İbrahim Erkulla o gece konuşurken, "Bu ülkenin servet sahipleri okullar açıp gençlere sahip çıkarlarsa Türkiye'nin geleceği kurtulur" sözlerini kullanmasının işte böyle bir perde arkası vardı.

35. Profesör İbrahim Erkul'la 2007 yılı ağustos ayında İstanbul'da yapılan görüşmenin notlarından.

Gülen'in cezaevinde gördüğü gençler

Ülke bir kere anarşiye sürüklenince ne kurşun adres soruyordu, ne de balyoz. Nitekim Gülen, İstanbul'dan İzmir'e dönmesinden bir ay sonra 3 Mayıs 1971 günü gözaltına alındı. 21 gün gözaltında kalıp Askeri Savcı Binbaşı Nurettin Soyer tarafından ifadesi alındıktan sonra sıkıyönetim askeri mahkemesine sevk edilip tutuklandı.

Tıpkı Ankara ve İstanbul'daki tutuklamalar gibi, İzmir'de Gülen ve arkadaşlarının tutuklanması da özünde hukuki değil, siyasiydi. Balyoz, önüne geleni eziyordu. Uğur Mumcu ve Mümtaz Soysal'ı tutuklatan olgu, onların sosyal demokrat kimlikleri; Gülen'i tutuklatan olgu, onun dindar kimliği idi. Üçünün de anarşik olaylarla doğrudan bir ilgisi söz konusu değildi.

Tutuklanan sol tandanslı üniversite hocaları ve bazı aydınlar, kendisi de profesör olan Başbakan Nihat Erim, "Bu insanlar fikir suçlusu, bunların tutuklanmasını dünyaya anlatamayız" sözleriyle sahip çıktı. Ama bu aydınları ve profesörleri tutuklayan bazı sıkıyönetim görevlileri yine de direniyordu. Onlara göre bu kişiler fikir suçlusu değildi, bunların devlete karşı "gizli eylemleri" vardı. Başbakan Nihat Erim'in itirazları üzerine bu aydınların ve hocaların bir bölümü serbest bırakıldı.³⁶

Tutuklandıktan sonra İzmir'de Bademli Askeri Tutukevi'ne konulan Gülen'in gördüğü manzara şuydu: İçeride hem solcu gençler, hem sağcı gençler, hem de sokak eylemleriyle hiçbir ügisi olmayan kendisi gibi dindarlar vardı. Ortak buluşma mekânı cezaevi olmuştuktu. Nitekim bir sıkıyönetim görevlisi Gülen'e, "Solculardan topladık, her kesimden topladık. Sizin kesimden de birilerim toplamamız lazımdı" demişti. Bu, anarşinin Türkiye'ye çıkardığı faturaydı.

Cezaevinin dört duvarı arasında geçirdiği bu altı ay, Gülen'e gençliğin sol yelpazesini tanıma fırsatı verdi. Gülen, dine uzak yaşantıları olmasına rağmen, bu gençlerdeki idealizmi ve toplum için bir şeyler yapma çabasını gördü. "Nice vatanperver, mert, dürüst, özbeöz Anadolu çocuğu vardı ki, Avrupa'nın emperyalizmini kabul etmiyoruz" diyorlardı. Ama buna karşı olarak yanlış bir tercihle komünizmi seçmişlerdi. Onlarla bir kader birliğimiz oldu, çok candan dostlarımız oldu. Öyle riyasız delikanlılar gördüm ki, kafalarına Allah'ı koydun mu her biri bir sahabe gibi olurdu. Dobra dobraydı hepsi" demesinin sebebi buydu.³⁷

36. 12 Mart Anıları, Nihat Erim, s. 223-225 ve 12 Mart Anıları, Sadi Koçaş, s. 187-190.

37. ABD'de 3 Temmuz 2002 ve 28 Mayıs 2008 tarihlerinde yaptığı konuşmalardan.

Bu yüzden Gülen cezaevinden çıktıktan sonraki yıllarda sağ-sol kavgalarına bulaşan gençleri ayırt etmeksizin, sokağa dökülmenin bir şey kazancurmayacağına dair konuşmalar yaptı. Gülen'e göre gençlik bütün kanatlarıyla bir sorunlar yumağının içindeydi.

Gülen'in konulduğu Bademli'deki askeri cezaevi, bir askeri kışla-nın içindeki eski bir askeri hastaneydi. Dört koğuşun bilinde Gülen ve aynı davadan yargılanan 53 kişi, ilk günlerde 40 kadar solcuyla birlikte kalıyordu. İkinci ve üçüncü koğuşlarda 200 kadar Dev-Genç mensubu, dördüncü koğuşta ise kadın tutuklular kahyordu. Dev-Genç mensupları bir süre soma Ankara'ya nakledilince, Gülenle aynı koğuşta kalan solcular, boşalan bu koğuşlara alındılar.

Gülenle aynı koğuşta kalan solcu gençlerden biri, devrimci grupların önemli isimlerinden Nedim Gökteş'ti. Gülen ile Gökteş 1,5 ay aynı cezaevinde kaldılar. Bir olayda kardeşi İbrahim'i Nedim zannederek, Nedim yerine kardeşi İbrahim'i öldürmüşlerdi. Kardeşini bu şekilde kaybetmiş olmanın acısını da yüreğinde taşıyan Nedim Gökteş, iyi bir solcuydu. Sorgusunda çok ağır bir işkenceden geçmişti,³⁸ ayaklarının altını usturayla kesip tuzda yürütmelerinden dolayı ayak topuğundaki kemikleri görünüyordu. Ama yine de konuşturmayı başaramamışlardı. Gülen yıllar sonra, 1 aralık 2007 günü ABD'de aralarında benim de bulunduğum konuklarıyla sohbet ederken, Nedim Gökteş'm yaşadıklarını bir dava ya bağlanmış olmanın çarpıcı bir örneği olarak andı.

Cezaevinde şartlar zordu. Akşamları saat 18:00'den sabah saat 06:00'ya kadar koğuşun kapıları kilitleniyor ve bir daha açılmı-yordu. İçeride tuvalet yoktu. Bu 12 saat boyunca, özellikle belirli hastalıkları olan insanlar için tuvalete gidememek büyük bir ıstırap kaynağıydı. Gülen tedbirliydi. Böyle bir sıkıntıyla karşılaşma-mak için belli bir saatten sonra hiçbir şey yemiyordu.

Tutuklular için haftada bir banyo imkânı vardı. Gülen herkesin topluca yıkandığı bu banyo saatine gitmiyordu. Yatak çarşaflarıyla etrafını kapattığı bir yerde banyosunu yalnız yapıyordu.³⁹

38. O yıllarda her siyasi görüşten genç işkenceden geçti. Yine izmir'de tutuklanan Za-fer ismindeki ülkücü bir genç, gözaltında iken Gülen'in arkadaşı Mehmet Ali Şengül'e "Öyle dövüldüm ki topuğumun kemiği çıktı" diyordu. Şengül de bir aya yakın hücre hapsine tabi tutuldu. Fiziki işkence, tabanlarının derisinin soyulmasına kadar vardı. O dönemde tutuklanan gençler, gözaltında maruz kaldıkları ağır sorgulardan dolayı, daha da bilenmiş olarak dışarı çıkıyordu. Örneğin İstanbul 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkeme-sinde 20 şubat 1974 günü yapılan duruşmada ilkokul öğretmeni Rıdvan Akdeniz, "Ben milli demokratik devrim görüşünü bilmezdim. Bu görüşü Kontrgerilla denilen yerde iş-kence altında öğrendim" diyordu.

39. Avukat Gültekin Sarıgül'le 2008 yılı haziran ayında Antalya'da yapılan görüşmenin notlarından.

Gülen ve arkadaşları, Tuğgeneral Fahrettin Burkay başkanlığındaki İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılandılar. Üç kişilik mahkeme heyetinin diğer iki üyesi Albay Kaya Alpkartal ve Yarbay Kemal Yağcıoğlu'ydü. Askeri mahkemelerdeki sistem gereği duruşmaları yöneten kişi Hâkim Albay Kaya Alpkartal'dı.

Mahkemedeki genel hava Gülen ve arkadaşlarının beraat edeceği şeklindeydi. Ancak Kaya Alpkartal ve mahkemenin savcısı Binbaşı Nurettin Soyer arasında çıkan bir tartışma Gülen'in tahliyesini uzattı. Sosyal demokrat kişiliğiyle bilinen Askeri Savcı Soyer hakkında, solcu gençleri koruyup sağcılarını tutuklatıldığı biçiminde söylentiler vardı. Alpkartal ise, Soyer'in tam tersine milliyetçi görüşleriyle tanınıyordu. Duruşmalar sırasında zaman zaman gergin anlar yaşayan Soyer ve Alpkartal arasındaki bu sürtüşme, şikâyet ve bir duruşma sonrasında yumruklaşmaya dönüştü. Bu olay Soyer ve Alpkartal'ın görevden alınmalarına yol açtı. Alpkartal'ın yerine Yarbay Kemal Yağcıoğlu geçerken Hâkim Binbaşı Necati Karakış mahkemeye üçüncü üye olarak geldi. Soyer'in yerine ise askeri savcı olarak Ali Rıza Hafızoğlu geldi.

Gülen'in ifadesini alan ve tutuklanmasını sağlayan Askeri Savcı Soyer'di. Muhtıradan iki ay sonra gözaltına alınıp tutuklanması biraz da Binbaşı Soyer'in özel çabasıyla oldu.

31 mart 1971 günü İzmir Karşıyaka'da bir evde sohbet yaparken gözaltına alınıp tutuklanan ve çoğu öğrenci olan 25 kişiden 13'ü Buca'daki cezaevine konulmuştu. Bunların arasında Gülen'in iki kardeşi de vardı: Salih ve Mesih Gülen. Cezaevine gelip bunların ifadelerini alan Askeri Savcı Soyer'di.

Tanık kürsüsündeki albay

Soyer, çoğu Gülen'in yöneticilik yaptığı yurttaki bir süre kalmış olan bu öğrencilere "Sizin bir şeyden haberiniz yok. 'Bu işleri organize eden kişi Fethullah Gülen'dir' deyin, serbest kalırsınız" diyordu. Bazı öğrenciler, Soyer'in istediği biçimde ifade verdiler. Savcı Soyer, Gülen aleyhine ifade vermeyi reddeden öğrencisi Necdet Başaran'a, "Bıyıklarını cımbızla yolacağım" diyordu. Kendi elde ettiği bilgilere göre bir ifade metnini zabıt kâtibine yazdıran Savcı Soyer, Başaran'a dönerek bu metni imzalamasını istedi. Başaran, bu ifadeyi imzalamayı reddedince sinirlenen Soyer, bu metni yırtıp onu koğuşuna geri gönderdi. Savcı Soyer, 1965'te

Edirne'deki soruşturma olayı sırasında Gülen'in avukatlığını yapmış olan Gültekin Sarıgül'ü sorgularken de aynı şeyi yaptı. Avukat Sarıgül'ü Gülen aleyhinde ifade vermeye zorlayan Savcı Soyer, bunu reddeden Sarıgül'ü tutuklanması talebiyle mahkemeye çıkardı. Mahkemece tutuklanan Avukat Sarıgül, Gülen'in tutuklanmasından bir ay kadar sonra onunla aynı cezaevinde aynı koşuştaydı.⁴⁰

Soyer, Gülen'i Ege Bölgesi'ndeki faaliyetlerin organizatörü olarak gösterip tutuklamıştı. Bu iddiasını destekleyecek delillere ve tanık ifadelerine ihtiyacı vardı. Oysa elinde akşamları yapılan ve Gülen'in de katıldığı sohbet programlarıyla ilgili bazı takip raporları dışında kayda değer bir şey yoktu. Soyer, dava dosyasını her geçen gün genişleterek, başka davalardan yargılanan bazı kişileri de dahil ederek sanık sayısını 54'e kadar çıkardı. Yine de 33 sayfalık iddianamesinde Gülen ve arkadaşlarına dini kitaplar okumak dışında somut bir suçlama getiremedi.

Mahkemedeki duruşmalar sırasında da ilginç bazı gelişmeler yaşanıyordu. Savcı Soyer'e göre bu dava "dinin istismarı" davasıydı. Soyer bir duruşmada, bazı savunmalarda Bediüzzaman Said Nursi'nin ismi kullanılırken, "Çağın Harikası" anlamına gelen "Bediüzzaman" unvanıyla anılmasını eleştirdi. Ona göre "Bediüzzaman", dini anlamlar da içeren bir unvandı ve mahkeme salonunda sık sık kullanılarak dini propaganda yapılıyordu. Avukat Nadir Devlet,⁴¹ Soyer'e ilginç bir karşılık verdi. Devletin, "Savcının adı olan Nurettin, dinin nuru anlamına geliyor. Onun ismi bu salonda söylenince dini propaganda mı yapılmış olacak?" sözlerine Savcı Soyer herhangi bir karşılık vermedi.

Savcının Gülen aleyhine ifade vermeleri için çağırdığı bazı tanıklar, doğru konuşmadıkları anlaşılınca mahkeme heyeti tarafından sert bir muameleyle salondan çıkarıldılar. Bu tanıklardan bir kısmının dindar olarak bilinen insanlardan olması Gülen'i üzüyordu. Örneğin tanıklardan biri şöyle diyordu:

"Gülen bir öğrenciyi imtihan ediyordu. Öğrenciye Atatürk'ü seviyor musun?' diye sordu. Çocuk 'Sevmiyorum' cevabını verince Gülen 'Niçin sevmiyorsun?' dedi. Çocuk, 'O memleketimize dinsizliği getirdi' diye cevap verince Gülen, sırtını okşadığı çocuğa 'Haydi oğlum, sen imtihanı kazandın' diyerek imtihan odasından çıkardı."

40. Necdet Başaranla 2007 yılı kasım ayında ABD'de, Avukat Gültekin Sarıgül'le 2008 yılı haziran ayında Antalya'da yapılan görüşmelerin notlarından. Gülen Edirne'de 1965'te soruşturmaya maruz kaldığında avukatlar Bekir Berk ve Gültekin Sarıgül'e vekâletname vermişti. Avukat Bekir Berk de tipki Sarıgül gibi Savcı Soyer'in talebiyle tutuklandı ve Gülenle aynı cezaevine konuldu.

41 .Avukat Nadir Devlet sonraki yıllarda senatörlük yaptı.

Savcı Soyer'in 33 sayfalık iddianameye aldığı bu tanığın anlattıkları baştan sona hayal mahsulüydü. Ne böyle bir öğrenci vardı, ne de böyle bir diyalog yaşanmıştı. Bir diğer tanık, "Bunlar Cumhuriyet düşmanı. Eve sandalye bile almazlar. Eski medrese usulü hasır sererler. Terlik yerine takunya kullanırlar. Osmanlı özentileri var" diyordu. Oysa Karşıyaka'da sohbet yapılan evi basıp 25 kişiyi gözaltına alan polis yetkilileri bu evin memur ve öğrenci imkânlarıyla döşenemeyecek kadar lüks olduğunu söylüyorlardı. Bu tanık da mahkeme başkanı tarafından salondan çıkarıldı.

Gülen'i oldukça üzen bu kişilere rağmen yine Savcı Soyer tarafından Gülen aleyhine ifade verir beklentisiyle mahkemeye çağrılan bir tanık, bambaşka şeyler söyledi. Bu kişi, Gülen'in yöneticilik yaptığı yurdun idare meclisi üyesi olan emekli Albay Mehmet Çatalkaya'ydı. Gülen ile idare meclisi arasında o dönemde bir tatsızlık meydana gelmiş ve öğrenciler Gülen'den yana tavır almıştı. Savcı bunu bildiğinden, Albay Çatalkaya'nın Gülen aleyhinde tanıklık yapacağını hesaplayıp onu mahkemeye çağırmıştı. Ancak Albay Çatalkaya, mahkeme salonundaki tanık kürsüsünde Gülen lehine bir konuşma yaptı. Albay Mehmet Çatalkaya, Mahkeme Başkam Tuğgeneral Fahrettin Burkey'in komutanlığını yapmıştı. Tuğgeneral Burkey, eski komutanı Çatalkaya'ya bir saygı ifadesi olarak bir sandalye getirtip Çatalkaya'nın oturarak ifade vermesini sağladı. Albay Çatalkaya konuşmasında şunları söyledi:

"Öğrencilerin katıldığı o kamp yeri bizimdi. Gülen'in kamplarla ilgili bir yanlışı yok. İzmir'e geldiği günden beri hep kürsünün dibinde oturup vaazlarını dinledim. Allah'tan dilerim, çıksın ben yine gider oraya oturur, onu dinlerim."⁴²

Gülen lehine tanıklık yapan bir diğer kişi Kestanepazarı Öğrenci Yurdu'nu idare eden derneğin yöneticisi Ali Rıza Güven'di. Güven, "Fethullah Gülen, maaş almadı, öğrencinin yemeğini yemedi. Sabunlarına bile el sürmedi. Kamp bizim yurdun yeriydi. Yazın öğrenciler köylerine dağılacağına orada zamanlarını değerlendirmelerini sağlıyordu" dedi.

Bu tesiste yıllarca kalmış bir öğrenci olan Abdullah Aymaz da mahkeme önünde şöyle diyordu: "Modern çağın bir ferdi olarak, memleketimde hurafelerden arınmış dini kültürü yayma gayreti içinde yetişmeye çalıştım."

42. Gülen'le yapılan röportajın notlarından. Gülen bugün bile Albay Mehmet Çatalkaya'yı anlatırken gözleri doluyor.

Gülen cezaevinden çıkıyor

Son bir ayını İzmir Şirinyer'deki cezaevinde geçiren Gülen 9 kasım 1971'de tahliye oldu. Bu cezaevi, beyaz badanalı bir binaydı. O yüzden Gülen, serbest kalınca zaman zaman önünden geçtiği bu binaya "Beyaz Köşk" adını vermişti.

Devam eden yargılama sonucunda mahkeme 20 eylül 1972'de Gülen'e, düşünce suçunu öngören Türk Ceza Kanunu'nun 163. Maddesi'nden dolayı üç yıl hapis cezası verdi. Ancak Askeri Yargıtay, Gülen'e verilen cezayı fazla bularak 24 ekim 1973'te bu kararı bozdu. Yargılama bu şekilde sürüp dava henüz sonuçlanmamışken, CHP-MSP koalisyon hükümeti Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bir af kanunu sevk etti. 18 mayıs 1974'te Meclis'in kabul ettiği bu affın kapsamına Gülen davası da girdi. Böylece dava düşmüş oldu.

Gülen, kendi lehine bir sonuç doğurmasına rağmen, cezaevlerindeki azıllı terör suçlularını dışarı çıkardığı için bu affa karşıydı. Gülen'e göre, Türkiye'nin daha sonra yeniden terörün kucığına düşmesinde Meclis'in tarihi bir yanılıyla aldığı bu kararın da payı vardı.

Kaderin cilvesi, Hâkim Kaya Alpkartal ile Askeri Savcı Nurettin Soyer tam on yıl sonra yeniden karşı karşıya geleceklerdi. Nurettin Soyer, 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra bu sefer Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde albay rütbesiyle askeri savcıydı. Soyer, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Lideri Alparslan Türkeş ve arkadaşları aleyhine açılan davanın iddianamesini yazan altı askeri savcıdan biriydi.⁴³ Türkeş ve arkadaşları yargılanırken savcı kürsüsünde Albay Soyer vardı. Kaya Alpkartal ise askeri hâkimlik hayatından sonra bu kez avukat olarak salondaydı ve MHP'lileri savunuyordu. Soyer'in, kendisine yumruk atan Alpkartal'la hesabı bitmemişti. Soyer, onu da davaya dahil edip sanık durumuna düşürmeye çalıştı, ancak bu mümkün olmadı.

43. Nurettin Soyer ve beş askeri savcının imzasını taşıyan 29 nisan 1981 tarihli MHP ve Ülkücü kuruluşlar davasının 945 sayfalık iddianamesinin 126-127. sayfalarında şöyle deniliyor: "Milliyetçi Hareket Partisi sokağın, eğitim kurumlarının, kamu ve özel kuruluşların, çeşitli işyerlerinin ve devletin sistemli ve bilinçli bir şekilde ele geçirilmesine yönelik çalışmalarına 12 Eylül 1980 tarihine kadar aralıksız devam etmiştir. 1978 sıkıyönetiminden, 12 Eylül'de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tam bir bütünlük içinde yönetime el koymasına kadar geçen süre içinde bu çabalarını daha büyük bir gizlilik ve titizlikle sürdürdükleri ortadadır." 12 Eylül döneminde MHP iddianamesi dışında, Milli Selamet Partisi ve Dev-Yol gibi davaların iddianamelerini de hazırlayan Soyer, 22 eylül 1998'de 65 yaşında İzmir'de öldü.

Gülen 1971'in kasım ayında cezaevinden çıktığında, muhtıranın da çare olmadığı Türkiye'deki buhran dönemi sürüyordu. Gülen, elinde çantasıyla cezaevinden çıkınca kendisini karşılayan kimse olmadığı gibi, gidecek yeri de yoktu. Kendi deyimiyle "yalnızlığı bir zehir gibi yudumladığı günler" geçirdi. "İkinci memleketim gibi bağlanmışım" dediği İzmir'de kalıp görev yapma şartları bulamayınca otobüse binip Erzurum'a, birinci memleketine gitti.

Çünkü Gülen'e yönelik darbe sadece muhtıradan gelmiyordu. Dindar insanlar olarak bilinen bazı kimseler bu fırsattan yararlanıp Gülen'i yalnızlaştırma çabasına girmişlerdi. Gülen'in söylediği yeni şeyler ve Türk toplumunun önüne koyduğu yeni hizmet alanları, bu kişilerden tepki görüyordu. Gülen'i yalnızlaştırmayı amaçlayan, belki de onu küstürüp Erzurum'daki köyüne dönmelerini hedefleyen bu hareketlerin karargâhı İstanbul'du ve etkileri İzmir'e kadar uzanıyordu. İzmir'deki o sıkıntılı dönemi anlatırken, "Ağlatan meselelerin olmadığı gün yok gibiydi. Bir hafakan basar, gecenin ikisinde üçünde dışarı çıkar saatlerce yürürdüm" diyen Gülen, bir süre Erzurum'da kaldıktan sonra, İzmir'e dönüp Güzelialı semtinde ev tutup vaazlarına yeniden başladı.

Gülen, sıkıyönetimin zor şartlarına rağmen, olumlu bir sonuç doğuracak taleplere hayır demiyordu. Tahliye olmasının üzerinden henüz 1,5 ay gibi bir zaman geçmişti. 1971 yılının aralık ayıydı. Aydın'lı birkaç kişi, Gülen'in Aydın'a gelerek şehrin ileri gelenlerine bir konuşma yapmasını, Aydın'da fakir öğrencilere sahip çıkılacak bir zemin oluşmasını istiyordu. Gülen cezaevinden yeni çıkmıştı. Takip sümüyordu. Ama bu ısrarlı talep üzerine Aydın'a gitti. Gülen o akşam Aydın'da 1,5 saat konuştu. O konuşması, sonraki zaman diliminde Aydın'da açılacak ilk öğrenci yurdu için âdeta bir kıvılcım oldu.

Gece saat 24:00'ten itibaren sokağa çıkma yasağı olduğundan, Aydın'dan İzmir'e dönen Gülen'in saat 24:00 olmadan kaldığı eve ulaşması gerekiyordu. O gün Gülen'i arabasıyla Aydın'a götüren kişi Ege Üniversitesi Makina Mühendisliği 2. sınıf öğrencisi 20 yaşındaki İzzet Çal'dı. Gülen'i İzmir'deki evine geri getirdiğinde geceyarısı sokağa çıkma yasağının başlamasına 15 dakika vardı. Çal, geriye kalan 15 dakika içinde de Buca'daki evine ulaştı.⁴⁴

O günlerin olağanüstü şartlarında İzmir'de kalıp görev yapma imkânı bulamayacağı anlaşılan Gülen, İzmir dışından bir yere atanması gündeme gelince, alternatifler içinde Balıkesir'in Edremit ilçesini seçti ve 23 şubat 1972'de Edremit vaizliğine tayin edildi. Üç yıla yakın Edremit'te vaaz veren Gülen, daha Edremit'e ge-

44. İzzet Çal'la 2007 yılı ekim ayında İstanbul'da yapılan görüşmenin notlarından.

lişinin ilk günlerinde düğün salonunda soru-cevap şeklinde sohbetlere başladı. Bu sohbetler ilgi görünce, biri gündüz diğeri akşam olmak üzere haftada iki defa sohbet programı yaptı. Gülen, Edremit'te bir şey daha yaptı: İzmir Buca'daki kampların çok daha kapsamlı ve verimli örneklerine Edremit'te öncülük etti.

Gülen henüz İstanbul'daki büyük servet sahiplerini harekete geçirebilecek durumda değildi, ama yıllardır İzmir'de verdiği vazaları hiç kaçırmayan hatırı sayılır bir esnaf grubu vardı. Gülen, Ege Bölgesi'nin bu insanlarını, sonraki yıllarda kolejlere dönüşecek olan öğrenci yurtları açmaya teşvik etti. İlk öğrenci yurdunun temeli 1972'de İzmir Bozyaka'da atıldı. 1976 yılında faaliyete geçen 200 öğrenci kapasiteli bu yurt, tam on yıl sonra 1982 yılında Yamanlar Koleji'ne dönüşecekti ve okulun ilk müdürü, sanatçı Sezen Aksu'nun babası Sami Yıldırım olacaktı. İzmir'de İl Milli Eğitim müdür yardımcılığı yapmış olan Yıldırım'm otuz yılı aşkın bir eğitim tecrübesi vardı.

Gülen'in "Eğitim kurumları açın" çağrısına cevap veren İzmir'deki ilk esnaf grubu, toplumun orta direğini temsil eden insanlardı. Gülen'in mesajlarına kulak veren bu insanların maddi imkânları sınırlıydı.⁴⁵

1980'li yıllarda Türkiye'de, 1990'lı yıllarda Orta Asya Ülkeleri ve Balkanlar'da, sonraki yıllardaysa yüzün üzerinde ülkede açılan kolejler zincirinin ilk halkası olması bakımından İzmir Bozyaka'daki bu tesisin açılma hikâyesini anmak gerekiyor.

1972'de öğrenci yurdunun yapıldığı bu yerde, romancı Reşat Nuri Güntekin'in *Çalkıuşu* romanını yazdığı iki katlı köşk vardı. Burası Nefi Yazıcı adında İzmirli bir hayırsevere aitti. Nefi Yazıcı'nın ayrıca İzmir Karşıyaka'da bir apartmanı ve bazı daireleri vardı. Yazıcı ve eşi Zehra Pembe Yazıcı'mn çocukları yoktu. Oturdıkları apartmandaki bir daireyi Gülen'in öğrencilerine kiralamışlardı. Bu gençlerin yetişme tarzından ve ahlaki yapılarından etkilenen Nefi Yazıcı, malvarlığının tamamını öğrenci yetiştirilmesinde kullanılmak üzere "Akyazılı" adıyla kurulan vakfa verdi. Yurt binası yapılacağı zaman, tam sınırdaki arsa da İzmirli bir başka hayırseverin bağışladığı arsayla genişletildi.

1990'lı yıllarda bütün dünyaya yayılacak olan Türk okullarını

45. Bu esnaflardan Yusuf Pekmezci ve Mehmet Uslu züccaciyeci idi. Gürbüz Dönmez, Muharrem Kalyoncu ve Yusuf Öztanzen mobilyacı, Hayati Yavuz toptancı, Alaattin Kıdak baharatçıydı. Mahmut Sarioğlu boncuk işi yapıyordu. Zeki Sakman ve Naci Şençeker ayakkabıcıydı. Arif Çağan zeytinyağı işi yapıyordu.

çeviren bu değirmene ilk suyu gönderenler işte İzmirli hayırsever bu karıkocaydı. 0 günlerde Yazıcı çiftinin yaptığı bu bağış çok önemli bir olaydı. Bu olay Gülen'i öylesine etkiledi ki, halen bile Nefi Yazıcı'yı her anısında gözyaşlarına hâkim olamıyor.

Gülen, yenilikleri seviyordu. O yıllarda dindar insanların kendi teşebbüsleriyle böyle yurtlar açması Türkiye'de bir yenilikti. Ama Gülen'in düşünceleri ne kadar büyükse, imkânlar o kadar kıttı. Bu yüzden onun ilham verdiği projelerde yükün altına girenler için fedakârlığın herhangi bir sınırı yoktu. Örneğin, kamplar için en fazla ihtiyaç duyulan şey olan çadırları almak bile büyük meseleydi. O zamanın parasıyla büyük bir çadırın maliyeti 2 500 liraydı. Gülen bir defasında, Ankara'ya gidip temin ettiği 3 000 lira tutarında bonoyla bu çadırların finansmanını temin etmeye çalıştı. 27 Mayıs'tan sonra ihtilalciler halktan para toplamışlar, karşılığında da bu bonoları vermişlerdi.

Gülen, pek çok işte kendisi en öndeydi. 1968'den itibaren düzenlediği kamplarda elinde kazma kürek çalışıyordu. Yemekleri o yapıyordu. Şartlar zordu. Bazen çadırları yerinden sökecek kadar yağmur yağıyordu. Bir defasında şiddetli yağmur altında çadırları yerlerinde tutmak neredeyse imkânsızdı. Gülen o an içinde bulunduğu derin sıkıntıyı atlatmak için tabiatın ortasında yüksek sesle ezan okuyup Allah'a dua etti. Başka da bir çaresi yoktu. Yağmur durunca, en büyük sevinci, o şiddetli yağmurun çadırları yerlerinden sökmemiş olmasıydı.

Gülen'in Kestanepazarı'ndaki yurttan ayrılmasından sonra, İzmir Göztepe'de Mithatpaşa Caddesi üzerindeki üç katlı, ahşap tarihi bir bina yaklaşık 40 öğrencinin kalacağı bir yurt olarak faaliyete geçecekti. Ama kiralanan bu yapı yaklaşık on senedir kullanılmıyordu. Bahçedeki yabani otlar insanın göbeğine kadar ulaşıyordu. Köşkün ahşap merdivenleri ve ahşap tabanını bir toz tabakası bağlamıştı. Kurban Bayramı ertesi burası temizlenecek ve öğrencilerin kalmasına hazır hale getirilecekti. 3-5 gün içinde burası temizlendi, ilk öğrenciler yerleştirildi. Gülen, elinde eldiven olmadan merdivenlerin tırabzanlarını siliyor, silinen tırabzanları boyuyor, yerlerin cilalanmasında çalışıyordu.

1973 yılında Bozyaka Yurdu'nun bahçe tanzimi yapılıyordu ve fidan dikilecekti. Gülen, elinde kürekle dikilen ağaçlara toprak atıyordu. Biraz sonra, Skoda bir kamyonetle gübre getirildi. Kuru gübre olmadığı için taze gübre getirilmişti. Ayağında çizmeyle arabanın üstüne çıkıp kürekle fidanların köklerine gübre atan ilk kişi yine Gülen oldu. Yusuf Pekmezci, Gürbüz Dönmez, Ahmet Serbest

gibi yurdun yapımına destek veren İzmir esnafı da oradaydı ve onlar da bu manzaraya tanıklık ettiler. Onlar, arabanın üstüne çıkıp zorla küreği elinden alana kadar Gülen çalışmaya devam etti.

1974 yazında Gümüldür'de kamp yapılacaktı. Öğrencilerin kalacağı yer, bir bahçenin içinde eskiden tavuk kümesi olarak kullanılan iki büyük barakadan oluşuyordu. O iki tavuk kümesi uzun süre kullanılmamıştı. İki kümesin her birinde belki on santim kalınlığında tavuk pisliği vardı. O yaz sıcağında çizmeleri ayağına çekip ağır koku yayan o barakalara ilk giren Gülen oldu. Cumartesi, pazar günleri barakaların temizliği bitti, badana ve kireçle temizlendi. Orada kamp yapan öğrenciler, bu temizlikle tavuk kümesinden insanın kalabileceği mekânlara dönüşen işte bu iki barakada kaldılar.

Bütün bunlar, Gülen'in her işte en önde olmayı öngören ve "hizmette önde, ücrette geride" diye formüle ettiği hayat tarzıydı.

İzmir'de ilk defa güneş enerjisiyle ısıtılan bina Bozyaka'daki yurt oldu. Daha sonra bu uygulama Ege'nin her tarafına yaygınlaştı. O zaman, "Acaba güneş enerjisiyle ısıtılan suyla abdest alınır mı?" sorusunu bile ortaya atanlar vardı. Ama Gülen'in bu yaklaşımın örnek alan Ege Bölgesi'ndeki bütün yurtlar güneş enerjisi sistemi koydurdu.⁴⁶

İşadamları Vehbi Koç ve Aydın Bolak gibi kişilerin öncülük ettiği Türk Eğitim Vakfı, Akyazılı Vakfı'ndan beş yıl önce kurulmuştu. Aydın Bolak, Türk Eğitim Vakfı'nın eriştiği maddi imkânları anlatırken, "Konu eğitim olunca Türk halkı para vermekte sınır tanımaz" diyordu. Bolak'm bu sözünü doğrularcasına, Akyazılı Vakfı da kısa sürede büyük bir potansiyele erişti. 1977-78 yıllarına gelindiğinde Akyazılı Vakfı'nın Türkiye çapında inşaatını yürüttüğü yurt sayısı 80'i aşmıştı. Türk halkı, yıllar sonra dünyanın dört bucağına yayılacak okullar zincirini kuran bu türden vakıflara bağış yapmakta gerçekten de sınır tanımadı.

Türk Eğitim Vakfı ile Akyazılı Vakfı'nı gayrimenkul zengini haline getiren dinamik aynıydı. Gülen, İzmir'de yanında yetişen öğrencilerle ve vaazlarını dinleyen Ege esnafıyla işte bu dinamiği harekete geçirdi. Fethullah Gülen'in düşünce tarzının Türk toplumunda nasıl bir dönüşüme yol açtığının çok çarpıcı bir örneği 1978 ilkbaharında İstanbul'da yaşandı.

İşadamı Ali Katircioğlu o yıllarda İstanbul'da muhteşem Boğaz manzarasına sahip Büyük Çamlıca Tepesi'nin bitişiğindeki arsasında bir cami ve altında da cenazelerin yıkanıp kefenleneceği bir

46. Profesör Şerif Aii Tekalan ve İzzet Çal'la yapılan görüşmelerin notlarından.

yer yaptırmak istiyordu. Ancak, Gülen'in öğrencilerinden İsmail Büyükçelebi'yle tanışması planını tamamen değiştirmesine yol açtı. Büyükçelebi, Katırcıoğlu'nu şu sözlerle cenaze yıkama yeri yerine öğrenci yurdu yapmaya ikna etti: "Ağabey bu kadar vatan evladı yurtsuz, yuvasız okuma kavgası verirken, milletin ölüsüyle uğraşmak doğru mudur? Cenaze her yerde yıkanır, fakat öğrenci her yerde okuyup barınamaz!"

Bunun üzerine Katırcıoğlu'nun yaptırdığı ve "Çamlıca Yurdu" adını alan bu mekânda günümüze kadar yüzlerce öğrenci barındı. Yine Katırcıoğlu tarafından bu caminin bitişiğinde yaptırılan bir diğer büyük tesiste bugün İslami bilimler alanında araştırmalar ve yayınlar yapan birkaç kuruluş faaliyet gösteriyor.⁴⁷

Özal'm oğlu Ahmet'le vaaz dinlediği yer

Gülen, iki yıl vaaz verdiği Edremit'ten sonra, 29 haziran 1974'te Manisa'ya tayin edildi ve iki yıl da vaazlarını burada verdi. 1976'da yeniden İzmir'e geldi. 28 eylül 1976'da Bornova vaizi olarak atandı. Bornova İzmir'in üniversite merkeziydi. Bu sebeple üniversite öğrencilerinin Gülen'in vaaz ve sohbetlerini dinlemeye gelmeleri kolay oluyordu. Böylece Ege Üniversitesi'nin gençleri Gülen'in Bornova vaazlarıyla tanıştılar. Bu, Gülen için de yeni bir durumdu. O zamana kadar üniversite camiası da Gülen'i pek bilmiyordu, Gülen de üniversite camiasını o kadar tanımıyordu. Bornova vaazları aynı zamanda, Gülen'in mesajlarının toplum tabanına daha hızlı yayıldığı bir dönem oldu.⁴⁸

O yıllarda Gülen'den ilham alan Ege Üniversitesi'ndeki öğrenciler, asistanlar ve öğretim üyeleri, Ege Bölgesi'nin zeki ama imkânları olmayan öğrencileri için ilk defa üniversite hazırlık kursları başlattılar. Gülen'in, ihtiyaç sahibi lise öğrencilerine üniversiteye hazırlık kursu verilmesi çağrısına ilk cevap verenler onlar oldu. 1976'dan itibaren başlayan bu kurslar ücretsizdi ve ders verenlerin hiçbiri bu hizmetin karşılığı olarak bir ücret almıyordu.

47. Bu binada faaliyet gösteren Akademik Araştırmalar Vakfı'nın, dünyanın bütün dilleriyle yayınlar yapabilen ve bütün dünyadan bilim adamlarına açık bir araştırma merkezi olması bekleniyor.

48. 1971-75 yılları arasında Ege Üniversitesi'nde öğrenci olan Profesör İrfan Yılmazla 2007 yılı kasım ayında yapılan görüşmenin notlarından. Tıpkı Profesör Yılmaz gibi, Gülen'i bu dönemde tanıyan Ege Üniversitesi öğrencileri arasında Profesör Şerif Ali Tekalan, Profesör Zafer Ayvaz, Profesör İbrahim Hasgür, Profesör Yusuf Erdoğan, Naci Tosun, İzzet Çal, Ahmet Kemerli, Hüseyin Kaptan, Mehmet Atalay, Mehdi Yeksan, Kenan Haspolat, Halit Esendir, Mehmet Yavuzlar gibi kişiler bulunuyor.

Bu üniversiteliler, öğrencilere sahip çıkmak için tıpkı esnaflar gibi olağanüstü fedakârlıklar gösterdiler. Onları, çizmelerini giymiş bir yurdun inşaatında işçi gibi çalışırken, inşaata kum ve tuğla taşıırken, bahçede yurdun öğrencileri için koyun keserken görmek mümkündü. Bir yurdun inşaatına gelen bir esnaf, "Burada çalışan işçiler ne kadar kaliteli. Biri Doktor Fuat, biri teknik öğretmen Mustafa, biri ilahiyatçı Ünal" diyordu. Gülen bir gün, Mustafa ve Bahri Asutay isimli iki doktor kardeşin, paçalarını sıvayarak öğrenciler için kurban kestiklerini, pisliklerin içinde bağırsak düğümlediklerini gördü ve o manzarayı gözyaşları içinde izledi.

Bu manzaralar Ege Bölgesi esnafının bu eğitim kurumlarına sahip çıkma azmini âdeta kamçılıyordu. Camiden çıkarken açılan yardım torbalarına 25 lira atan Egeli bir esnaf, neredeyse malvarlığının tamamını eğitim kurumlarına bağışlama noktasına geliyordu. Çünkü inşa ettiği eğitim kurumundan ne tür insanların yetiştiğini bizzat görüyordu. 1960'lı yıllarda Gülen'i tanıyan Ege esnafından İsmail Güzel, hayatında nasıl bir dönüşüm yaşadığını şöyle anlatıyor: "Dükânın kapısına gelen kişiye o günün parasıyla 5 lira veya 50 kuruş vermeyi hayır sanıyorduk. Halbuki Gülen, 'Şu yurttaki iki yüz kişi varsa bunu bin kişiye çıkarırsanız memleket, millete hayırlı bin insan yetiştirmiş olursunuz' diyordu. Bunu yapmanın büyük sevabından bahsediyordu."

Bu kitap için görüşmeler yapmak için 2007 yılı ağustos ayında İzmir'e gittiğimde, 8 ağustos 2007 akşamı, Gülen'in yıllarca vaaz verdiği ve cuma akşamları sorulu-cevaplı konuşmalar yaptığı Bornova Merkez Camii'ne gittim. O akşam saatlerinde camide bulunun 71 yaşındaki Makedonya göçmeni Şükrü Timur, Gülen'in 1980 haziran ayına kadar bu camide verdiği vaazları ve sorulu-cevaplı akşam konuşmalarını dinlemiş bir kişiydi.

Şükrü Timur, o güne kadar siyah cüppeyle vaaz eden hocalardan farklı olarak Gülen'in beyaz cüppeyi tercih ettiğini belirtti. Ten sonra, o tarihte Ankara'da Başbakanlık müsteşarı olan Turgut Özal'ın İzmir'e geldiğinde camide Gülen'i dinlerken oturduğu yeri bana gösterdi. Özal, Gülen'in bir vaazına, o tarihlerde yirmili yaşlarda olan oğlu Ahmet Özal'ı da getirmişti.⁴⁹ Şükrü Timur, Üsküp'te doğduğunu, ailesinin 1958'de Türkiye'ye geldiğini söyledi. Öğreniminin ilk dönemlerini oradaki okullarda geçirmiş, dine olan ihtiyacı orada görmüştü.

49. Turgut Özal'ın yakın arkadaşı eski bakanlardan Profesör Ekrem Pakdemirli'nin oğlu olan Profesör Mehmet Pakdemirli, camide Özal'ı oğlu Ahmet Özal'la birlikte gördüğünü belirtiyor.

Gülen'in cevap verdiği 131 soru

Gülen'in o yıllarda aralarında üniversiteli gençlerin de bulunduğu dinleyicilerin sorularına cuma akşamları verdiği cevapların 131 tanesi; yıllar sonra Asrın *Getirdiği Tereddütler* ismiyle dört cilt halinde kitaplaştırıldığında bile, 2007 yılı ağustos ayı itibariyle 381 400 adetlik bir satış rakamına ulaştı.

Gülen, toplumun her kesiminden insanların geldiği Bornova Camii'ndeki bu konuşmalarında hayatın her alanına dair her türden soruya cevap veriyordu. Bu konuşmalara İzmir dışından da çok dinleyici geliyordu. Caminin üstündeki boş arazi gelen arabalarla doluyordu. Gülen'in o konuşmalarda cevapladığı soruların bir bölümü şöyleydi:

"Allah'ın özü ve nitelikleri nelerdir? Allah bilinebilir ve tarif edilebilir mi? Bazı kimseler niçin 'Biz Allah'ı görmüyoruz' diyorlar? Allah her şeyi yarattı, onu kim yarattı? Allah kâinatı yaratmaya neden lüzum gördü ve neden daha önce yaratmadı da sonradan yarattı? Bütün peygamberler Arap Yarmıadası'nda ortaya çıktığına göre, peygamber gönderilmeyen diğer kıtalarda yaşayanları inanç ve amel açısından sorumlu tutmak nasıl hak ve adalet olur? Kutuplarda bazen altı ay gece, altı ay gündüz olur. Burada beş vakit farz olan namaz nasıl kılınacak? Allah çok insanlara araba, apartman, mülk, itibar, arkadaş, şan şöhrat vermiş. Bazı insanlara da fakirlik, dert, musibet, elem, keder vermiş. Sonraki insanlar çok mu kötü, yoksa Allah öbürlerini çok mu seviyor? Allah niçin kullarını bir yaratmadı da kimisini kör kimisini topal olarak yarattı? Bir doğal afette ölenlerin hepsinin eceli birden mi gelmiştir? Azrail bir tane olduğu halde, bir anda vefat eden bir sürü insanın canını nasıl alıyor? İnsanın ne zaman ve nasıl öleceği önceden belirlendiğine göre, onu öldürenin suçu nedir? Kur'an Peygamberimizin beyanı olamaz mı, değilse nasıl ispat edilir? Dünyaya gelen peygamberlerin hepsi erkek midir, niçin? Allah'ın bizim ibadetlerimize ihtiyacı olmadığını göre, biz ibadetlerimizi neden kendi keyif ve isteğimize göre yapmıyoruz? İslam emperyalist sistemler gibi, fetih adı altında değişik yerleri işgal ve istila etmiş sonra da sömürmüştür diyorlar. Ne diyorsunuz? Rızkın Allah'ın garantisi altında olduğu söyleniyor. Halbuki bazı ülkelerde günde 50-60 insanın açlıktan öldüğünü biliyoruz. Açıklar mısınız? Hızır'la görüşülebilir mi? Cin nedir, nasıl çağrılır, tedavide ve kayıp bulmakta kullanılabilir mi? Cincilik yapan hocaların İslam'da yeri nedir? Cinciikle uğraşan bilim adamları var mıdır?

İslamiyet akıl ve mantığa uygundur deniyor. Halbuki İslamiyet naslara dayanmaktadır ve dolayısıyla teslimiyet gerektirmektedir. İzah eder misiniz? Kızıl Çin imparatorluğunun tarih boyunca yıkılmamasının hikmeti ne olabilir? Orada ve Rusya'da yaşayan Müslümanlar hakkında ümitli misiniz? Osmanlı'da harem konusu çok eleştirilen konulardan biri olmuştur. Bu konuda bizi aydınlatır mısınız? Abdülhamid Han'a Kızıl Sultan deniliyor, doğru mudur? İslamiyet bütün meseleleri halletmeye kâfi midir? Allah hem bir tane hem de her yerde, izahı nedir? İslamiyet'in kısa zamanda yayılmasının ve 1 300 sene boyunca mağlup edilemeyeşinin sebeplerini anlatır mısınız? Bugünkü mağlubiyet ve hezimetimizin sebebi nedir? Osmanlı'nın yıkılışında medrese ve tekkenin etkisi var mıdır? Batı'nın üzerimizde oynadığı ekonomik ve sosyal oyunlar bütün çıplaklığı ve çirkinliğiyle ortadadır. Gündemi onlar hazırlamakta ve İslam âlemine de sadece bu gündemi yerine getirme görevi düşmektedir. Bu durumdan kurtulabilmemizin çare ve yöntemi nedir?"⁵⁰

Daha 1960'lı yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarıyken İzmir'e gittiğinde Gülenle tanışan ve Gülen'in evinde misafir kalan Turgut Özal gibi, Gülen'in vaazlarını dinlemeye giden politikacılardan biri de dönemin Adalet Partisi Buca Belediye Başkanı Işıl Saygın'dı. Saygın, sonraki yıllarda da Gülen'e olan saygısını sürdürdü. 1997'de 28 Şubat süreci olarak bilinen dönemde Devlet Bakanı olan Işıl Saygın, Gülen'in yakın arkadaşı Alaattin Kaya için dönemin Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Çevik Bir'den randevu aldığı gibi, o gün Genelkurmay'a Kaya'yla birlikte gitti.

Gülen'in İzmir Bornova vaazlarını sıkıyönetimde görevli bazı rütbeli askerler de dinlemeye geliyordu. Dönemin siyasi parti liderleri Süleyman Demirel, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş, Gülenle temas kurmak için girişimlerde bulunuyordu. Daha o yıllarda siyasetçiler, Gülen'in halk üzerindeki etkisinin boyutlarını keşfetmişti. Örneğin, İzmir'e gelmiş olan Ankara Üniversitesi yüzme takımının sporcuları Gülen'i ziyaret ettikten sonra Ankara'ya dönüyordu. O gün Gülen'e çeşitli sorular soran sporcular, yanından ayrılırken ona üniversitenin flamasını hediye ettiler.

50. Gülen'in *Asrın Getirdiği Tereddütler* adını taşıyan bu kitabı İngilizce, Almanca ve Rusçaya da çevrildi. O yıllarda Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenci olan ve Gülen'in yatsı namazından sonra camide bu sorulara verdiği cevapları dinleyenlerden biri olan Profesör Şerif Ali Tekalan, Gülen'in sorulara kendisine ulaştığı sırayla cevap verdiğini belirtiyor. Yine Gülen'in bu sorulu-cevaplı konuşmalarına katılan öğrencilerden biri olan Profesör İrfan Yılmaz, "Gülen'in sadece cuma vaazları değil, bu konuşmaları da büyük ilgi görüyordu" diyor.

1981'de ne olacaktı?

71 yaşındaki Makedonya göçmeni Şükrü Timur örneğinde olduğu gibi halkın Gülen'in sözlerinden derinden etkilenmesi, büyük ölçüde Gülen'in olaylara sıradışı yaklaşımından kaynaklanıyordu. 1960'lı yıllarda bir yolculuk sırasında sabah namazını kılmak için yol üzerindeki bir köye uğrayan Gülen'in yanında İzmir'deki ilk öğrencilerinden biri olan ve günümüze kadar birçok kitaba imza atmış yazar Abdullah Aymaz vardı. Gülen ve Aymaz, köyün camisinde birkaç köylüyle birlikte sabah namazı kıldılar. Caminin dışına çıktıklarında kuşlar cıvı cıvı ötüşüyordu. O sırada köylülerden biri Gülen'e yaklaşıp, "Bu kuşlar ne diyor?" sorusunu yöneltti. Muhtemelen Gülen'den "Kuşlar çıkardıkları bu sesle Allah'ı zikrediyorlar" gibi bir cevap bekliyordu. Gülen'in cevabı ilginçti: "Kuşlar, 'Yazıklar olsun şu köye, sabah namazına sadece dört kişi geliyor' diyorlar!"

Abdullah Aymaz, Gülen'in İzmir'e gelişinin ilk günlerinde verdiği ilk vaazların birinde, "insan" konusunu nasıl ele aldığını ise şöyle anlatıyor: "Dedi ki insandan bahsedeceğiz. Öyle bir insan ki o bir saray gibidir. Bir saray düşünün, taşlarının bir kısmı Yemen'den, bir kısmı Hindistan'dan, diğer kısımları dünyanın dört bir tarafından getirilmiş olsun... Örnek insandan bahsederken İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'in arkadaşları olan sahabelerden bahsedeceğiz."

1967 yılının ramazan ayında Gülen Kadir Gecesi sebebiyle bir sohbet programındaydı. Bir kişi Gülen'e, "Hangi tarikattansınız?" sorusunu yöneltti. Gülen şu cevabı verdi: "Ben balansı tarikatımdanım. Bütün çiçeklerden bal almak isterim."

Bir diğer olay yine ilginçtir. Gülen İzmir'de 15-20 kişiyle sohbet etmektedir. O gün orada olanlardan biri de Gülen'in Edremit'te lise üçüncü sınıftan itibaren tanıdığı kimya öğretmeni Halit Esendir'dir. Gülen, Esendir'e, bir şişenin içinde bulunan az miktarda zemzem suyunu içerideki misafirlere ikram etmesi ricasında bulunur. Yalnız şişenin içinde ancak iki bardak kadar zemzem suyu vardır. Orada bulunan insanların beklentisi, Gülen'in bir keramet göstererek şişedeki zemzem herkeşe yetmesini sağlamasıdır. Henüz birkaç kişi içmişken zemzem suyu bitince Gülen içeridekileri dönerek, "Hemen keramet bekliyoruz değil mi?" der. Gerçekten de içeridekiler Gülen'in böyle bir keramet göstermesini beklemekte, şişedeki zemzem bitmediğini görmek istemektedir. Ancak Gülen yine Esendir'e dönerek,

"Divanın altında bir şişe zenzem daha var, onu çıkarıp dağıtabilir misiniz?" der.

1970'li yıllarda halk arasında konuşulan bir konu, 1981 yılında Türkiye ve dünya tarihi açısından olağanüstü bir olay gerçekleşeceği söylentisiydi. Kimileri bazı dini kaynaklardan referanslar da bularak, 1981 yılında dünya tarihini bile değiştirecek büyük bir olay meydana geleceğini söylüyordu. 1977 yılında Gülen'e "1981 yılında ne olacak?" sorusu soruldu. Gülen, keramet beklentisi içinde olanları yine hayal kırıklığına uğrattı, onları Türkiye'nin gerçekleriyle yüzleşmeye davet etti. 1981'in mucizesini bekleyenlere şu cevabı verdi: "1981 yılında 81 öğrenci yurdu olacak!" Ona göre en önemli olay, "altın nesil" adını verdiği kuşağın yetişmesi için gençlere sahip çıkılmasıydı. Aynı soruya bir başka konuşmasında, "1981'de 81 bitecek 82 olacak" cevabını verdi. Nitekim, 1981 yılına gelindiğinde Türkiye genelinde var olan bu türden öğrenci yurtlarının sayısı 100 civarındaydı. Gülen, kuş sesi, şişede ki zenzem ve 1981 hikâyesinde olduğu gibi zihinlerden kolay kolay silinmeyecek cevaplarla kimseyi incitmeden toplumun dikkatini dinin özüne ve Türkiye gerçeklerine çeviriyordu.

"Halının üzerinde ölmek istemiyorum"

Gülen'i o yıllarda en çok rahatsız eden konulardan biri, toplumdaki "hoca" imajıydı. Cami hocalarını inciten, onları toplumun gözünde küçük düşüren pek çok fıkra üretilmişti. Cami hocalarına bakışın hangi düzeye indiğini gösteren bu fıkra olaylarından birini bizzat yaşayanlardan biri de Gülen'in öğrencilerinden Halil Şimşek oldu.

Şimşek, Zonguldak'm Alaplı ilçesinde hocaydı. 1980 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni kazanınca, Alaplı'dan ayrılmadan önce kendisi için bir yemek düzenlendi. Yemekte, camiye yeni tayin edilen hoca da vardı. Yemek sırasında bir öğretmen şöyle bir hoca fıkrası anlattı: "Bir gün bir adamın bahçesine bir manda ile bir hoca girmiş. Çocuk, 'Baba bahçemize bir manda ile bir hoca girdi, ne yapayım?' diye sormuş. Babası, 'Hocayı bahçeden çıkar, manda devam etsin' cevabını vermiş."

Bu fıkra o gün yemek sofrasında buz gibi bir hava estirdi. Şimşek ve yeni tayin edilen hoca sofradan kalktılar. Yemeği organize edenlerin bütün çabasına rağmen Şimşek ve yeni hoca sofraya oturmadılar. Şimşek biraz da yaşadığı o şokun etkisiyle, "Hocalar

sofradan kalktı, mandalar devam etsin" dedi. Yaşanan manzara karşısında fıkrayı anlatan öğretmen de çok üzgündü, ama testi bir kere kırılmıştı. O gün bu olayı yaşayan Şimşek yine de hocalıktan vazgeçmedi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrencilik yaptığı 1985'e kadar beş sene boyunca, fakültenin yakınındaki bir camide hocalık yaptı.

Gülen'e göre, toplumdaki bu hoca imajının düzelmesi için hocalara da bir görev düşüyordu. Hocalar görevlerini yaparken mümkün olduğu kadar mütevazı yaşamalı ve toplumdan bir şey istememeliydiler. Mademki hocalık peygamber mesleği idi, o halde hocalar peygamberlerin vârisleri olarak din adına topluma bir hizmet sunarken kesinlikle bir karşılık beklentisi içine girmemeliydi. Çünkü peygamberlik mesleğinde ücrete talip olmak söz konusu değildi. Hocalara toplum nezdinde şahsiyet kazandıracak bu olgu için Gülen, "müstağni yaşamak" diyordu. Müstağni yaşamak ya da bir başka ifadeyle istiğna duygusu, deyim yerindeyse derviş gibi, gerekirse "bir hırka, bir lokma" gibi bir hayat tarzını öngörüyordu. Bu, hocaları dini dünyaya alet etme töhmetinden de kurtaracak şeydi.

Gülen, en başta kendisi bu ilkeye uygun olarak yaşama çabası içindeydi.

Bu kitap için röportaj yapmak üzere ABD'de bulunduğum günlerde, Gülen 28 kasım 2007 günü namazını kıldıktan sonra önmüzdən geçip odasına doğru giderken, "Hep hasırın üzerinde yat-tım. Odamda halı istemiyorum. Çünkü halının üzerinde ölmek istemiyorum" dedi. Bir gün odasına girdiğimde yere boydan boya serili olan hasırı gördüm.

öğrencilerinin verdiği bilgiye göre Gülen'in ABD'ye gelmesinden bir yıl sonra 2000'de odasında kullanmaya başladığı ve içinde yüz adet çöp poşeti olan paket hâlâ bitmemişti. Çünkü örneğin satın aldığı bir gömleğin ambalajı naylonları atmıyor, bunları da çöp torbası olarak değerlendiriyordu. Gömleklerin ambalajında yer alan kartonları bile atmayıp kâğıt olarak kullanıyordu. Gülen'in bu kartonların üzerine yazdığı bir *Sızıntı* dergisi başyazısı gördüm. Gülen, gömleğin yakası deforme olmasın diye yaka altına konulan küçük karton kâğıtları bile atmayıp değerlendirmişti. Bu küçük kartonların üzerine; *Sızıntı* dergisinde yayımlanan çeşitli ve tabiat resimlerinin üzerinde yer alan ve okurları düşünmeye sevk eden özlü sözler ve dörtlükler yazıyordu.

Tek bir insanın bile banyoda günde onlarcasım tükettiği kâğıt

mendilleri de Gülen, bir defa kullanmakla atmıyordu. Ellerini ve yüzünü sildiği mendili ayrı, ayaklarını sildiği kâğıt mendili ayrı olarak kaloriferin üzerine koyarak kurutup onları tekrar kullanıyordu. Odasında banyoda abdest alırken de musluğun suyunu çok az açıyordu.

Gülen, daha 21 yaşındayken, 1959-61 arasında Edirne'de 2,5 yıl boyunca Üç Şerefeli Cami'nin penceresinde yatmasıyla, İzmir'de dört metre karelik bir tahta kulübede yıllarını geçirmesiyle âdeta, toplumda yerleşmiş olan "karnı büyük hoca" imajına meydan okudu. Örneğin Edirne'de görev yaparken, evlere yapılan yemek davetlerini kabul etmiyordu. O dönemde Edirne müftüsü olarak görev yapan Profesör Suat Yıldırım'm anlattığına göre Gülen, çoğu defa aldığı maaşın yarısını muhtaç öğrencilere dağıtıyordu. Edirne'de 2,5 yıl kaldığı Üç Şerefeli Cami'nin penceresine elektrik kablosu çekilip pencereye bir lamba konulması söylenince elektrik parasını vakıflar ödüyor gerekçesiyle bunu kabul etmedi. Cami penceresindeki günlerini mum ışığında geçirdi. Yıllar sonra o günleri anlatırken, "Cami penceresinde yataksız ve yorgansız yatmak, benim için ucuz ve pratik bir hayattı" diyecekti.

Gülen, İzmir'de öğrenciler tarafından evlerine davet edildiğinde, yemeklerini yemiyor, orada bir çay bile içse, evden ayrılırken mutlaka bir miktar para bırakıyordu. Öğrencilerine de, "Nerede yemek yerseniz yiye parasını bırakmak mecburiyetindedir" diyordu.

1977'de Almanya'ya gittiğinde buradaki Türkler kendisine yeni model bir Mercedes hediye etmek istediklerinde bunu şiddetle reddeden Gülen, kendi deyişiyle bu Avrupa gezisinde bir topluluğa bile hediye kabul etmeden Türkiye'ye döndü.

1978-79 yıllarıydı. Ramazan, yaz aylarına denk gelmişti. Gülen, İzmit'te inşa edilecek yurdun temel atma törenine davetliydi. Törene katılan Gülen, gelen vatandaşlarla uzun bir sohbetin ardından Bursa'ya geçti. İftar vakti gelince Gülen, yemek yemeyeceğim söyledi. Çünkü iftardan sonra vaaz verecekti ve vaazlarından önce yemek yemiyordu. Yıllardan beri, örneğin cuma günleri camide vaaz verecekse o günün sabahından itibaren bir şey yemiyordu. Sadece bir gün öncesinin akşamı çok hafif bir şeyler alıyordu.

O gün Bursa'da uzun bir vaaz veren Gülen, vaazın ardından, o sıralarda yurt olan ve somaki yıllarda okula dönüşecek olan eğitim tesisi için yapılan yardım toplantısına da katıldıktan sonra teravih namazı kıldı. Herkes dağılmıştı, ancak Gülen henüz bir şey yememişti. Caminin mahfiline geçilince önüne bir yemek getirildi. Gülen yine, "Ben yemeyeceğim, siz buyurun" dedi. Öğrencilerinden Vehbi

Yıldız'm "Yaz günü oruç tuttunuz, bu kadar yoruldunuz" ısrarları da fayda etmedi. Gülen hiçbir şey yemiyordu. Yıldız en sonunda, "Hocam, buradaki yemek içerisinde öğrencinin yiyeceğinden hiçbir şey yok. Ben burada ne varsa hepsini kendi paramla hazulattun" deyince Gülen, "Ha öyle mi, peki o zaman" deyip iftarını açtı.

O akşam İstanbul'a dönüyorlardı. Boğaz Köprüsü'ne geldiklerinde arabadaki herkes köprü parasını vermek için cüzdanına sarıldı. Gülen, "Benim bir köprü parası kadar param var. Köprü parasını ben vereceğim" dedi.

Gülen yaşantısıyla bu hoca modelini ortaya koyarken, topluma da önemli bir uyarı yapıyordu: "Hocalar yaptıkları iş itibarıyla peygamberlerin vârisleri olduklarına göre onlarla alay etmek büyük günahdır!" Çünkü halk arasında, "Dağda bir mendil sallamışlar, ne var burada demişler, hoca koşup gitmiş" gibi deyişler, hocaların karnının ne kadar geniş olduğuna dair hikâyeler anlatılıyor, zaman zaman hocalar bile bunlara gülüyordu.

Gülen'in anlayışında müstağni bir hayat yaşamak yalnızca yeme içme gibi konulardan ibaret değildi. 1970 yılında Gülen, İzmir'de Kestanepazarı Öğrenci Yurdu'nun yöneticisiyken öğrencilerine üçüncü defa kanıp yaptırıyordu. Kamptaki öğrenci sayısı 275'e kadar çıkmıştı. Öğrenciler toplu faaliyetler sırasında bazen ayakkabı ve terliklerini çıkardıkları zaman Gülen, "İzinsiz birbirinizin terliğine bile basmayacaksınız" diyordu.

"Bir insan, hakkı olmayan bir yerde başkasına ait seccade üzerinde izinsiz namaz bile kılamaz. Yurtlarda halının tüyü yıpransa hesabını veririm" diyen Gülen, seccadesini halıya serdikten sonra namaz kılıyordu. Çünkü yurda ait her şey sadece öğrencinin hakkıydı.

O yıllarda Gülen, öğrencisi İsmail Büyükçelebi ve İzmir esnafından Yusuf Öztanzen'la birlikte bir köye gittiler. Ardından yaya olarak köyün üst tarafındaki çaya kadar çıktılar. Çayın kenarında oturup yemek yediler, namaz kıldılar. Dönüşte bir noktada derenin kenarında yürünecek yol olmadığından iki tarlanın içinden geçmek zorundaydılar. Bir tarladan diğerine geçmeden Gülen ayakkabılarını çıkardı. Ayakkabılarını silkeleyerek toprağını temizledikten sonra öteki tarlaya geçti. Yusuf Öztanzen ve İsmail Büyükçelebi şaşkınlıkla birbirlerine bakıyorlardı. Gülen, "Niye hayretle bakıyorsunuz, bu tarlanın toprağı benim ayakkabımla diğer tarlaya geçse Allah bunu sormayacak mı sanıyorsunuz? Allah bir arpanın dörtte birinden bile hesap soracak" dedi. Gülen bir başka gün, kamp yeri aranırken, bir tarladan diğerine geç-

ken çamur bulaşan ayakkabısını temizlemeden öteki tarlaya geçmiyor ve "Sahiplerinden izin almadan bu tarlalara girdik. Bari topraklarını yanımızda taşımayalım" diyordu.

Yıllar sonra bir gün, Büyükçelebi'nin kardeşi Mehmet Ali Büyükçelebi, Gülen'in yalan arkadaşı Necdet Başaran'ın masaj koltuğuna oturmuş, sırtına masaj yaptırıyordu. Gülen onu görünce "Sen koltuğa oturmaya izin aldın mı?" sorusunu yöneltti. Kardeş Büyükçelebi, "Ağabeyim izin almış" deyince Gülen'in karşılığı şöyle oldu: "Peki ağabeyin izin alırken senin için de izin almış mı?"⁵¹

Önce Türkiye sathına, ardından dünyaya yayılan okullar faaliyetinin ilk çekirdeği olan Akyazılı Vakfı'nın ilk müdürü bir emekli subaydı. Albay Cemalettin Gürlek,⁵² 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra ordudan ayrılan ve Emekli İnkılap Subayları (Eminsular) olarak bilinen subaylardan biriydi. Gürlek, 1973 yılı aralık ayında hacca giderken Ankara'da Esenboğa Havalimanı'ndaki mescitte Gülenle tanışmıştı.

Hem kendisi hem de eşi Fatma Gürlek dindar insanlardı. İtalyanca bilen Fatma Gürlek, yaşlılık günlerinde, "Biz gidelim Darülaceze'de kalalım. Kaldığımız bu evi de öğrencilere verelim" diyecek kadar öğrencilere imkânlar sağlanmasının önemini anlamıştı.

Albay Gürlek, Akyazılı Vakfı'nın yanında kardeş bir vakıf olarak Akyaka Vakfı'nın kurulmasına da öncülük etti. Çünkü özellikle 12 Eylül döneminde, tarihsel bir olaydan dolayı bazı sıkıyönetim makamları Akyazılı Vakfı hakkında yanlış bir izlenime sahip olmuştu. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda Sakarya'nın Akyazı ilçesinde isyanlar görüldüğünden, Akyazılı Vakfı'nın bu bölge kaynaklı olduğu gibi yanlış bir kanaat oluşmuştu. Oysa vakfın Sakarya'yla hiçbir ilgisi yoktu. Sadece vakfın kurucusu Nefi Beyin soyadı Yazıcı'ydı. Albay Gürlek'in tecrübesi ve çalışma disiplini bu vakıf çalışmalarına büyük katkı sağladı. Gürlek, aynı zamanda yaz aylarında Ege Bölgesi'nde yapılan öğrenci kamplarını gönüllü olarak geziyor, sayıları onun üzerine kadar çıkan bu kamplarda çadırların doğru kurulup kurulmadığını kontrol gibi pratik katkılar sağlıyordu.

51. 2007 yılı kasım ayında Gülen'in öğrencilerinden İsmail Büyükçelebi'yle ABD'de yapılan görüşmenin notlarından. Yıllar sonra, hocalara yönelik bir başka önyargılı ifade bir televizyon dizisinde ortaya çıktı. Öğretmen rolündeki, tanınmış kadın sanatçı, öğrenciler ne zaman kendisine "Hocam" diye hitap etse, "Hoca camide" cevabını veriyordu.

52. 1915 İstanbul doğumlu olan Cemalettin Gürlek, 1940'lı yıllarda Balıkesir'de yüzbaşıyken dönemin İslam bilginlerinden Hasan Basri Çantayla tanıştı, ondan etkilendi. Albay Gürlek, 2002 yılı *ozzk* ayında İzmir'de öldü.

Ankara An Sineması'ndaki konferans

Gülen, 1976 ve 1977'de İzmir'den başlamak üzere Türkiye'nin değişik yerlerinde konferanslar verdi. Önce İzmir'de başlayan bu konferanslar, Anadolu'dan gelen davetlerle Diyarbakır ve Erzurum'a kadar uzandı. Gülen'in o yıllarda verdiği konferanslarda dört konu başlığı vardı: Altın Nesil, Kur'an ve Bilim, Darwin Evrim Teorisi ve Sosyal Adalet.

Altın Nesil, insanlığı kurtaracak nesildi. Bu gençler, İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'in arkadaşları olan sahabelerin temsil ettiği yüksek değerleri ve onların fedakârlığa dayanan hayat tarzlarını örnek alacaklardı. Bir başka deyimle Altın Nesil, "günümüzün sahabeleri" gibi bir yaşantıyla, İslam'ın evrensel değerlerini yeniden insanlığın gündemine taşıyacaktı. Altın Nesil, "aklı modern bilimlerle aydınlık, kalbi imanla dupduru, ahlak abidesi, kendisi için değil başkaları için yaşayacak" kuşaktı. Gülen'e göre bu bir ütopya değil, kesinlikle hayata geçirilebilecek bir olguydu. Evet, 1970'lerin dünyasında böyle bir neslin yetişmesi, tıpkı "kayaların üzerinde palmiye ağacının yetişmesi kadar" zordu,⁵³ ama imkânsız değildi. Yeter ki Türk insanı, bu zorlu mücadelenin farkına varsın, Allah bu nesli insanlığa armağan edecekti.

Gülen'in "Altın Nesil" konferansı verdiği yerler şunlardı: İzmir, Çorum, Malatya, Elazığ, Isparta, Karabük, Diyarbakır, Erzurum, Konya. Altın Nesil konferansları hayli ilgi görüyordu.⁵⁴ Örneğin 1976'nın Mayıs ayında Erzurum'da bir sinema salonunda verdiği Altın Nesil konferansına binlerce insan katıldı. Bu konferansın organizatörlerinden biri olan Doktor Ali Bayram, "Sinema bir hanın içindeydi. Hanın içi dolmuştu. İçeride ne kadar insan varsa, o kadarı da dışarıdaydı" diyor. Gülen bu konferansını, hitap ettiği topluluğa bir saygı ifadesi olarak tam üç saat boyunca ayakta verdi.

Altın Nesil konferansları, Anadolu esnafının eğitim kurumları-

53. Çok narin bir ağaç olan palmiye, toprağını sevmeyince ve suyunu da olması gereken şekliyle bulamayınca zor yetişir.

54. Gülen'in o yıllarda verdiği Altın Nesil konferanslarından bazılarının kasetleri bugün hâlâ mevcut. Örneğin dinleyicileri ağılatan Çorum'daki "Altın Nesil" konferansı, 30 Kasım 1977 tarihini taşıyor. Gülen hiçbir zaman camide verdiği vaazların ve konferansların banda kaydedilmesine izin vermedi. Bu yüzden Gülen'in kaydedilen vaazlarında kaset değiştirme anına denk gelen birkaç cümle hep eksik kaldı. Çünkü vaazların banda kaydedenler hiçbir zaman kaset değiştirme anında, ona işaret edip kısa bir süre durmasını söyleme cesaretini gösteremediler. Gülen'den önce İzmir'de böyle bir gelenek oluşmuştu. Yaşar Tunagör ve Tahir Büyükkörükçü gibi halk arasında büyük saygınlığı olan hocaların vaazları, birkaç kiloluk makaralı bu teyiplere kaydediliyor, kasetler halk arasında elden ele dolaşıyordu.

na yardım yapmasını hızlandıran bir faktör oldu. Örneğin İsparta'daki Altın Nesil konferansından sonra, buranın ileri gelen zenginlerinden sayılan Mehmet Köse, 10 dönümlük gül bahçesini, üzerine öğrenci yurdu yapılması için bağışladı. Bugün bu tesis İsparta'da üniversitenin yanında lise olarak hizmet veriyor.

Gülen, İzmir'de 8 aralık 1976 günü verdiği ve dinleyicileri arasında üniversite öğretim üyelerinin de bulunduğu "Kur'an ve Modern Bilim" konferansı öncesinde bazı üniversite hocaları Gülen'in arkadaşlarına "Küçük bir salon tutun" tavsiyesinde bulundular. Çünkü konferansa yoğun ilgi olmayabilirdi. Sonuç onlar için şaşırtıcıydı. Köylerden traktörlerine binip Gülen'i dinlemeye gelenler vardı. Konferansın yapıldığı salonda insanlar dışarıya taşmıştı. Çünkü Gülen'in on yıla yakın bir süredir yüzlerce öğrencisi vardı ve böyle bir dinleyici potansiyeline sahipti.

Gülen, İslam'ın yaratılış felsefesine aykırı düşen ve Allah'm varlığına dair şüpheler uyandıran Darwin'in evrim teorisini, İzmir ve Ankara'da "Yaratılış ve Dm^winizm" başlığıyla konferans konusu yaptı ve âdeta bu teorinin destekçilerine meydan okudu. Ankara'daM Darwinizm konferansı 1976'da Arı Sinemasında oldu. İçerisi dolduğu gibi dışarıda bekleyen dinleyicilere Gülen'in sesi hoparlörden verildi. Gülen yine konferans boyunca sahnede ayakta durdu.

Gülen aslında, 1960'h yılların sonlarından itibaren İzmir'de bazı sohbet programlarında evrim teorisini ele almış ve bir ilki gerçekleştirerek konuyu cami kürsüsündeki vaazlarına taşımıştı. 1976'da biyolojinin en zor konularım çalışarak evrimi konferans konusu yapmasının bazı sebepleri vardı. Çünkü bazı Kur'an ayetleri bile Darwinizm'e dayanak yapıyordu. Erzmımlı İbrahim Hakkı'mn *Marifetname'smden* bölümler alıp, "O da evrimi kabul ediyor" diyenler vardı. Gülen'in askerdeyken okuduğu bir romanda, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin⁵⁵ bile evrim teorisine inandığı söyleniyordu. Öyle M, XIX. yüzyıl İslam bilginlerinden Hüseyin Cisri, "Bu mesele henüz bir teoridir, ama eğer ileride ispat edilirse biz de Km'an ayetleriyle açıklamasını yaparız" diyordu. Gülen'e göre Hayrullah Efendi ve Hüseyin Cisri düzeyinde insanlar bu şekilde etküenmişse, konunun geniş kitleler önünde ele alınması aciliyet taşıyordu.

Gülen'e göre Darwincilik ve nihilizm bir dönem toplumu öylesine sarstı ki, nice düşünce ve fikir adamı bile, "ateşe koşan kelekeler" gibi bu akımlara kapılıp mahvoldular. Türkiye'de işte böylesi-

55. 1965 yılında sekiz ay başbakanlık yapan Suat Hayri Ürgüplü, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin oğludur.

ne bunalımlı bir dönem yaşandı. Gülen'in kendisi de, okuduğu Türk yazarın romanında Darwinizm'in ustalıkla işlenmiş olmasından etkilenmiş, ruhunda bir sarsıntı yaşamıştı. Nitekim, "Bunları kafamdan silip atmak için çok kaynağa müracaat ettim" diyordu.

Konferansının başında, aslında bir biyokimyacı, bir genetikçi, bir paleontolog (fosilbilimci) ve bir ilahiyatçıdan oluşan bir çalışma grubunun müştereken yapması gereken böyle bir sunumu kendisinin tek başına yapmak zorunda kaldığını vurgulayan Gülen, soruları peş peşe sıralıyordu.

Bir an için bir canlı türünün diğerine dönüşmesi kabul edilse bile hangi canlı türünün ömrü böyle bir dönüşüm için yeterliydi? Yoksa dönüşenler, diğerlerinden ayrı olarak milyonlarca yıl mı yaşadılar? Maymunlar içinde neden tek bir maymun evrimleşirken, diğerleri evrimleşmeden kalmıştı? Kaçlının evrimleşmesi nasıl olmuştu?

Darwin, "İnsan, kılları zamanla dökülüp seyrekleşerek bugünkü halini aldı" diyordu. O halde kadının vücudunda aynı tip kıllar neden hiç bulunmuyordu? "Kadının cazibesi için öyle olması gerekiyordu" diyen Darwin, aslında kendi teorisiyle çelişmiyor muydu? Darwin, "İnsanın kafası darbelere maruz kaldığından oradaki kılların kalması gerekiyordu" derken yine kendisiyle çelişmiyor muydu? Acaba insanın burnu, aim, dizleri, ayakları daha mı az darbelere maruz kalıyordu ki, buralardaki kıllar dökülmüş ve seyrekleşmişti?

Gülen, Darwin'in hayatını dikkatli bir şekilde incelemişti. Zengin bir aileye mensup bir doktorun oğlu olarak dünyaya gelen Darwin, tıp okumaya başlamış, ancak okulu yarıda bırakarak kırlara kaçmıştı. Sonra ilahiyat okumaya karar vermiş, ama yine zorlanmıştı. Nihayet İngiltere hükümetinin bir bursuyla Büyük Okyanus Adaları, Afrika, Güney Amerika ve Avustralya'da incelemelerde bulunmuş, burada hayvanlar, fosiller, yanardağlar ve mercanlar üzerinde çalışmıştı.

Gülen, çevirisi Milli Eğitim Bakanhğı'nca yapılan *Esrarlı Kâinat* kitabını 1929'da yazan İngiliz bilim adamı James Jeans'in şu sözlerini hatırlattı: "İnsan bilim yapar, uzayı öğrenir, derinlemesine insanın içine girer, soma nasü Allah'a inanmaz, hayret ediyorum." Nitekim Darwin de insanın gözünü evrimle izah edemeyince, bir arkadaşına yazdığı mektupta, "Şu gözü düşündükçe tepem atıyor" demişti. Oysa eğer Darwin hücre hakkında bugünkü bilgilere sahip olsaydı, göz için söylediği sözün aynısını hücre hakkında söyleyecekti. Çünkü insandaki 60 trilyon hücreden sadece birinin sistemindeki bir bozulma bile bazen insanın ölümüne sebep olabiliyordu.

Gülen'e göre, "iman ile imansızlık arasında âdeta bir duvar" olan

evrim sadece Darwin'e mal edilecek bir olay değildi, onun ölüt »inden sonra âdeta inkarcılığın ideolojisi haline getirilmişti. İnanca saldıran yedi başlı ejderha gibi vesveselerin (şüphelerin) başında gelen evrime dayanak yapılan "Güçlüler ayakta kalır, zayıflar silinir gider" tezi sömürgeciliği, ırk ayrımını, kuwetlinin zayıfı ezmesini âdeta meşrılaştınyordu. Nitekim komünizmin kurucusu Karl Marx, tarih görüşünü bu temele oturtmuştu ve Darwin'e çok şey borçluydu. Komünistlerin evrim teorisinin en sıkı taraftarları obuası bu yüzdendi. İnkarcılığın temel dayanaklarından biri olduğu için evrime sarılmakta ve evrim bir ideoloji olarak kutsanmaktaydı.

Oysa, yerde de gökte de ekolojik denge içinde yüzyıllardır zayıf varlıklar ve güçlü varlıklar hep yan yana yaşadı. Çünkü Yüce Yaratıcı her bir canlı türünü, varlığını sürdürmesi için gerekli olan cihazlarla donanmış olarak yarattı. Ve Gülen şöyle diyordu: "Evrimciler, bu harika yaratılış gerçeklerim kabul etmeseler bile, köşelerine çekilip susmaya mecburdurlar."

"Bilim, inanç üzerinde yürümez" düşüncesine de cevap veren Gülen, şu soruları sordu: "Allah'ı kabul edip bundan sonra çalışmalara devam etmenin bilime kaybettireceği şey nedir? Allah'ın varlığını odaya koyan bunca şey varken; varlığın kökenini tabiat ve tesadüf gibi hurafelerle izah etmenin bilime kazandıracağı şey nedir? Evrimle Allah inkâr edilirken, tabiata ilahi bir güç verilmiş olunmuyor mu?"

Gülen, en sonunda konferansını şöyle bitiriyordu: "İnsanlığın babası, ilk insan olan Hazreti Adem, Allah tarafından toprağın elementlerinden bir mucize eseri olarak yaratılmıştır. Darwinizm'in iddia ettiği gibi bir evrim söz konusu değildir ve insan evrimleşerek bugünkü şeklini almamıştır."⁵⁶

Gülen, "sosyal adalet" konferanslarını 1977'de İsparta, Balıkesir ve Kahramanmaraş'ta verdi. O yıllarda sosyal adalet de Türkiye'nin gündemindeydi ve aynı zamanda siyasi bir tartışma konusuydu. Hatta bazı çevreler İslam ile sosyalizmi bağdaştırmak için "İslam sosyalizmi" kavramını ortaya atmışlardı.

Gülen konferanslarını ayakta veriyordu. Her konferansta mutlaka ayakta kalan dinleyicilere karşı bir saygı ifadesi olarak kon-

56. Gülen konferansında, *Bilim ve Teknik* dergisine, Profesör Osman Barlas, Profesör Atıf Şengül, Doktor Kenan Çıgman, Cevat Dursunoğlu gibi konu üzerinde çalışmış kişilerin kitap ve görüşlerine atıflar yapıyordu. Örneğin, *Bilim ve Teknik* dergisinin 71. sayısında yayımlanan yazı ve fotoğraflarda, Kenya'da Rudof Gölü kıyısında 2,8 milyon sene önce yaşamış bin insan iskeleti bulunduğunu, kafatasının aynı bugünkü insanın kafatası gibi olduğunu vurguladı.

ferans boyunca oturmuyordu. Ayrıca, çoğu kez konferans boyunca önünde herhangi bir kâğıt ya da not olmadan konuşuyordu. Gülen'in temposu ve aktivitesi yüksekti. Bir ara Bornova Camii'nde vaaz verdiği kürsüyü bozdurup ayakta vaaz verecek şekilde düzenlemişti. Etrafı kapalı olduğu için insanlar onu oturmuş sanıyordu ama Gülen ayakta vaaz ediyordu.

O gece Van'a niye gidecekti?

Gülen'in konferanslardaki bu iddialı ama mütevazı görüntüsü halk üzerinde inanılmaz etkiler meydana getiriyordu. Gülen, o günlerin ulaşım şartlarında kış mevsimi olması sebebiyle yedi sekiz saatlik bir kara yolculuğundan sonra Ankara'dan Malatya'ya ancak gecenin saat 23:00'ünde ulaştı. Normalde Ankara'dan uçakla gelecekti, ancak uçak seferi iptal olmuştu. Buna rağmen bulabildikleri bir otomobille Ankara'dan yola çıktı. Bu araba da yolda arızalandı. Böylece üç saatlik bir gecikmeyle Malatya'ya ulaşabildi. Manzara, Gülen'i duygulandıracak seviyedeydi. Saatler akşamın 23:00'ünü göstermesine rağmen yolun sağında ve solunda sıralanmış gençler onu bekliyordu. İnsanlar konferansın verileceği salonu terk etmemişti. O akşam Malatya'da konferansını veren Gülen, geceyi yolda geçirerek Konya'ya ulaştı.

Gülen, Türkiye'nin kurtuluşunu manevi değerlerle de donanmış bir gençliğin yetişmesinde görüyordu. Anadolu'nun dört bir tarafında sinema salonlarında ve belediye düğün saraylarında halka hitap etmesinin sebebi buydu. Yıllar sonra, 1993'te yaptığı bir röportajda, "Galiba gitmediğim sadece üç vilayet kaldı" demesinin sebebi buydu. Bu iller, Hakkâri, Sinop ve Artvin'di. 2007'de Gülen'e bu üç vilayete daha soma gidip gitmediğim sordum. "Hopa'ya gittim, ama Artvin'e gitmedim. Hakkâri ve Sinop'a da gitmedim" dedi.

Diyarbakır'da verdiği Altın Nesil konferansı, güllümüzde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan durumun habercisi bazı işaretlere sahne oldu. Konferansı sırasında, hiç alışık olmadığı biçimde sözlü sataşmalara muhatap olan Gülen, bölgede filizlenmekte olan ayrılıkçı tohumları o gün bizzat görme fırsatını elde etti.

Güneydoğu'da alttan alta bir hareket filizleniyordu. Örneğin Diyarbakır'ın bazı liselerinde öğrenciler, Batı'dan gelen öğretmenlerle, "Kürdistan'a gelirken pasaport aldınız mı?" diye alay ediyorlardı. Muş'ta yoldan geçerken gördüğü bir öğrenciyi şefkat göstermek için arabasına alan Kolordu komutanı, bu öğrenciye,

"Büyüyünce ne olacaksın?" deyince şu cevabı almıştı: "Hâkim ve öğretmen olacağım, gelip Kürt halkına yardım edeceğim."⁵⁷

1970'lerde Diyarbakır'daki hava buydu. İşte bu yüzden Gülen, 1982'de İzmir, İstanbul ve Ankara'daki kolejlerin açılmasının hemen ertesinde, Güneydoğu'da bir kolej açılması için bütün enerjisini seferber etti. 1984 yılında Van'da bu okulun açılması için ilk teşebbüste bulunan kişiler Gülen'in İzmir'den esnaf arkadaşlarıydı. Hatta Gülen, Van'da açılacak kolejin arsa tapusunda sıkıntılar çıktığını öğrenince, "Gerekirse ben Van'a gidip bu işi halledeyim" diyecek kadar bu okulun açılmasına ilgi gösteriyordu. Gülen'in bu sözlerinden oldukça etkilenen İzmirli iki esnaf, o gün Van'a gidip tapu problemini halledip ertesi sabah İzmir'e döndüler. O gün Van'a giden iki kişiden biri, yıllardır Gülen'in tavsiyeleri doğrultusunda hayatını bu hizmetlere adanmış olan Yusuf Pekmezci'ydi.⁵⁸ Pekmezci, tapu problemini hallettikten sonra sabaha karşı İzmir'e ulaşip haberi verdiklerinde sabah namazını yeni kılmış olan Gülen'in yüzüne yansıyan sevinci bugün gibi hatırlıyor.

Böylece 1984 yılında "Serhat Koleji" adı verilen Van'daki okulun temeli atıldı. Dönemin başbakanı Turgut Özal, 1985 yılı kasım ayında Van ve Bitlis'i kapsayan gezisi sırasında 18 kasım 1985 günü, Van-Edremit karayolu üzerinde bulunan bu okul inşaatının önüne geldiğinde içinde bulunduğu otobüsü durdurup inşaatı dikkatlice inceledi. Okulun yapılmasını birkaç işadammıdan aldığı maddi destekle İstanbul'dan koordine eden Gülen'in arkadaşı Kemal Erimez, o gün Başbakan Özal'm Van'da halka hitap edeceğini öğrenmiş ve Van'da miting alanında Özal'm içinde bulunduğu miting otobüsüne kadar gidip onu okulun inşaatım görmeye davet etmişti. Serhat Koleji beş yıl sonra 1990'da eğitime başlarken, Turgut Özal bu sefer cumhurbaşkanı olarak çıktığı Güneydoğu gezisinde Hakkâri'den Van'a geldiğinde 13 ekim 1991 günü okulu ziyaret etti. Okulun bilgisayar laboratuvarını açtırıp gezen Özal, kendisine eşlik eden komutanlara okulun önemini anlattıktan sonra, "Bu okulun yapılmasında çok emeği geçen bir Kemal Erimez vardır" sözlerini kullandı.

Bu kolej, Pekin ve Moskova'da yapılan uluslararası bilim olimpiyatlarında kimya dalında Türkiye'ye dünya ikinciliği kazandır-

57. Kenan Evren'in Anıları, I. cilt, s. 239-240.

58, Yusuf Pekmezciyle 2007 yılı temmuz ve ağustos aylarında İzmir'de, Bahattin Karataş'la 2008 yılı haziran ayında ABD'de yapılan görüşmelerin notlarından. Pekmezci, Kazakistan'da açılan Türk okullarına destek için 1992-2006 arasında 14 yıl boyunca bu ülkede yaşadı. 2007 itibarıyla Kazakistan'da kız ve erkek öğrencilerin okuduğu 28 lise, bir üniversite vardı. Bu okullardaki öğretmen kadrosunun yüzde 50'si artık Kazak öğretmenlerden oluşuyordu. Altı kolejın müdürü Kazak'tı.

dı. Van'ın tarihinde ilk kez Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazanan kız öğrenci ve Bilkent Üniversitesi'ni kazanan erkek öğrenci, bu kolejın mezunlarıydı.

Gülen ve Erimez, yıllar sonra 26 ekim 1996 günü Edirne'de aynı ismi taşıyan kolejın temelini birlikte attılar. Van'daki Serhat Koleji projesinin Edirne'deki Serhat Koleji'nden tam 12 yıl önce başlaması anlamlıydı. Bunda, Güneydoğu'dan gelen alarm zillerinin etkisi vardı.⁵⁹ Tıpkı Van'daki okul gibi, Edirne'deki okulun inşaatını koordine eden kişi yine Kemal Erimez'di. Finansmanın önemli bir bölümünü İstanbullu bir işadamı sağladı.

"Eylül" romanındaki kahramanlar

1970'li yıllar, Türkiye'de siyasi çalkantıların dorukta olduğu bir zaman dilimiydi. Bazı arkadaşlarına göre, Gülen Türkiye çapındaki konferanslarını bir süre daha sürdürebilirdi. Ancak, o günkü Türkiye şartlarına göre konferanslarda oldukça kalabalık insanların toplanması, şahsına ilgi gösterilmesinden hoşlanmayan Gülen'e bu konferansları bitirme kararını aldırdı.

O yıllarda Gülen için Erzurum sadece doğduğu yer değil, zaman zaman sıkıntılardan bunaldığında gidip sığındığı bir sığınaktı. Erzurum'a böyle bir gidişinde, iki öğrenci kendisini ziyaret ederek yazdıkları bir kitaba önsöz yazmasını istediler. Sonraki yıllarda büi profesör, diğeri doktor olacak bu iki öğrenci, İslam dünyasında tartışması hâlâ süren ramazanın başladığım gösteren Ay'ın hareketlerini konu alan bir kitap yazmışlardı. Ay'ın hareketlerinin bilimsel anlamda tespiti için Amerikan Uzay Araştırma Teşkilatı NASA'ya ve Almanya'daki Goethe Enstitüsü'ne de baş\auup bilgi alan iki öğrenci, kitaplarını tamamlayınca "önsöz" yazması için Gülen'e başvurdular. Gülen'in yazdığı beş sayfalık önsözdeki felsefi bilgileri ve "David Hume"⁶⁰ gibi filozof isimlerini gören iki öğrenci,⁶¹ onun felsefeye olan bu ilgisinin sebebini merak ettiler.

Acaba Gülen bu felsefe kitaplarını ne zaman okumuştı? Gülen

59. Van'daki kolejın temelini atıldığı yıl, Güneydoğu'da PKK terörünün yeni başladığı bir dönemdi. Van'da PKK terörünün çok yoğun taban bulamamasında bu okulun etkisi olduğu devlet raporlarına yansdı. Serhat Koleji'nde okuyan bazı öğrencilerin kardeşleri dağdaydı, okul biraz geç açılrsa muhtemelen onları da aynı akıbet bekleyecekti.

60. XVIII. yüzyılda yaşamış İskoçyalı bir filozof, ekonomist ve tarihçi olan David Hume, Batı felsefesinin en önemli isimlerinden biri olarak görülüyor.

61. Bu çalışmayı yapan iki öğrenci şimdi profesör olan Sadi Çöğenli ve Doktor Ali Bayram'dı.

onlara şu cevabı verdi: "Bir dönemde felsefeyi, özellikle Batı felsefesini okudum. Cemil Sena'nın⁶² yazdığı dört ciltlik felsefe kitabını baştan sona okudum."

Gülen, beş sayfalık bu önsözde yalnızca ramazan hilali meselesine değinmedi. Önsözden bir bölüm şöyleydi:

Asrımız bir ıstıraplar asrıdır. Hiç şüphe yok ki bu ıstırapların en büyüğü de Müslüman'ın içinde yaşadığı asrı ve getirdiklerini bilemeye-yişindendir... Düünden bugüne düşünce sistemimizi Eflatunculuğa uydurmak için az mı tekellüfe katlandık? İç hayatımızı neoplatonizmle az mı izaha yeltendik? Halbuki dün bir mümin göstererek hakkında destanlar yazdığımız Aristo, dinin nazariyatı için nasıl zararlı olmuşsa, Decart rasyonalizmi de aynı nispette hatadan hali kalmamıştır.

Darwin'in evrim teorisinden etkilenen bazı İslam âlimlerinin, Kur'an'daki yaratılış ayetlerini bu teoriye uydurma çabalarına girişmesini "İslam'ı izahtaki dilencilik" olarak nitelendiren Gülen; David Hume mucizeleri inkâr edince benzer yönteme başvurulduğunu hatırlattı. Hazreti Muhammed'in mucizevi hayatına bilimsel izahlar yapıp Hume'e cevap verelim derken sapıkça bazı yorumlar sergilenmesi de bu "dilencilik" anlayışının bir sonucuydu. Oysa bu fikirlere, İslam'ın orijinal değerleriyle karşı konulmalıydı.

Gülen daha 1950'li yılların başında Erzurum'un seçkin medreselerinde öğrenim gören 15 yaşındaki bir öğrenciyken, ders kitaplarının arasına roman koyup okuyacak kadar kitap tutkunuydu. 1970'li yıllarda İzmir'deki kütüphanesinde Karl Marxın *Das CapUaVim* görmek mümkündü.

Gülen, *Bir Portre Denemesi* adıyla hakkında 500 sayfadan oluşan bir kitap yazan Ali Ünal'a bir gün Nurettin Topçunun kitaplarını okuyup okumadığını sordu. Ünal'dan "hayır" cevabını alınca, ona Topçu'nun *Yarınki Türkiye*⁶³ kitabını hediye etti. Devle-

62. Cemil Sena'nın kitabı, *Büyük Filozoflar Ansiklopedisi* adını taşıyor. Gülen, Cemil Sena için, "*Filozoflar Ansiklopedisi* ndeki filozofların yüzde sekseni Allah'a inanır. Ama Cemil Sena inkâra kendini kaptırdı" diyor. Gülen, Cemil Sena'nın *Hazreti Muhammed'in Felsefesi* adını taşıyan kitabında Hazreti Peygamber'i tamamen küçük bir filozof olarak gösterdiğini belirtiyor. Öğrencileri, Gülen'in, İzmir'de maddi sıkıntıya düşüp çu-vallar dolusu kitabını satmaya karar verdiğinde, *Felsefe Tarihi ve Felsefe Ansiklopedisini* satmadığı kitaplar arasında bıraktığını belirtiyor.

63. *Yarınki Türkiye*, Nurettin Topçu, Dergâh Yayınları. Gülen gibi Erzurumlu olan Topçu'nun doktora tezi, "İsyân Ahlakı" başlığını taşıyordu. Gülen, "Topçu'nun isyân ah-lakı, iradenin davasıdır. Varoluşçulardaki gibi her şeye başkaldırma değildir" diyor. 1934'te Türkiye'ye dönen Topçu, Galatasaray Lisesi ve Robert Kolej'de felsefe dersleri verdi, *Hareket* dergisini çıkardı. Denizli'de öğretmenlik yaptığı yıllarda burada Bedi-üzzaman'la tanışan Topçu, 1940'lı yılların sonunda Profesör Celal Ökten'le birlikte Türkiye'de imam hatip okullarının açılması için çaba gösterdi.

tin 1928'de Fransa'nın başkenti Paris'e gönderdiği öğrencilerden olan Topçu, Paris'teki Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe doktora-sı yapan ilk Türk öğrenci unvanına sahipti. Topçu, bu kitabında şöyle diyordu:

Yarıncı Türkiye'nin kurucuları, yaşama zevkini bırakıp yaşatma aş-kına gönül verecek, sabırlı ve azimli, lakin gösterişsiz ve nümayişsiz çalışan ruh cephesinin maden işçileri olacaklardır. Bu ruh amelesinin ilk ve esaslı işi insan yetiştirmektir. Hünnerleri hep fedakârlık olan bu hizmet ehli gençler, hizmetlerinin mükâfatını da hizmet ettikleri in-sanlardan beklemeyecekler, sonsuzluğa sundukları eserin sesinin akislerini (yankılarını) yine sonsuzluktan dinleyeceklerdir.

Topçu bu satırları yazdığında tarih 14 Mayıs 1961'di.

Arkadaşı Ali Bayram'a, "Mehmed Rauf'un *Eylül* romanının kahramanlarını biliyor musun?" sorusunu yönelten Gülen, bir başka gün "Haşim Nahid'in *Türkiye'nin Necat ve İtila Yolları* kitabının önsözünü okudun mu?" diyordu. *Eylül*, Türk edebiyatında, ilk psikolojik roman denemesi olarak kabul ediliyordu.

Tam 108 yıl önce 1900'de İstanbul'da geçen bir hikâye olan *Eylül'ün* kahramanları Süreyya ve eşi Suad'dı. Yazar, kitabın bir yerinde, Suad ile eşinin yaşadıkları psikolojik gerilimi anlatırken, "Suç, beş senelik hayatın yıprattığı kalplerde, insan kalbinin eskimeye olan kabiliyetindeydi" diyordu. Onların evliliğine gıptayla bakan üçüncü kahraman ise "Goethe'nin dediği gibi layık olan kazanır, kazanamayan layık değildir... Alı insanlar, şu insan kalbi, yüz bin anlamlı bir bilmece" diyordu.

Gülen'i ağlatan "Türkiye" seslenişi

Erbii doğumlu bir yazar olan Haşim Nahid'in, 1915'te yayımlanan *Türkiye'nin Necat ve İtila Yolları* kitabındaki önsöz, "Türkiye" başlığını taşıyordu ve yazarın Türkiye sevdasını içten bir duygusallıkla dile getiriyordu. Necat, "kurtuluş", itila ise "yükselme" anlamına geliyordu.

Gülen'in bu kitabı okumasının oldukça üzücü bir hikâyesi vardı. 1960'lı yıllarda Gülen, İzmir kütüphanesinde üst katta çürümeye terk edilen yüzlerce elyazması kitap olduğunu öğrendi. Bu kitapların tutulduğu yere girdiğinde iki büyük salonu dolduracak kadar kitabın çürümeye terk edildiğini gördü. Kitaplar arasında Elmalılı Hamdi Yazfın elyazması Kur'an tefsiri de vardı. Gülen

bu kitaplardan önemli gördüklerini kurtarıp Kestanepazarı kütüphanesine koydu. İşte bunlardan biri Haşim Nahid'in *Türkiye'nin Necat ve İtila Yolları* kitabıydı.

Haşim Nahid önsözde şöyle diyordu:

Türkiye!.. Senin aşk ve nefretinle meşhun ve taşkın kalbimin dudaklarımda sayhalara kalb olan heyecanını söylemek için sana geldim. Türkiye! Biz gençler, çocuklar ve ihtiyarlar hepimiz, anasını katleden birer cani, maşukunun hançeriyle parçalanan birer şehid olmaktan ziyade uçuruma yuvarlanan aynı kitlenin bu parçası, fırtınalar içinde batacak aynı geminin yolcusuyuz, biz hepimiz vahşi infiallerin bütün fevzahatleriyle kesip biçtiği zümreden birer ferdiz. Senin öz evladın ben, figanlarımı, isyanlarımı söylemek için sana geldim. Türkiye! Dinle beni! Senin için, hepimiz için, gözlerimde Yakub'un, Zeliha'nın aşkı ve heyecanı, dudaklarımda Hüseyin'in gadru efganı inliyor. Beni dinle Türkiye!.. Dün Avrupa'yı titreten Türkiye, bugün Avrupa'nın önünde aynı haşyet ve zilletle titriyor... Alı, ben bu sükûtu çoktan hissetmiş ve inlemişim... Avrupa kudret ve nüfuzunu, nüfusunu günden güne artırarak Şarki (Doğuyu) istila ediyor. Şark, aç, sefil, atıl, cahil; o eski şaşkın bakışlarıyla hâlâ sersem, Avrupa'nın yumruklarına sırtını, onun kudretine karşı esaretini gösteriyor! İşte kaç senedir bu feci sahneler karşısında şu kati neticeye vasil oldum: Şarkin, bilhassa Avrupa'ya en çok yakın olduğu için tehlikesi de en çok yakın olan Türk-Osmanlı milletinin şimdiki hali zannedildiğinden fazla fenadır, tehlike büyük ve müthiş... Şimdi yine sana hitabımı tekrar ediyorum Türkiye! Ben senin öz evladınım. Senin aşk ve hicranımla meşhun olan kalbimin samimi sayhalarım dinle Türkiye! Annem, şerefim, hayatını Türkiye! Eğer senin evladın olan bizler büyük hakikati görmez ve seni kurtarmaya azmetmezsek hep beraber mahvolacağız. Va tarih nam ve nişan kalmamış bir Türkiye'nin bu günkü neslim ebediyen lanetleyecektir!⁶⁴

Edebiyat denince Gülen'in telaffuz ettiği isimlerin başında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yalın Kemal geliyor. Gülen'e göre, Türk

64. Haşim Nahid'in Osmanlıca olan bu kitabındaki önsözü bizim için Türkçeye çeviren Doktor Ali Bayram'a teşekkürü borç biliyorum. Gülen dilini beğendiği Haşim Nahid'in kitaplarındaki düşüncelerine ihtiyatla yaklaşıyor. Mustafa Sabri Bey'in, bu görüşleri etkili bir dille yazan Nahid'e cevap olarak bir kitap yazdığını hatırlatıyor. 1891'de İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitiren Nahid, bu kitabını yazmaya başladığında Hukuk üçüncü sınıf öğrencisiydi. Paris'te gazetecilik yapan, bir süre Dışişleri'nde diplomat ve Milli Eğitim Bakanlığı'nda tercüman olarak çalışan Nahid, 1962'de 82 yaşındayken Ankara'da öldü. Haşim Nahid'in diğer bazı kitapları şöyle: *Üç Muamma*, *Garp Meselesi*, *Şark Meselesi*, *Türk Meselesi*; *Kara Gün Yazılan*, *Avrupa Buhranının Ruhi Sebepleri*, *Türkiye'de Modern Teknik Nasıl Meydana Gelebilir?*, *Komünist Beyannamesi'ne Karşı Milliyetçi Beyannamesi*.

edebiyatının zevkle okunacak bu iki kalemi, küçültülmüş bir Türkiye'yi bir türlü hazmedemediler ve teselli olarak geçmişe sığındılar. Eserlerinde daima geçmişe olan özlemi dile getirmelerinin sebebi buydu. Tanpınar'ın *Beş Şehir* kitabı ve "Bursa'da Zaman" şiirindeki ruh buydu. Gülen, onlarca kez okuduğu Yahya Kemal'in "Kendi Gök kubbe" şiirini yakın arkadaşlarına tavsiye ederken "Birkaç defa okuyun" diyor.

Gülen, düşüncelerini onaylamasa da Nâzım Hikmet'in şiirdeki gücünü hatırlatıyor. Gülen'e göre Namık Kemal, Ahmed Nairn, Ahmed Cevdet Paşa, Haşim Nahid, Kâmil Miras eserlerinde Türkçeyi çok iyi kullanan kişilerdir, ama içlerinde en iyisi Ahmed Cevdet Paşa'dır. Necip Fazıl'da Mehmed Akif'te, Muallim Naci'de, Yahya Kemal'de insanın başını döndüren mısralar vardır. Namık Kemal'in nesirleri de güzeldir; fakat manzumelerinde öylesine "âteşin" mısralar vardır ki, şiirleri içinde bunlar kendilerini âdeta "inci", "mercan" gibi hissettirir. Türk edebiyatında serbest vezinle yazılmış öyle şiirler vardır ki, bunlar "Sessiz Gemi" ve "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" ölçüsünde şiir değerine sahiptir. Ahmed Haşim'in şiirlerinde olduğu gibi, çok güçlü kalemler tarafından yazılmış bazı şiirler de vardır ki, o güzel şiirlerde bazen her şey sembollerin buğulu dünyasında bir "sır" haline gelir. Gülen'e göre, Mehmed Akif'le ayrı kutupların insanı olmalarına rağmen Tevfik Fikret'in şiirinde de tıpkı Akif'in şiirleri gibi zorlamasız bir söyleyiş vardır. Doğu klasiklerini esas alan Sezai Karakoç ve eserlerindeki edebi güç göz ardı edilmemesi gereken eski başbakanlardan Şemsettin Günaltay, güzel Türkçeleriyle anılacak iki isimdir. Elmalılı Hamdi Yazırın Fransızcadan tercüme ettiği felsefe kitabının başına kendi el yazısıyla yazdığı yazı öylesine etkileyicidir ki, insan o yazıyı okurken, kendisini bir "çağlayanın" kıyımdaymış gibi hisseder. Gülen, "Bazı fikirlerini beğenmesem de Türkçeyi güzel kullanması açısından *Tarihi İstikbal* yazarı Celal Nuri'yi de takdir ederim" diyor.

ABD'de Gülen'le bu kitap için konuşuyorduk. 7 Haziran 2008 günüydü. Salonda bulunan ve 15-20 saniyede bir ekrana özlü sözler, şiirler, beyitler getiren ışıklı elektronik levhada bir dörtlük belirdi, altında "Tokadıza Şekib" yazıyordu. Gülen şunları söyledi: "Tokadıza Şekib, edebiyatımızın çok önemli bir ismi, fakat az bilinir. İzmir, ekolündendir. İstanbul'un sesi çok çıktığından İstanbul'dakiler galip gelmiş. Tokadıza Şekib'i çok severim. Tasavvuf açısından derin tarafları vardır. Rıza Tevfik'e benzer."

Gülen'in ismini andığı bir başka şair ise Ketencizadeydi: "Keten-

cizade Erzurumlu, çok güçlü bir şair. Divanı var. Erzurum'da küçük bir mescidi var. Bir sefer orada vaaz verdim. Alvarlı Efe'yle muasır. Erzurum'da o zaman üç büyük zat var. Ketencizade, Alvarlı Efe, üçüncüsü Hacı Haşıl Efendi. Annem onları biliyordu. Hiçbir kapıdan istifade etmekten geri kalmamış. Köyün büyük, küçük kızlarına, erkeklerine, herkese annem Kur'an öğretti. Jandarma gelir basar diye, bunu ahırın bir odasında yapıyordu."⁶⁵

Harvard profesörüne yazdığı mektup

1960'lı yıllardan itibaren İzmir ve İstanbul'da yaşarken binlerce kitaptan oluşan üç-dört kütüphane kuran Gülen, yıllar sonra, 25 ağustos 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi profesörü Nelson Kiang'a⁶⁶ gönderdiği mektupta şöyle diyordu: "Her gün üç, dört kitap okuduğunuzu öğrenmem benim için bir sevinç vesilesi oldu. Zira ben de senelerdir arkadaşlarıma aynı şeyi tavsiye ediyorum. Her gün birkaç kitabın sırlarına ortak olduğum gibi, dostlarımı da kitapların sihirli dünyasına taşımaya çalışıyorum."

Üç defa Nobel Ödülü teklif edilmesine rağmen siyasi olduğu gerekçesiyle Nobel almayı reddeden Çin asıllı Amerikalı Profesör Kiang, Orta Asya'daki Türk okullarını gezip yerinde gören yabancılardan biriydi ve aynı okulların Çin'de de açılmasını arzuluyordu. Beş yaşından itibaren günde sadece üç saat uyuyan ve geceleri iki üç kitap bitiren Kiang'ı bu geziye götüren ve Fethullah Gülenle tanıştıran kişi Profesör Şerif Ali Tekalan'dı.

Son olarak ABD'de yaşadığı evde de yine geniş bir kütüphane kuran Gülen, 1990'lı yıllarda İtalyan gazeteci Michele Zanzucchi'ye verdiği röportajda, Doğu'dan ve Batı'dan hangi yazarları okuduğunu şöyle anlatıyor:

"Doğu klasiklerinin yanı sıra, hemen hemen önemli bütün Batı klasiklerini de okudum. Mevlânâ, Sâdî, Hafız, Molla Câmî, Firdevsî, Enverî gibi Doğu klasiklerinin üstatlarını tanımaya çalıştığım gibi, Shakespeare!, Balzac'ı, Voltaire'i, Rousseau'yu, Kanti, Zola'yı, Goethe'yi, Camus'yü, Sartre'ı da öyle tanımaya

65. Gülen, bulunduğu her yerde kütüphanesinde mutlaka *Meydan Larousse* gibi büyük bir ansiklopedi bulunduruyor. ABD'deki görüşmemizde, bir sabah seyrettiği bir televizyon belgesinde Mevlânâ Halid Bağdadi'nin hayatı anlatılıyordu. Onunla ilgili konuşurken, tam emin olmadığı bir konuda ansiklopediye bakılmasını istedi. Gülen'in kütüphanesinde ansiklopedi dışında, Osmanlıca, Farsça, Türkçe lügatlar da var. Gülen, bir dönem *Meydan Larousse* ile *İslam Ansiklopedisi*'ni baştan sona okuduğunu belirtiyor.

66. Boston'daki Harvard ve MIT üniversitelerinde ders veren Profesör Nelson Kiang, 2005 yılında Gülen'i Pennsylvania'da ziyaret etti, birlikte öğle yemeği yedi.

gayret ettim. Bunlardan başka, Bertrand Russell'ı, Puşkin'i, Tolstoy'u ve daha başkalarını da okudum."⁶⁷

Gülen, 1998 yılı nisan ayında Fransız *Le Monde* gazetesi muhabiri Nicole Pope'a verdiği röportajda şöyle diyor:

"Victor Hugo'ya çok ciddi saygı duyarım. Beğendiğim yanları vardır. Aslında bana ters gelen başkaldırı edebiyatının ustaları diyebileceğimiz Camus'ye, Sartre'a da saygı duyarım. Aynı şekilde Tolstoy'a, Dostoyevski'ye saygım vardır."

Gülen, 1999 yılı kasım ayında Kanadalı yazar Fred Reed'e verdiği röportajda ise şöyle diyor:

"Alexis Carrel (Fransız düşünür), *İnsan Denen Meçhid* adlı kitabında insanın fizyolojik ve anatomik yapısına odaklanır. Bu kitap ilk basıldığı yıllarda çok popülerdi, çünkü Carrel o kitapta insan anatomisinin gizemli boyutlarını bir araya getiriyordu. Ve onun iddiaları, Allah'ın varlığı için delillerin bir araya getirilmesi olarak da düşünülebilir... Benim inancım diyor ki, insan tüm varoluşun bir modeli olarak en iyi biçimde yaratılmıştır. İnsan yaratılışın özü olarak düşünülür... Aslında, Camus, Sartre ve varoluşçu yaklaşım içindeki başka bazıları mevcut sistemlere karşı geldikleri zaman bile, öncelikli noktaları, insan iradesini veya ruhunu dinlemek, böylece onu daha iyi tanımaktı. Onlar, insanı, sistemin aksesuarları olarak gördüler, dolayısıyla onların iradeleri ve ruhları bu yapıya karşı koydu. Bu, insan gururu ve onuruna karşı bir ayaklanmaydı. Ama yine de hatalı bir şekilde, yaklaşımlarını Yaratıcı'nm ve insan ruhunun inkârı üzerine kurdular. Meselelere ateist bir perspektiften yaklaştılar, bu da yeni sapıklıklara yol açtı (bununla birlikte, tüm varoluşçu insanların ne geçmişte ne de bugün bütünüyle ateist ya da sapkın olmadıklarını eklemeliyim)... Ben insan türünün birçok probleminin altında yatan nedenlerin insanın tam manasıyla bilinmemesinden kaynaklandığını düşünüyorum."

Gülen, Jean Paul Sartre, Albert Camus gibi "varoluşçuluk" akımının temsilcisi yazarların kitaplarını 1960'lı yıllarda İzmir'deyken okudu. Gülen'e göre, İkinci Dünya Savaşı'nm yıkılmış Fran-

67. Gülen, "Shakespeare, *Romeo ve Juliette* üslubunun sihrili âdeta mazinin hortlaklarını konuşturur ve sizi bilmediğiniz esrarlı âlemlerde gezdirir. Roma devrini ve o döneme ait hayat tarzını bilmeden, Shakespeare'in romanlarındaki ifade gücünü tahlil etmek bir garabet olur" diyor. Gülen'in ilgi alanına giren diğer bazı Batılı isimler şöyle: Bacon, Pascal, Hegel, Dante, Durkheim, Edison, Bergson, Einstein, Feyerabend, Comte, Marcus, James Jean, Eddington, Descartes. Balzac'ın *Vadideki Zambak* kitabını hatırlatan Gülen'in 1960'lı yıllarda altını çizerek okuduğu kitaplardan biri de Takiyüddin Mengüşoğlu'nun yazdığı *Kant ve Schiller'e Göre İnsan Problemi*yd.

sası'nda ortaya çıkan bir akım olan varoluşçu yazarların kitapları, Türkiye'de bir dönem boşluğa düşen gençliğin kafasının bulanmasında etkili olmuştu. Bunu, "Varoluşçuluğu sıkısanız, içinden inançsızlık damlayacaktır" sözleriyle anlatıyordu. Sartre'da da, Marcus'de de, Camus'de de aynı boşluk vardı. Ümitsizlik ve bedbinlik, yüzyılımızda en görkemli ifadesini varoluşçularda bulmuştu. Onlar için hayat anlamsız bir süreç, varlık anlamsız bir boşluk, intihar bir değer, ölüm tek ve kaçınılmaz gerçektir. Çünkü birey, korkunç savaşların enkazı altında kalmıştı.

O yüzden vaazlarında Allah'ın varlığını anlatırken, bu konuları da sık sık işliyordu. Gülen bu yazarların bazı görüşlerine yönelik eleştirilerini, 1979 yılı şubat ayında yayın hayatına başlayan *Sızıntı* dergisine yazdığı başyazılarda da sürdürdü. Örneğin bazı yazılarına Sartre'dan pasajlar alarak, bunlara cevap verdi. Çünkü dini tamamen sosyal hayattan dışlayan bu felsefenin Türk aydınları üzerinde büyük etkisi olmuştu.

Gülen, Fransa'da ortaya çıkan ve Türk aydınları üzerinde büyük etki yapan bu akımla eşzamanlı olarak Batı dünyasında yaşanan manevi değerlere dönüşe de işaret ediyordu. "Batı'da dine dönüş, Rusya'da komünizmin çözülmesinden önce başladı" diyen Gülen, buna Amerikalı psikiyatr Henry Link'in İkinci Dünya Savaşı'ndan önce 1936'da yazdığı ve satış rekorları kıran *Dine Dönüş* kitabını örnek gösteriyordu. Link, bu kitabında insanlara kiliseye gitmelerini, maneviyatla ilgilenmelerini tavsiye ediyordu.

Ne var ki, Batı dünyasında genel olarak manevi değerlere dönüş yaşanırken, Türk aydınları Fransa'da ortaya çıkmış akımın etkisinde kaldı. Dini dışlayan bu akım Türkiye'de özellikle aydınlar ve üniversite gençliği üzerinde etkili olmuştu. Jean Paul Sartre'ın kitaplarını okuyan gençler, "Allah'ı kim yarattı?" sorusunu ortaya atıyorlardı.

Örneğin Cezayir doğumlu "varoluşçu" Fransız yazar Albert Camus'nün 1947'de yayımlanan *Veba* adlı romanındaki anlatımlar, dinin gerekliliğinin sorgulanmasına yol açıyordu. Cezayir'deki bir veba salgını konu alan romanın iki kahramanı, vebaya karşı savaş açan dürüst Doktor Bernard ile Rahip Paneloux'tu. Rahip bir vaazında, İncil'in Göç bölümünde anlatılan Mısır'daki vebayı hatırlatıp şöyle diyordu:

Allah, Firavun gibi kibirlilere veba felaketiyle diz çöktürdü. Şimdi biz felaketin içindeyiz ve bunu hak ettik. Allah'ın ışığından mahrum bir halde vebanın cehenneminde uzun süre kalacağız.

Rahibin mesajı şuydu: "Çıkış yolu, Allah'a yönelmektir. Onun bağışlamasıyla bu felaket bitecektir." Ancak, bir süre sonra rahip ve doktor, vebaya yakalanan bir çocuğun acılar içinde gerçekleşen ölümüne birlikte tanıklık ediyorlar ve bu olayın etkisiyle rahip de doktorun çizgisine geliyordu. En sonunda rahip de vebadan ölüyordu.⁶⁸

Oysa Gülen'e göre, dünyanın karşı karşıya olduğu asıl veba inançsızlıktı. Evet, inançsızlık veba gibi bir tehlikeli hastalıktı ve insanlığın karşı karşıya bulunduğu problemlerin başında geliyordu. Celal Nuri, Tevfik Fikret, Beşir Fuad gibi Türk aydınlarının ilerleyen yaşlarda sürüklendikleri şey inançsızlık buhranıydı. Gülen, "O dönemde aydınlar arasında bir kriz yaşanmış. Benim gençliğime kadar geldi bu" diyordu. Bu kriz, inançsızlıktı.

Özal'm İzmir adaylığı

Dini ve inancı dışlayan bu akımların Türk insanım nasıl etkilediğinin çarpıcı bir örneği İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde ortaya çıkmıştı. 1949 yılında Fransa'nın başkenti Paris'te okuyan ve çoğu doktora yapan Türk öğrencilerin komünist fikirlere kapıldığı haberi o yıllarda Türkiye'ye bomba gibi düşmüştü. Daha soma çeşitli alanlarda önemli roller üstlenecek olan İsmet İnönü'nün gazeteci damadı Metin Toker, Büyükelçi Şükrü Elekdag, Büyükelçi Coşkun Kırca, Vehbi Koç'un damadı Nusret Arsel, eski bakanlardan Orhan Oğuz Paris'teki bu Türk öğrenciler arasındaydı. O dönemde Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Numan Menemencioğlu'nun girişimiyle "Paris Türk Öğrenci Cemiyeti" kurularak, Türk öğrenciler korumaya alınmıştı.⁶⁹ O yılların Fransası'nda, komünistler güçlüydü. Neredeyse Fransa'da iktidarı ele geçiriyorlardı.

Gülen'in 1960'lı yılların başında Komünizmle Mücadele Derneği'nin Erzurum'da şube açması için çaba harcamasının sebebi buydu. Bu bir siyasi faaliyet değil, Gülen'in "asıl veba" dediği inançsızlığa karşı gençleri korumaktı. 1950-60 arasında İstan-

68. Gülen, 1970'11 yıllardaki sorulu-cevaplı konuşmalarında, çocukların ve günahsız insanların doğal afetlerde ve savaşlarda ölmesinin islam dini açısından ne anlama geldiği sorularına da cevaplar verdi.

69. 1966'da CHP genel sekreteri olan Bülent Ecevit, Genel Başkan İsmet İnönü'ye şöyle diyordu: "Paşam gençlik sola kayıyor. Bu eğilim toplumda şiddetli sarsıntılar, hatta patlamalar doğurabilir. Türkiye'yi karanlık bir döneme sokabilir." İşadamı Vehbi Koç da, İsmet İnönü'ye gönderdiği 12 aralık 1962 tarihli mektubunda, "Moskova bütün kuvvetiyle bu memlekette dahili bir kargaşalık çıkararak rejimini yurdumuza sokmaya çalışıyor" diyordu.

bul'da faaliyet gösteren Komünizmle Mücadele Derneği, 1963'te tekrar canlanmış, 1965 yılma gelindiğinde Türkiye genelinde 110 şubeye ulaşmıştı.

1977 yılının haziran ayında Gülen'in çok sevdiği iki isim, Turgut Özal ve Yaşar Tünagör, Milli Selamet Partisi'nden (MSP) İzmir milletvekili adayı oldular. 5 haziran 1977'de milletvekili seçimleri yapılıyordu. Özal liste birincisi, Tünagör ikinci sıradaydı. Özal, bürokrasinin tepesinden geliyordu, yıllardır siyasetçilerle çalışıyordu. O yüzden siyasete girmesi doğaldı. Ama Gülen, Tünagör'ün siyasete girmesini istemiyordu.

Seçimlerde MSP İzmir'den 21 000 oy toplayabildi ve ikisi de seçilemedi. Gülen belki de Tünagör ve Özal hatırına hayatında ilk defa o gün oy kullandı. Ne var ki MSP teşkilatı Yaşar Tünagör ve Turgut Özal'm seçilmesi için çalışmamıştı. Çünkü ikisi de partinin tabanından gelmiyordu. Nitekim daha sonra 14 ekim 1979 günü yapılan Senato seçimlerinde MSP İzmir'den 35 000 oy aldı.

Kabataş Lisesi mezunu olan, Tapu Kadastro Yüksekokulu'nu bitirdikten sonra aldığı Arapça eğitimiyle müftü olma hakkını elde eden, ardından Diyanet İşleri başkanvekilliğine kadar yükselen Yaşar Tünagör, Ankara'da sağ siyasetçiler üzerinde oldukça ağırlığı olan bir kişiydi. İsmet İnönü onun için, "Adalet Partisi kadrolarının filozofu" diyordu. 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra, doğru olmadığı sonradan anlaşılan bir istihbarat raporu üzerine tutuklanıp altı ay kadar Mamak Cezaevi'nde kalan Tünagör'ün Ankara'da Cinnah Caddesi Yeşilyurt Sokak'taki evi, 1960lı yılların ortalarında devlet bürokrasisindeki dindar ve muhafazakâr kişilerin buluşma mekânıydı. Aralarında Turgut Özal, kardeşi Korkut Özal, Necmettin Erbakan, Recai Kutan, Süleyman Demirel'in kardeşi Hacı Ali Demirel, Fehim Adak, Temel Karamollaoğlu gibi kişilerin bulunduğu 30 kadar siyasetçi ve bürokrat, çarşamba akşamları Tünagör'ün evinde toplanıyor, onun sohbetini dinliyorlardı. Aynı sohbetler, daha sonra Tünagör'ün Farabi Sokak'taki evinde de sürdü.⁷⁰

Gülen'in Eşrefpaşalı tutkunları

1970li yıllarda Avrupa'da yaşayan Türkler, Fethullah Gülen'in gelip kendilerine vaaz vermesi için Diyanet İşleri Başkanlığı'na istekte bulunmuşlardı. Hasan Aksay Diyanet'ten sorumlu Devlet

70. Yaşar Tünagör'ün oğlu Mehmet Tünagör, Naci Tosun ve Erdoğan Tüzün'le 2007 ve 2008'de yapılan görüşmelerin notlarından.

bakanı olunca, özel kalem müdürüne Gülen'i aratıp, "Sizi Avrupa'ya göndermek istiyoruz" dedi. Bunun üzerine Gülen, 1977'de Almanya'ya gitti.⁷¹

Gülen, 9 aralık 1977'de Berlin'de İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'i konu alan bir konferans verdi. Konuşmasında "Hazreti Peygamberin en önemli özelliği doğru sözlü olmasıdır" dedi. Onun bu özelliğini düşmanları da itiraf etmişti. Devlet kuran bir peygamber olmasına rağmen çağdaşları devlet başkanları gibi saraylarda değil mütevazı evinde hasır üzerinde yaşamıştı. Üç gün sonra, 12 aralık 1977'de Münih'te verdiği konferansın başlığı ise şöyleydi: "Kurtarıcı Neslin Vasıfları." Gülen, Hamburg, Frankfurt, Hannover gibi şehirlerde de konferanslar verdi.

Gülen, Almanya'da beklemediği bir tabloyla karşılaştı. Türkler arasında keskin gruplaşmalar meydana gelmişti. Bu gruplar, Gülen'in kendi mekânlarında konuşmalar yapmasını, öteki gruplara gitmemesini istiyordu. Bu, Gülen'in tarzı değildi. Hatta bu yüzden Köln'deki konferans programını iptal etti. Çünkü konferans tarihinden bir gün önce program yapılırken, Gülen'in önünde iki ayrı gruba mensup kişiler kavgaya tutuştu. Gülen bu şartlarda yapacağı bir konuşmanın yararlı olacağına inanmıyordu. Normalde Almanya dışındaki Avrupa ülkelerine de gitmeyi düşünüyordu. Ama bu tablo onu rahatsız edince seyahat programım kısa tutup Türkiye'ye döndü.

Gülen İstanbul'da ilk vaazını 1976 yılında İstanbul Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı olarak bilinen camide verdi. Bu küçük camide o gün 100-150 arasında insan vardı. Gülen'in İstanbul'daki ikinci vaazı, 26 ağustos 1977 tarihinde Eminönü'deki Yeni Cami'de oldu. Vaazın konusu şuydu: "Müslüman'ın öncelikle kendi benliğine çekidüzen vermesi." Üçüncü vaazı, 9 eylül 1977'de Sultanahmet Camii'ndeydi. O gün dönemin başbakanı Süleyman Demirel ve Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil de camideydi.

Gülen, İstanbul'a Sultanahmet Camii vaazına gelirken, İzmir'de "Eşrefpaşalılar" olarak bilinen bir grup arkadaşı da İstanbul'a geldi. Özcan Hasyiğit ve birkaç "Eşrefpaşalı" arkadaşı, geçmişlerinde esrar içiciliği, kumar gibi alışkanlıklar bulunan kişilerdi. Ama 1970'li yılların başında Gülen'i tanıdıktan sonra esrarı ve kumarı terk edecek yepyeni bir hayata başlamışlardı.

Onları en çok etkileyen ve bir daha da Gülen'in yanından ayrılmamalarını sağlayan şey, Gülen'in onları benimsemesiydi. Bir gün

71 . Almanya'ya 1977 kasım ayında giden Fethullah Gülen, aralık ayında yurda döndü.

alkollü olarak yanına getirdikleri bir arkadaşları içeri girince Gülen, onu karşılarken ayağa kalkmıştı. Gülen'in, İzmir'deki bazı okullara tatlı satışı yapan Özcan Hasyiğit'i kastederek, "Tatlıcı Özcan da benim arkadaşım, Hüseyin Gülerce de" demesi onları büyülemişti. Hüseyin Gülerce, Gülen'in onursal başkanlığını yaptığı Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın üst düzey yöneticilerinden biriydi. Bir başka gün çeşitli misafirleriyle yemeğe oturan Gülen, Hasyiğit'i kendi sofrasına davet edip, "Buyrun burada sizin için yer var" diyordu. "Eşrefpaşalılar" da Gülen için Eşrefpaşalı diliyle, "Biz onu delikanlı bir hoca olarak tanıdık. Mertliğine tav olduk. Baktık bir de büyük âlimmiş, onu da alıp cebe attık" diyorlardı.

Bu grubun Gülenle tanışmasının hayli ilginç bir hikâyesi vardı. 1973 yılında Özcan Hasyiğit ve arkadaşları, İzmir Konakla Yağhaneler (Atilla) Mahallesi olarak bilinen bölgede tütün mağazasının sokağında "Münir'in Kahvesi" olarak bilinen yerde toplanıyordu. Bu kahvehanenin özelliği bütün esrarkeşlerin buraya gelmesiydi. Kahvehanenin hemen karşısı da tarlaydı. Orası da onların mekânıydı. Eşrefpaşalı dendiğinde akla gelen şey, Konak'm hemen üstündeki o mekânlarda insanlara bıçak çeken, esrar içen, adam vuran, her gün kafa çeken insanlardı.

İşte polisin gözünde esrarkeşlerin mekânı olan bu kahvehaneye Gülen'in öğrencilerinden Ahmet Kara ve Harun Tokak gelip onlara konuşmalar yaptılar. Sonraki dönemde Gülen de bu kahvehaneye uğradı. Tam da polisin baskın yaptığı bir gün Gülen'in öğrencisi Ahmet Kara da oradaydı. Polisler Kara'ya, "Bu adamları biliyoruz. Bunlar esrarkeş. Sen parlak bir delikanlısın, senin burada ne işin var? Çık dışarı" dediklerinde Hasyiğit ve arkadaşları, "O bizim hocamız" dediler. Polis memurları şaşırılmıştı. "Ne hocası?" dediler. Eşrefpaşalıların cevabı hazırды: "Yahu bize Allah'ı, Peygamberi anlatıyor. Biz de namaz kılıyoruz." Daha da şaşırان polisler "Kaldırın ellerinizi" deyince, çoğunun cebinden esrar yerine namaz takkesi çıktı. Polis, Numan adındaki Eşrepaşahya "Sen de mi namaz kılıyorsun?" diye sorunca Numan "Evet" cevabını verdi. Polislerin şefi, "Sabah namazı kaç rekâttır, söyle bir daha bu kahveyi basmayacağız" deyince Numan'm cevabı yine hazırды: "Ben kaç rekât olduğunu bilmem. Biradere (hocaya) uyarım. O yatar ben yatarını, o selam verdi mi ben de selam veririm. Namaz bitmiş olur. Ben başka bir şeyden anlamam." Polisler, kumar da oynanan bu kahvehanedeki değişimi görünce ve bu insanların kötü alışkanlıkları terk ettiklerine tanık olunca artık bu kahvehane baskınlarına son verdiler. Sadece zaman zaman cay içmeye geliyorlardı.

İşte bu grup, kahvehanedeki esrar gecelerini bırakınca, haftanın belirli günlerinde kendi aralarında dini sohbetlere başladı. 1975 yılıydı. Türkiye'de hâlâ Türk Ceza Kanunu'nun 163. Maddesi yürürlükteydi ve bu şekilde evlerde toplanıp dini eserler okumak, baskın için yeterli bir gerekçeydi. Bir gece Hasiyîğit ve arkadaşları toplam 27 kişi olarak evde sohbet yaparken baskına uğradılar. "Kumcu İbrahim" adlı arkadaşlarının evindeydiler. Polislerce elleri bağlanıp dışarı çıkarılırken, dışarıda bekleyen gazeteciler tarafından resimleri çekildi. Haberler abartılıydı. İçeride "sarıklı ayin" yaparken yakalandıkları söyleniyordu. Oysa ayin veya zikir yapmaları söz konusu değildi.

Gülen onların bu şekilde yakalandığını görünce hemen Emniyet'e gitti. Gülen özellikle Kumcu İbrahim için üzölmüştü, çünkü içeride olduğu sürece kum arabası çalışamayacak, ailesi mağdur olacaktı. Onlar Gülen'i koridorda görünce moralleri iyice yerine geldi. Sorgu memuru dini kitap isimleri sayıp "Bunları okudunuz mu?" deyince bir Eşrefpaşalı, "Her eseri okuyorum, sen de bir kitap yaz, seni de okuyayım birader" diyordu. Onlar dört beş gün içeride kalırken Gülen evlerine para ve yiyecek gönderdi.⁷²

Dışarı çıktıklarında "Bu hoca gariban, parası alınmaz" deyip Gülen'e parasını iade etmeye gittiler. Gülen, "Biz arkadaşız. Para ihtiyacıdan dolayı verilmez. Verdiğimiz geri almayız" dedi. Gülen, "Eşrefpaşa'nın külhanileri" dediği Özcan Hasiyîğit ve arkadaşlarını anlatırken şöyle diyor: "Gerçek külhaniydi onlar. Onlardan biri haykırınca başkalarının dudakları uçuklardı. Birkaç tanesi bir vesileyle camiye gelmiş, vaaz dinlemiş ve bir daha da halkadan ayrılmamıştı. Zaman zaman ziyaretime gelirlerdi, ayrı yerleri vardı onların. Gidip yanlarına oturur ve onlarla özel bir lisanla konuşurdum."

İşte bu şekilde Gülen'i tanıyan ve ondan etkilenen Özcan Hasiyîğit ve arkadaşlarının, 9 eylöl 1977'de İstanbul'da Sultanahmet Camii'nde olmalarının sebebi, kendi yöntemleriyle Gülen'i korumaktı. 1970'li yılların o dalgalı dönemlerinde Gülen'e bir zarar gelmemesi için, kendilerine göre bir konuna yöntemi geliştirmişlerdi. Özcan Hasiyîğit ve Münir Kumlar, vaazlar sırasında dışarıda caminin etrafında dolaşıyor, arabaları kontrol ediyorlardı. Gülen, "Korunmaya ihtiyacım yok" dese de onlar bundan vazgeçmedi. Sabri Travaş ismindeki arkadaşları da, vaazlar öncesinde kürsüyü, kürsüdeki minder kontrol ediyordu ve hemen kürsünün altında oturarak nuihte-

72. 12 Eylül 1980 Darbesi döneminde bu grup yine dini sohbetler yaptıkları için gözaltındayken, Gülen de aranmasına rağmen, riski göze alarak izmir Emniyeti'nin önüne kadar gidip pastaneden onlara yiyecek gönderdi.

mel bir olaya karşılık Gülen'e en yakın noktada duruyordu.

2007 yılı kasım ayında Gülen'le görüşmek üzere ABD'ye gittiğimde Özcan Hasyiğit Gülen'in yanındaydı. Hasyiğit'in Gülen'in yanına gitmek için İstanbul'daki ABD Başkonsolosluğu'ndan vize alması kolay olmamıştı. Vize başvurusu birkaç kez reddedilen Hasyiğit, sonuncu başvurusunda, vize görüşmesi yaptığı konsolosluk görevlisinin, "Neden bu kadar ısrar ediyorsun?" sorusuna şu cevabı vermişti: "Çünkü onu seviyorum. Sevenleri ayırmayın. Bunun vebali vardır." Konsolosluk görevlisi, evli ve çocukları olan biriydi. Bu duygusal konuşma karşısında Hasyiğit'e vize verdi.⁷³

Kendilerine göre yöntemlerle Gülen için koruma tedbiri geliştiren iki kişi daha vardı. Bunlardan biri 75 yaşlarında olan ak saçlı ve sakallı Halim Baha'ydı. Evini ve fırını Akyazılı Vakfına bağışlayan Halim Baba, 1970'li yıllarda Gülen ne zaman bir yere gitse, arabanın ön koltuğuna geçip oturuyordu. Oysa Gülen de otomobilde hep ön koltuğu tercih ediyordu.

Hatta Gülen gözaltına alındığında, polis arabasında şoförün hemen yanına oturunca, polis şefi, "Hocam, oraya oturmayacaksınız, sizin yeriniz arkası" deyince arka koltuğa geçmişti.

Ama Halim Baba, neredeyse ön koltuğu ele geçirmişti. Gülen ne zaman ön koltuğa geçmeye niyetlense, Halim Baba'yı orada otururken buluyordu. Bir gün dayanamayıp, "Bu öne oturma merakı da neden?" diye sordu. Halim Babanın cevabı şöyle oldu: "Hocam, kötü niyetli insanlar var, sana zarar vermelerinden korkuyorum, şu sakalımla, kılık kıyafetimle öne oturuyorum ki beni Hoca zannetsinler de, vuracaklarsa beni vursunlar."

Kendi yöntemlerine göre Gülen'i korumaya alanlardan biri de arkadaşı Kemal Erimez'di. 12 Eylül Darbesi'nden sonra Gülen İstanbul'un Anadolu yakasındaki Çamlıca'da bir evde kalıyordu. Bazı günler Üsküdar İskelesi'ne gelerek vapurla Avrupa yakasına geçiyor ve bazı ziyaretler yapıyor, sohbet programlarına katılıyordu. Kemal Erimez, hemen her gün Üsküdar İskelesi'nin karşıındaki caminin önünde çevreyi gözlüyor, Gülen'in dönüşünü bekliyordu.

73. Gülen'in öğrencilerinden Ahmet Talu da benzer bir vize olayı yaşadı. Talu, Gülen'i ziyaret etmek için ABD Konsolosluğu'na dokuz yıl içinde sekiz defa başvurdu ve seki de reddedildi. Talu, 2008 yılı şubat ayında dokuzuncu defa vize başvurusunda bulunca konsolosluk görevlisinin, "Başvurunuz sekiz defa reddedilmiş, niye hâlâ ısrar ediyorsunuz?" sorusuna şu cevabı verdi: "O benim otuz yıllık hocam. Son bir defa kendisini görmek, helalleşmek istiyorum." Vizeyi aldıktan sonra 17 şubat 2008 günü ABD'ye giden Talu, Gülen'le görüşmekten iki gün sonra 19 şubat 2008 günü ABD'de kalp krizinden vefat etti ve cenazesi Türkiye'ye getirildi.

Devletin hazinesini emanet edilecek işadamı

12 Eylül 1980 Darbesi'nden bir yıl kadar önce, 1979'da işadamı Sabri Ülker'in İstanbul'da Boğazın üzerindeki evinde bir yemek daveti vardı. Yemekte, dönemin Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal, İsmet İnönü döneminin Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, Profesör Nevzat Yalçın, birkaç profesör ve işadamları vardı. Gülen de o akşam Ülker'in evindeydi. Denizin kenarında yenilen yemekten sonra içeri geçildiğinde Özal, Gülen'e, "Hocam eğitim faaliyetlerinizi biraz anlatsanız" dedi. Gülen, Türkiye'nin düzlüğe çıkması için bireysel olarak herkese düşen görevlerden söz etti. Türkiye sathına yayılmakta olan öğrenci yurtlarıyla birlikte okullar açılması gerektiğini anlattı. O akşam Gülen'i dinleyenlerden bazıları, "Bunun için gerekli olan para nasıl bulunacak?" sorusunu ortaya attılar. Gülen, "O işin en kolay tarafı. Önemli olan samimiyet. Bakın İzmirli işadamları gelip İstanbul'da yurt açıyor" diye cevap verdi.⁷⁴

Birkaç yıl sonra İstanbul'da açılacak olan Fatih Koleji için ön planda çalışan kişiler Gülen'in Aydınli işadamı arkadaşı Kemal Erimez ile İzmir esnafı oldu. Babası Osmanlı döneminde Beyrut'ta jandarma komutanlığı yapmış olan ve zengin bir aileden gelen Kemal Erimez, İstanbul'daki Fatih Koleji binasının tadilatında para yetmeyince Aydm'daki tarihi evini, incir ve portakal bahçelerini, dükkânlarını sattı. Yine paraya ihtiyaç olunca, bu sefer İstanbul'da işadamlarının kapısını çaldı. 1982 yılıydı. Koleje Ankara'dan izin çıkması için laboratuvarın kurulması gerekiyordu. O sırada Ankara'da Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalışan Naci Tosun ile birlikte Çolakoğlu Metalürjinin sahibi Mehmet Çolakoğlu'ndan randevu aldılar. Randevuya geldiklerinde onları Mehmet Çolakoğlu yerine oğlu Ali Nuri Çolakoğlu karşıladı. Konu anlatılır anlatılmaz Çolakoğlu, pek ilgilenmek istemedi ve "İtalyanlarla randevum var. Sizinle görüşmem" dedi. Onlar üzüntüyle odadan çıktılar.⁷⁵

Ancak ilginç bir rastlantıyla o gün İtalyanlar gelmedi. Nuri Çolakoğlu'nun da içinde, Erimez ve Tosun'u bu şekilde ilgi göstermeden geri göndermenin sıkıntısı vardı. Hemen asistanını arkala-

74. 1970'li yıllarda Türkiye'de gazyığı ve tüp kuyrukları vardı. 1977'ye gelindiğinde Türkiye büyük bir ekonomik darboğazdaydı. Ancak ilaç, petrol ve gübre gibi çok zaruri ihtiyaçlar için döviz vardı. Ödeme gücünü çeken Türkiye, 1978'de Uluslararası Para Fonu'yla (IMF) ilk anlaşmasını yaptı. Bir doların fiyatı 19 liradan 25 liraya çıktı. Bir yıl sonra IMF'yle ikinci anlaşma yapıldı ve bir dolar 47 liraya yükseldi.

75. *Hacı Ata*, Muhittin Küçük, s. 240, Işık Yayınları.

nndan gönderip onları geri çağırdı. Erimez ve Tosun o gün Çolakoğlu'nu Fatih'teki okulun binasına getirdiler. Okulun modern görünümü karşısında şaşırان Çolakoğlu, daha okuldayken şirketinin yöneticilerini arayıp kolejin laboratuvarını kurmaları için talimat verdi. Bir başka gün Erimez, işadamı Sabri Ülker'i okula getirdi. Ülker, o sırada okul müdürünü yerleri paspas ederken görünce gözyaşlarını tutamadı ve Erimez'e "Gel, okul için istediğin paranın beş katını al" dedi.

Gülen, Sabri Ülker için, "Türkiye'nin Maliye Bakanlığı çok rahatlıkla ona teslim edilebilir" diyordu. Sabri Ülker de Gülen'den etkilenmişti. Gülen'i dinlediği zaman, "Konuşmaları içime zeytin yağı gibi akıyor" diyordu.

O akşam Sabri Ülker'in evindeki konuklardan biri de Turgut Özal'dı. Özal, Eymen Topbaş'la⁷⁶ birlikte gelmişti. Yemekten sonra Özal ile Gülen bir saat kadar baş başa görüştüler. ABD'deki röportajımız sırasında o akşam Özal'la yaptığı görüşmeyi sordüğümde Gülen, "Özal daha o zaman işin temelini, büyüklüğünü, inkişaf edeceğini görmüştü" cevabını verdi.

İzmir'deki boykot nasıl kırıldı?

12 Eylül öncesinde Türkiye'de kamplaşmalar öylesine vahim boyutlara ulaşmıştı ki, Gülen 1979'da Bornova Caniü'nde cuma günü vaaz verirken, sol gruplardan birinin mensupları "Yaşasın Lenin, yaşasın komünizm" diye bağırarak caminin önünden geçtiler. Elllerinde orak çekiçli kırmızı bayraklarla geçen grubun amacı camidekileri tahrik etmektir. Cuma günü olduğu için caminin çevresi kalabalıktı. Özel olarak cuma gününün seçildiği anlaşılan bu gösteride, dışarıdan gelen "Yaşasın Dev-Sol. yaşasın Marksizm" sloganlarıyla içerideki cami cemaatinin psikolojisi bozulabilirdi. Gülen, o günleri anlatırken, "Cami avlusunda bile komünist gençler tarafından tehdit ediliyorduk. Cami avlusunda cemaatin gözünün içine baka baka 'ya ya ya, şa şa şa, komünizm çok yaşa' diye bağırılıyordu" sözlerini kullanıyor.

Dikkat çekici bir nokta, Gülen'in o dönemde kendisini sağcı, solcu ya da dindar olarak tanımlayan bütün gençlere aynı dilden yaklaşmasıydı. Örneğin, kendilerini komünist olarak adlandıran gençler cami avlusuna girip bu sloganları attıklarında camideki dindar gençlerin harekete geçip onlara cevap vermesini doğru bir

76. Turgut Özal 1983'te Anavatan Partisi'ni kurunca, Eymen Topbaş partinin kurucularından biri oldu ve Anavatan Partisi'nin İstanbul il başkanlığını üstlendi.

tarz olarak görmüyordu. Gülen'e göre sokaklara yazı yazmak veya karşı grupların yazdığı sloganları silip yeni sloganlar üretmek de faydasızdı. Gülen'in sağdan ve soldan bütün gençlere çağrısı şuydu: "12 Mart Muhtırası'ndan ders alın. Ülkeyi kurtarmayı bırakın, okulunuzu bitirmeye bakın."

Bir gün bir arkadaşı Gülen'e, "Hocam ne zaman kürsüde vaaz ederken ve minberde hutbe okurken size baksam, sizi alnınızdan bir kurşun yemiş ve kanlar içinde boylu boyunca yatarken görüyorum" demişti. Gülen'in bu arkadaşına cevabı şöyleydi: "Ben hep o tehlikeyi bilerek ve onu bekleyerek hutbe için minbere çıkıyorum." Gülen, bir gün kürsüde vaaz ederken şöyle demişti: "Şayet bir gün beni kürsüde öldürüürse, cesedimi bir kenara atın ve başınız önde asayişin, emniyetin temsilcileri olarak evlerinizin yolunu tutun. Eğer öyle bir anda kalkıp bana saldıranlara karşılık verirsiniz size hakkımı helal etmem. Allah'ın huzurunda iki elim yakanızda sizinle hesaplaşıyorum."

Bir gün sol gruplardan birine mensup gençler, Gülen'in Alaattin isimli bir öğrencisinin kafasını yarmışlardı. Bu öğrenci Gülen'e gelerek, "Hocam beni bu hale getirdiler, ama kimseye el kaldırmadım" dedi. Gülen, bu öğrencisini teselli ederek, "Size yakışanı yapmışsınız" cevabını verdi. Gülen, "Size biri bıçakla saldırıyorsa, kollarınızı açın, ona sarılın. Onun yaka cebine gül kondurmak için okunuzun ucuna gül takın" diyordu. Bu sol gruptaki öğrenciler, dövdükleri öğrencinin rakip sağcı bir gruba mensup olduğunu zannetmişlerdi. Kısa bir süre sonra onun Gülen'in öğrencisi olduğunu öğrendiklerinde, bir demet çiçekle Gülen'i ziyaret edip özür dilediler.

O dönemde şehirlerde kurtarılmış bölgeler vardı. Örneğin İzmir'deki Ege Üniversitesi solcu gençlerin kontrolündeydi, ülkücüler derslere giremiyordu. Erzurum'daki Atatürk Üniversitesi ise sağcıların kontrolündeydi.

Bazı yerlerde öğretim üyeleri bile okullara giremiyordu.

Sağ ve sol gruplar da kendi aralarında birlik değildi. Örneğin Maocular bir grup, Leninciler bir başka gruptu. Bir grup diğerine "Rusçu", "sosyal faşist" suçlaması yapıyordu.

Her genç, Gülen'in kafası yarılan bu öğrencisi kadar şanslı değildi. Her gün, 20-30 kişi ölüyordu. Ölen her üniversiteli gençle birlikte bir eve de ateş düşüyordu. Anneler ve babalar çaresizdi. İstanbul Şişli'deki olaylarda öldürülen iki öğrenciden biri olan Cezmi Yılmazın babası Şuayip Yılmaz, "Arkadaşımızın cenazesi-ni biz gömeceğiz" diyen bir grup öğrenciye, "Hayır, oğlumun ölü-

müne siz sebep oldunuz, cenazeyi size vermem" diyordu. Bunun üzerine yeniden olaylar çıkıyordu.⁷⁷

1977'de yurt çapında yayılan yüksek islam enstitüleri boykotu, Gülen'in İzmir'de güçlü bir şekilde verdiği "İslam'da boykot yoktur" mesajıyla kırıldı. Gülen vaazlarında, boykotların doğru olmadığını belirterek öğrencilere, "Sınıfınıza girip dersinizi yapın" çağrısı yaptı. Boykotçular, "Yüksek İslam enstitüleri, akademi olsun" talebinde bulunuyordu. Kimi iddialara göre ise, seçim atmosferine girmiş Türkiye'de bazı partilerin köylere kadar gidip oy isteyecek insanlara ihtiyacı vardı ve enstitü öğrencileri böyle bir iş için bulunmaz fırsattı. Dolayısıyla boykotun gerçek sebeplerinden biri de buydu. Böylece öğrenciler köylere seçim çalışmasına gidebilecekti.

Bir diğer teoriye göre boykotlar aslında bu enstitüleri kapattırmaya yönelik bir komploydu. Çünkü Türkiye çapında sayıları on kadar olan enstitülerin bir sene boykot edilmesi demek, bir sene mezun verememesi demekti. Boykot hem enstitülerin kapatılmasına zemin hazırlayacaktı, hem de vaiz ve din dersi öğretmeni ihtiyacı olan toplum için önemli bir kayıp olacaktı.

Sebebi her ne olursa olsun, Türkiye çapına yayılmış olan bu boykot, İzmir İslam Enstitüsü'nde sona erdirilirken, o gün enstitünün çevresini saran sivil halk da boykotu kırıp derslerine girmek isteyen öğrencilere yardımcı oldu. Gülen de o gün, okulun yanındaki tepeye kadar gelerek boykotun kırılmasına kişisel olarak destek verdi. Boykotçular, derslere girmek isteyen arkadaşlarına, bir İslam enstitüsü öğrencisine yakışmayacak düzeyde hakaretler ederken, derslerine girmek isteyen öğrenciler seslerini çıkarmadılar. Gülen'in, "Sizi öldürseler bile, tokatla dahi karşılık vermeyin" tavsiyesine uyan bu öğrenciler için önemli olan okulun açılmasıydı.

Hatta o gün üç boykotçu öğrenci Gülen'in yanına kadar gelerek tepkilerini gösterdiler. Öğrencilerden biri, "Senelerce sizi dinledim. Sizden böyle bir hareket beklemezdim" dedi. O sırada Gülen'in yanında öğrencilerinden İsmail Büyükçebebi vardı. Büyükçebebi'nin uyarısı üzerine üç öğrenci Gülen'in yanından uzaklaştılar.

1977'deki bu boykot, 1969'dan itibaren yaşanan üç dört boykot girişiminin belki de en güçlüsüydü. Gülen'e göre, sokakta yürüyüş yapmak, slogan atmak, boykot yapmak Türkiye'nin hiçbir sorununa çözüm getirmeyecek ve dindar insanların günlük hayatlarına herhangi bir kolaylık sağlamayacaktı. Üstelik, Türkiye çapında İs-

77. 4 aralık 1975 tarihli *Günaydın* gazetesinin haberi.

lam enstitüleri boykotu sürdüğü sırada Türkiye Büyük Millet Meclis'i tatildaydı. 0 şartlarda ülkenin çok daha acil konularım bile görüşüp karara bağlamakta güçlük çeken Meclis'in İslam enstitülerini akademiye dönüştürecek kanunu çıkarması çok zordu.

Sonraki yıllarda bu okullar, akademilerden çok daha iyi bir statüye sahip olan ilahiyat fakültelerine dönüştüler. Gülen'e göre boykotçular başarılı olsaydı, bu sonucun elde edilmesi mümkün değildi.

Camideki insanların dışarıda slogan atmakta olan sol gruplarla çatışmasını, İslam enstitüsü öğrencilerinin boykotçular ve boykot karşıtları olarak kavgaya tutuşmasını bu güçlü mesajlarıyla önleyen Gülen'in, tehditle esnafı kepenk kapatmaya zorlayan örgütlere karşı tavrıysa başkaydı. Gülen vaazlarında esnafa, "Bir avuç çapulcuya teslim olamazsınız. Gidin, dükkânlarınızı açın. Gelip öldürürlerse şehit olursunuz" diyordu. Çünkü bu olayda, silahlı grupların toplum üzerinde zorla baskı kurması söz konusuydu. Esnafın korkuyla teslim alınması demek, Türkiye'nin teröre teslim olması demekti.

Gülen'e göre Türk insanı, içte anarşi ve huzursuzluk çıkaran mütecavizlerin karşısına "tunçtan bir abide gibi" dikilmeli ve ölmü pahasına da olsa her türlü tecavüze set çekmeye çalışmalıydı. Çünkü "kobralaşmış" ve insanlık sıfatını başka yerlerde bırakmış bir anarşiste en küçük bir taviz vermek, yarın ardı arkası gelmeyen taleplere kapı açmak olacaktı. Mesela, anarşistler, "Bugün dükkânlar kapanacak, kepenkler çekilecek" diye ultiatom göndermişlerse, esnaf o gün bir başka mazeretinden dolayı dükkânını kapatacak dahi olsa, her türlü mazereti bir tarafa atacak ve gidip dükkânında oturacaktı. Diğer taraftan, bir anarşist elinde silah kapısına dikilse ve anarşi hesabına ondan "bir arpa tanesi" dahi istese, vermemek için diretecek, canını verecek, fakat o aıpa tanesini vermeyecekti. Çünkü teröristin ilk talebi yerine getirildiğinde, aynı şahıs bir başka zaman yine kapısını çalacak ve onu ömür boyu utancından yere baktıracak taleplerde bulunacaktı. İşte o zaman, kapısı anarşist tarafından ilk çalındığında ne pahasına olursa olsun direkt ölümü tercih etmediğine bin pişman olacaktı.

Ağlayan çocuk fotoğrafı

1979'un şubat ayında yayımlanmaya başlanan *Sızıntı* dergisinin başyazılarını Gülen yazıyordu. İlk sayının kapağında ağlayan

gözü yaşlı bir çocuk vardı. İlk başyazının başlığı şöyleydi: "Bu Ağlamayı Dindirmek İçin Yavru." 2007 yılma gelindiğinde televizyonda yayınlanan "Avrupa Yakası" dizisindeki Burhanın odasının duvarında yer alan bu resmin altına Gülen, İstiklal Marşı'nın şairi Mehmed Akif Ersoy'un şu dizelerini yazmıştı:

Merhametin yok diyelim nefsine
Merhamet etmez misin evladına.

İlk sayısı 6 000 olarak çıkan, 2007'ye gelindiğinde 830 000 aylık tiraja erişen *Sızıntı'daki* bu ilk başyazısında Gülen, Türk gençliğinin içinde bulunduğu inanç buhranına işaret ederek, "ağlayan çocuk'la sembolleştirdiği Türk gencine şöyle sesleniyordu:

Senin için bu yola atıldık. Acılarına ortak olmak ıstıraplarını dindirmek, gönlünü abad etmek için... Bize gönül koyma, vaktinde imdadına yetişemedik (...) Buruk boynun ve mahzun bakışların karşısında kaç defa kaddim büküldü, gözlerim doldu. Her feryadıma senin türkünden bir nağme katıp destanını dile getirmek istedi isem de, iniltin içimi yaktı; derdin gözümde büyüdü, içim burkuldu. Hem de sana el uzatmaya utanıyordum... Zira sana, gözümün önünde kıydılar... Beynini söndürürken, kalbini kursağına yedirirken görmüştüm olup bitenleri ve uzatamamıştım günahkâr elimi eline... Sızlanışına rağmen uzatamamıştın... Kader'in, Faust'un kaderi, ama Mefisto'n kim?..⁷⁸ Kim reva gördü bunları sana?.. Yolların ayrımdasm yavrucuk!.. Şimdi bana müsaade et de, şu badirede Bahadırın olayım. Mızrabımı senin için vurup, feryadımı ruhuna duyurayım. Bu fırtına ve bu yangında gerektiği an imdadına koşamadığım için de kaldırım taşı gibi şu mücrim (günahkâr) başımı ayaklarının altına koyayım. Ve bütün mücrimler adına senden özür dileyeyim: Bir keyif uğruna varlığına sebebiyet verenleri, etine kemiğine bağlanıp gönlünü unutanları, bir geçici dem için ebediyetine kıyanları, ruhuna hoyratlık aşılayıp sefaletini hazırlayanları affeyle yavrucuk!..

Sonraki yıllarda Gülen'in *Sızıntı* başyazıları kitaplaştırılınca Gülen'in sekiz kitaptan oluşan bu seriye verdiği isim de anlamlıydı: *Çağ ve Nesil*.

İslami değerler ile bilimin verilerinin birbirleriyle çatışmadığını, tam tersine birbirlerini tamamladığını yeni nesillere aktarma-

78. Gülen, "Faust" ve "Mefisto" ile Alman yazar Goethe'nin *Faust* kitabında anlatılan insanın şeytanla mücadelesine vurgu yapıyor. Faust insanı, Mefisto ise şeytanı temsil ediyor.

yı hedef edinen dergiye *Sızıntı* adının seçilmesinin özel bir anlamı vardı. Sızıntı, "katre" kökünden geliyordu. Katre su damlası, gerçeği olduğu gibi yansıtan küçücük cisim demektir. İşte *Sızıntı*, Allah'ın varlığını gösteren gerçeklerin okyanusundan sızan damlalar olacaktı. Bir başka anlatımla, eğer İslam güneşe *Sızıntı* bu güneşin ışınlarım olduğu gibi yansıtma görevini üstlenmişti. Böyle bir durumda *Sızıntı* sadece bir yansıtıcıydı, varlığı bile söz konusu edilmemeliydi. Nasıl ki güneşe dönük su kabarcıkları güneşin ışıklarını yansıtıyorsa ve bu kabarcıkların güneşle ilgisi kesilince yansıma da bitiyorsa, *Sızıntı* da aynen böyleydi. *Sızıntı'nın* yapacağı şey, İslami değerleri bilimsel verilerin desteğiyle sunmaktan ibaretti. Böylece *Sızıntı*, bilim ve felsefeden kaynaklanan inkarcılığa karşı iman ve maneviyatın simgesi olacak, insanlara Allah'ın varlığını duyuracak, onlara Allah'ı sevdirecekti. Gülen, "Bir gün gelecek kütüphanelerinizi *Sızıntı* ansiklopedileri dolduracaktır" diyordu.

"Geliyorum" diyen ihtilal ve karanlıktaki umut ışığı

1979 yılı haziran ayında Gülen'i İzmir'de ikamet ettiği Bozyaka'da ziyaret eden Turgut Özal, ihtilalden bir hafta önce, 5 eylül 1980 cuma günü Gülen'in Bornova'daki son vaazında camideki dinleyiciler arasındaydı.

Türkiye'de tırmanan anarşinin ülkeyi bir ihtilale doğru götürdüğünü fark eden Gülen, 5 eylül günü Bornova'da son vaazına çıktı ve buradaki vaazlarını bitirdi. Bu son vaazın konusu ahlak-tı. Gülen, insan fıtratının negatif tarafları olan kibir ve ucub üzerinde durdu.

Vaazdan sonra Gülen ve Özal camide görüştüler. Özal, "Türkiye'nin durumunu iyi görmüyorum. Türkiye çok kötüye gidiyor" dedi. Gülen ise, Ege Bölgesi'nde filizlendikten sonra bütün Türkiye'ye yayılmakta olan eğitim kurumlarının gelecek kuşakları yeni bir anarşi dalgasından kurtaracağını düşünüyordu. Özal'a, "Türkiye'de şu anda anarşi var, kargaşa var, ama yine de gelişmelerin genel olarak iyi olacağı kanaatindeyim" karşılığını verdi.

Nitekim Gülen, 10 ağustos 1980 tarihinde verdiği Bursa vaazında⁷⁹ şöyle demişti: "Aziz Müslüman, muhteşem şafak çoktan açmıştır. O şafağın horozları çoktan ötmeye başlamıştır. Filizler

79. Gülen İzmir haricinde, 1979 yılında Bursa, Isparta, Edirne, Erzurum, Adapazarı, Salihi, Soma, Menemen'de; 1980'de Uşak, Denizli, Ankara, Afyon, Yozgat, Kayseri, Bursa, İstanbul, Gediz gibi yerlerde vaazlar verdi.

çoktan çıkmıştır. Burcu burcu Hazreti Muhammed kokusu bir baştan bir başa Anadolu'yu, İslam âleminin son karakolunu, Mehmetçik'in canını dişine takıp beklediği karakolu çoktan almıştır. Ben ve emsallerim belki bunu görmeyeceğiz, fakat içinde binlerce insan göklerin nur akar olduğunu görecektir."

Gülen'e göre bu şekilde ayak sesleri duyulan bu yeni nesillere aşılması gereken en önemli şey Peygamber sevgisiydi. O gençlik, Hazreti Muhammed'in işaret ettiği doğrultuda kendini feda edencesine bir hayat sürmeliydi: "İçinizde birlik meydana getirmek için cesetlerinize Hazreti Muhammed'i can yapacaksınız."

Bağnazlığın ortadan kalktığı, kardeşlik ruhunun egemen olduğu, tıpkı cennetteki gibi bütün insanların aynı iklimi paylaştığı bir Türkiye ancak böyle ortaya çıkabilirdi. Ve Gülen, kendisini dinleyenlere ağlayarak şu çağrışı yapmıştı: "Eğer ben o günleri görmezsem bu camilerin kubbeleri altında toplandığınız zaman bu sesimi kulaklarınızda canlandırın."

İhtilalden kısa bir süre önce disk kaymasından yatağa düşen Gülen, 20 gün kadar yattı. Ayağını bile kımıldatamıyordu. İhtilalden az önce enteresan bir şey oldu. Bir ramazan gecesi idi. Gülen ve arkadaşları bir binanın teras katında oturuyorlardı. Gökyüzü pırıl pırıldı. Ay, âdeta Türk bayrağındaki şeklini almıştı. Yıldız gelip ayın önünde tıpkı Türk bayrağındaki gibi durmuştu. Ay ve yıldız ne zaman bu şekle bürünse Türk dünyası için ikbal dönemi başlıyordu. Gökyüzündeki bu manzara, ihtilal karanlığına sürüklenen Türkiye için büyük bir ümit ışığıydı.

Gülen'e göre 12 Eylül, insanın kulak zarını yırtarcasına "geliyorum" diyordu. İhtilalden bir gün önce, 11 eylül 1980 günü Gülen'in iki doçent arkadaşı İzmir'de yanmdaydılar. Bunlar Suat Yıldırım ve İbrahim Erkul'du. Gülen, o gün, 20 günlük rapor aldı. O gün Ankara'dan ziyaretine gelen iki arkadaşı Gülen'e ihtilal olacağını haber verdiler. Gülen, ihtilalin o gece olacağını düşündü, çünkü ihtilalcilerin önceki hareketlerde olduğu gibi cuma akşamını seçmeleri kuvvetle muhtemeldi.

Yedinci bölüm

1980: Gülen'in en zor yılları

12 Eylül 1980 İhtilali'nin üzerinden 25 gün geçmişti. 1980 yılının ekim ayıydı. Gülen, Bursa'da misafirdi. Yanında, kendisi gibi hoca olan İzmir'den arkadaşı Mehmet Ali Şengül vardı. Türkiye sıkıyönetim altındaydı. Askerler ve Bursa polisi Gülen'in kaldığı Nilüfer Mahallesinde bir arama yapıyordu. O akşam Gülen'in kaldığı yerin de kapısı çalındı. İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı, ihtilalin ilk günü Gülen için arama kararı çıkarmıştı, ama Bursa'daki bu baskın özel olarak Gülen için yapılmış değildi.

Ekip komutanı Yüzbaşı Cengiz Basmaz'dı. Askerler arasında iki binbaşı da vardı, ama aramayı yapan jandarma timinin komutanı Yüzbaşı Basmaz'dı. Sıkıyönetim sebebiyle askerin emrinde çalışan Bursa Siyasi Şube polisi Gülen'le birlikte evdekilerin kimlik tespitini yaptı. Evdeki kitaplıkta bulunan dini kitaplar ve ansiklopediler, o günlerde gözaltına alınıp sorgulanmak için yeterli bir sebepti. Ayrıca Bursa Emniyeti Siyasi Şube müdürü Gülen'i tanımıştı. Çünkü Gülen, ihtilal öncesinde Bursa'da konferans ve vaaz vermişti.

Emniyet müdürü, "İlahiyat fakültesinden bilirkişi çağırıp bu kitapların tespitini yapalım" diyordu. Gülen, "Bilirkişi çağırmanıza gerek yok. Ben hocayım, size baştan sona tek tek kitapların ne olduğunu söyleyeyim" deyip kitapları anlatmaya başladı. Kitapların hepsini sayan Gülen, namaz vakti olduğunu hatırlatıp namaz kılması gerektiğini söyleyince müdür, "Kazaya kalsın, sonra kılarısnız" cevabını verdi. Emniyet müdürü, Yüzbaşı Basmaz'a Gülen ve Şengül'ü işaret ederek, "Bunları Emniyet'e götürelim. Haklarındaki kayıtlara bakalım" dedi.

Dışarıda Gülen'i Bursa'ya getiren otomobil de arandı. Yüzbaşı Basmaz, rahatsızlığı olan Gülen'in otomobilin içinde oturmasına

izin verdi. O sırada Basmaz da arabaya bindi. Arabanın ön tarafında Gülen'in o günlerde, *Sızıntı* dergisinin kasım sayısı için yazdığı üç sayfalık "Merhamet" başlıklı yazısı vardı. Gülen'in raflardaki kitapları teker teker saymasından etkilenen yüzbaşı, Gülen'in yazdığı bu yazıyı alıp baştan sona okudu.

"Merhamet varlığın ilk mayasıdır" cümlesiyle başlayan yazıda Gülen, Allah'ın kâinattaki bütün varlıkların arasına yerleştirdiği merhamet kanunlarını çarpıcı örneklerle anlattıktan sonra, sözü Türk toplumunun ihtilal öncesinde nasıl acımasızca düşman kamplara ayrıldığına getiriyordu: "Heyhat! Kendimize merhamet etmediğimiz gibi, neslimizi de, alabildiğine bir umursamazlık ve merhametsizlik hissiyle mahvettik..."

Gülen, "Şu bin bir boğucu olayın ve artık içinde durulmaz hale gelen sosyal atmosferin, gerçek failleri bizleriz" diyordu.

Yazıyı bitiren Yüzbaşı Basmaz, Gülen'e dönerek, "Bu yazıyı bir oturuşta yazmışsınız" dedi. Siyasi Şube müdürünün Gülen ve arkadaşısı için ısrarla "Gözaltına alalım. İzmir'e soralım" teklifine Yüzbaşı Basmaz, "Gerek yok. Başımızda yeterince terör belası var. Görev yaptıkları camiler belliyse hocaları bırakalım gitsinler" dedi. Gülen'in de, arkadaşısı Şengül'ün de görev yaptıkları yerler belliydi. Yüzbaşı Basmaz Gülen'e, "Hocam güle güle gidin" dedi. Böylece Gülen ve arkadaşısı gözaltına alınmadı.

İhtilal gecesi baskını

İhtilalle birlikte toplumun bütün idealist kesimlerinin hapishanelerde yıllarca çile çekeceği bir dönem başlıyordu. Gülen, ihtilalle sayılı günler kala, İzmir'deki bir vaazında, Allah'ın yeryüzüne yerleştirdiği fizik kanunları anlamına gelen "Şeriat-ı Fitriye"⁸⁰ deyimini kullandığı için şeriat propagandası yaptığı iddiasıyla sıkı-yönetimce soruşturmaya tabi tutulmuştu.

İhtilalden önce savcı tarafından soruşturma konusu yapılan ve Gülen hakkında takipsizlik kararı verilen olayın özü şöyleydi: Gülen vaazında, Allah'ın kâinatın işleyişi ve hayatın devamlılığı için koyduğu fizik kurallarının bütünü için kullanılan tabiat kanunlarının İslami literatürdeki karşılığı olan "Şeriat-ı Fitriye" yani "Fitri Kanunlar"dan bahsetmişti. Gülen, Müslümanlar için nasıl ki Kur'an'daki hükümler olan "Şeriat-ı Kelamiye"ye uymak gerekliyse, Allah'ın tabiata yerleştirdiği "Şeriat-ı Fitriye"ye de uymak ge-

80. Hem "din" hem de "şeriat" yoi anlamına geliyor. Şeriat-ı Fitriye için Şeriat-ı Tekviniye, yani Tekvini Kanunlar deyimini de kullanılıyor.

rektiğini anlatmıştı. Çünkü Yüce Yaratıcı, kâinatı Kur'an aracılığıyla açıkladığı bir düzen ve ahenk içinde kurmuştu. Ve kâinat da tıpkı Kur'an gibi okunması ve irdelenmesi gereken bir kitaptı. İnsan bu kitapları okumak ve insanlığa yükselmek için, yani Yaratıcı'nın dünyayı ve insanı yaratmaktaki amacını kavramak için bu dünyaya gönderilmişti.

Gülen'e göre toplum olarak geri kalmamızın sebebi bu gerçeklerden habersiz oluşumuzdu. Takva sahibi olmak, sanıldığı gibi sadece maneviyatı güçlü bir hayat yaşamak değildi. Çalışkan bireylerden oluşan bir toplum olarak ileri ülkelerden biri haline gelme çabası içinde olmak da takvanın bir gereğiydi. Türkiye'nin ekonomik kalkınması ve Türk insanının eğitim seviyesinin yükseltilmesi için yapılan her faaliyet ibadetti ve takvanın bir parçasıydı. "Vatan ve millet için neler yapabilirim?" deyip bunların yollarını araştırmak şehitlikten bile daha önemliydi. Dünyadaki ekonomik hayatı hep başka milletler belirliyorsaydı, Müslümanlar bu durumun değişmesi için hiçbir gayret göstermiyorsa sürekli günah işliyorlar demektir. Millet olarak beş asırdan beri cezasını korkunç bir şekilde çektiğimiz şey, işte takvanın bu boyutundan habersiz oluşumuzdu. Yani fiziğin, kimyanın, tıbbın, astrofiziğin, matematiğin kanunlarını hayata geçiremeyişimizdi. Bunları hayata geçireceğimize, suçu Müslümanlık'ta görüp bir de kutsal değerlerimizi bir kenara atmakla işe başlamıştık.

Ama Gülen'in bu anlatımı, "şeriat istiyor" biçiminde ihbar konusu yapılmıştı. İzmir'deki bir yerel gazete de bu olayı, "Fethullah Hoca, üniversite hocalarının da bulunduğu camide şeriat propagandası yaptı" diye haber yapınca durum savcılığı intikal etmişti ve savcılık takipsizlik kararı vermişti.

Ama bu olay takipsizlik kararıyla sonuçlanmış olsa bile bazı ihtilalcilerin gözünde Gülen, ilk gözaltına alınması gereken kişilerden biriydi.

Normalde İzmir'deki Güney Deniz Saha Komutanı Koramiral Fahrettin İçmez, Gülen'i tanıyordu. Gülen ile Koramiral'i dönemin Buca Belediye Başkanı Işıl Saygın tanıştırmıştı. Ancak ihtilalden kısa bir süre önce Koramiral İçmez, Deniz Kuvvetleri kurmay başkanı olarak Ankara'ya tayin edilmişti.

İhtilal olduğu sırada Bornova'daki tugayın komutanı Tuğgeneral Hayri Terzioğlu'ydu. İhtilalden sonra tümgeneral olan Terzioğlu, Gülen karşıtı görüşleriyle tanınan bir gazeteciyle aynı binada oturuyordu ve Gülen hakkında olumsuz izlenimlere sahipti.

İhtilal gecesi Terzioğlu, Gülen'in kaldığı yere baskın yaptırdı, ancak Gülen'i bulamadı. O geceyarısı evde Gülen'in bütün kitaplarını raflardan indirip baktıklarında Türkiye Bilimsel Araştırmalar ve Teknik Kurumu TÜBİTAK'ın çıkardığı *Bilim ve Teknik* dergisinin sayılarıyla da karşılaştılar. Bu dergiler baskın ekibindeki bir görevlinin kafasındaki Fethullah Gülen imajıyla örtüşmüyordu. Ağzından kendiliğinden şu cümle döküldü: "Oh be ne hocaymış!"

Gülen o gece bulunamayınca, İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı, hakkında arama emri çıkardı. Gülen'in ismi duvar ilanlarıyla bütün Türkiye'de aranan kişilerin arasına konuldu. Başta otobüs terminalleri olmak üzere, günlük hayatın yoğun olduğu mekânlara asılan ve üzerinde yirmi-otuz kişilik terörist grupların resimlerinin bulunduğu duvar afişlerinde Gülen'in de resmi vardı.

Kurt ile kuzu hikâyesi

Gülen ihtilalin ilk günlerinde hemen teslim olmak istemedi. Çünkü ihtilalin doğrultusu önemliydi. İhtilalciler darbeyi sola indirecekmiş gibi gösterip, asıl darbeyi sağa indirebilirdi. Gülen bazı yakın arkadaşlarına, "İhtilalciler Mehter Marşı'yla bile gelseler, ne olduklarından tam emin olamayız" diyordu.

Gülen'i ihtilalin ilk günlerinde teslim olmaktan alıkoyan bir diğer sebep, kendisine yönelik somut bir suçlama olmayışydı. Somut bir suçunuz yoksa genel siyasi yaklaşımla ne zaman cezaevinden çıkacağınızın bir garantisi yoktu. Adil bir yargılamaya imkân bulunmadığı o şartlarda Gülen'in teslim olması demek, birkaç yıl cezaevinde kalması sonucunu doğurabilirdi. Üstelik 12 Eylül'ün olağanüstü şartlarında mahkemelerin sağlıklı işleyeceğinin bir garantisi yoktu.

Nitekim Alparslan Türkeş gibi güçlü bir siyasi lider bile teslim olduktan sonra beş yıl cezaevinden çıkamayacaktı. Üstelik 1971'deki Gülen davasının da savcısı olan Askeri Savcı Albay Nurettin Soyer'in "devleti ele geçirmek'le suçladığı Türkeş ve arkadaşları, yıllar süren MHP ve ülkücü kuruluşlar davasında en sonunda beraat edeceklerdi.

Türkiye'de ihtilal demek, Gülen gibi toplumda öne çıkmış insanlar için ya aranmak ya da cezaevine konulmak demektir. 12 Mart 1971 Muhtırası'nda öyle olmuştu. Nitekim Gülen, 12 Eylül sabahı, Kenan Evren'in radyo konuşmasını dinlediğinde sol fraksiyonların yaptıkları bütün faaliyetler ile Milli Selamet Partisi'nin

ihtilalden bir hafta önce organize ettiği Konya Mitingi'nin aynı düzeyde ele alındığını gördü.

Oysa 12 Eylül öncesi yaşanan olaylarda dindar insanların, terörü yöntem olarak kullanan sol fraksiyonlarla kıyaslandıklarında hiçbir kabahatleri yoktu. Gülen, bunu kurt ve kuzu hikayesiyle şöyle anlatıyordu: "Kurt, kuzuya 'Suyu bulandırdım' demiş. Kuzu, 'Ne zaman?' diye sormuş. Kurt 'Altı ay önce' demiş. Kuzu, 'Ama ben üç ay önce doğdum' deyince Kurt şu karşılığı vermiş: 'Olsun hepsi aynı sene içinde değil mi?'"

Gülen, tıpkı 12 Mart Muhtırası öncesinde olduğu gibi, 12 Eylül sonrasında da, sıfırtoplumda "denge" olması açısından sağ ve solun çeşitli gruplarıyla birlikte bir miktar dindar insanın da cezaevine konulacağını öngörüyordu. Zaten, 12 Eylül öncesinde, dindar insanların da hedef olacaklarına dair bazı emareler ortaya çıkmıştı. Örneğin o dönemde sayıları 170 civarında olan imam hatip liseleri gündeme getirilerek, "Bu kadar imam hatipli mezun oluyor. Bunların çoğu ilahiyat fakültesine değil, hukuk ve siyasal bilgiler fakültesine gidiyor" sesleri yükselmeye başlamıştı. Hatta bir sıkıyönetim görevlisi Gülen'e, "Siz komünistlerden daha kötü ve zararlısınız" demişti.

Sitem dolu "Sızıntı" başyazısı: "Neredesin?"

İhtilalin ilk günlerinde İzmir'den ayrılan Gülen önce İsparta'ya geçti. Ne yapacağına orada karar verdi. Bu arada arkadaşı Kemal Erimez, İstanbul'a giderek Gülen'in kalacağı bir yer hazırladı.

Gülen, *Sızıntı* dergisinin ekim 1980 sayısı için yazdığı "Son Karakol" başyazısını, İsparta'da kaldığı günlerde kesekâğıtlarla ve kullanılmış kâğıtların arkalarına yazdı. Kaldığı evde ışıkları yakmıyordu. Aydınlatmayı el feneri ya da mumla yapıyordu. İsparta küçük bir yerdi. Gülen, İstanbul'a geçmeyi tercih etti. İstanbul'da kaldığı evi, Kemal Erimez ayarladı. Tanınmış bir işadamına ait bir evdi. İlk gece orada kaldılar, ertesi gün aynı işadamının Boğazın üzerindeki bir başka evine geçtiler. Gülen, İstanbul'daki bu ikinci gecesini kanepenin üzerinde oturarak geçirdi, hiç uyumadı. Hatta o gece, yaşadığı yoğun iç sıkıntıdan dolayı teslim olmayı bile düşündü. Ertesi gün bu sefer sahilde sabaha kadar yürüyüş yaptı. Üç gün bu evde kaldılar. Sonra İzmir'e gitmeye karar verdiler.

İşte İstanbul'dan İzmir'e giderken, geceyi Bursa'da geçirmeye karar verince Yüzbaşı Cengiz Basmazın ekibiyle karşılaştılar. Yüzbaşı Basmazın serbest bırakması üzerine İzmir'e gelen, bir-

kaç gün İzmir'de kalan Gülen, Ankara'ya geçti. Ankara'da kalacağı yeri ayarlayan kişi yine Kemal Erimez'di.

İhtilalin o ilk günlerinde Gülen'i daha ziyade İzmir Sıkıyönetimi arıyordu. Gülen tayinini İzmir dışına yapmakla bu problemin hallolabileceğini düşünüyordu.

Ankara'da dönemin Diyanet İşleri Başkam Tayyar Altıkulaç'la görüşerek tayinini Çanakkale'ye yaptırdı. Böylece ihtilalden 1,5 ay sonra 25 kasım 1980'de Çanakkale merkez vaizliğine atandı, ama hakkındaki bu arama kararı sebebiyle göreve başlayamadı. Gülen, birkaç defa rapor alıp Çanakkale'de göreve başlamadı.

İhtilal, toplumu sarsmıştı. Yer yer yüreklerin korkuyla dolması doğaldı. Yalnızlık ve bazı dostlarının onu aylarca arayamaması Gülen'i yaralamıştı. 1981 başlarında İsparta'da kendisiyle görüşmeye gelen birkaç arkadaşıyla görüşen Gülen, o günlerde *Sızın-tı* dergisinin mart 1981 sayısı için yazdığı "Neredesin?" başlıklı başyazıyı onlara okudu.

Gülen bu yalnızlığını yazıya dökerken bile, "Neredesin?" seslenişini kendi geçici yalnızlığı yerine ülkenin içinde bulunduğu karanlık günlere son vereceklerini umduğu gelecek kuşaklara bir seslenişe çevirdi:

Bizler bu uçsuz bucaksız beyabanda, gördüğümüz her kervana, Yusuf'un gömleğini sorar gibi seni sorduk ve sonra da güzel bir sabır çekerek yeni doğuşlar beklemeye koyulduk. Sessizliğin ve kimsesizliğin içimizi yalnızlıkla doldurduğu, bu insiz, cinsiz âlemde, kaç defa sinekleri kartal; elsiz, ayaksız kötürümleri İskender diye alkışladık. Arkasından koşup durmadığımız kabile kalmadı. Ama sen, hiçbirinde yoktun. Karşılaştığımız minarekâmetliler, parmak kadar düşünceye, bir mum tutuşturacak kadar iradeye sahip değillerdi. Ruh dünyaları karbonlaşmış, fikirleri harabati (özensiz), bakışları miyop ve beyanları alabildiğine dekolte idi. Onlarda, kahramanımızın çarpıcı nazarları, kahramanımızın ıstırap ve acıları, kahramanımızın coşkunkluk ve tebessümleri göze çarpmıyordu.. Zaman bizim için hep muharrem, zemin Kerbela oldu. Sinemiz, Hüseyin'in âhu efgânıyla inliyor. Gözlerimiz kararan ufuklarda, hilâl arar gibi yolunu gözlerken, her yüzde seni arıyor, her çılgılıkta senin muştunu duymak istiyoruz. Sana hasret, sana susuz ve sana tutkunuz (...) Sen nesin! Sofî misin? Derviş misin? Yoksa yerde gezen bir melek misin? Ve ey Şirpençe! Neredesin?... Nazarlarımız'ilk geldiğin yolda takılıp kaldı. Ve, pılar yılı, bir daha geleceğinin ümidini, içimizde besleyip durduk. Ve hayallerinle avunduk. Bu ümit, bu azimle sonsuzlara kadar, her şafakta seni arayacak ve her

kervandan seni soracağız. İnan, ne bizim yalnızlık ve inkisarımız, ne de düşmanlarımızın habire kudurup durması, senin yolunun delileri olmadan bizi vazgeçiremeyecektir! Bu uğurda, belki bin defa aldancak, bin defa ateşböceklerine koşmalar dizecek, yüz bin defa zangoçlara yahşi çekecek ve vaftiz suyunu âb-ı hayat diye içeceğiz, ama bir Mevlânâ anlayışı içinde, senin yolundaki yalanlara dahi gönlümüzü çıkarıp armağan etmeden geri kalmayacağız. Ey tatlı rüyaların sevimli kahramanı! Riyanın, şöretin, mansıbın (makamın) aydın ümitlerimize zift sürmek istediği şu kara günlerde, ağzının diriltici iksirine muhtaç gönülleri daha fazla bekletme!..

Gülen'e göre Türkiye'nin sorunu, gençlerin "inançsızlık" boşluğuna düşmüş olmasıydı. Nitekim ihtilalden birkaç ay önce 25 Mayıs 1980 günü Denizli'de verdiği vaazda şunları söylemişti:

"Kendi evlatlarınızın okuduğu okullarda siz var mısınız? Okullarınızda okuyan talebelerinizin kafasında sizin dünyanız, bu milletin dünyası, bu milletin mazisi ve geçmişi, Fatih'ler, Yavuz'lar, Kanuniler var mı? Senin neslinin kalbinde cami aşkı ve neşesi var mı?.. Değilse şayet, öyle korkunç bir vebal altındasınız ki yeminle söylüyorum, hayatınızın sonuna kadar Kabe'nin etrafında dönüp dursanız sorumluluktan kurtulamazsınız."

Evet, 12 Eylül'de komünizmin durdurulmuş olması, korkunç bir anarşiye dur denilmiş olması önemliydi; ancak Gülen'e göre bu nihai çare değildi. Gülen, *Sızıntı* dergisinin 12 Eylül İhtilali'nden yirmi gün sonra yayımlanan ekim sayısında "Son Karakol" başlığıyla kaleme aldığı başyazıda şöyle diyordu: "Milli büneyi yıllardır kemiren kanserleri bertaraf edecek şey, daha köklü ve gönülden bir harekettir."

İhtilalin ilk günlerinde İsparta'da kaldığı evde bulabildiği kesekâğıtlarına gece mum ışığında yazdığı bu yazıdaki "Son Karakol" Anadolu'ydu. Çünkü Türk milleti, 9-10 asırdır Müslümanlığın karakolculuğunu yapmış ve İslam'ı çok iyi temsil etmişti.

Türkiye'nin 12 Eylül 1980 İhtilali'ne sürüklenmesinin felsefi bir değerlendirmesini yapan Gülen'e göre, tatmin edilememiş ve hatta terk edilmiş bir gençliğin çeşitli kamplara ayrılması ve birbirini kıran kırana öldürmesi gayet normaldi. Gülen, Türk gençliğini "soysuzlaştırma" ve ona "canavarlık aşılama" girişimleri karşısında millet olarak sessiz kalındığını hatırlattı. Gülen'e göre oynanan oyunun gerçek yüzünü ve vahşetini ilk sezen, "Son Karakol"un kahraman bekçileri olarak askerler oldu. Demokratik sistemi tahrip pahasına da olsa, emir komuta zinciri içinde bir ihti-

lalle duruma el koyarak komünist bir ihtilale "dur" demişlerdi.

Gülen'in 12 Eylül öncesindeki en büyük endişesi, Türkiye'nin komünist bir ihtilale maruz kalmasıydı. Gülen, ihtilalci sol grupların sivillere askeri elbise giydirmek suretiyle onlara askeri eğitim yaptırıp kendi aralarında birlikler, tümenler kurma projelerini duymuştu. Onu en çok rahatsız eden sloganlardan biri şuydu: "Komünizme selam dur, Türk askerini arkadan vur!" Gülen, o dönemde bazı sol örgüt mensuplarının büyük bir inançla devrim peşinde koşmalarını anlatırken, "Onların bu samimiyeti beni korkutuyor, sonuç bile alabilirler" diyordu.

Gülen, "Eğer Silahlı Kuvvetler bu terör hareketini durdurmakta başarılı olmasaydı ne olacaktı?" sorusunun cevabını şöyle veriyor: "Eğer Silahlı Kuvvetler halletmeseydi, durum kendiliğinden milletin silaha karşı silah kullanması noktasına gelecekti." Çünkü Türk halkı böyle komünist bir ihtilale karşı direnirse, o takdirde ortada "Müslüman Türkiye" diye bir şey kalmayacaktı. Gülen, 12 Eylül İhtilali'nden önce yakın arkadaşlarıyla yaptığı değerlendirmede, bu ihtimalden söz ediyordu.

Gülen'e göre bu sol fraksiyonların hangisi ihtilalle Türkiye'de iktidarı ele geçirirse geçirsın, ilk yapacakları iş Türk Silahlı Kuvvetleri'nin üst düzey paşalarını öldürmek olacaktı. Zaten o günlerin sloganlarından biri "faşist generaller"di.

Nitekim, Kenan Evrenle birlikte 12 Eylül 1980 İhtilali'ni yapan beş komutandan biri olan dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya şöyle diyordu:

İhtilalden sonra memleketin durumunu daha iyi anladık. Komünistler, 1981 yılı nisan ayıran ilk cuma gününde ihtilal yapacaklarmış. Bütün teçhizatlarını hazırlamışlar. Birçok subay elbisesi almışlar. O gün insanlar cuma namazı kılmak için camilere girdiklerinde birçok camiye bombalayacaklarmış. Devlet adamlarından yüz kişiyi tespit etmişler. Adreslerine ve telefon numaralarına varıncaya kadar her şeylerini öğrenmişler. İhtilal günü hepsine suikast düzenleyip öldüreceklermiş. Kimin kimi nerede, nasıl vuracağı ince ince hesaplanmış. Mesele bu kadar tehlikeliymiş. Bunların hepsini ihtilalden soma ele geçirdik.⁸¹

Aydınların Turancı, faşist, gerici çelişkisi

12 Eylül'ün Türkiye'ye faturası ağırdı. İhtilalden sonra gözaltına alman insan sayısı 650 000'di. Mahkemelerde açılan 210 000

81. *Hayatım, Hatıralarım*, Mehmet Kirkinci, s. 277.

davada 230 000 kişi yargılandı. Bunlardan 7 000'i idam talebiyle yargılandı ve mahkemeler 517 idam cezası verdi. Bu cezaların 49'u infaz edildi. Sıkıyönetim kanunları çerçevesinde 3 000 öğretmen, 120 üniversite öğretim üyesi ve 47 hâkim görevlerinden uzaklaştırıldı.

Binlerce gencin hayatını kaybettiği 12 Eylül öncesinde toplumdaki kamplaşmaların hangi boyutlara ulaştığının çok çarpıcı bir örneği Emniyet teşkilatında ortaya çıkmıştı. 45 000 kişilik polis teşkilatının 25 000'i Polderli, 15 000'i Polbirliydi. Polis Birliği (Polbir) sağcıların, Polis Derneği (Polder) solcu polislerin derneğiydi. Geri kalan 5 000 polis etkisizdi. 1979 yılı yazında Beyazıt Meydanı'nda Polbirli ve Polderli polisler yumruklaşıyordu. Çünkü Polderliler ülkücülerin kontrolündeki meydana kendi afişlerini asmak istemişlerdi.

Gülen'e göre, "Hele bir yıkılım sonra oturur ne yapacağımızı düşünürüz" mantığı Türkiye'nin anarşiye sürüklenmesinin temel sebeplerinden biriydi. Sağdan ve soldan binlerce gencin ölümüne yol açan şey buydu. Osmanlı'da da böyle olmamış mıydı? "Hele bir padişahı tahttan indirelim, yerine yenisini buluruz" anlayışı koskoca Osmanlı'yı yıkmamış mıydı?

Gerikalmış ülkelerin psikolojisi olan bu mantık yüzünden Türkiye'de kimse kimseye tahammül edemiyordu.

İhtilalden bir yıl önce, 1979'da Profesör İbrahim Canan'ın yazdığı *Sulh Çizgisi* isimli kitaba bir önsöz yazan Gülen, Türk toplumunda bir "değerler anarşisi" bulunduğunu, dini dışlayan bir hayat felsefesiyle Türkiye'nin, "bin bir curcunanın sürdüğü perişan bir vatan" haline geldiğini vurguladı. Sosyoloji ve antropoloji uzmanları "Tarihin hiçbir devrinde, yeryüzünün hiçbir noktasında şimdiye kadar dinsiz bir topluma rastlanmamıştır" gerçeğini tespit etmişken, Türkiye'de bazı aydınlar hâlâ vatan denince "Turançılık", millet denince "faşistlik", din denince "gericilik ve irtica" düşüncesine kapılıyordu. Bu, Türk aydınının büyük çelişkiydi. Çünkü Türk aydını 200 yıldır bir yandan Yahya Kemal'in "Mehlika Sultan'a Âşık Yedi Genç" şiirindeki sevdalılar gibi Batı'nın peşinden koşarken, diğer yandan bütün güçleriyle aynı Batı'ya "emperyalist" ve "kapitalist" diyerek "on ikisinden" kurşun yağdırmaya başlamıştı. "Mehlika Sultan'a Âşık Yedi Genç" şiirinde anlatılan şey, Tanzimat'tan itibaren kendi değerlerinden kopan bu neslin hikayesiydi. Bu yüzden Türk toplumu, manevi açıdan oldukça fakir, fikir yapısıyla olabildiğine sığ, lider ve aydınları itibarıyla sahipsiz ve acınacak haldeydi.

Gülen 12 Eylül öncesinde Lüleburgaz'dan geçerken aşırı solun bir gösterisini gördüğünde, âdeta donakaldığını belirtiyor. Bütün bu sebeplerle, demokratik sistemi tahrip etmek gibi bir dezavantajına rağmen, 12 Eylül'ün Türk toplumunu silkelediğini vurguluyor. Çünkü 12 Eylül Türkiye'nin tamamen komünist blokun bir uydusu haline gelmesi oyununu bozdu. Öte yandan imam hatip okullarının yaygınlaşması ve okullara mecburi din dersleri⁸² konulmasıyla Türk gençliği, içine sürüklenmiş olduğu inanç boşluğundan bir ölçüde de olsa kurtulmuş oldu. Gülen, din derslerinin Anayasa'ya konulmasına öylesine önem veriyordu ki, "İhtilalci-ler, Cumhuriyet hükümetlerinin yapamadığı bir işi yaptı" diyordu. Bu, tarihi bir yanlışlığı düzeltme çabasıydı ve bir insanı tek başına cennete götürecek kadar önemli bir olaydı. Çünkü Türk gençliği ilk defa bu şekilde din ve ahlak konusunda okulda bilgilendirme şansı elde ediyordu. Gerçi dersler tatmin edici değildi, ama okullarda din dersi yokluğu gibi bir mahrumiyet artık yoktu.

Özal MGK'da Gülen'i savunuyor

Sıkıyönetimin, Çanakkale'deki görevine başlamayan Gülen'e sağlık raporu veren doktorları sorgulaması ve bazı doktorların Gülen'in yerini söylemeleri için işkenceye maruz kalması, Gülen için yeni bir sıkıntı yarattı. Bütün bu gelişmelerden sonra Gülen, 20 mart 1981 günü devlet memurluğundan istifa etti.

İhtilalle ülkenin yönetimini eline alan Milli Güvenlik Konseyi'nin lideri Kenan Evrenin bacanağı Yakup Hacıhabiboğlu, Gülen'i tanıyordu. İzmir'de vaazlarını dinlemişti. İhtilalin hemen ardından Kenan Evren'e Gülen'den bahsetmiş, Evren'e Gülen'in vaaz kasetlerini götürmüştü. Ancak Evren, Gülen hakkında bacanağına olumlu veya olumsuz herhangi bir tepki vermemişti.

Konsey'in Genel Sekreteri Orgeneral Haydar Saltık'ın yardım-

82. Din derslerinin mecburi hale getirilmesi konusu Kenan Evren başkanlığındaki Milli Güvenlik Konseyi'nde konuşulurken Evren, "Anneler, babalar bize başvurdu. 'Çocuklarımız bir tek dua bilmiyor, ölse arkamızdan dua etmesini bilmiyorlar, din cahililer' dediler. Okullara mecburi din dersi koymamız gerekiyor" diyordu. Sadece bir komutanın itiraz ettiği mecburi din dersi böylece Anayasa'ya girdi. 12 Eylül'den önce din dersleri seçmeliydi, tise son sınıfa gelince bir sınıfta din dersini seçen öğrenci sayısı iki veya üç oluyor, bazen bir öğrenci kalıyordu. O yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı, lisedeki öğrencilerin ibadetlerini rahatlıkla yapabilmeleri için okul müdürlerine bir genelge gönderdi. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Nahit Menteşe, 13 aralık 1977 tarihini taşıyan bu genelgeyi anlatırken, "O dönemde öğrenciler âdeta birbirlerini yiyordu. Bunun önüne geçmek istedik. Gençlerin kafasına Allah korkusunu koyalım dedik" sözlerini kullanıyor. 2 haziran 2007 tarihli *Zaman* gazetesinin haberi.

alarmdan Tuğgeneral Hasan Sağlam da Gülen hakkında bilgi sahibiydi. Tuğgeneral Sağlam, İzmir'deki komutan Hayri Terzioğlu'nu arayarak Gülen'in neden arandığını sordu. Terzioğlu'nun anlatımları Tuğgeneral Sağlam için tatmin edici değildi, ancak Sağlam'm konumu Gülen üzerindeki bu tazyiki bitirmeye yeterince elverişli değildi.

12 Eylül İhtilali'nden bir süre sonra, 1981'de Gülen'in arkadaşlarından Kemal Erimez, dönemin Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'la Ankara'da evinde görüştü. Bazı sıkıyönetim görevlilerinin Gülen üzerinde aşırı düzeyde tazyikleri vardı. Erimez, Gülen'i yakından tanıyan Özal'm komutanlara Gülen için kefil olmasını ve bu tazyiklerin sona ermesini istedi. Özal, "Ben askerlerle görüşürüm" dedi. Özal'a göre de bazı ihtilalciler Gülen'i yeterince tanımadıklarından, onu da rejim düşmanı sağcı unsurlar arasında görüyorlardı. O süreçte yakından tanıdığı bazı komutanları Gülen hakkındaki bu algılarında yumuşatmaya çalışan Özal, 1983'te başbakan olunca bir Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e Gülen için şöyle diyecekti: "Ben kendisini çoktandır tanırım. Hakkında söylenen şeylerin hiçbirisi varid değildir."⁸³

1982'de İstanbul'da kış mevsimi çok şiddetli geçiyordu. Gülen bir ara İstanbul'da kaldığı evde yalnızdı. Evde kalorifer sistemi arızalanmıştı. Kalorifer dairesine inip, gece geç saatlere kadar arızayı gidermek için çalıştı. O gece soğuk, yorgunluk ve açlık onu hasta etti. Günlerce hasta yattı. Gülen sonraki günlerde, "Zannediyorum şeker hastalığım o gece kapıldığım hastalıkla ortaya çıktı" diyecekti. Gülen, tek başına kaldığı o günlerde, hastalıktan yatakta yatmadığı günler evden yalnız çıkıp saatlerce dışarıda yürüyüş yapıyordu. Geceleri yaptığı bu yürüyüşler, sıkıntılara karşı biraz rahatlamak için yapabileceği tek şeydi.

Gülen Ankara'ya gelince matbaa ve gazete sahibi arkadaşı Alaattin Kaya'nın babası İbrahim Kaya'mn evinde kaldı. Bunun üzerine İbrahim Kaya gözaltına alınıp sorgulandı. Kaya, "O benim çok eski arkadaşım. Evime gelip kalmasından daha doğal ne olabilir?" dedi. Gülen, İbrahim Kaya'nın bu şekilde rahatsız edildiğini öğrenince bir daha evine gitmedi. O günlerde yine İzmir'den İstanbul'a bir gelişinde İstanbul girişinde arama vardı. Aramayı yapan ekibin başındaki subay Erzurumluydu. Gülenin kimliği elin-

83. 2007 yılı kasım ayında Profesör Mehmet Pakdemirli'yle yapılan görüşmenin notlarından.

deydi. Ona rağmen Gülen'e, "Hocam siz nerelisiniz?" sorusunu yöneltti. Gülen, "Erzurumluyum" deyince subay, "Ben de Erzurumluyum" dedi ve "Buyurun gidin" deyip onlara yol verdi.

1982 yılı, Gülen'in 1971 yılı nisan ayında hayalini kurduğu okulların açılması fırsatının doğduğu yıl oldu. Devlet Başkanı Kenan Evren başkanlığındaki Milli Güvenlik Konseyi, özel derslane sahiplerine çağrı yaparak, "Dershanelere ne gerek var, eğitim işi yapmak istiyorsanız okul açın" diyordu. Evren, tıpkı Anadolu liseleri gibi İngilizce eğitim verecek özel okullar istiyordu.

Gülen, Türkiye sathına yayılmış olan ve bazıları derslane olarak da faaliyet gösteren öğrenci yurtlarının koleje dönüşmesi için bu tesisleri yönetenleri teşvik etti. O günün şartlarında bu hiç de kolay değildi. Zaten kıt imkânlarla sahip bu yurtlar nasıl koleje dönüşecekti? En önemlisi öğretmen ihtiyaçları nasıl karşılanacaktı? Gülen'in bu çağrısı, İzmir'deki ilk günlerinden itibaren yanında olan bir avuç esnaf ve yöneticilik yaptığı İzmir'deki yurttan yetişen öğretmenlerde yankısını buldu. Yine de kolej projesinin benimsenmesi o kadar kolay olmadı. Gülen, 1999 yılı ocak ayındaki bir röportajında, "Özel okullar açıldı. Zor kabul edildi. Vaazlarda gözyaşı dökten arkadaşlarımın bu konuda geçirdiği tereddütlerden dolayı gönül koyduğum oldu. Hafif küser gibi oldum" diyor.

Çünkü yurtlara ve kolejlere kadar Türk insanı için hayır yapmak demek, daha çok cami ve imam hatip okulu binası yapmak demektir. Gülen ise şöyle diyordu: "Cami yapmak da güzeldir, ama yurt ve okul açarsanız daha iyi olur. Her yerde namaz kılınır, ama her yerde eğitim verilemez."⁸⁴

Gülen, bu mesajlarının yeterince karşılık bulmadığının verdiği sıkıntıyla, İzmir'den ayrılmayı bile düşündüğü bir gün, arkadaşlarına şunları söyledi: "Ben bugüne kadar kendim için hiç kimse-den bir şey talep etmedim. 'Vatan evladına sahip çıkın' diyeceksen! de, bunu söyleyecek bir yüz bulursam söylerim."

Yurtların okula dönüşmesinin bir faydası daha olacaktı. Çünkü ihtilal şartlarında bazı sıkıyönetim görevlileri yurtların üzerinde alabildiğine baskı uyguluyordu. Olağan hukuk kuralları geçerli olmadığından yurtlar kapatıldığı takdirde yapılacak hiçbir şey olmayacaktı.

84. 1967'de yazdığı *Minyeli Abdullah* romanıyla adını duyuran *Zaman* gazetesi yazarı Hekimoğlu İsmail, Karadeniz sahil yolu üzerinde gördüğü gereğinden fazla camii örnek vererek; Gülen'in "Okul ve yurt daha büyük ihtiyaç" düşüncesine destek veriyordu. *Cumhuriyet* gazetesi başyazarı Nadir Nadi ise, 1 ağustos 1970 tarihli yazısında, "Göstergelik demokrasiye geceli yurdumuzda fabrika bacasından kat kat fazla minare yükselmiştir" diyordu. Nadi, cami fazlalığını bir "irtica" işareti olarak ele alıyordu.

Ama yine de bir öğrenci yurdunun okula dönüşmesi demek böyle bir tesisin ihtiyaçlarını karşılayan esnaf için devasa yeni bir mali külfet, yöneticiler ve öğretmenler için sonu gelmez yeni fedakârlıklar yapılması demekti. Gülen ümitliydi. İzmir'de ziyaret ettiği yurta, koridorda bir köşede battaniyesine sarılıp kıvrılmış vaziyette yatan kişinin bir öğretmen olduğunu öğrenince gözyaşlarını tutamıyarak, "Bu fedakârlık, bu kurumları bir yerlere götürür" demişti.

Annesinin evine geç kalınca

İlk olarak 1982'de İzmir'deki Bozyaka Öğrenci Yurdu, Yamanlar Koleji'ne dönüştü ve 28 öğrenciyle 10 kasını 1982 günü eğitime başladı. Aynı yıl İstanbul'daki Fatih Koleji ve Bursa'daki Nilüfer Koleji açıldı. Ertesi yıl bunları Ankara'daki Samanyolu Koleji izledi. Ankara'daki bu okulun arsasını veren kişi, eski bakanlardan Abetülkerim Doğru'ydu.

İhtilal şartlarında aranmak Gülen'e sıkıntı veriyordu. Özellikle 1982'ye kadar geçen iki yıl içinde tam bir tecritteydi. Hiçbir arkadaşını doğru dürüst kendisine ulaşamıyordu. Bazı geceler yatacak yer bile bulamıyordu. Yıllar sonra, 19 Mayıs 2000 günü ABD'deki bir sohbetinde, "1982 yılında çok sıkıntı çektim ve herhalde öleceğim diye düşündüm" diyecekti. Çünkü kendi deyimiyle o günlerde tıpkı hayatı acılarla ve yıllar süren bir kovalamacayla geçen Victor Hugo'nun *Sefiller* romanındaki "Jean Valjean" gibi aranılıyordu. Şeker hastalığı da o yıl, İstanbul'da tek başına kaldığı evde aşırı soğuktan hastalanmasının ardından başladı. Kendisini *Sefiller* romanındaki Jean Valjean'la özdeşleştirmesi boşuna değildi:

"1980 sonrası bir tecrit dönemidir. Beş, altı senesi çok şiddetli olmuştur. Bazen bir yerde bir saat kalma imkânını bile elde edemedim. Hep dolaştım durdum."⁸⁵

Gülen, 10 Haziran 2008 günü ABD'de yaptığımız görüşmede ise şöyle diyordu:

"Emin bir şekilde içinde oturup dua edecek bir ev bile bulamıyorduk."

12 Şubat 1983 günü Gülen'in annesinin İzmir'deki evine baskın yapıldı. Normalde Gülen o saatte annesinin evinde olacaktı. Ama giydiği yün çorabının delik olduğunu fark edince, yarım saat kadar çorabını dikmişti. Böylece baskından on dakika sonra evin önüne

85. Gülen, aynı sohbetinde, "Daha sonra 55 yaşında (1993 yılında) ölümümü beklemeye durdum. Ama bu beklentim ölümler olarak değil de vazeleri bırakma şeklinde tecelli etti" diyor.

ulaştı. Baskını anlayınca, içeri girmeyip geri döndü. Baskını yapan görevliler annesine, "Allah aşkına söyle oğlun nerede?" dediler. Ancak, annesi de o an onun nerede olduğunu bilmiyordu. Üstelik annesi Refia Hanım, Gülen'in birkaç yıldır yaşadığı bu sıkıntılar sebebiyle hayli zayıflamıştı. O günlerde Gülen'in arkadaşı Muammer Türloyılmaz, eşiyle birlikte Refia Gülen'i ziyarete gittiğinde Türkyılmaz'ın eşi, "Çok zayıflamışsınız" deyince Refia Gülen şu cevabı verdi: "Bunlar senin evladının basma gelseydi, sen de öyle olurdun."

Gülen bulunamayınca, iki kardeşi 2 mart 1983 günü gözaltına alındı. Kardeşleri Salih ve Mesih Gülen'le birlikte İzmir'de gözaltına alman kişi sayısı 20'yi aştı. Bu insanlarla birlikte 45 kitap ve 439 vaaz kasetine de el konuldu. Gülen'in kardeşleri bir süre tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakıldılar.

1983 yazında Gülen'in İstanbul Altunizade kaldığı yer de basıldı. Gülen, duvar arasında dizleri karnına dayalı vaziyette tam dört saat oturdu. Ekip bir ihbar üzerine İzmir'den gelmişti. Üç gün Gülen'in kaldığı mekânın karşısındaki hastanenin balkonundan gözetleme yapmışlardı. Gülen oradaydı, ama baskın yaptıklarında bir türlü bulamadılar. Baskın ekibinden biri, "Ya buradan göğec çıktı, ya da yerin altına girdi" diyordu. Gülen, iki duvar arasında geçirdiği o dört saatin vücudunda yol açtığı ağrıları uzun süre atamadı. Bu ekip İzmir'den gelmişti, ama İzmir Valisi Vecdi Gönül'ün haberi yoktu. İzmir'deki sıkıyönetim görevlileri, 1983'te hâlâ ihtilalin kurallarını uyguluyordu.

Gülen bu süreçte hiç yurtdışına çıkmadı, hep Türkiye'deydi, ancak sürekli yer değiştiriyordu. Daha çok İstanbul'da kalan, zaman zaman kışlalara gidip asker ziyaretleri yapan Gülen, Türkiye çapında açılmakta olan okullara elinden gelen manevi desteği vermeye çalıştı. Aranmasına rağmen yakından tanıdığı kişilerden askere gidenleri ziyaret etmeyi kesinlikle ihmal etmiyordu. Bu yüzden bazen girdiği askeri kışlalarda tanınma riski de yaşıyordu. Çünkü bazı askeri kışlalarda da duvara resmi asılan arananlar arasındaydı. Kendi deyimiyle birkaç defa kendisini tanıyanların yanından âdeta "teğet" geçti.

Karnına dayanan silahın namlusu

Bu süreçte Anadolu'yu dolaşan Gülen'in gittiği yerlerden biri de dedelerinin memleketi olan Ahlat'tı. Bu yıllarda hiç vaaz vermedi, ancak 1985 yılı ekim ayından itibaren yanma aldığı belirli sayıdaki ilahiyat öğrencisine klasik İslam eserlerini okuttu. Gü-

len 1985'te Ankara'da on öğrenciyle başladığı bu dersleri İstanbul ve İzmir'de sürdürdü. O tarihten beri onlarca ilahiyatçı, İslam geleneğinin baş klasikleri kabul edilen ve yüzlerce ciltten oluşan bu kitapları Gülenle birlikte, "müzakere" denilen bir sistemle okudu. Örneğin Gülen, 46 000 hadis içeren 16 ciltlik bir kitabın on cildini bir ayda okutuyordu.

Gülen arandığı 12 Eylül döneminde İstanbul'da zaman zaman Beylerbeyi Camii'nin karşısındaki bir binanın çatı katında kalıyordu. Bir gün öğrencilerinden İsmail Büyükçebebi'ye, "Kayıtlarına bir bakın, Beylerbeyi Camii'ni bir kadın mı yaptırmış?" dedi. Tarihçesine bakıldığında camiyi Osmanlı Padişahı I. Abdülhamid'in, annesi Rabia Sultan için 1778'de yaptırdığı görüldü. Gülen, minarelerin inceliğinden caminin bir kadın adına yaptırıldığını hissetmişti.

Altı yıl süren bu "meçhul kovalamaca", 1986 yılının 12 ocak günü Burdur'da sonlandı ve Başbakan Turgut Özal doğrudan olaya müdahale etti. Gülen o gün, Burdur'a asker ziyareti yapmaya gitmişti.

Daha önce de Burdur'a asker ziyaretlerine gelmiş olan Gülen, 12 ocak 1986 günü yine burada askerliğini yapan bir tanıdığım ziyarete gelmişti. İsparta'da da ziyaret etmesi gereken bir asker vardı. Gülen beraberinde arkadaşı Naci Tosunla birlikte önce Burdur'a geldi. Arabayı, İzmir'deki vaazlarının sürekli dinleyicilerinden biri olan Ahmet Serbest isimli esnaf arkadaşının oğlu Hakan Serbest kullanıyordu. 12 ocak 1986 sabahı Burdur'a geldiklerinde saat 07:00'ydı. Günlerden pazardı.

Gülen, Burdur'a gelişlerinin daha ilk dakikalarında takip edildiklerini anladı. Burdur'daki askeri yanlarına alıp İsparta'ya doğru hareket ettiler. İsparta'daki askeri de aldılar ve Antalya'ya gittiler. Gülen'in İzmir'den gelen iki arkadaşı da onlara katıldı. İkindiye doğru iki otomobille Antalya'dan çıktılar. Akşam namazını Burdur yolu üzerindeki bir camide kıldılar. Gülen, askerleri birliklerine teslim ettikten sonra Burdur'dan İzmir'e doğru devam edecekti.

Burdur'a 15 kilometre gibi bir mesafe kala, ekiplerin "trafik kazası var" diyerek arabaları durdurduklarını gördüler. Gülen, arabada ön koltukta oturuyordu. Görevli kimlik kontrolü yaptı. Gülen'in üzerinde nüfus cüzdanı yoktu, ama görevli Gülen'i tanıdı. Gülen, arabanın arka koltuğuna alındı. Timi idare eden kişinin telsizden yaptığı "operasyon tamam" anonsunu Gülen de duydu. Silahlı kişilerden biri Gülen'in yanına oturdu ve "Kıpırdarsan kar-

mm kurşunla doldururum" dedi. Görevli silahın namlusunu Gülen'in yan tarafına iyice bastırdığından, Gülen namluyu sırtında hissetti. Bu harekete oldukça üzülen Gülen için, Burdur'da arabadan indirildikten sonra kollarından tutulup merkez karakoluna götürülmesi de kırıcıydı. Daha yatsı namazını kılmamıştı.

Hafize Özal, Gülen için ne dedi?

Gülen'i alanlar, 12 Eylül'ün üzerinden altı yıl geçmesine rağmen hâlâ ihtilal kurallarını uygulayan sıkıyönetim istihbaratçılarıydı. Burdur Emniyet Müdürlüğü binasının alt katındaki merkez karakolunda sorguculardan biri Gülen'e, "Konuşursanız gidersiniz. Yoksa günlerce burada kalırsınız" dedi. Gülen, "Siz emniyetten, asayişten bahsediyorsunuz. Eğer sizin elliniz kadar bu milletin asayişine hizmet etmemişsem kendimi aşağı atarım" cevabını verdi. Görevli Gülen'in bu sözlerini onaylayıp, "Çok doğru, hizmet etmişsinizdir. Ama ihtilalden sonra teslim olmayınca komünistlerle aynı kefeye konuldunuz" dedi.

Bir başka görevli Gülen'in yanı başında ileri geri konuşuyordu. Sözleri kinci idi. Gülen, "Burada aynı şartları paylaşmıyoruz. Sen burada hâkim durumundasm. Ben oturmuşum, gelmiş tepemde konuşuyorsun" dedi. Gülen karakolun içinde demir parmaklıklı bir hücredeydi. Hava soğuktu ve ayaklan üşüyordu. Altına bir tabure aldı. Nezarethanenin önünde bir lavabo ve tuvalet vardı. Genç bir polis belirip, "Bornova'da çok vaazlarınızı dinledim. Bir emriniz varsa memnuniyetle" dedi. Bir süre soma bir komiser de Gülen'in bulunduğu hücrenin önündeki lavaboya gelip elini yıkar gibi yaparak benzer şeyleri söyledi. Gülen ikisine de teşekkür etti.

O gece saat 02:00'de Anavatan Partisi Bilecik Milletvekili Recep Kaya, İstanbul Erenköy'deki evindeydi. Milletvekili Kaya'nın evini arayan Gülen'in arkadaşı Kemal Erimez, çok önemli bir konu olduğunu, eve gelmek istediklerini söyledi. Saat 02:00 gibi eve gelen Gülen'in iki arkadaşı Kayaya, Gülen'in Burdur'da gözaltına alındığını, işlemlerin normal seyrinde işlemesi için Başbakan Turgut Özal'm durumdan haberdar edilmesini istedi. Kaya, ilk önce İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'u aradı. "Fethullah Hoca Burdur'da gözaltına alınmış. Emniyetin bodrum katında aç ve susuz bekletiyorlar" dedi. Habere şaşırarak Akbulut, "Hemen başbakanı ara, bilgilendir" dedi.

Bilecik Milletvekili Kaya, Özal'm dayısı Mustafa Asım Doğan'm kızıyla evliydi. Hem Özal'la akrabaydı, hem de ANAP'm kurulu-

şunda bulunmuştu. Recep Kaya Başbakanlık Konutu'nun numarasını çevirdi. İlk iki aramada telefon meşguldü. Üçüncü aramada Özal'm Özel Kalem Müdürü Hüseyin Aksoy çıktı. Gecenin saat 02:30'uydu. Aksoy'un "Konu ne?" sorusuna Kaya, "Acil ve özel bir konu" dedi. Bir dakika sonra Özal haftaydı. Recep Kaya, "Efendim, Fethullah Hoca Burdur'da gözaltına alınmış" der demez Özal, "Haberim oklu. Galip söyledi" dedi. Özal'm Galip dediği kişi, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Galip Demirel'di. Özal, Adalet Bakanı Nejat Eldem'i de arayarak bilgi almıştı.⁸⁶

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Galip Demirel'le birlikte o gece Gülen'in gözaltına alındığı haberini alan kişilerden biri de Emniyet Genel Müdürü Saffet Arıkan Bedük'tü. Demirel ve Bedük, Burdur Valisi İsmail Günindi ve Burdur Emniyet Müdürü Nail Bozkurt'u arayarak, Gülen'in durumu hakkında bilgi alıp Özal'a aktarmışlardı. Gülen'in sıkıyönetim zamanından kalma bir arama kaydı sebebiyle gözaltına alındığını öğrenen Özal, "Memlekette hâlâ sıkıyönetim mi var? Bir suçu varsa mahkemeye gönderilsin, yoksa serbest bırakılsın" demişti. Türkiye'de henüz bazı illerde sıkıyönetim olsa da özal, sivil hukuk şartlarının artık bütünüyle ülkeye egemen olmasını istiyordu. Üstelik Gülen, Özal'm yirmi yıldır yakından tanıdığı bir insandı.

Tıpkı Özal gibi Recep Kaya da Gülen'i yıllar öncesinden tanıyordu. Kaya, 1979-80 döneminde Gülen'in vaazlarını dinlemişti. Hatta vaaz dönüşü, eşinin halası olan Özal'm annesi Hafize Özal'ın Küçükyalı'daki evine gittiğinde Hafize Özal, Gülen için "O Hak âşığı bir insandır. Bizim Yusuf'la aynı yaşta. Onun gözyaşında bereket vardır. Bizim Turgut ve Korkut da onu çok severler" demişti.

Burdur'daki tatsız günün sonu

O gece Gülen'e avukatlık yapmak üzere İstanbul'dan Burdur'a hareket eden kişi Muhammed Emin Özkan'dı. Özkan, aynı zamanda Gülen'in çok sevdiği Necip Fazıl Kısakürek'in avukatıydı. Avukat Özkan, 13 ocak 1986 pazartesi sabahı Burdur'a vardığında sabah saat dokuzdu.

86. Recep Kaya'yla 2008 yılı ocak ayında İstanbul'da yapılan görüşmenin notlarından. Bilecik Milletvekili Recep Kaya'nın kayınpederi Mustafa Asım Doğan. Özal'ın annesi Hafize Hanım ve ANAP'lı eski bakanlardan Hüsnü Doğan'ın annesi Zahide Hanım kardeşler. Hafize Özal, altı sene Bilecik Söğüt'te öğretmenlik yapmıştı. Baba Mehmet Sıddık Özal da o zaman Söğüt Ziraat Bankası müdürüydü.

O sabah Gülen sorguya alındı. Sorgucu, "Sen Türkiye'ye şeriat getirme, Cumhuriyet! yıkma ve dini esaslar üzerine devlet kurma kararı içinde bulunan bir cemiyetin basındasın" dedi. Gülen, "Ben senelerce devletin vaizi olarak cami kürsülerinde Allah'ı ve Peygamber! anlattım. Fırsat olursa yine anlatırım" dedi.

O gün sorgu sürerken bir ara, Anavatan Partisi Burdur İl Başkanı Sait Ekinci Gülen'i ziyaret etti. Siyasi Şube müdürünün odasında görüştüler. Ekinci, Gülen için bir avukat da getirmişti. "Bir emriniz, isteğiniz var mı?" dedi. Gülen, "İfade veriyoruz, teşekkür ederim" cevabını verdi. Başbakan Turgut Özal'm olaya müdahale etmesiyle Gülen hücreden çıkarılmıştı ve bir odada sorgulanıyordu. Sorulardan biri, "Niye teslim olmadınız?" şeklindeydi. Gülen, "Kaldığım yerden ayrıldım, siz gelmişsiniz. Annemin evine geldiğimde siz gitmişsiniz. Allah beni sizinle karşılaştırmadı. Ben de kendi irademle gelip teslim olmak istemedim" dedi.

Burdur'a gelen Avukat Özkan'ın ilk işi Burdur Adliyesi'ne gitmek oldu. Amacı, Gülen hakkındaki tutuklama kararının içeriğini görmektir. Adliyede karşılaştığı manzara şaşırtıcıydı. Gülen hakkında bir tutuklama kararı yoktu. Adliye binasından çıkan avukat, doğrudan Gülen'in tutulduğu Burdur Emniyeti'ne gitti. Emniyet Müdürü Nail Bozkurt'a, Gülen'le görüşmek istediğini söyledi. Bozkurt'un cevabı "Hayır" oldu.

Emniyet müdürü, "İstihbarat aldı, biz karışmıyoruz" diyordu. Olağan hukuk şartlarında bir insan ancak savcının emriyle Emniyet tarafından sorguya alınabilirdi. İhtilalin üzerinden altı yıl geçmiş, Türkiye demokrasiye geceli üç yıl olmuştu. Ancak hâlâ, ihtilalin ilk günlerindeki gibi, Sıkıyönetim istihbaratçıları altı yıl önceki bir arama kararma dayanarak bir insanı sorguya alıyordu.

Türkiye'de ihtilal ve sıkıyönetim demek, istihbaratçıların kendi kurallarına göre insanları gözaltına alması demekti. 12 Mart'tan sonra böyle olmuştu. 12 Eylül'den sonra böyle olmuştu. O sorgularda hukuk değil, "istihbarat raporu" denilen şeyler geçerliydi. 12 Mart'm başbakanı Nihat Erim, gözaltına alınan üniversite hocalarının hemen serbest bırakılmasını istediğinde istihbaratçıları, "Bu hocaların devlete karşı gizli eylemleri var" diyordu. Ama mahkemede hepsi serbest kalıyordu. Türkiye işte böyle bir ülkeydi. Sıkıyönetim bu istihbaratçılara, başbakana bile kafa tutma gücünü veriyordu. Başbakan Turgut Özal, Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Fethullah Gülen'e kefil oluyordu, ancak bazı sıkıyönetim istihbaratçılarının gözünde Gülen hâlâ suçluydu.

Avukat Özkan'ın Gülen'le görüşebilmesi için bir vekâletnameye

ihtiyacı vardı. Gülen, Emniyet'te olduğundan, ancak Burdur noterinin Emniyet'e gelmesiyle avukat vekâletnamesi düzenlenebilirdi. Burdur noteri Emniyet'e geldi. Burdur Emniyet müdürü, avukatın bu talebine hemen evet demiyordu. Avukat Özkan, "Şu anda gözaltında bulundurduğunuz Fethullah Gülen bana vekâlet vermek istiyor. Noterin giremeyeceği yer yoktur" deyince Emniyet müdürü kabul etmek zorunda kaldı. Noter, Gülen'in yanma indi. Ama Gülen'in nüfus cüzdanı İzmir'de kalmıştı. Noter, "Nüfus cüzdanı olmadan vekâletname olmaz" dedi. Bu durumda ancak iki kişinin şahitliğinde vekâletname düzenlenebilirdi. O gün vekâletname için şahitlik yapan kişiler ANAP Burdur İl Başkanı Sait Ekinci⁸⁷ ve Burdur İl Sağlık Müdürü Doktor Hüseyin Rençber oldu.

Avukat Özkan bu vekâletnameyi Emniyet müdürüne verip, "Ben şu andan itibaren Fethullah Gülen'in avukatıyım. Görüşme talep ediyorum" dedi. Emniyet müdürünün izniyle alt kata Gülen'in yanma inen Özkan, Gülen'i bir odada yalnız bir şekilde sandalyede otururken buldu. İlk işi Gülen'i rahatlatmak oldu. "Hakkınızda ne bir yakalama emri, ne de tutuklama emri var. Bütün illerdeki Emniyet müdürlüklerine sormuşlar. Sadece İzmir Emniyeti 'arıyoruz' demiş. Bizi İzmir'e gönderecekler" dedi.

O gün ikindiye doğru Gülen'in ifadesinin alınması işlemine son verilip İzmir'e gönderilmesi kararının alınmasında Başbakan Turgut Özal'm da devreye girmesinin etkisi vardı. Sonraki yıllarda Gülen'in, "Turgut Bey'in o iyiliğini, o günkü centilmenliğini unutamam" sözleriyle Özal'ı minnetle anmasının sebebi buydu. Özal'ın devreye girdiği haberi Burdur'a ulaştıktan sonra, sorgu memurlarının da tavrı değişmişti. Memurlar, o zamana kadar, Gülen'i derinden üzecek şekilde hakaretler savurmuşlardı. "Komünistlerden daha kötüsün", "Seni konuşturmasını biliriz", "Aslında seni alırken öldürecektik, ama etraf kalabalıktı" gibi sözler Gülen'in işittiği hakaret cümlelerinden bazılarıydı. Özal devreye girmiş, Gülen için bu nahoş sorgu sona ermişti. Emniyet Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı ve Burdur arasında yaşanan telefon trafiği üzerine, sıkıyönetim kayıtları sebebiyle Gülen'in altı yıldır arandığını söyleyen İzmir Emniyeti de "Fethullah Gülen'i aramıyoruz" diyordu. Röportajımız sırasında Gülen bu noktayı anlatırken, "Gelip nezarethaneden çıkarıp bir odaya aldıklarında, 'Bu gece telefon hatları birbirine karıştı' dediler" ifadesini kullandı.

Gülen'in Burdur'da gözaltına alınmasının sebebi İzmir'deki bu

87. Eczacı olan dönemin ANAP il Başkanı Sait Ekinci, sonraki yıllarda Burdur milletvekili olarak Meclis'e girdi.

eski sıkıyönetim kaydıydı. Dolayısıyla prosedür gereği İzmir'e gönderilmesi ve oradan serbest bırakılması gerekiyordu. Gülen ve beraberindeki polis ekibi o günün geceyarısı İzmir'e ulaştılar. Gülen'e refakat eden komiser, Gülen'in İzmir Emniyetine götürülmeden önce İzmir'de oturan annesinin evine gidip annesiyle görüşmesine ve nüfus cüzdanını almasına izin verdi. Gülen'i İzmir Emniyeti'nde nöbetçi müdür karşıladı. Ardından İzmir Emniyet Müdürü Ahmet Karakurt, evinden Emniyet'e geldi. Gülen'i Emniyetin beşinci katındaki Siyasi Şube'ye çıkardılar. İzmir Emniyet Müdürü Karakurt, "Ben kabul etmiyorum, biz böyle bir adamı aramıyoruz" diyordu. Çünkü Sıkıyönetim Komutanlığı'na ya da sivil savcılar tarafından Gülen hakkında açılmış herhangi bir soruşturma ve suç evrakı yoktu. Sadece eski bir arama kaydı vardı.

Bir süre sonra Gülen'e, "İstihbaratçılar olaydan çekildi. Sizi Burdur'a geri göndereceğiz" dediler. Bütün bunlar, İzmir'de hâlâ, 12 Eylül'den kalma olağanüstü şartların etkisini sürdürdüğünü gösteriyordu.

İzmir'deki görevliler, sanki Gülen hiç İzmir'e getirilmemiş gibi Burdur'a geri götürülüp serbest bırakma işleminin oradan yapılmasını istiyorlardı. Gülen'in Burdur'a geri gönderilmesine Avukat Özkan, "Olmaz, oraya gönderemezsiniz, madem gönderecektiniz, bizi buraya niye getirdiniz? Ya bizi mahkemeye sevk edin ya da serbest bırakın" sözleriyle itiraz etti. Burdur Emniyeti de Gülen'in kendilerine geri getirilmesini istemiyordu. Burdur Emniyet müdürü, İzmir Emniyeti'ne "Sizin sıkıyönetiminiz arıyordu. Onun için yakalandı. Ne diye şimdi kabul etmiyorsunuz?" diyordu. Avukat, ise "İşlemi yapın, suçsuzsa serbest bırakın" diyerek ısrar ediyordu. O sırada orta yol bulundu. Gülen Burdur'a geri götürülüp oradan serbest bırakılmış gibi tutanak tutuldu. Gülen artık serbestti.⁸⁸

Gülen için 12 Eylül İhtilali ve sıkıyönetim işte o gün bitti.

Altı yıl çile çektiren geçersiz sıkıyönetim kararı

Emniyet'ten çıkan Gülen, avukatı ve beraberindeki birkaç kişiyle İstanbul'a doğru yola çıktı. Avukat Özkan, "Hocam çok acıktık, yemekler sizden" dedi. Yoldaki bir benzinlikte indiler. Gülen herkese yemek ısmarladı. Gülen, o gün hissettiklerini, yıllar sonra TRT televizyonunda Reha Muhtar'a anlatırken, "O gün o yolda İstanbul'a doğru geliyoruz taksiyle, inşirahımın (gönül rahatlığı-

88. Avukat Emin Özkan'la 2007 yılı eylül ayında istanbul'daki bürosunda yapılan konuşmanın notlarından.

mın) sınırını anlayamazsınız" diyecekti.

Görünüşte Gülen hakkında İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bir arama kaydı vardı, ama bu kaydın tamamıyla geçersiz okluğu 13 ocak 1986 gecesi İzmir'de ortaya çıktı. O dönemde sıkıyönetim komutanları bir kişi hakkında bu şekilde arama kararı çıkartmak, üç ay sorgusuz içeride tutmak gibi geniş yetkilere sahipti. İzmir'deki komutan bu yetkiye dayanarak Gülen hakkında arama kaydı çıkarmıştı ve bu kayıt düşürülmesi gerekirken; gerekçesiz olarak yenilene yenilene 1986'ya kadar gelmişti.

Gülen'in serbest kalmasından bir hafta sonra, 20 ocak 1986 günü Ankara'ya gelen Gülen'in arkadaşı Kemal Erimez, Başbakanlıktaki makamında Özal'la görüştü. Erimez, Özal'a Gülen'in teşekkür mesajını ilettili. Özal da Erimez'e, "Hocaefendi'ye söyle, bana dua etsin" dedi. Sonraki günlerde Gülen de, Bilecik Milletvekili Recep Kaya'yı, İstanbul Kadıköy'deki bürosunda ziyaret edip o geceki yardımından dolayı teşekkür etti.

Gülen artık tamamıyla serbestti. İzmir'e geliş gidişleri sürdü. 1986'dan itibaren İstanbul'a devamlı gelmeye başladı. 6 nisan 1986'da Büyük Çamlıca Camii'nde vaaz verdi. Bu, vaaz kürsüsüne altı sene sonra yeniden dönüşüydü. Gülen şöyle eliyordu: "Zaman durmadan deveren ediyor. Zaman müstakim bir hat gibi dümdüz bir şekilde ilerlemiyor. Bugün birilerine bayram, yarın başkalarına. Bugün derenin dibinde emekleyip duranlar, yarın zirvelerde gezmeye aday..." Hazreti Muhammed'in sahabeler için "arkadaşlarım", kıyamet öncesi son zaman diliminde gelecek insanlar için ise "kardeşlerim" dediğini hatırlattı. "Kardeşlerim" övgüsüne layık görülen bu kişiler, "ila-yi kelimetullah" yapan günümüzün "hizmet erleri"ydi.

Suudi polisi Gülen'i gözaltına alıyor

Gülen, 6 haziran 1986 tarihinde kutsal topraklara üçüncü yolculuğuna çıktı. Bu üçüncü haccında Medine'de Mescidi Nebevi olarak bilinen Hazreti Peygamberin kabrinin de bulunduğu camideki namazdan sonra bazı hacılar etrafını sardı. O yıllarda hacda bazı insanlar, gelen hacılara çeşitli konuşmalar yapıyordu. Bu konuşmalar bazen siyasi içerikli de olabiliyordu. Bazıları Gülen'e "Siz de konuşma yapın" dediler. Gülen, Hazreti Peygamberi kast ederek "Söz sultanının makamındayız. Onun yanında konuşmaktan haya ederim" dedi.

Yine Avrupa'dan hacca gelmiş olan bazı Türk işçiler Medine'de

Gülen'i görünce yanma gelip kendisiyle kucaklaştılar. Suudi polisi sırf birkaç kişi ona bu şekilde ilgi gösterdi diye Gülen'i alıp karakola götürdü. Gülen'in yanında İşadamı Ali Katırcıoğlu vardı. Katırcıoğlu hemen bir taksi tutup öğrenimini İzmir'de Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yapmış olan ve Medine'de çalışan Ürdün asıllı Doktor Ahmed Kahid'i bulmaya gitti. Doktor Kahid, İzmir'deki öğrencilik yıllarında Gülen'i tanımıştı. Gülen ancak Doktor Kahid'in araya girmesi ve kefil olmasıyla serbest kalabildi. Gülen serbest bırakılırken bir de kâğıt imzalamak zorunda kaldı. Kâğıda göre Gülen bir daha aynı hareketi yapmayacaktı. Bir daha yapmayacaksın denilen şey, birkaç Türk hacıyla kucaklaşmasıydı. Bunun cezası hacı tamamlayamadan smırdışı edilmektir.⁸⁹

Birkaç Türk hacı gelip elini öptü diye karakola gidip hesap veren Gülen, o gün Türkiye'deki açık rejimin dindar insanlar için ne kadar kıymetli olduğunu gördü. Evet, Türkiye'deki demokratik düzenin bazı eksikleri vardı, çoğu defa dindar insanları fikir suçlusu olarak hapishanelere çeken Ceza Kanunu'nun 163. Maddesi yürürlükteydi, ama birbiriyle kucaklaştı diye üç insanın karakola götürülmesi söz konusu değildi.

Burdur'daki olaydan sonra Gülen artık aranmıyordu ve sorunsuz bir şekilde hacca da gelmişti. Ancak onun bu şekilde kısa sürede serbest kalmasından rahatsız olanlar vardı.

Batı illerinde büyük ölçüde sıkıyönetim kalkmış olmasına rağmen, Doğu illerinde sıkıyönetim devam ediyordu. 1970Tİ yıllarda İzmir'de Yüksek İslam Enstitüsü'nde öğrenciyken Gülen'le tanışan ve Gülen'in vaaz verdiği Bornova Camii'nin hocası olan Mehmet Özyurt,⁹⁰ Diyarbakır'da gözaltına alınıp tutuklandı.

Türk Ceza Kanunu'nun 163. Maddesi yürürlükteydi ve 1986 yılı Türkiye'de "irtica" tartışmalarının hızlandığı bir dönemdi. Diyarbakır Cezaevi'ne konulan Özyurt'un not defterindeki bazı bilgilerden hareketle Gülen'in ismi de olaya karıştırıldı. Olay, gazetelerin birinci sayfalarına Gülen'in videoya kaydedilmiş vaaz kasetinden çekilmiş bir resmiyle yansıdı. Bazı gazetelerde resmin altında, "İşte Fethullah Hoca" yazısı vardı. Bunun üzerine savcılık soruşturmasına Gülen de dahil edildi.

Gülen, henüz hacdaydı ve tam olarak ne ile suçlandığını bilmi-

89. 1982'de Gülen'le tanışan Ceilil Şimşek'le 2007 yılı kasım ayında yapılan görüşmenin notlarından.

90. Diyarbakır'da yargılandığı bu davadan 1987'de beraat eden Mehmet Özyurt, 1988'de geçirdiği trafik kazasında vefat etti.

yordu. Burdur olayı yeni atlatılmışken, bu gelişme hiç de hayra alamet değildi. Hakkında bir arama emri olup olmadığı tam olarak belli değildi. Olayın içyüzünü tam olarak öğrenmeden, Türkiye'ye döner dönmez uçağın kapısında gözaltına alınmak gibi bir muamele yaşamak istemiyordu. Kendisiyle birlikte hacca gelmiş olan öğrencilerinden İsmail Büyükçelebi ve Barbaros Kocatürk'ü önden uçakla Türkiye'ye gönderdi. Türkiye'ye inen uçağın kapısında iki sivil memur, uçaktaki yolcular bitinceye kadar herkesin kimliğini tek tek kontrol ettiler. Büyükçelebi, durumu telefonla Gülen'e iletti. Eğer Gülen de Türkiye'ye gelse, bu uçakla gelecekti. Muhtemelen kimlik kontrolü onun için yapılıyordu.⁹¹

Bir "komplo"yla karşı karşıya olduğunu düşünen Gülen, Türkiye'ye karayoluyla giriş yapmaya, Diyarbakır olayının içyüzünü öğrendikten sonra kendiliğinden savcıya gidip ifade vermeye karar verdi. 1986 yılı eylül ayıydı. Gülen ilk önce Cidde'den uçakla Ürdün'ün başkenti Amman'a, oradan Suriye'nin başkenti Şam'a geçti. Şam'dan Türkiye sınırındaki Halep'e gidecek, oradan da Kilis'ten Türkiye'ye giriş yapacaktı. Yanında Hayati Yavuz adlı arkadaşı vardı. Halep'te bu şekilde sınır geçişleri sağlayabilen kişiler vardı. Gülen 11 gün Halep'te kaldı. Halep'te gördükleri ve yaşadıkları Suriye'deki otoriter rejimin insanlar üzerinde nasıl baskı kurduğunu gösteriyordu. Gülen, Halep'te otelde kaldığı 11 gün boyunca, bir an önce Türkiye'ye giriş yapmak için dua etti. Zaten 15 günlük vizesi vardı.

Kendisini sınırdan geçirecek kişi refakatinde Kilis'e on kilometre mesafedeki Suriye köyünde misafir oldukları evin duvarında Yılmaz Güney ve Mustafa Barzani'nin resimleri asılıydı. Evin sahibi Gülen'in hacdan geldiğini öğrenince, gelinini ve çocuklarını bahçeye çıkarıp Gülen ve arkadaşını misafir etti. Gülen ve arkadaşı Hayati Yavuz, bu köyden ayrıldıktan sonra Türkiye'ye doğru yol alırken ilk önce bir dağ tırmanışı yaptılar. Sonra kumlu bir alanda yürüdüler. Ayak izleri belli olmasın diye ayakkabılarını çıkardılar. Suriye istihbarat örgütü Muhaberat elemanları tarafından görülmek, sonu gelmez sorgular ve cezaevine atılmak gibi bir felaketle sonuçlanabilirdi.

"Ölmek için hangi günü bekliyorsunuz?"

Gülen, kumlu bölgeden sonra dikenli bir tarlada bir kilometrelik mesafeyi çorapla geçmek zorunda kaldı. Sınır bölgesi oldu-

91. İsmail Büyükçelebi'yle 2007 yılı kasım ayında yapılan görüşmenin notlarından.

ğundan mayınlara basma tehlikesi de vardı. Sonraki günlerde bu yürüyüşünü anlatırken, "Dizlerime kadar diken battı" diyecekti. Ayakları iltihaplanmıştı. "20 dakika yaya yürüyeceksiniz, ondan sonra Türkiye'desiniz" denilen bu yürüyüş, altı saat. süren ıstıraplı bir geceye dönüşmüştü.

Gülen, "Ayaklarımda dizlerime kadar yüzlerce diken vardı. Saatlerce onları temizledim" diye anlattığı bu yolculuğu tamamlayıp Türkiye sınırından içeri girdi. Bir süre Kilis'teki bir köyde dinlenen Gülen, Gaziantep üzerinden Ankara'ya, oradan da İzmir'e geldi. İzmir'de bir sabah saat 07:30'da İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne gitti. Henüz savcılar yerlerine gelmemişti. Bir saat kadar bekleyen Gülen, yerine gelen DGM Başsavcısı Enver Güner Tuncelli'nin odasına girerek, "Ben aradığınız Fethullah Hoca'yım. Beni arıyormuşsunuz. İfade vermeye geldim" dedi. Başsavcı Tuncelli, beklenmedik bir anda Gülen'i bu şekilde karşısında görünce şaşırdı. Askeri savcılardan Yüzbaşı Mustafa Çabuk'u arayarak, "Fethullah Hoca geldi" dedi. Ardından da Gülen'e, "Savcı Mustafa Bey'in odasına gidin, ifadenizi alsın" dedi.

İfadeyi alan askeri savcı, Gülen'e yalnızca Diyarbakır'da Mehmet Özyurt'un tutuklanması olayı hakkında sorular sormadı. Sorulardan biri şöyleydi: "12 Eylül'den sonra niçin teslim olmadınız?" Gülen, "Önce teslim olmak istemedim, sonra giderim dedim. Ama daha sonra güvenim sarsıldı. Teslim olmadım" cevabını verdi. Askeri Savcı Çabuk, sorgu sırasında ilginç bir şey daha yaptı. "Size özel bir şey soracağım" dedi. Daktilonun başında Gülen'in ifadesini yazan kâtime kıza, "Burasını yazma" uyarısı yaptıktan sonra Gülen'e dönerek, "Atatürk için ne düşünüyorsunuz?" dedi. Gülen, Atatürk hakkındaki düşüncelerini anlattı, "Askeri bir dehaydı" dedi. Cevap savcıyı memnun etmişti. Daktilonun başındaki görevli kıza dönerek, "Bu kısmı da yaz" dedi. Böylece savcının Atatürk sorusu ve Gülen'in cevabı da ifadeye geçti. İfadenin bitiminde Savcı, Gülen'e "Gidebilirsiniz. Fakat İzmir'den ayrılmayın. Sizi yine çağırmak icap edebilir" dedi.

Gerçekten de askeri savcı bir süre sonra Gülen'i yeniden çağırdı. Gülen'in pasaportunda Suriye'ye gittiği belliydi. Savcı, Gülen'in Suriye'ye neden gittiğini ve neden Suriye üzerinden geldiğini merak ediyordu. "Bu Baasçılarm memleketinde ne var?" dedi. Gülen, hac dönüşü karayolunu tercih ettiği için Suriye üzerinden gelmek zorunda kaldığını anlattıktan sonra, "Bu ülkeler acayip şekilde idare ediliyor. Benim için bu geçiş çok faydalı oldu. Türkiye'nin cennet bir vatan olduğunu bir daha öğrendim" dedi.

Savcı, Gülen hakkında takipsizlik kararı vermeden önce Ege Ordu Komutanlığı'na ve İzmir Emniyet Müdürlüğü'ne birer yazı yazdı. İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı olarak da görev yapan Ege Ordu Komutanlığı, Gülen hakkında sıkıyönetim tarafından verilmiş bir soruşturma emri bulunmadığını, hakkında suç delili niteliğinde herhangi bir tutanak ve belge düzenlenmediğini bildirdi. İzmir Emniyet Müdürlüğü de savcıya aynı cevabı verdi. Ayrıca İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın Gülen hakkında 15 nisan 1983 tarihli bir takipsizlik kararı vardı.

Bunun üzerine Askeri Savcı Mustafa Çabuk, Gülen hakkında takipsizlik kararı verdi. Takipsizlik kararında şöyle deniliyordu:

Sonuç olarak, uzun müddet sürdürülen soruşturmaya rağmen, Fetullah Gülen'in Bornova'da görev yaptığı süre içinde ve daha sonraki dönemde laikliğe aykırı ve şeriat düzeni kurulması yönünde çalışmalar yaptığına dair delil elde edilememiştir.

1986 ve 1987 yılları Türkiye'de, irtica tartışmalarının yoğun olarak yaşandığı bir dönem oldu. 1986'da Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Çukurova Üniversitesi mezuniyet töreninde yaptığı bir konuşmayla türban problemi başgösterdi. Birkaç yıldır PKK terörüyle mücadele eden Türkiye, bir taraftan da inanan-inanmayan, laik-antilaik gibi bir kutuplaşmaya doğru adım adım ilerliyordu.

Aynı yıllarda terör de Türkiye'yi zorluyordu. 12 Eylül öncesinde halka "Gidin, dükkânlarınızı açın ve malınızı korurken şehit olun; paniğe kapılıp üç beş çapulcuya teslim olmayın" diyen Gülen, aynı yaklaşımı PKK terörünün başladığı Güneydoğu'ya tayin edilen birkaç öğretmen kendisini ziyaret ettiğinde sergiledi. Öğretmenler, Güneydoğu'da göreve gitmenin tehlikelerinden bahsettiler. Can güvenliği yoktu. Gülen, "Milletimiz adına ölmek için başka hangi günü bekliyorsunuz? Siz gidin, ölürseniz gelir cenaze namazınızı kılarım" cevabını verdi.⁹² O yıllarda kamu görevlilerinin Güneydoğu'ya gitmelerinde ciddi sorunlar vardı. Doktorlar ve öğretmenler tayin edildikleri bölge illerine gitmiyordu.

92. Gülen, Van'daki Serhat Koleji başta olmak üzere bölgede açılan okullar ve üniversite hazırlık dersanelerine bazı PKK unsurlarınca tehditler yapılması, hatta bu tehditler üzerine ilk yıllarda bu eğitim kurumlarına öğrenci talebinin beklenenden az olması karşısında da aynı tavrı sergiledi. Gülen, "Oradaki hiçbir eğitim kurumu, PKK tehditleri karşısında faaliyetini durdurma hakkına sahip değildir. Bu kurumlarda görev yapanlar, ölümleri pahasına orada görev yaparak o çocuklara sahip çıkmalıdır" mesajını verdi.

Nairn Süleymanoğlu Gülen'i nasıl ağılattı?

Dünya şampiyonu halterci Nairn Süleymanoğlu, 27 nisan 1988 günü İngiltere'nin Galler Bölgesi'ndeki Cardiff şehrinde yapılan Avrupa Halter Şampiyonası'nda üç altın madalya kazanmış ve bir dünya rekoru kırmıştı.⁹³ Gülen o gün İzmir'de ikamet ettiği Boz-yaka'da televizyonun karşısındaydı. Nairn Süleymanoğlu kürsüye çıkmıştı ve Türk bayrağı en üstteydi. O gün bazı öğrencileri Gülen'in yanındaydı. Onları bulunduğu salona çağırdı. Öğrenciler salona girdiklerinde Gülen'in gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Televizyonda Nairn Süleymanoğlu'nun resmiyle birlikte Türk bayrağının silueti vardı ve İstiklal Marşı okunuyordu. Bu, Türk insanının o güne kadar pek fazla karşılaştığı bir manzara değildi. İlk defa Türk bayrağı böylesi bir ortamda dalgalanıyordu.

Gülen'e göre bu manzara, Osmanlı Dönemi'nde III. Selim'den itibaren başlayan, Tanzimat'la birlikte daha da yoğunlaşarak süren Türk insanının Batı karşısındaki ezilmişliğinin ve aşağılık kompleksinin sonunu getirecek işaretlerden biriydi. Gerek Nairn Süleymanoğlu gibi sporcuların aldığı madalyalar, gerekse kolejlerde okuyan öğrencilerin dünya bilim olimpiyatlarında kazandığı madalyalar, Türk insanının bilinçaltına yerleşmiş olan "Bizden bir şey olmaz" zihniyetinin sonuydu. Nairn Süleymanoğlu'nun bu rekorlarından sonra, Finlandiya'da yapılan Dünya Fizik Olimpiyatları'nda üçüncü olan İzmir Yamanlar Koleji öğrencisi Salih Adem'in, ABD'de yapılan Fizik Olimpiyatları'nda dünya birincisi olarak kürsüye çıkması bunun göstergesiydi.

Gülen şöyle diyordu:

Bizim üç yüz senedir, ilim, teknik ve fende yüzümüze bakılacak halimiz yoktur. Bir zamanlar Pierre Loti gibilere, selviliklerinin gölgesi destan yazmak için yeterli olan bu şanlı medeniyete ne oldu? Batı o güne kadar gerek Greklerden ve gerekse Roma ve Hristiyanlıktan aldığı esasları, dinamikleri bir araya getirerek evvela o baş döndürücü Rönesans'ım yaşadı ve onun üzerine sanayi inkılabını kurdu. Biz ise, o dönemde henüz, bu meselelerin rüyasını bile görmüyorduk... Bilim ve teknoloji öğrenmek için Batı'ya, hususiyle de Fransa'ya koşan binlerce genç oradan dinsizlik ithal etmekten gayri bir şey yapmadılar. Ne ilim-irfanla uğraştılar, ne de teknolojiyle. Orada sırf, aşağılık kompleksi

93. Nairn Süleymanoğlu, 1988'in eylül ve ekim aylarında Güney Kore'nin Seul kentinde yapılan Olimpiyat Oyunları'nda da muhteşem bir zafere imza attı. Süleymanoğlu, dokuz dünya ve altı olimpiyat rekoru kırdı.

içinde sefalet hayatı sürdürdüler. Yahya Kemal diyor ki, "Ben Paris'te öyle insanlar tanıdım ki, sırf Parisli olmak, Paris'te kalabilmek için işportacılık yapıyordu." Temelde, pozitivist düşünce, Batı'nın algıladığı şekliyle bizim değerlerimize taban tabana zıtken, bu düşünce Mustafa Reşid Paşa gibiler tarafından millet ve devlet felsefesi haline getirilmiştir. Bu itibarla da biz, kendi değerlerimizle çelişerek kendi kendimizle kavga ederken, Batı sürekli ilerlemiş ve biz de her türlü atılıma kapalı, atalet içinde yaşamışızdır. Evet, sanayi inkılabı bizde, işte böylesine, çift yönlü fakat zıt istikamette şoklar meydana getirmişti.

Nairn Süleymanoğlu ve Salih Âdem'in madalyaları işte bu şokların sonuydu. Gülen'in deyimiyle bu olimpiyat madalyaları Türk insanının elindeki ve ruhundaki zincirleri çözdü. Bu madalyalar, Türkiye'nin kabuğunu kırması demektir.

Gülen, 12 Eylül sebebiyle on yıl ara verdiği seri vaazlarına 13 ocak 1989 günü İstanbul Üsküdar'da Valide Sultan Camii'nde yeniden başladı. 16 mart 1990 tarihine kadar tam 62 hafta süren bu cuma vaazlarında Gülen, Hazreti Muhammed'in hayatını anlattı. Aynı dönemde Gülen pazar günleri İstanbul'daki Süleymaniye, Fatih, Sultanahmet gibi büyük camilerde, İzmir'deki Hisar ve Şadırvan camilerinde, Ankara Kocatepe Camii'nde ve Erzurum'da 43 ayrı vaaz verdi.

Gülen'in 16 haziran 1991 günü vaazları noktalamasının temel sebeplerinden biri,⁹⁴ İstanbul'da vaaz verdiği camilerde, vaaz kürsüsüne bomba konulması suretiyle yapılan suikast girişimleliydi. Güvenlik birimleri, Gülen'in cuma günleri vaaz verdiği Üsküdar'daki Valide Sultan Camii'nin kürsüsüne bomba konulacağını tespit etmişti. Aynı suikast hazırlığı, Gülen'in belirli aralıklarla vaaz verdiği Süleymaniye Camii için de yapılmıştı.

Nasıl ki 12 Eylül İhtilali'nden sonra Milli Güvenlik Konseyi'nin izin vermesiyle Anadolu kolejlerle donatıldıysa, 1989 yılı kasım ayındaki bir sportif olay, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Balkanlar'da da benzer okullar açılması sürecini tetikledi.

Kırım'da 15 kasım 1989 günü oynanacak Türkiye-Rusya milli futbol takımlarının maçını izlemek üzere Kırım'a gidecek olan gazeteci Halit Esendir, 1972'de Edremit'te Gülen'i tanıdığı anda henüz lise üçüncü sınıf öğrencisiydi. Ege Üniversitesi Kimya Fakül-

94. 9 nisan 1989'da İstanbul'da başlayan ve 16 haziran 1991 günü yine İstanbul Süleymaniye Camii'nde noktalanan 43 haftalık bu vaazlarında Gülen, günümüzde insanlığa hizmet etmesi beklenen insanın nitelikleri gibi çeşitli konuları ele aldı. 16 haziran 1991 tarihli son vaazın konusu, dünyada ahiret için yaşamaktır.

tesi'ni bitiren Esendir, Gülen'den ilham alan vakıfların 1982'den itibaren Türkiye çapında kolejler açmasında ön planda çaba harcayan bir kişiydi.

1989 itibariyle İstanbul'da *Zaman* gazetesinde yöneticilik yapan Esendir, Türkiye-Rusya milli maçını izlemek üzere Gürcistan üzerinden Kırım'a yapacağı otobüs yolculuğu öncesinde İstanbul'da Gülen'i ziyaret etti. Rusya'da Gorbaçov'un öncülük ettiği çözülme başlamıştı, ama henüz bütün Türk Cumhuriyetleri Sovyetlerin bir parçasıydı ve bu cumhuriyetlerin Türkiye'yle bir irtibatları yoktu. Yeniden bu kardeş milletlerle ilişki kurulması Gülen için âdeta yılların bir özlemiydi.

Gazeteci Esendir, "Gürcistan üzerinden Kırım'a gideceğim" deyince Gülen'in heyecanlanmasının sebebi buydu. Bir gazetecinin bu ülkelerde yelinde yapacağı gözlemler, Türk insanının bu kardeş ülkeler için yapabileceği şeylerin tespitine yardımcı olabilirdi.

Kürsüde bayılmasına sebep olan olay

Bu tarihten tam on yıl önce 1979'da İzmir'deki bir vaazında Orta Asya'da Sovyet rejimi altındaki bu Türkler için, "mağdur ve mazlum milletler" deyimini kullanmış olan Gülen, en fazla bu halkların dini yaşantılarını merak ediyordu.

Esendir, Gürcistan'da ve Kırım'da halkın içine karışarak onların Türkiye'yle ilgili düşüncelerini aldı. Ortaya çıkan tablo şuydu. Bu insanlarda muazzam bir Türkiye hasreti vardı. Halkın dini değerleri 70 yıllık Sovyet rejimi altında aşınmıştı. Camilerin kapısı kilitliydi. Ama Kırım Akmescit'te tezgâhta çerez satan yaşlı bir kadına Türkiye'den geldiğini belirtip Kur'an-ı Kerim hediye edince yaşlı kadının tepkisi şöyle olmuştu: "Sen bana Türkiye'den Kur'an getirdin ya al bu tezgâh senin olsun." Daha da önemlisi bu kadın, hemen arkasında duran 17 yaşlarındaki kız torunu Ayşe'yi göstererek, "Sana bunun için bu torunumu bile verirdim" demişti. Adı Asiye olan bu yaşlı kadın, 19 yaşında Kırım'dan Ural Dağları civarına sürülenler arasındaydı ve 45 yıl sonra Kırım'a geri gelmişti.

Esendir'in döndükten sonra bu manzarayı Gülen'e anlatması Gülen'i derinden yaraladı. Gülen, İstanbul'daki vaazlarında Türk insanına Orta Asya'yı işaret etti. Vaaz kürsüsünden Türkiye'ye şöyle diyordu: "Gidin ve bu kardeşlerinize yardım edin." Gülen vaazlarında bu çağlıyı yaptığında Türk Cumhuriyetleri henüz bağımsızlıklarma kavuşmuş değildi. Ankara, İstanbul ve İzmir'den on kişi-

lik bir işadamı grubu, gazeteci Esendir'in rehberliğinde 10 ocak 1990 günü İstanbul'dan yola çıkıp ertesi gün Trabzon'a ulaştı. İstikametleri Gürcistan ve Azerbaycan'dı. 11 ocak 1990 günü ilk durakları Gürcistan'ın başkenti Batum'a ulaştılar.

Türkiye'den ilk defa bu şekilde bir grup insan, Türk Cumhuriyetleri'ne gidiyordu. Gruptaki kişilerden biri İstanbul'da bir film şirketinin sahibi olan Mehmet Tanrısever'di. Bu geziyi Tanrısever kamerasıyla, gazeteci Esendir fotoğraf makinesiyle kaydetti. Tanrısever ve Esendir, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye kadar gittiler. O sırada Azeriler ile Ermeniler arasında savaş hali vardı. Tanrısever, Azerilerin cephedeki görüntülerini kaydetti. Onların 18 ocak günü Türkiye'ye dönmelerinden iki gün sonra Rus tankları Bakü'ye girdi. O gün onlarca Azeri hayatını kaybetti, yüzlerce kişi yaralandı. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu TRT'nin o akşam yayınlayıp bütün dünyaya duyurduğu Bakü görüntüleri Tanrısever'in kamerasına aitti.

Bakü'den dönen grubun gözlemlerini dinleyen Gülen, 28 ocak 1990 günü İzmir'de Şadırvan Camii'nde iğneyle çıktığı vaazında Azerbaycan'daki durumu anlatırken kürsüde baygınlık geçirdi. Bu manzara insanlar üzerinde inanılmaz bir etki bıraktı. Elinde imkânı olan herkes için Orta Asya, tıpkı hacca gitmek gibi ibadet coşkusuyla hizmet götürülmesi gereken bir yerdi. Peki Türk insanı bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş bu kardeş ülkelerin mahrumiyet içindeki halklarına nasıl bir yardım götürebilirdi? Yine gazeteci Esendir'in rehberliğinde bu sefer 37 kişilik bir grup Özbekistan'a kadar gitmek üzere 28 Mayıs 1990 günü yola çıktı. Üç ton civarındaki kolilerde kitaplar, çocuklar için çeşitli hediyeler vardı. Sovyet rejiminin yeni çökmeye başladığı bu ülkelere giden Türk kafilesi aslında büyük bir risk alıyordu. İşin ucunda Sovyet İstihbarat Örgütü KGB tarafından yakalanıp Sibiry'a götürülme tehlikesi bile vardı. İşte bu tehlikeli yolculuk, birkaç ay sonra herkesi şaşırtan düzeyde meyvesini verecekti.

Mimar Sinan Roma'ya gelseydi...

Bu arada Fethullah Gülen, 24 Kasım 1990 tarihinde, Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki Türklerin daveti üzerine İstanbul'dan Hollanda'ya gitti. Yaaz kasetleri 1970'li yıllardan beri Avrupa'daki Türkler arasında yaygın olarak dinlenen Gülen'in ilk durağı olan başkent Amsterdam, okyanusun kenarında ve su seviyesinin altında bir şehirdi. Etrafı setle çevriliydi. Zaten Hollanda'nın "Net-

herlands" olan adı "çukur" demekti. Gülen okyanusun kenarında, gördüğü manzara için, "Okyanus ile semanın iç içe geçtiğini, ufukta bitiştiğim gördüm. Hayatımda hiç böyle bir manzara görmemiştım" dedi. Gülen, buradan bir Türk öğrenci yurdunun bulunduğu Rotterdam'a giderken yolda gördüğü manzaralar dikkatini çekti. Şehir ve kasabaları kastederek, "Hiç boş yer bırakmamışlar. Çok güzel dizayn yapmışlar" dedi.

Bu gezisinde Gülen'i en çok sevindiren şeylerden biri, Türk insanın Avrupa ülkelerinde "işçi" rolünün ötesinde bir toplumsal konum elde etmiş olmasıydı. Öyle ki Hollanda polisi, Amsterdam ve Rotterdam'da yeni bir mahallede cami ve yurt açma teşebbüsünde bulunan Türkler için, Hollandalıların kapılarına "Bu insanlardan size zarar gelmez" şeklinde kâğıtlar bırakmıştı.

1985'e kadar Hollanda'da ön plandaki Türkler daha ziyade, Türkiye'deki çeşitli terör faaliyetlerinden dolayı iltica eden insanlardan oluşuyordu. Türk öğrenci yurdunu yöneten Akyazılı Vakfı'nın hepsi üniversite mezunu olan kurucuları, ilk defa Türk cami ve cemiyetlerini bir araya getirerek resmi kuruluşlarla muhatap oldular. Hatta televizyonda belli bir saat yayın imkânı bile elde etmişlerdi. Türklerin bu şekilde düzgün bir imajla Hollanda devletiyle muhatap seviyeye gelmiş olması Gülen'i sevindirdi. Bu sonucun ortaya çıkmasında, 1980'de Hollanda'ya giden ve bu hizmetlere öncülük eden Gülen'in arkadaşı Necdet Başaran'ın payı büyüktü.⁹⁵

Gülen Hollanda'dayken bir gün yeni bir çift ayakkabı almak istedi. Oradaki Türk öğrenciler, uygun bir mağaza için Gülen'i epey dolaştırdılar. Gülen, "Anladım ki çarşıya çıkacak zamanınız bile olmamış ki, bir ayakkabı mağazasının yerini bile bilmiyorsunuz" dedi. Bu Gülen'in, manevi değerlere önem veren ve Hollanda'daki Türklerin çocukları iyi yetişsin diye çaba gösteren bu gençlere zarif bir övgüsüydü.

Gülen, Hollanda'daki Türklere, "Burada kaim, vatandaş olun, çocuklarınızın geleceğinden endişe etmeyin. Milletimiz sizin çocuklarınıza sahip çıkar" dedi. Onun bu sözlerinin özel bir anlamı vardı. Çünkü 1960'lı yıllardan beri Almanya ve Hollanda'ya gelen Türk işçiler, kömür ocaklarında, gemilerde ve cam fabrikalarında ağır işlerde çalışmış, çok para kazanıp bir an önce Türkiye'ye

95. Necdet Başaranla 2007 yılı kasım ayında ABD'de yapılan görüşmelerin notlarından. Gülen, 1990'daki Avrupa ülkeleri ve 1992'deki ABD, Kanada, Avustralya gezisinde kendisine eşlik eden Necdet Başaran için, "Sensiz bir yere gitmem, sensiz cennete de gitmem" diyor.

dönmenin hesabını yapmışlardı. O günlerde bu ülkelere gelen bazı Türk hocalar da, "Buraları ecnebi (yabancı) memleketi, bir an evvel Türkiye'ye dönün. Uçağın kuyruğunda bile olsa cenazenizi Türkiye'ye getirin" diyordu. Aileler dönüyor, dönmek istemeyen çocuklar kalıyordu. Nasıl olsa "yabancı memleket" diye düşünen Türkler, bu ülkelerin vatandaşı olmak için özel bir çaba sarfetmiyordu. Gülen'in 1990'da Avrupa'daki Türklere verdiği mesaj açıktı: "Yaşadığınız ülkelerin verdiği vatandaşlık haklarından yararlanın, seçme ve seçilme hakkı elde edin."

Gülen'in verdiği bir diğer mesaj, "Çocuklarınızı üniversiteye gönderin" biçimindeydi. Çünkü Türk işçilerin çocuklarının yüzde 981 sanat okullarına gidiyordu. İşçinin çocuğu işçi olur mantığı hâlâ egemendi. Sanat okuluna giden çocuk iş bulur düşüncesi hâkimdi. Böylece diplomasız işçi babanın diplomalı işçi oğluyla bu süreç devam ediyordu. O yüzden örneğin 1980li yılların başına kadar Alman üniversitelerinde okuyan Türk öğrenci sayısı yok denecek kadar azdı.⁹⁶

Gülen'in Türklere verdiği bir diğer mesaj, doğru insan olmaları, Müslümanlığın öngördüğü dürüstlük kurallarını hayatlarına yansıtmalarıydı. Çünkü 1962'den itibaren Avrupa'ya olan Türk işçi akınında, 300 kişilik yurtlarda, tek odalı bekâr evlerinde kalan eğitim seviyesi hayli düşük bu insanların bir kısmı çeşitli suçlara karışıyordu. Zaman zaman çeşitli suiistimaller oluyordu. Örneğin, "çocuk parasını" istismar ederek, sahte evlilik yöntemiyle üzerine dört beş çocuk yazdıran insanlar çıkmıştı. Fabrikalardaki kocaman mescitlerin bazıları, namaz kılmadıkları halde buraya gidip uyuyan ve işlerini aksatan bazı işçiler yüzünden kapatılıyordu. Malulen emekli olup yüzde 80-90 maaş bağlanarak Türkiye'ye gönderilen insanların bazılarının sağlam oldukları açığa çıkıyordu. Bazı Türk işçiler de Alman kadınlarla evlenince Türkiye'deki aileler yıkılıyordu. Oysa bir Müslüman, her yerde Müslüman gibi yaşamak zorundaydı ve dinin özü doğru insan olmaktı.

Almanya ve Hollanda'da bu temasları yapan Gülen, Danimarka, Fransa ve İtalya'ya geçti. Danimarka'daki Türklerin sosyal hayatındaki canlılıklarından memnun kalan, Fransa'da yaşayan Türklerin davetlerine katılıp sohbetler yapan Gülen, Paris'teki Louvre Müze-

96. 2008 yılına gelindiğinde bir milyon Türk, Alman nüfus cüzdanı taşıyordu. Alman üniversitelerine giden Türk öğrenci sayısı 40 000'in üzerindeydi. 70 000 civarındaki Türk işadamlarının yıllık cirosu 80 milyar euro civarındaydı ve bu işyerlerinde 350 000 kişi çalışıyordu. Almanya'daki bu Türk işçileri, özellikle ilk 10 yıl boyunca inanılmaz bir tempoyla âdeta yemeyerek, içmeyerek paralarını Türkiye'ye aktardılar. Bu parayla köylerine fabrika kuranlar oldu. Ne var ki köyde fabrikanın yaşama imkânı yoktu.

si'ni, tarihi Notre Dame Katedrali'ni gezdi. 11 aralık 1990 günü Paris ile Strasbourg arasındaki seferlerine yeni başlamış olan hızlı trenin ilk seferine katıldı. İlk seferini yapan tren, Paris'ten Strasbourg'a olan 500 kilometreyi 2,5 saatte aldı. Gülen bu yolculukta, yeni basılacak olan *Sonsuz Nur* kitabının ilk cildinin tashihini yaptı.

Gülen, kendisini misafir eden Türklerin ısrarı üzerine onları kırmayarak Paris'te Eiffel Kulesi'ne de çıktı. Normalde gittiği her ülkede, "Ben buraya turistik gezi yapmaya gelmedim. Beni bir yere götürecekseniz bir hizmet düşüncesiyle olsun" diyordu. Ama zaman elverişli olduğu takdirde tarihi yerlere götürülüyordu.

Gülen, 13 aralık 1990 günü Paris'ten Roma'ya geldi. Ertesi gün cumaydı. Gülen, cuma namazını yapımı hâlâ süren Roma Camii'nde kıldı. Roma Mescidi de denilen bu yapı, aslında bütün İslam ülkelerinin yardımıyla yapılmasına rağmen, Suudi Kralı'nın camisiymiş gibi algılanıyordu.

Turgut Özal, Roma'yı ziyaret edince Türkiye'nin de camiye katkıda bulunmasını sağladı. Normalde cami sadece cuma günleri ibadete açıktı, ama Türkiye'den getirilen çinilerle yapılan kısım diğer zamanlarda da ibadete açıktı.

Gülen, kendisine eşlik eden birkaç arkadaşıyla birlikte ikinci namazına kadar Roma Mescidi'nin içinde oturdu. O sırada orada caminin içinde yeni Müslüman olmuş bir İtalyan ile bir Pakistanlının bir hadis konusu üzerine kavga edercesine tartıştıklarını gördü. Bu manzara karşısında üzülen Gülen yanındaki arkadaşlarına, "Bağnazca düşünceler Müslümanlığa gölge oluyor, Müslümanlığın çehresini karartıyor" dedi.

Altı saat tarihi yerlerini gezdiği Roma'da, Vatikan'ın en büyük kilisesi olan San Pietro Kilisesi gibi devasa taş yapılar için, "Yunan mitolojisi Hıristiyanlığa üstünlük sağlamış" ifadesini kullanan Gülen, "Acaba Mimar Sinan buralara kadar gelseydi ne eserler verirdi?" dedi.⁹⁷ Vatikan gezisi sırasında bu tarihi yapıları gezen, bir namazını San Pietro Kilisesi'nin önünde kılan Gülen, Ro-

97. Harvard Üniversitesi Mimarlık ve Sanat Tarihi Bölümü'nde Ağa Han Kürsüsü başkanı olan Türk Profesör Gülru Necipoğlu, İstanbul, Ankara, Paris, Venedik ve Viyana'daki arşivlerde yaptığı araştırmayla 10 yıl içinde hazırladığı *Mimar Sinan Döneminde Mimarlık Kültürü* kitabında, bu konuda ilginç bilgilere yer veriyor. Necipoğlu, "Michelangelo (Mikelanj) Roma'da San Pietro'nun kubbelerini yaptığı dönem, Süleymaniye Camii'nin yapılış dönemine rastlıyor. Michelangelo, Mimar Sinan'ı izliyordu" diyor. XVI. yüzyılda İtalyanların İstanbul Beyoğlu'ndaki Venedik temsilciliği sayesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda olup bitenlerden haberdar olduklarını belirten Necipoğlu şöyle devam ediyor: "Venedik arşivlerinde, Mimar Sinan'ın bir binası bittiğinde mutlaka Murano Adası'ndan kandiller ısmarlandığını tespit ettim." 9 Eylül 2007 tarihli *Hürriyet Pazar* ekindeki haberden.

ma İmparatorluğu döneminde gladyatör gösterilerinin yapıldığı arena olan Colosseum'u, Roma'nın en güzel meydanı olarak bilinen Venedik Meydanı'nı gördü. Bir gün Roma'da kalan, ertesi gün İngiltere'nin başkenti Londra'ya geçen Gülen, burada iki gün kaldı. Hem buradaki Türk toplumunun düzenlediği programlara katıldı, hem de British Museum ve Science Museum gibi dünya çapında üne sahip müzeleri gezdi. Gülen, tekrar Anısterdam'a geçti ve 19 aralık 1990 günü İstanbul'a döndü.

Çankaya Köşkü'nde yankılanan başyazı

1990'ın yılların başı, hem siyasette hem de toplumda keskin ayrışmaların çok somut işaretlerini verdi. Turgut Özal'ın cumhurbaşkanı seçilerek Çankaya Köşkü'ne çıkmasından sonra iktidar partisi ANAP'ta, liberaller-mukaddesatçılar ayrışması yaşandı. Meydana gelen bazı faili meçhul cinayetlerin de etkisiyle toplumdaki laik-antilaik ayrışması giderek sertleşti. Özal, o atmosferde partiyi liberal bir isim olan Mesut Yılmaz'a emanet etmeyi uygun buldu. Bunun etkisiyle devlette muhafazakâr ve dindar bilinen bazı kadrolar tasfiye edildi. Bu durum, iktidar partisindeki bölünmeyi âdeta tetikledi. Türkiye kaçınılmaz olarak yeniden 1980 öncesindeki koalisyonlar ve siyasi istikrarsızlıklar dönemine doğru adım adım ilerliyordu.

Yayın hayatına başladığı 1979'dan beri *Sızıntı* dergisinin başyazarını yazan Gülen, derginin 1991 yılı ağustos sayısı için "Milletin Önünü Kesen Kanlı Kâbus" başlığıyla bir yazı yazdı. Gülen başyazıda, "Şaşkın Kaptan" adını verdiği soyut bir lidere sesleniyordu. Aslında Gülen, edebi bir yaklaşımla Türkiye'nin son 70 yılda yaşadığı sıkıntıları dile getiriyordu. Ama Cumhurbaşkanı Turgut Özal, başyazıda yer alan şu kısımları üzerine aldı:

Sen, "çağdaşlık", "çağ atlama" nakaratıyla kendi kendini avutadur; kazanç, gelir dağılımı, refah, mutluluk, keyif, neşe gibi gevezeliklerle teselli olmaya devam et... Aslında senin, çağdaşlığın da çağı yakalaman da sadece bir züğürt tesellisi ve kendi kendini aldatma; senin icraatın sırf bir taklit, idaren de, kurtları çobanlığa yükseltip, çobanları da sürüleştirmekten ibaret. Yakın tarihimiz itibarıyla senin bu kabil hataların, sayılamayacak kadar çok, ağza alınamayacak kadar da utandırıcı olmuştur. Evet sen, dünden bugüne bir kerecik olsun hatalarını aşamadın, aksine "hatamı aşayım, onu zihinlerden şileyim" derken, ikinci bir hata işledin...

Gülen aynı yazısında ihtilaller ve terör başta olmak üzere Türkiye'nin yetmiş yıl boyunca yaşadığı bütün sıkıntıları işliyordu. *"Tarihin hiçbir devrinde, hiçbir bahtsız millet, bu kadar çok felaketin, bu kadar dar bir zamana sıkıştırıldığını görmemiştir"* diyen Gülen, Türkiye'yi bu sıkıntılara maruz bırakanların tamamını tek bir sembolik kişilikte resmederek şöyle sesleniyordu:

Ey, kinin, nefretin, garazın, muhakemesizliğin azat kabul etmez kölesi! Ey, kendi tarihinin sayfalarını kanla kirleten tarihin kanlı delisi, cinnetin de bir sınırı olmalı değil miydi?

Toplumda din düşmanlığı yapanların etkisiyle aşman değerlerin yerini inkarcı ve nihilist bir dünya görüşünün almasından başka bir şey beklenemeyeceğini hatırlatan Gülen Türkiye'nin geçirdiği süreci "sisli-dumanlı" dönem olarak nitelendiriyordu.

Cumhurbaşkanı Özal, bu yazının yayımlanması üzerine kardeşi Korkut Özal'ı Gülen'e gönderdi. Korkut Özal, İzmir'e gidip Gülen'le görüştü. Özal bu yazıdan Gülen'in kendisine birtakım örtülü uyarılarda bulunduğu sonucunu çıkarmıştı. Çünkü Özal bu dönemde muhafazakâr çevrelerce eleştiriliyordu. Eleştirilerin temel odak noktası, Anavatan Partisi'ndeki operasyondur. Anavatan'da muhafazakârlar tasfiye ediliyordu. Gülen, Korkut Özal'la yaptığı görüşmede uyarılarının genel olduğunun altını çizdi, ama Gülen'in üslubuna aşına olan Korkut Özal, cumhurbaşkanına götüreceği mesajı almıştı.

O günlerde yaşanan gelişmeleri yakından izleyen Abdullah Aymaz'a göre, Gülen'in başyazısında Özal'a verdiği mesaj Mesut Yılmaz'm parti lideri olmasıyla ilgili değildi. Mesele, ANAP'ta oluşan bu yeni yapılanmanın etkisiyle bazı bürokratların sadece dindar oldukları için devletteki görevlerinden alınmalarıydı. O günlerde *Zaman* gazetesinin genel yayın yönetmeni olan Aymaz, "Biz gazete olarak Anavatan Partisi'nde muhafazakâr insanların tasfiye edilmesine karşı çıktık. Özal'm bu davranışını doğru bulmadık. Ama Hocaefendi sonradan, o yayınlarımızı doğru bulmadığım ifade etti ve 'Özal şartları düşünmüştür, biraz partiyi öyle götürmek istemiştir' dedi."⁹⁸

Turgut Özal'm Çankaya'ya çıkması öncesinde yaşanan bazı gelişmeler Aymaz'ı doğruluyor. Özal, anketlerle belirlediği ANAP'in önde gelen lider adaylarından sekizine, "Aranızda bir genel başkan adayı üzerinde anlaşın" demişti. Dördü liberal, dördü muha-

98. Abdullah Aymaz'la 2007 yılı eylül ayında İstanbul'da yapılan görüşmenin notlarından.

fazakâr olan bu sekiz kişi bir odada bir araya gelmişti. Bu sekiz kişiden biri Profesör Ekrem Pakdemirli'ydi. O dönemde bakan olan Cemil Çiçek, Pakdemirli'yi destekliyordu. Çiçek, o sırada Fethullah Gülen'i yakından tanıyan bir kişiyi arayarak, "Biz Pakdemirli'yi destekliyoruz. Hocaefendi'ye söyle Turgut Özal'a söyle-sin, Özal Pakdemirli'yi tercih etsin" dedi. Ancak Gülen, Turgut Özal'a böyle bir mesaj iletmedi.

ANAP'h bakanlar, Gülen'in Özal'm üzerinde önemli bir ağırlığı olduğunu düşünüyorlardı. Ama Gülen, "Turgut Özal en iyi kararı verir" diyordu. Nitekim o dönemde Özal, Meclis Başkanı Yıldırım Akbulut'u başbakan tayin edince, Gülen partinin ve Türkiye'nin dengeleri açısından bu kararı isabetli buldu. Sonraki dönemde parti içindeki liderlik yarışında Mesut Yılmaz, Turgut Özal'm da desteğiyle genel başkan seçildi. O yarışta dönemin ANAP'h bakanlarından Abdülkadir Aksu, Yıldırım Akbulut'un Özal tarafından desteklenmesi için Gülen'i aradı. Ancak Gülen yine devreye girmede. Lider adaylarından Lütfullah Kayalar da Gülen'i İstanbul'da ziyaret etti."

Bu telefon ve ziyaretlerin sebebi, Gülen'in Özal nezdindeki yerinin ANAP'h politikacılar tarafından bilinmesiydi. Ancak Gülen, o güne kadar Turgut Özal'a günlük siyasetle ilgili hiçbir tavsiyede bulunmamıştı. *Sızıntı* başyazısındaki tavrı, İçişleri Bakanlığı ve Emniyet gibi kurumlarda bazı devlet görevlilerinin sadece dindar oldukları gerekçesiyle görevlerinden alınmalarıyla ilgiliydi.

Gülen'e göre Cumhurbaşkanı Özal, devlete sadakatle görev yapan bu bürokratlara sahip çıkmalıydı.

Gülistan Sarayı'ndan gelen destek

Türkiye'de bu gelişmeler yaşanırken, İstanbul'dan Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ne giden kabilelerin bütün temaslarından çıkan sonuç şöyleydi: Türkiye, bu kardeş ülkelerin çocuklarını okutabilirdi. Bu ülkelere giden Türk işadamları, 1991 eylül ayında çoğunluğu Azeri olmak üzere 100'den fazla öğrenciyi okutmak için turist vizesiyle Türkiye'ye getirdiler. Ancak bu öğrencilerin uzun süreli turist vizesiyle Türkiye'de öğrenim görmeleri mümkün değildi. Bu öğrenciler için Moskova'daki Türk Büyükelçiliği'nden eğitim vizesi alınması gerekiyordu. Ne var ki bu vizelerin alınmasında sıkıntılar çıkıyordu. Azerbaycan'daki yetkililer, "Mademki Türkiye'ye öğrenci götürüyorsunuz gelin burada okul

açın" dediler. Orta Asya'daki Türk kolejlerinin macerası işte böyle başladı. Bina problemi yoktu. Çünkü bu ülkelerden geri çekilen Rusların boşalttığı boş okullar ve binalar vardı. Bunlar yeni kurulan Türk kolejlerine tahsis edildi.

Aynı dönemde, Türkiye sınırındaki Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde yaşayan Azeri halkı da sıkıntı içindeydi. Yiyecek kıtlığı vardı. İnsanlar ekmek bulmakta zorlanıyordu. Nahçıvan'm lideri, Meclis Başkanı Haydar Aliyev'di ve Aliyev'in umudu Türkiye'ydı. Türkiye'ye yardım çağrısı yapıldı. Bu çağrıya yine Gülen'in çevresindeki insanlar cevap verdi. Nahçıvan'a ulaşacak yardımları Erzurum'dan koordine eden kişi Gülen'in arkadaşı Ali Bayram'dı. Bayram, Nahçıvan Başbakanı İbrahim Bican'la temasa geçti. Bican, "Sınır'a gel, orada konuşalım" dedi. Bayram, 1976'da "Altın Nesil" konferansı için Gülen'i Erzurum'a davet etmiş ve o tarihten beri bu faaliyetlere gönül vermişti.

Bayram, bir cumartesi günü Nahçıvan sınırındaki Kars'ın Aralık ilçesine geldiğinde Aras Nehri'nin karşı yakasında Nahçıvanlı yetkililer vardı. Nahçıvan Başbakanı İbrahim Bican, "Karşıya geç" diyordu. Ama Aras Nehri'nin üzerinde köprü yoktu. Bican, "Kayık ayarladık, onunla geçeceksin" diyordu. Bu, nehrin her iki yakasına çakılmış ild kazığa bağlanmış tellerin bir halkayla koruduğu basit bir kayıktı. Bayram yüzme bilmediği için kazığı kontrol etti. Sağlamdı. Telgraf teli kopar mı diye teli kontrol etti. Tel üç halkadan oluşuyordu ve kopma ihtimali zayıftı. Nahçıvanlılar, sırf Türk heyeti geliyor diye, bu sistemi kendi imkânlarıyla oluşturmuşlardı. Bayram yanmda genç bir gazeteciyle birlikteydi. Resmi bir heyet değildi, ama ona resmi Türk heyeti gözüyle bakılıyordu.

Ali Bayram o gün o kayıkla yanındaki gazeteci Kâmil Koşapınar'la birlikte Nahçıvan tarafına geçti. İhtiyaçları not alıp aynı kayıkla geri dönünce kendisini bir sürpriz bekliyordu. Yanına gelen bir polis memuru, "Sınır ihlali yaptığınızın, bir başka ülke toprağına pasaportsuz girdiğinizin farkında mısınız?" dedi. Bayram'm, bu "korsan" geçişi, Nahçıvan'a ulaşacak yardımın koordinesi için yaptığı anlaşılınca sorun çıkmadı.

Türk halkı sıkıntıdaki Nahçıvan halkına yardıma hazırды. İğdır ve Aralık belediyelerinin de desteğıyle Aras Nehri'nin dar bir bölgesinde bir servis köprüsü yapıldı. Bu köprünün açılışı Nahçıvanlı Azeriler için inanılmaz bir gündü. Açılışa on bin civarında Azeri gelmişti. Köprünün Nahçıvan tarafında kurdele kesildikten sonra, sıra Türkiye tarafının açılışına geldi. Ali Bayram ve Nahçıvan lideri Haydar Aliyev en öndeydi, arkalarında köprüye hücum

eden muazzam bir kalabalık vardı. Sınırdaki Türk askeri yetkililer böyle bir izdiham yaşanabileceğini öngördüğünden köprünün hemen başında tedbir almıştı. Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesinden gelmiş bir askeri birlik, köprünün başında bir halka oluşturmuştu. Böylece Türkiye'ye izinsiz geçişler önlenmiş olacaktı. Bir ara köprünün üzeri öyle yığıldı ki Ali Bayram ve Haydar Aliyev Aras Nehri'ne düşme tehlikesi geçirdiler.

Köprünün üzeri tahta kalaslarla doluydu. Yüzlerce insan yürürken bu tahtalar suya düşmeye başladı. Aliyev ve Bayram'ın Türk tarafına geçmelerine birkaç adım kala onların da önünden bir tahta düştü. Aliyev ile Bayram birbirlerine sarıldılar. Bir insan dalgası daha gelse, suya düşebilirlerdi. Aliyev o sırada Bayram'a şunları söyledi: "Korkma, biz yapmamız gereken işi yaptık. Buradan aşağıya uçarsak da uçalım. İki milletin hasretini bitirmek için, burada kurduğumuz bu köprü için iki Ali kurban olsun."

Aliyev Türk toprağına ayak bastığında, askerlerin barikat kurduğunu görünce, askeri birliğin başındaki albaya şu sözleri söyledi: "Albay, şu gördüğün millet, Anadolu torpağını (Azeri Türkçesiyle toprak) öpmeye geliyor. Elindeki silahı Ruslar bize 40 yıl doğrulttular, ama korkmadık. Sen silahını bize doğrultmuşsun ama merak etme, bir kişi bile burada kalmayacak. Şu gördüğün halk sadece gelip Türk toprağını öpecek ve hepsi geri gidecek." Aliyev'in bu uyarısı üzerine albay, halkayı biraz genişletti. Azeriler coşkuyla Türk tarafına geçtiler. Belediyenin ve yöre halkının hazırladığı kumanyadan yediler. Ve gerçekten de hepsi geri döndü.

Yardımlar Nahçıvan'a, Aras Nehri'nin en dar yerinde kurulan işte bu servis köprüsüyle ulaştı. Üç dört ay içinde bu şekilde Nahçıvan'a 100 kamyonu yakın yardım ulaştı. Haydar Aliyev, birkaç yıl sonra Azerbaycan devlet başkanı olunca, zaman zaman Bakü'de Gülistan Sarayı'nda ağırladığı Ali Bayram'a albayla yaptığı bu konuşmayı hatırlatıyor ve Azeri Türkçesiyle şöyle diyordu: "Albaya yahşi söz çaktırdım mı?" Haydar Aliyev o zor günlerde Türk halkından gelen yardım elini hiç unutmadı. Aliyev, Azerbaycan devlet başkanı olduğunda Bakü'de Türk üniversitesi kurulurken çok kıymetli 200 dönümlük bir araziye göstererek, "Bu arazi üniversitenin olsun. Lazım olursa yine yer veririm" diyerek bugünkü Kafkas Üniversitesi'nin yerini tahsis etti. 2007 yılma gelindiğinde Azerbaycan'da 11 Türk lisesi ve bir üniversite vardı.

Aliyev, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ndeki bütün bu hizmetlerin manevi mimarının Fethullah Gülen olduğunu biliyordu. 18 haziran 1999 akşamından itibaren Türkiye'de televizyonlarda yayın-

lanan bazı konuşma kasetleriyle Gülen'in çeşitli çevrelerin hedefi haline geldiği dönemde Haydar Aliyev, tıpkı Bülent Ecevit gibi Gülen'e güçlü destek veren bir açıklama yaptı: "Fethullah Gülen sadece Türkiye'ye değil, Türk dünyasma değil, bütün dünyaya lazım."

Aliyev, Azeri Türkçesiyle Gülen için, "O hamımızın başı, hamımızın ona ihtiyacı var" diyordu. Bu yüzden Aliyev, 1998-99 döneminde Ankara'dan kendisiyle görüşmek üzere Bakü'ye gelen sosyal demokrat eğilimli iki üst düzey Türk bürokrat, Azerbaycan'daki Türk okulları aleyhine konuşunca, onları şöyle susturdu:

"Beyler ben 30 yıl KGB'de çalıştım. Kimin ne olduğunu gayet iyi bilirim. Fethullah Hoca'yı ve okulları sizden öğrenecek değilim. Bu okulların hiçbir yanlışı yok."

Gülen karşıtı düşünceleriyle tanınan bu iki Türk bürokrati uğurlarken, Azeri Türkçesiyle "Siz sehv danışırsınız (hatalı konuşuyorsunuz), ben onları yahşi bilirim. Yahşi tanırım" diyen Aliyev, yine zaman zaman Bakü'ye gidip gelen Gülen karşıtı iki Türk profesörün okullar aleyhindeki sözlerine de sert karşılık verdi.¹⁰⁰

Azerbaycan yönünü ne kadar Türkiye'ye çevirmişse, o düzeyde İran'a kapatmıştı. 1990'lı yılların başında benzer okulların İran tarafından açılması gündeme gelince, ileri gelen Azeriler, "İran okullarıyla Azerbaycan bir molla cumhuriyeti olur" diyerek buna karşı çıkmıştı.

Los Angeles'ta Türkiye özlemi

1992 yılı nisan ayında uzun bir gezi programı için ABD'ye giden Gülen, bir süredir bazı yetenekli üniversite mezunu Türk gençlerinin bu ülkede öğrenim görüp, oradaki bilgi ve teknolojiyi Türkiye'ye transfer edecek şekilde yetişmeleri konusunu düşünüyordu. Fransız gazeteci Nicole Pope'a verdiği röportajda, "Batı Rönesans'ı gerçekleştirirken biz uyukluyorduk, bilim ve teknoloji inkılabım yaparken ise uyuyorduk" diyen Gülen'e göre, Türkiye'nin teknoloji alanında yeni bir uykuya tahammülü yoktu.

"Teknoloji ve sanayi devriminin içinde olsaydık, nüansları biz belirleyecektik. Rönesans'ın dışında kalmakla hayatın da dışına

100. Bu olayın benzeri Kazakistan'ın başkenti Almatı'da yaşandı. Bu ülkeyi ziyaret eden Türkiye'deki bir partinin genel başkanı, Türk okulları aleyhine konuşur konuşmaz Kazakistan Devlet* Başkanı Nursultan Nazarbayev, "Bu insanlar dindar, bunlardan ne istiyorsunuz?" dedi. Yine sol dünya görüşüne sahip bir üst düzey bürokrat da Nazarbayev'den aynı cevabı aldı. Türkmenistan Devlet Başkanı Türkmenbaşı da, Gülen ve okullar aleyhine konuşan bir parti başkanına, "Bizi samsık (ahmak) zannetmeyin, kimin dost kimin düşman olduğunu biliriz" sözleriyle karşılık verdi.

itilmiş olduk... Hayatla ilgili oyunları ancak hayatın içinde kalabilenler oynayabilir" diyen Gülen'in 1990'lı yılların başındaki bir öngörüsü, geleceğin dünyasında sosyal bilimlerin ön plana çıkacağı şeklindeydi. Dolayısıyla başarılı Türk öğrenciler, hukuk başta olmak üzere bu alanı da ihmal etmemeliydi.

1992'deki ABD ziyaretinde Gülen, ağırlıklı olarak çeşitli eyaletlerdeki Türk öğrencilerin davetlerine katıldı. Ohio eyaletinin Columbus şehrinde aralarında Erzurumluların da bulunduğu 100 kadar Türk öğrenci, bir akşam Gülenle bir araya gelip kendisiyle sohbet ettiler.

Gülen aynı eyaletin Cleveland şehrinde Türk öğrencilerle görüşürken, Amerikalı kız arkadaşından ayrılmış bir Türk gencinin bunalıma girdiğini ve bileğini kesmeye kalkışarak intihar teşebbüsünde bulunduğunu öğrendi. Gülen kendisiyle tanıştırılan bu Türk öğrenciye özel ilgi gösterdi ve ona dua etti. Gülen sonraki aylarda birkaç kez bu gencin durumunu sorarak bilgi aldı. Bu Türk öğrencinin tekrar sağlığına kavuştuğu haberini alana kadar bu ilgisini sürdürdü.

Cleveland'den Kanada'ya geçen Gülen, bir gün Kanada'da kaldı. Burada hem Türklerle görüştü, hem de Niagara Şelalesi'ni gördü. O gün namazlarından birini Niagara Şelalesi'nin yanında kılan Gülen, tekrar ABD'ye döndü. Gülen, 25 civarındaki ABD eyaletine yaptığı seyahatlerde çoğunlukla karayolunu tercih etti.

Güney eyaletlerinden biri olan Texas'm Lubbock şehrinde de bazı Türk öğrenciler vardı. Gülen bu öğrencilerle görüştüktan sonra şehrin küçük havaalanına geldiğinde ayakkabısını boyattı. Boyacıya beş dolar olan ücretini verdikten sonra, yanındaki arkadaşşı Necdet Başaran'a dönüp gülerek, "Ayakkabının kendisi beş dolar etmez" dedi.

Gülen, tıpkı babası Ramiz Gülen gibi nükte yapmayı seviyordu. Kendisini New Jersey eyaletinden New York'a götürürken yolu şaşırın Türk şoförün 19 yıldır o bölgede yaşadığını öğrenince, "19 yıl sonra bile yolu karıştırmak herhalde şehrin azametinden olsa gerek" demişti. Gülen bir gün, "Eskiden olsa geceleri üç saat yürürdüm. Yaşlanınca artık yürüyemiyorum" deyince yanındaki bir arkadaşşı, "Size yürüyüş banda alalım" dedi. Gülen şu cevabı verdi: "Olmaz. Yürürken benim mesafe almam lazım."

Texas'm Houston şehrinde hastanede yatmakta olan Turgut Özal'ı ziyaret eden Gülen, burada bulunan Amerikan Uzay ve Havacılık Dairesi NASA'yı da gördükten sonra Houston'dan Nevada ve Colorado eyaletleri istikametinde yaptığı uçak yolculuğunda,

büyüleyici Colorado Dağları'nı gördü. Dağlar, Gülen'in sohbetlerinde, şiirlerinde ve edebiyat yazılarında çok önemli bir semboldü. Gülen için dağ demek, "zirve" demektir: "Tehlikeli de olsa, başımı da döndürse zirveleri seviyorum." Yeryüzünün o muhteşem zirvelerinden birinin üzerinde uçmanın Gülen'in ruh dünyasında o anda yoğun bir etki meydana getirmesi doğaldı. Gülen, Nevada Çölü'nün üzerinde uçarken, güçlü bir ekonomiye sahip bir ülkenin, çölleri bile nasıl imar edebildiğini gördü.

Bütün seyahatlerinde, özellikle namazlarını zamanında kılmaya aşırı düzeyde hassasiyet gösterdiği bilinen Gülen, Kaliforniya eyaletindeki Reno şehrinin havaalanına indiğinde ikinci namazı vaktinin dolmasına az bir zaman kalmıştı. O gün San Francisco yolunda Gülen'e eşlik eden arkadaşları, "Namazım kaçabilir" endişesine kapılan Gülen'in durmadan terlediğine tanıklık ettiler. Bir başka eyalete giderken, ileride trafik tıkanır, namazı Mamayız diyerek bir köprü altında arabadan inip namazını kılmıştı. Bunlar normaldi, çünkü Gülen, 2002 yılında kalp krizi geçirip hastaneye kaldırıldığında doktorlar kendisine uyku ilacı verdiğinde bile, "Ne olur dozunu öyle ayarlayın ki, namaz vakitlerinde uyanıp namaz kılayım, daha sonra tekrar uyuyayım" demişti.

Gülen ABD'deki Türk öğrencilerle görüşmelerinde de, "İbadet dinin özüdür" mesajını verdi. Bazı Türklerin, "Amerika Müslüman bir ülke değil, dolayısıyla burada cuma namazı farz değil" düşüncesiyle hareket ettiğini öğrenen Gülen bu düşünceye karşı çıktı. "Bu düşünce şeklen doğru olsa bile ve burada cumaya gitmek farz olmasa bile, cumaya gitmemeye alışmak iyi bir şey değildir" dedi. Eyaletler arası bu uzun araba yolculuklarında dikkat çeken bir diğer olay, Gülen'in arabayı durdurup lavabosunu kullandığı benzin istasyonlarında mutlaka küçük de olsa bir alışveriş yapmasıydı. Bunu, "Çünkü bu tesisin lavabosundan bedava yararlandık. Bizim de buraya küçük bir katkımız olsun" ifadesiyle açıklıyordu.

Gülen San Francisco kentindeyken, 1970'li yıllardan beri yakın arkadaşı olan Naci Tosun'u telefonla aradı. Tosun İstanbul'daydı. Gülen, Tosun'a "Batının en son noktasına geldik. Attık karşımızda deniz var. Güneye, Los Angeles'e iniyoruz" dedi. San Francisco'ya gelirken çevre yolu boyunca bitki örtüsünü ve yeşilin tonlarını hayranlıkla izleyen Gülen, San Francisco Körfezi boyunca uzanan 6 mil uzunluğundaki köprüden geçerken şehir ışıkları altındaydı.

Buradan Los Angeles kentine geçen Gülen, kendisini misafir eden Türk öğrencilerle kaldığı evde *Sonsuz Nur* isimli üç ciltlik kitabının tashihlerini yaptı. Burası Hispanikler veya Latinolar denilen İspanyol asıllı Amerikalıların yoğun olarak yaşadığı bir bölgeydi. Komşu binada sürekli yüksek sesle Meksika şarkıları çalıyordu. O günlerde zorunlu olarak uzun süre Meksika şarkısı dinleyen ve bunu birkaç konuşmasında kendisini misafir eden öğrencilere anlatan Gülen'in kaldığı evin duvarında "Grand Canyon" olarak bilinen yöredeki Büyük Kanyon'u gösteren bir tablo vardı. Gülen, "Tablonun üzerine bir şey yazın da millet gelip geçerken okuyup istifade etsin" dedi. Gülen yıllardır, bu gibi muhteşem tabiat varlıklarının insanlarda Allah'ın büyüklüğü duygusunu uyandırması için bu resimlerin üzerine bazı düşündürücü sözler yazdırıp tablolaştırıyordu. Nitekim *Sızıntı* dergisinin her sayısı, bu türden tabiat harikası resimler ve bu resimlerin üzerinde Allah'ın varlığı hakkında insanı derinden düşündüren sözlerle doluydu.

ABD'nin bu bölgesindeyken doğal güzelliğiyle meşhur Tahoe Gölü'nü de gören Gülen, *Sızıntı* dergisine "Düşlerdeki Türkiye" başlıklı yazısını Los Angeles'tan gönderdi. Gülen, henüz bir aydan biraz fazla bir süredir ayrı kaldığı Türkiye hasretini anlattığı bu yazıya "Gözlerimi yummuş Türkiye'yi düşünüyorum" cümlesiyle başlıyordu. Türkiye'nin, hep güzellikler içinde salman nazlı bir ülke olarak tasvir edildiği yazıdan bir bölüm şöyleydi:

Bazen Türkiye'yi dinlerken, her şey o kadar neşe olup çağlar ki; insan, ruhunu saran bu uğultuların tedaileri (çağrışımları) ile, asırlar öncesini ve asırlar sonrasını aynı anda duyabilir ve bir sürü kaderi levhalar arasında lezzetten heyecana, aşktan fedakârlığa, faziletten diğergamlığa (adanmışlığa) kadar nelere nelere sahip olur.

Gülen bu yazısında, yıllardır Türkiye'deki eğitim faaliyetlerini omuzlayan ve hayatını bu işe adanmış olan "hizmet erlerine" de sesleniyordu. Türkiye'deki her hizmet eri, süvarisini bulmuş bir küheylan gibi, gece gündüz demeden koşuyor ve çatlayacağı ana kadar yorgunluğunu hissetmiyordu. Çatlayınca da, bunu "Hak rızasının bedeli olarak bilip Allah'a yönelerek, "Bana Seni gerek Seni" diyordu. Onlar, ruhlarının tavanları delinircesine bir coşkunlukla hizmet ediyorlardı. Onlara bakınca, insan kendisini peygamberlerin haber verdiği "kutsiler" arasında sanıyordu. Onlar, doymak bilmeyen bir arzuyla bir ömür boyu göç edip duruyorlar-

dı. Ruh dünyaları öylesine derindi ki, bu yürekten tavırları karşısında en katı vicdanlar bile civanmertliklerini (yiğitliklerini) itiraf ediyorlardı.

Gülen Los Angeles kentindeyken burada sıradışı bir ayaklanma oldu. Bir zenci kamyon şoförünü döven beyaz polis suçsuz bulunup serbest bırakılınca, zenciler ayaklandı. Birkaç gün süren olaylarda zenciler, dükkânların camlarını kırdılar. Yağmalardan sadece beyaz Amerikalılar değil, Koreliler ve Çinliler de nasiplemini aldı. Onların da dükkânlarına saldırılar oldu.

Avustralya yolundaki sürprizler

Gülen Amerika'dayken, 6 Mayıs 1992 günü Los Angeles'tan kalkan uçakla, 21 saat süren uzun bir yolculuktan sonra Avustralya'ya geçti. Güney yarımkürenin bu devasa ülkesinde hatırı sayılır düzeyde bir Türk topluluğu yaşıyordu.

Gülen, bu uzun yolculukta, *Sonsuz Nur* kitabı üzerinde çalışmayı sürdürdü. *Sonsuz Nur*, Gülen'in 1989 başından 1990 mart ayına kadar İstanbul Üsküdar'da Valide Sultan Camii'nde Hazreti Muhammed'i anlattığı vaazlarından oluşuyordu. Üç ciltten oluşan ve Hazreti Muhammed'in hayatının Gülen'in dilinden bir anlatımı olan *Sonsuz Nur'un* önsözünde Gülen, Hazreti Muhammed'i şöyle anlatıyordu:

On dört asırdan beri dünya çapındaki en büyük dâhiler, dev filozoflar ve her biri düşünce semamızın yıldızı nice mütefekkir ve ilim adamları, hep onun arkasında el pençe divan durmuş ve ona hitaben, "Sen sana mensubiyetle övündüğümüz insansın" demişlerdir. Eğer beşeriyet (insanlık) onu tanısaydı, O'nun için mecnun olur, yollara düşerdi... O'nun aşkının ateşiyle yanan kalbinin küllerine hayat gelsin diye rüzgârın önüne katılır ve hep oraya doğru sürüklenirdi.

Gülen, Avustralya uçağında zaman zaman kalkıp namaz kıldı, kendisine refakat edenlerle sohbet etti. Yol uzun olduğundan uçakta sürekli yemek ve içecek servisi yapılıyordu. Uçak, 18 saat süren yolculuktan sonra Yeni Zelanda'ya yakıt ikmali için inince Gülen, takvimin "8 Mayıs" olduğunu öğrendi. Çünkü Yeni Zelanda Los Angeles'tan sekiz saat ileri bir zaman dilinindeydi ve onlar havadayken, 7 Mayıs günü geçip gitmişti. Uçak yeniden havalanınca üç saat sonra Avustralya'nın Melbourne kentine indiler.

Gülen Avustralya'da kaldığı on gün boyunca, İngilizcede "dün-

yanın dibi" anlamına gelen "*down under*" ifadesiyle anlatılan bu kitadaki Türk toplumuyla bir araya geldi. Melbourne'da davet edildiği bir yurdun temel atma törenine katılan Gülen, buradaki bir camide ve Sydney'de vaaz verdi. Avustralya yolculuğunda Gülen'i en çok etkileyen manzaralardan biri, okyanus üzerinde güneşin batışını seyretmek oldu. Zaten şair ruhlu bir insan olan Gülen, "Güneş âdeta bir balçığın, çamurun içine batması gibi okyanusa gömülmüştü. O manzarayı görmem bile, bu uzun yolculuğa değdi" diyordu.

Amerika'dan Avustralya'ya gidişlerinde 7 Mayıs gününü mecburen atlamışlardı. Avustralya'dan Los Angeles'a dönüşlerinde ise bu sefer neredeyse bir gün kazançlıydılar. Gülen 18 Mayıs günü öğlen namazını Avustralya'nın Sydney şehrinde kılmıştı. Los Angeles'a gelince epeyce bir süre dinlendikten sonra, öğle namazı vakti yeni geldi. Böylece öğle namazını bir daha kıldı.

48 günlük bu ABD ve Avustralya gezisinden sonra Gülen, 19 Mayıs günü New York'tan Belçika'nın başkenti Brüksel'e geldi. Hollanda ve Almanya'da bir iki gün kaldıktan sonra da Türkiye'ye döndü.

Gülen İzmir'e geldiğinde ilk günün ilk akşam yemeğinde arkadaşlarına anlattığı ilk hikâye, uçakta yanına gelen Türk Hava Yolları hostesinin istediği iki kitaptı.

Hostes, Amerikalı arkadaşına vermek üzere iki kitap ihtiyacı olduğunu söylemişti. Bunlardan birincisi İslam ile Batı medeniyetini karşılaştırmalı olarak ele alan İngilizce bir kitaptı. İkincisi, İngilizce bir Kur'an-ı Kerim mealiydi.

Gülen'in bu olayı anlattığı yemekte bulunan kişilerden biri İngilizce bilen yazar Ali Ünal'dı. Ünal o gün, *The Cross Roads* kitabını yazmaya başladı. İslam ile Batı uygarlıklarını karşılaştıran bu kitap 1995 tarihinde yayımlandı. Kur'an-ı Kerim meali ise, Profesör Suat Yıldırım tarafından hazırlandı ve İngilizceye Ali Ünal tarafından çevrildi.

Bir kolejden insan manzaraları

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, ABD'deki ameliyatından dokuz ay sonra, bir Balkan gezisine çıktı. Houston'daki hastane odasında Gülen'e, "Orta Asya'daki bu okullara destek olmaları için Dışişleri bürokratlarına defalarca söyledim, ama bazıları bu işin önemini bir türlü anlamıyorlar" diyen Özal'm Balkan gezisi programında, Arnavutluk'un başkenti Tiran'da yeni açılan Mehmed

Akif Ersoy Koleji'ni ziyaret de vardı. Tıpkı Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde olduğu gibi, ilk önce Arnavut öğrencilerin Türkiye'de okutulması düşünülmüş, ancak çıkan güçlükler sebebiyle burada okul açılmıştı.

Altı günlük bu Balkan gezisinin ilk durağı olan Bulgaristan'a 15 şubat 1993 günü gelen Özal, 17 şubat günü Makedonya'ya geçti. Makedonya'nın Ohri şehrinde Özal, kendisine refakat eden Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Fikret Küpeli ve Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı Korgeneral Ali Güllü'yle birlikte Osmanlı'dan kalma tarihi Hayati Baba Tekkesi'ni ziyaret etti. Burası aynı zamanda bir türbeydi ve içinde Osmanlı Padişahı II. Selim zamanına ait Osmanlı sancağı vardı. Tekke şeyhi tarafından sancakla karşılanan Özal, içeride oturduğunda komutanların dışarıda kaldığını görünce, haber göndererek onların da içeri gelmelerini istedi. Orgeneral Küpeli ve Korgeneral Güllü içeri girdiklerinde Özal, "Siz de şimdi tekkeye girdiniz. Hepiniz tarikat mensubu oldunuz" sözleriyle onlara takıldı. Tekkedeki Arnavut Melami dervişler Yunus Emre'den okudukları iki Türkçe ilahi hem Özal'ı hem iki komutanı duyulandırdı. Komutanlara dönen Özal, "Zikir, tarikat, tekke dedikleri işte bunlar" dedi. Bu ziyaret ertesi gün Türkiye'deki gazetelere, "Komutanlar tekkede" başlığıyla haber oldu.

Makedonya'daki o günün akşamı, Özal'm programını düzenleyen bürokratlar, Özal'm çok yorulduğu gerekçesiyle programı hafifletip bazı ziyaretlerle birlikte Arnavutluk'taki Mehmed Akif Ersoy Koleji ziyaretini de programdan çıkardılar. Kolejin sponsoru olan Gülistan Şirketi'nin temsilcisi Erdoğan Tüzün programın değiştiğini öğrenince Ohri Gölü'nün kıyısındaki otelde misafir edilen Özal'm odasına çıktı. Özal, daha Ankara'dayken bu okulu ziyaret etme kararı almıştı. Dışişleri yetkilileri, "Arnavutluk'un başkenti Tiran'a Airbus uçağının inmesi zor. Uçaktan inişinizi sağlayacak merdiven bile yok" demelerine rağmen Özal, Arnavutluk'u programa dahil etmişti. Uçaktan indiği sırada, Türkiye'den getirilen ek bir parça malzemeyle uçağın kapısına yetişmeyen merdivene geçişi sağlanacaktı.

Osmanlı'ya nice devlet adamı yetiştirmiş bir ülke olan Arnavutluk'taki bu kolej, Özal'm gezisinden bir ay önce açılmıştı. Normalde eğitim öğretim yılının ortasıydı. Ama birkaç ay gecikmeli de olsa, kolej faaliyete geçmişti. O yüzden Cumhurbaşkanı'nın yapacağı ziyaret okul için çok kıymetliydi. Bir anlamda Özal, okulun resmi açılışını yapmış olacaktı.

Okul ziyaretinin programından çıkarıldığını öğrenen Özal, Dı-

şişleri bürokratlarını uyararak, okula gideceğini söyledi. Özal, kendisini karşılamak üzere havaalanında beklemek isteyen, ancak karşılama alanına alınmayacakları söylenen öğrenciler için de, "Çocuklar havaalanındaki karşılama merasimine dahil edilsin" talimatını verdi.

18 şubat günü Arnavutluk'un başkenti Tiran'da, havaalanına inen Özal, Arnavutluk Cumhurbaşkanı Sali Berişa'yla birlikte Mehmed Akif Ersoy Koleji'nin yeni 120 Arnavut öğrencisi tarafından çiçeklerle karşılandı. Özal, uzun olan protokol karşılama turunu yarım bırakıp öğrencilere yöneldi. Öğrencilerle konuşan Özal, yanındaki Arnavut eğitim bakanına dönerek, "Bu okulun açılmasını sağlamakla çok iyi ettiniz. Böyle bir karar verdiğinizden dolayı mahcup olmayacaksınız. Okula ismi verilen Mehmed Akif Ersoy İstiklal Marşımızın yazarıdır ve Arnavut asıllıdır" dedi.

Okulun bahçesinde Özal, Arnavut öğrencilerden Arnavut milli marşı ile İstiklal Marşı'nı dinledi. Dört katlı okulun sınıflarını gezerek Özal'ı, üçüncü kattaki yemekhanede aşçı önlüğü giymiş bir bayan, "Sayın Cumhurbaşkanım hoş geldiniz" sözleriyle karşıladı. Bu kadının düzgün Türkçesi karşısında şaşırarak Özal, "Siz Türkçeyi çok iyi konuşuyorsunuz" deyince, "Ben okul müdürünün eşiyim. Aşçı bulamamışlar; 20 gündür bu çocuklara yemek yapıyorum efendim" cevabını aldı. Özal yanındakilere dönerek "İşte fedakârlık bu" dedi ve bir Türk eğitimcinin eşinin bu davranışının Arnavut devlet adamlarına tercüme edilerek anlatılmasını istedi. Başta Arnavut eğitim bakanı olmak üzere Arnavut yetkililer olayı öğrenince oldukça şaşırıldılar.

Özal, yanındaki Dışişleri Müsteşarı Özdeni Sanberk ve Tiran Büyükelçisi Metin Örnekol'a bu okulların önemini anlatırken, "Devletin yapamadığını bu okullar yapıyor. Bunların kıymetini on sene sonra göreceksiniz. Bunlar ticaret işlerinden daha az önemli değil. Dışişleri mensupları ve büyükelçilerin bu okullara iyi sahip çıkması lazım" dedi.¹⁰¹

Özal kolejin özel defterini imzalarken yazdığı yazıdaki cümlelerden biri şöyleydi: "İstiklal Marşımızın öğrenciler tarafından söylenmesi hepimizi duygulandırdı."

O gün Özal'ı karşılayan Arnavut öğrencilerden biriyle 2007 yılının kasım ayında ABD'de tanıştım. Mehmed Akif Ersoy Koleji'nin 1996'daki ilk mezunlarından biri olan Ermal Hitaj adında 30 yaşındaki bu öğrenci; koleji bitirdikten sonra Türkiye'ye gelmiş ve Orta

101. Erdoğan Tüzün'le 2007 yılı temmuz ayında İstanbul'da yapılan görüşmenin notlarından.

Doğu Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nü bitirmişti. 2007 itibarıyla ABD Maryland Üniversitesi'nde iktisat doktorası yapıyordu. Hitaj'a, 1993'te üstelik eğitim yılının ortasında açılan Türk kolejim neden tercih ettiğim sorduğumda cevabı şöyle oldu: "Türk kolejinin açılacağım duyunca bekledik. Öğrenciler için bu bir riskti de. Çünkü okul açdamayabilirdi. Ama biz bekledik. Açıkçası ilk başta denemek maksadıyla bu okula gittim. Çünkü Arnavutluk'a demokrasinin gelmesiyle açılan ilk yabancı kolejdin. Türklerce yönetilen ve İngilizce eğitim veren bir kolej olduğu için tercih ettim."

O dönemde Arnavutluk'ta Enver Hoca devrilmişti, komünist düzenden demokrasiye geçiliyordu.

Mehmed Âkif Ersoy Kolej i'nin ilk mezunları olan 120 öğrencinin yaklaşık yarısı Türk üniversitelerim tercih ederek Türkiye'ye gelmişti. Geri kalan öğrenciler sırasıyla İtalya, Yunanistan ve ABD'ye gitmişti. Ermal Hitaj'a, "Eğer Türk kolejinde okumasaydım, üniversiteye hangi ülkeye gidecektin?" sorusunu yönelttim. "Bu okul olmasa devlet lisesinde okuyacaktım ve üniversite okumak için İtalya'ya gidecektim. İtalya'da okuyan on binlerce Arnavut öğrenci var. Mesela İtalya'daki Bologna Üniversitesi'ne giderdim. Üstelik bu üniversitede ancak paralı okuyabilirdim" diye cevap verdi.

Princeton Üniversitesi'nin dünyaca tanınmış Osmanlı ve Türkiye tarihçisi Profesör Norman Itzkowitz, 1998'de gittiği Arnavutluk'ta ziyaret ettiği Mehmed Âkif Ersoy Koleji için "Tiran'ın Robert Koleji" diyordu. Arnavutluk, 2007 itibarıyla Türk üniversite-si açılan ülkelerden biri oldu. "Çağ Üniversitesi" adını taşıyan bu üniversite 2007 eylül ayı itibarıyla eğitime başladı. 2007 itibarıyla Arnavutluk'ta yedi Türk okulu vardı. Bu okullardaki 3 000 öğrencinin yarısı kız, yarısı erkekti.

Dünyanın diğer birçok ülkesinde olduğu gibi, Arnavutluk'taki kolejde de Müslüman, Katolik ve Ortodoks öğrenciler aynı sıralarda okuyordu. Gerek Balkanlar'da, gerekse Orta Asya'da açılan Türk okullarının yöneticileri, bu okullara Hristiyan öğrenci alıp almamakta kararsız kalınca Gülen'in tavsiyesine başvurdular. Gülen, öğrenci ayırımı yapılmaması tavsiyesinde bulundu. Bu yüzden Arnavutluk'taki Katolik mezhebine mensup Hristiyan Arnavutların çocukları da Türk okullarında okuma imkânı elde ettiler. Üstelik bu öğrencilerin din derslerine Katolik din adamları giriyordu. Arnavutluk'taki Türk kolejinde bu olay yaşanırken, Vatikan'da Katolik dünyasının dini lideri Papa ile Fethullah Gülenin bir araya gelmesine henüz beş yıl vardı.

Orta Asya gezisinin sırrı

Özal, Balkanlar'dan döndükten 1,5 ay sonra 4 nisan 1993 günü bu sefer bağımsızlıklarını yeni kazanmış beş Orta Asya Türk Cumhuriyeti'ni kapsayan bir geziye çıkma kararı aldı. Gezide *Zaman* gazetesi, gazetenin başyazarı Fehmi Kuru ve imtiyaz sahibi Alaattin Kaya başta olmak üzere beş kişiyle temsil edilecekti. Geziye bir iki gün kala *Zaman*'m listesi altıya çıktı. Özal'm Özel Kalem Müdürü Volkan Bozkır, Alaattin Kaya'yı arayarak, "Sizin kontenjanınız beş kişi. Altıncı kişiyi götüremeyiz" deyince Kaya, "O zaman biz geziye katılmayalım" karşılığını verdi.

Bozkır, durumu Cumhurbaşkanı Özal'a bildirdi. Özal sinirlenmişti. Hemen Alaattin Kaya'mn bağlanmasını istedi. Telefona çıkan Kaya'ya Özal, "Yahu kardeşim, ben bu geziye sırf Türk okullar için çıkıyorum. Senin yaptığın işe bak. Kaç kişiyseniz hepiniz geliyorsunuz" dedi. Böylece altı kişilik liste sorunu çözülmüş oldu.

Özal, bağımsızlıklarını yeni kazanmış Türk Cumhuriyetleri'nde yeni açılan bu Türk okullarım merak ediyordu. Bir gün çevresine, "Bu okullarda bilgisayar laboratuvarı var mı?" sorusunu yöneltmişti. Bilgisayar Özal'm en büyük tutkularından biriydi. Özal'm cumhurbaşkanı olarak bu ülkelerde yeni açılan Türk okullarını ziyaret arzusu, o günlerde Fethullah Gülen'i en çok mutlu eden olaylardan biriydi. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı olarak Özal'ın yapacağı bu ziyaretin sembolik değeri büyüktü.

Özbekistan'da Taşkent ve Buhara'daki Türk kolejlerini ziyaret eden Özal, Türkmenistan'a geldiğinde, Merv şehrinde Sultan Sencer ve Tuğrul Bey'in mezarlarını ziyaret etti. Başkent Aşkabad'daki duraklarından biri, Türk kolejiydi. Özal, Türkmenistan Cumhurbaşkanı Saparmurat Türkmenbaşı'yla birlikte sınıfları gezerken, İngilizce sınıfında dört öğrenciye de İngilizce olarak aynı soruyu sordu: "*What do you want to be when you grow up?*" "Büyüyünce ne olmak istiyorsun?" anlamına gelen bu soruya dört çocuk da mühendis, öğretmen gibi değişik cevaplar verdiler. Özal yine İngilizce "*What a nice harmony*" (Ne güzel bir harmoni) sözleriyle öğrencileri övdükten sonra, Türkmen cumhurbaşkanına "Şu manzaraya bakın" dedi.

Türkmen cumhurbaşkanı, Özal'a, "Bu çocuklarımız burayı bitirince üniversiteyi nerede okuyacaklar?" sorusunu yöneltti. Özal şu cevabı verdi: "Merak etmeyin, bunlar buranın üniversitesini de açarlar." Ardından kolej yetkililerine dönen Özal, "Açarsınız değil mi?" dedi ve "Açarız" cevabını aldı. Gerçekten de bu üniversite

ertesi yıl, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ndeki ilk Türk üniversitesi olarak açılacaktı.

Okulda yaşanan bu olay, Türkmenistan'daki Türk okullarının sayısında âdeta patlama etkisi yaptı. Devlet Başkanı Saparmurat Türkmenbaşı, okul yöneticilerine, "Her eyalette istediğiniz binayı alın, okul açın" dedi.

Bakü'den Gülen'e gelen telefon

Türkmenistan'ın Merv şehrinde 1993'te açılan Turgut Özal Koleji'nin ilk mezunlarından bir Türkmen öğrenciyle 2007 yılı kasım ayında ABD'nin Dallas şehrinde tanıştım. 27 yaşındaki Vepa Recep, liseyi bitirdikten sonra Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü'nden mezun olmuştu. Eşi bir Amerikan üniversitesinde öğrenciydi, o da Dallas'taki Türk Kültür Merkezinde gönüllü yöneticilik yapıyordu. Dallas'ta, 1963'te dönemin Amerikan Başkanı John Kennedy'nin suikasta uğradığı yeri görmeye birlikte gittik. Ona, "Seni Türk kolejinde en çok etkileyen şey neydi?" diye sordum. "Biz yatılıydık, tuvaletler çok dağınık olurdu. Bir gece okulumuzun müdürünü tuvaletleri temizlerken gördüm" cevabını verdi. Recep şöyle devam etti:

"Türk kolejinde okumadan önce, 'Atanız kim?' sorusuna 'Lenin' cevabı veriyorduk. Yedi yaşından beri Lenin'i baba olarak biliyorduk. 'Lenin babamız' diyorduk. Sultan Sencer'i, Ertuğrul Gazi'yi okuldaki Türk belletmenimden öğrendim."

Dallas'ta Kırgızistan'daki Türk kolejinden mezun olmuş Abdüssaleem isimli Kırgız gençle de tanıştım. O da aynı şeyleri söyledi. Küçük yaşlarda, "Bir, iki, üç. Lenin veren güç" tekerlemesini ezberlediklerini söyledi.

Turgut Özal, Orta Asya gezisinin Kırgızistan ayağında, havaalanında Bişkek'teki Türk kolejinin öğrencileri tarafından Türk ve Kırgız bayraklarıyla karşılandı. Özal, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Askar Akayev'e, "Bu okulların kefilisi benim. Bunlar gençlerinizi iyi yetiştirirler" dedi.

Ahmed Yesevi'nin doğduğu topraklar olan Kazakistan'da yaşanan manzara da aynıydı. Özal, Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'le birlikte ziyaret ettiği Türk kolejinin defterine şunları yazdı: "Bu okullar Türk dünyasının temel taşlarıdır."

Başkent Almatı'daki camide cuma namazı kılan Özal, camide Kazakların coşkusu karşısında bir konuşma yaptı. Camiden çıkınca, bir kişinin "Türkiye'de kaç Kazak var?" diye sorması üze-

rine Özal'ın "Birincisi ben olmak üzere Türkiye'de 70 milyon Kazak var" sözleri Kazakları âdetâ büyüledi. Zengin bir Kazak doktor, sırf o gün Özal'ı camiden çıkarken gördüğünden, bir cami ve etrafında bir eğitim kompleksi kurdu. Özal onlar için Türk dünyasının lideriydi. Bir Orta Asya ülkesinin eğitim bakanı ellerini gösterip, "Bu elleri Cumhurbaşkanı Turgut Özal sıktı" diyordu.

Gezinin Azerbaycan durağında Özal, kendisine refakat eden Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) üyesi Profesör Şerif Ali Tekalan'a, "Türkiye'ye dönünce Fethullah Hocayla görüşmek istiyorum" dedi. Tekalan, Bakü'den Fethullah Gülen'i arayarak, Özal'm bu talebini ilettil. Ancak, 15 nisan 1993 günü Ankara'ya dönen Özal, iki gün sonra vefat etti. Özal'm vefatından bir süre sonra Fethullah Gülenle görüşen kardeşi Korkut Özal, "Okullar Turgut Beyi fethetmişti" dedi. Özal, Ankara'ya döner dönmez kardeşi Korkut Özal'la görüştüğünde, "Bu okullar müthiş" demişti.

Özal, Sovyetlerin yıkılmasından sonra Türkiye'nin önünde "hacet kapıları" açıldığina inanıyordu. Özal'a göre böylesine tarihi fırsatlar bir milletin önüne ancak bin yılda bir gelirdi. Türkiye bu fırsatı mutlaka değerlendirmeliydi, bu aynı zamanda Türkiye'yi büyük devlet yapacak şeydi.

Özal'm bu gezisi hemen sonuçlarını verdi. 1993 yılma gelindiğinde yurtdışındaki Türk okullarının sayısı 71'ken, aynı yılın sonbaharında 1993-94 öğretim yılında 106'ya yükseldi. Ve her biri Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinden mezun 500 civarında genç, bu okullarda öğretmen ve belletmen olarak görev yapmaya gönüllü olarak talip oldu. 1995 yılı eylül ayında Rusya'nın başkentti Moskova'da bir Türk koleji açıldı.

163. Madde için tebrik mesajı

"Babama ağladığım kadar ağladığım ikinci insan Özal oldu" diyen Gülen'in Özal'a karşı olan sevgisinin temelinde, Özal'ı inancında çok samimi bulması vardı. Onun gözünde Özal, engin bir imana sahip ve manevi değerlere sonuna kadar bağlı bir devlet adamıydı. Nitekim Özal hastanede yatarken ve yanında büyükelçiler varken doktoru Cengiz Aslan'a dönerek, "Cengiz kibleyi bul da bir namaz kılalım" demişti. Öte yandan Özal, ne zaman sıkıntılı bir anı olsa, Gülen'e haber gönderiyor, "Hocama söyleyin bana dua etsin, duaya çok ihtiyacım var" diyordu. Özal'm Türk Cumhuriyetleri devlet başkanlarının hepsine, "Bu okulların kefilii benim" demesi, Gülen'i oldukça etkilemişti. Özal, "okullara kefi-

lim" diyerek 70 milyonluk Türkiye'nin başındaki kişi olarak kendini ortaya koymuştu. O seviyedeki bir insanın yapabileceği en büyük iş buydu. İlk defa bir devlet adamı, bu düzeyde meseleye sahip çıkmıştı.

Özal'm Ankara'daki ve İstanbul'daki cenaze törenlerine katılan, cenaze arabasının arkasında halkın içinde saatlerce yürüyen Gülen, Özal'm cenazesinin İstanbul'daki anıtmezaraya konulmasında hazır bulundu. Gülen, üç yıl önce 1990'da Adnan Menderes ve iki arkadaşının İmralı'daki mezarlarının nakli törenine de katılmıştı.

Şimdi iki başbakan yan yanaydı. Halk, her iki başbakanın cenaze törenine de büyük ilgi göstermişti. Ama Gülen'e göre yine de bu yeterli değildi. Daha fazla katılım olmalıydı. Ona göre her iki lider için bütün Türkiye ayağa kalkmalıydı. Adnan Menderes, 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sadece bir ay önce İzmir'i ziyaret ettiğinde öylesine coşkuyla karşılanmıştı ki, Körfez! dolduran İzmir-lilerin Menderes'e attığı güller halkı ve kayıkları aşp denize ulaşmıyordu. Ama sadece bir ay sonra ihtilal olmuş, Menderes Marmara Denizi'nin ortasındaki Yassıada'ya hapsedilmiş, hiç kimse'nin sesi çıkmamıştı.

Gülen'e göre, Tanzimat Dönemi'nden beri yapılamayan pek çok işe el atan Turgut Özal'm cenaze törenine Türk halkı, İstanbul'da yeri delercesine katılmalıydı. 22 nisan 1993 günü Fatih Camii'nde başlayan ve Topkapı'daki anıtmezarda sona eren törene katılım büyük olmasına rağmen, daha da büyük olmalıydı. Bu yüzden Gülen, "Turgut Özal, Allah'a yürürken Türk milleti ona borçluydu. Turgut Özal hepimizden alacaklı olarak Allah'a yürüdü" diyordu.

Gülen'e göre Turgut Özal'm en büyük hizmetlerinden biri, insanları düşüncelerinden dolayı cezalandıran Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163. maddelerini 12 nisan 1991'de kaldırmasıydı. Gülen, bu kararın ardından Turgut Özal'a gönderdiği tebrik mesajında, "Tanzimat'tan beri böyle bir gelişme ve değişme olmamıştı. Sizi bütün ruhumla tebrik ediyorum" demişti. Özellikle 163. Madde'yi kaldırmak o günün şartlarında kolay alınacak bir karar değildi. İrtica tehlikesini öne süren bazı çevreler bundan hoşnut değildi. Örneğin dönemin Türkiye Barolar Birliği Başkanı Eralp Özgen, dönemin Adalet Bakam Oltan Sungurlu'ya, beş bin civarında imzadan oluşan bir dilekçe verip, "163. Madde'nin kaldırılmasına karşıyız" diyordu. Ancak Özal, bu türden baskıları göze alarak bu adımı atmıştı. Bu hiç de kolay olmamıştı. Gülenin de-yimiyle Özal zor ve meşakkatli bir işi başarmıştı.

163. Madde, yıllarca dindar insanların tepesinde Demokles'in kılıcı gibi durmuştu. Madde, devletin temel yapısını dini esaslara dayandırmak amacıyla örgütlenme denilen bir suçu düzenliyordu ve cezası 8 yıldan 15 yıla kadar hapisti. Bir kişi, hiçbir eylemi yokken de bu maddeden dolayı, ceza alabiliyordu. 163. Madde dört kısımdan oluşuyordu, dört fıkranın dördü de birbirinden esnekti.

Öldüğü tarihe kadar sürekli bu tür davalarla karşı karşıya kalan şair ve yazar Necip Fazıl Kısakürek, bunu anlatırken şöyle diyordu: "Bir insan manava gidip, patlıcan istese ve gözünün önünde manavın eksik tarttığını görse, 'Allah'tan kork, hakkımı yedin' dese, manav bu adamı mahkemeye verse, bu adam 163. Madde'den dolayı cezalandırılır. Çünkü 'Allah'tan kork, hakkımı yedin' demekle din ve dince kutsal sayılan değerleri istismar etmiş, kendi dünyevi çıkarları için kullanmış olmaktaydı."

Kendisi de bir 163. Madde mağduru olan Gülen, sonraki yıllarda Terörle Mücadele Kanunu'yla yeniden getirilmek istenen bu türden düşünce suçlarına hep karşı çıktı. Gülen'e göre bu çabalar, eski 163. Madde'nin hortlatılması girişimlerinden başka bir şey değildi. Oysa artık Türkiye'de fikir suçları tarihe karışmıştı. Gülen'in Başbakan Tansu Çillerin görüşme teklifine "evet" deyip Ankara'ya giderek 30 kasını 1994 günü Çiller'le görüşmesinin temel sebeplerinden biri de buydu. Meclis'te Doğru Yol Partisi "evet" demediği sürece bu düzenlemelerin geçmesi mümkün değildi. Gülen, "Bu terör kanunu söz konusu olunca, 163'ünü gadrini yaşamış, *Sefiller'deki* gibi 6 yıl adım adım takip edilmiş bir insan olarak, bir daha böyle bir şeye meydan verilmemesi, benim için önemli bir meseleydi" diyordu.

Geceyansı gelen seçim sonucu

Düşünce suçlarının bu şekilde tarihe gömen Özal, önemli kararları alırken toplumun değişik kesimlerinden insanların görüşlerine başvuruyordu. Bunların içinde toplumun saygı duyduğuna inandığı kanaat önderleri de vardı. Özal'ın Türk Ceza Kanunu'nun 163. Maddesi'ni kaldırırken, görüşlerini aldığı kişilerden biri, Fethullah Gülen'in de yakından tanıdığı Avukat Bekir Berk'ti.¹⁰²

Avukat Berk, 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra Gülenle bir-

102. Özal, Anavatan Partisi'nin başından ayrıldıktan sonra, partiyi emanet edeceği kişiyi tespit ederken, sadece parti içinde anketler yapmakla yetinmemiş, parti dışında da değişik insanların düşüncelerini almıştı. Düşüncesini aldığı kişilerden biri de Erzurum'da yaşayan Mehmet Kırkinci Hoca'ydı. Kırkinci, Özal'a. "Ne olursa olsun, siz yine de Mesut Yılmaz'ı partinin başına getirmeyin" demişti.

likte aynı davada yargılanmıştı, İzmir'deki cezaevinde aynı koğuştta kalmışlardı.

Bekir Berk, 1950 yılında kurulan ve bünyesinde çeşitli milliyetçi dernekleri bir araya getiren Milliyetçiler Federasyonu başkanı ve aynı dönemde Türk Kültür Ocakları başkanıydı. 1951'de bütün milliyetçi dernekler "Türk Milliyetçiler Derneği"nin çatısı altında bir araya geldiler. O yıllarda Türkiye çapında yüzü aşkın şubeye ulaşan bu derneğin de başkanlığını yapan Berk, aynı yıl *Komünizmle Mücadele* dergisini çıkardı. Bu dergide Nurettin Topçu ve Profesör Mehmet Kaplan gibi Türk sağının etkili isimleri yazılar yazdı. Dönemin etkili yazarları Peyami Safa ve Falih Rıfkı Atay arasındaki bir davada Safa'nın avukatlığını yapan Berk, aynı zamanda Bediüzzaman Said Nursi'nin avukatıydı. 1950'li yıllardan itibaren Nursi'nin kitaplarının Türkiye'nin her tarafında serbestçe okunması için mücadele verdi, öğrencilerini mahkemelerde savundu. Berk'in tespitine göre, 1971 yılına kadar yargının Nursi'nin kitapları ve öğrencileri hakkında verdiği takipsizlik ve beraat kararlarının sayısı 721'di. Bu kararları veren yargı organları arasında askeri mahkemeler de vardı.

Özal'm Avukat Bekir Berk'i taraması, onun 1950'lerin başında nüliyetçi gençliğin liderlerinden biri olmasından kaynaklanıyordu. Turgut Özal, 1991 yılı ocak ayında Çankaya Köşkü'nde verdiği resepsiyona Avukat Berk'i de davet etmişti. Özal Çankaya Köşkü'nün resepsiyon salonunda Berk'i yanındakilere tanıtırken, "Bekir Bey bir devrin yıldızıydı. Kendisi muhteşem bir insandır" dedi.¹⁰⁵

Gülen'e göre, Özal partisinde dört eğilimden çok daha fazlasını bir araya getirmişti. Ve en önemlisi Özal, askeri yönetimden yeni çıkmış Türkiye'nin, yeni bir kazaya uğramadan yola devam etmesini sağlamıştı. Gülen, "Ne bir imam hatip kapandı, ne bir ilahiyat fakültesi ne de bir Kur'an kursu. Aksine hepsi açılmaya devanı etti" diyordu. Öte yandan o, Çankaya Köşkü'nü halka açan cumhurbaşkanıydı.

İhtilalden sonra başbakan yardımcısı olarak görev alan Özal, tam zamanında istifa ederek, partisini kurup 1983'te seçimlere girmişti. Biraz daha görevde kalsa, ihtilal yönetimiyle iyice özdeşleşeceğinden belki de seçimlerde bu başarıyı sergileme şansı olmayacaktı. 12 Eylül hükümetinde daha fazla görev almaması için ona mesaj gönderenlerden biri de Gülen'di.

103. *Hayatını Davasına Adayan Adam Bekir Berk*, ihsan Atasoy, s. 279. İstanbul'da vefat eden Bekir Berk için 16 haziran 1992 günü yapılan cenaze töreninde cenaze namazını Fethullah Gülen kıldırdı. Bu, Avukat Berk'in vasiyetiydi.

1983 yılı kasım ayında yapılan milletvekili seçimlerinin sonuçlarını merakla bekleyenlerden biri de Gülen'di. Gülen o akşam İzmir'deydi. Geceyarısı saat 24:00'e doğru Özal'm oyların yüzde 46'sını aldığı hemen hemen ortaya çıkmıştı. Böyle bir sonucu Gülen de beklemiyordu. Gülen, bu seçim sonuçlarını arkadaşlarına Attilâ İlhan'ın şu sözüyle değerlendirdi: "Tanzimat'tan beri aydınlar gelmiş bütün işleri bozmuş, Türk halkı gelmiş bu bozulan işleri düzeltmiştir!"

Gülen, Orta Asya gezisinden geldikten sonra kendisiyle görüşmek isteyen ancak iki gün içinde vefat eden Özal için verdiği ölüm ilanında, ondan "büyük düşünce ve devlet adamı, sivil cumhurbaşkanı" olarak söz ediyordu. İlandaki Özal, Müslüman Türk dünyasının ümidi olan bir devlet başkanıydı. Hayatı boyunca yüksek gayeler arkasında koşmuş, hep ufuklu yaşamış ve yaşadığı gibi Türk milleti için bir "yitik" olarak Allah'a yürümüştü.

Gülen, hiçbir devlet adamı için yapmadığı bir şeyi Özal için yaptı. Özal'm ölümünün 13. yıldönümünde, 17 nisan 2006 günü bir ilan yayınladı. Bu ilandaki Özal da, hayatı memleketine fedakârane hizmetlerle geçmiş, engin iman sahibi bir vatan sevdalı-sıydı. Manevi değerlere sınırsız bağlı bu saygın devlet adamı, geniş ufku ve gelişmeye açık tabiatıyla Türkiye'nin devletler dengesinde hak ettiği yeri alabilmesi için yorulmak bilmeden çalışmış-tı. Uluslararası platformlarda Türk milletini şanına yakışır biçimde temsil etmişti. Hayatının son günlerinde çıktığı Balkanlar ve Orta Asya gezisinde gördüğü Türk kolejlerine öylesine sevinmişti ki, içi içine sığmıyordu.

Bu ifadeler, Gülenin Özal'a yönelik güçlü duygularının 13 yıl sonra bile aynı yoğunlukta sürdüğünün bir göstergesiydi.

Sekizinci bölüm

1994: Yol ayrımındaki Türkiye

İşadamı Aydın Bolak'm, Yılanlı Yalı adını taşıyan İstanbul Boğazı üzerindeki evinde verilen akşam yemeğinin konukları Fethullah Gülen, Sakıp Sabancı ve Rahmi Koç'tu.

Bu yalıya "Yılanlı" ismi verilmesinin ilginç bir hikâyesi vardı. Aşıyan'daki bu yalı, Osmanlı Dönemi'nde Şeyhülislam Mustafa Efendi'ye aitti. Rivayete göre Osmanlı Padişahı III. Selim oradan geçerken burayı beğenmiş ve "Bu yalı pek güzel" demişti. Bunun üzerine Mustafa Efendi'nin dostu olan bostancıbaşı, III. Selim'e, "Efendim bahçesinde çok yılan vardır" diyerek onu yalıyı almak-tan vazgeçirmişti.

Kurduğu Türk Petrol Vakfı'yla 1969'dan beri binlerce öğrenci-ye burs veren Aydın Bolak, Fethullah Gülen'in ilham kaynağı ol-duğu okullara ilgi duymuş ve 1995'te Gülenle tanışmıştı. Bolak, 1996'da Boğaz mimarisine uygun bir şekilde restorasyondan ge-çirdiği yalısında yalnızca Sakıp Sabancı ve Rahmi Koç'u Gülenle bir araya getirmekle yetinmedi. Hem evinde hem de İstanbul'da-ki Four Seasons Otel'de düzenlediği yemeklerle Türkiye Sanayi-ci ve İşadamları Derneği TÜSIAD çevresinden birçok işadamını Gülenle tanıştırdı.

Belirli bir periyoda bağlanan bu yemeklere kimlerin katılacağı-nı Bolak belirtiyordu. Sabancı ve Koç'la birlikte Osman Boyner, Hüseyin Bayraktar, Kâmil Yazıcı, Enver Ören gibi işadamlarını, Avni Akyol, Vehbi Dinçerler, Ahad Andican ve Agâh Oktay Güner gibi kıdemli siyasetçileri bu yemeklerde görmek mümkündü. Ge-nelde 20-30 civarında bir katılımıla düzenlenen bu yemeklerin bü-tün ayrıntısıyla Bolak ilgileniyordu. Önce genel konular konuşı-luyor, son olarak Gülen'e çeşitli sorular yöneltiliyordu. Bir ye-mekte Gülen Rahmi Koç'a dönerek, "Rahmetli babanız Vehbi

Bey'le çok görüşmek istedim, ama görüşemedim. Bu içimde bir ukde olarak kaldı" dedi.

Bolak'a göre, Türkiye'nin önde gelen işadamları Gülen'i henüz tanımıyordu. Hatta bazıları ona karşı çekingen davranıyor, ondan ilham alan kolejlerde dini eğitim verildiğini sanıyordu. Bolak, tamamen milli bir proje olarak gördüğü bu okulları ve okulların manevi mimarı Gülen'i TUSİAD çevresine tanıtmayı kendisine görev edinmişti.

Gülen için bu tür yemek davetleri yeniydi. Özel hayatında çok az çeşit yemek yiyen Gülen, bu toplantılarda masadaki çok farklı yemeklerden bazen çok az yiyor, bazen de hiç yemiyordu. Bir gün bu yemeklerden birinde kendisine eşlik eden Profesör Şerif Ali Tekalan'a, önündeki bir yemeği neden yemediğini anlatırken, "O yemeğin nasıl yenileceğini bilmediğimden mahcup duruma düşmemek için yemedim" dedi.

Hem Rahmi Koç'un hem de Sakıp Sabancı'mn Gülen'le diyalogları, Aydın Bolak'm organize ettiği yemeklerden sonra da sürdü. Gülen'i İstanbul'daki görkemli yalısı Atlı Köşk'te ağırlayan Sabancı, daha sonra ikamet ettiği Altunizade'de Gülen'i birkaç defa ziyaret etti. Sabancı, Adana'dan Gülen'i ziyarete gelmiş bir gruba da eşlik etti. Bir görüşmede Gülen, Sabancı'ya, "Japon ortaklarla işleriniz nasıl gidiyor?" sorusunu yöneltince Sabancı'mn cevabı şöyle oldu: "Japonlar bize diyorlar ki, etrafınız düşmanlarla çevrili. Böyle bir ülke yaşayamaz."

Gülen de Sakıp Sabancı'yı İstanbul Levent'teki Sabancı Kuleleri'nde ziyaret etti. Burada birlikte öğle yemeği yediler. Sabancı, 1999'da televizyonlarda bazı eski konuşma kasetleri yayınlanarak hedef haline gelen Fethullah Gülen'i o günlerde şu sözlerle savundu: "Sayın Hocam Fethullah Bey, yıllardan beri gündemdeydi. O da benim gibi üretici, faaliyetlerinde daha iyisini daha iyisini isteyen bir adam. Türkiye gündemine sürpriz olarak gelmedi, zaten gündemdeydi... Böyle suni gündemlerle gidersek global dünyada yerimizi alamayız."¹⁰⁴

Gülen ABD'deyken birkaç defa Gülen'le telefon görüşmesi yapan Sabancı, ABD'de bir sergi açmıştı. Gülen bu sergi için Sabancı'yı arayıp, "Hizmet ediyorsunuz, milletimiz sizinle iftihar ediyor" deyince Sabancı şu cevabı verdi: "Ben ne yaptım ki Hocam, milletimiz asıl sizinle iftihar ediyor". Röportajımız sırasında Sabancı için bir ara "Sakıp Ağa saygılıydı" ifadesini kullanan Gülen,

104. Sabancı, 6 temmuz 1999 günü Show TV haber bülteninde Reha Muhtar'ın sorularına cevap verdi.

"Bütün o yemekleri Aydın Abi organize etti. Özdemir Sabancı için Sakıp Bey'e taziye gittiğimde de yanımda Aydın Abi vardı" dedi.

Sabancı, Orta Asya'daki Türk okullarını bizzat görmek istiyordu. Eğer 10 nisan 2004 günü vefat etmeseydi, Azerbaycan'daki Türk okullarını ziyarete gidecekti.

Sakıp Sabancı'nın Gülen'in arkadaşlarıyla ilk tanışması 1977 yılında gerçekleşmişti. Amerika'daki tedavisinden dönmüş olan Sabancı'yı o yıllarda İstanbul Karaköy'de bulunan yerinde Gülen'in arkadaşları Kemal Erimez ve Şerif Ali Tekalan, Işıl Saygınla birlikte ziyaret etmişlerdi. Sabancı'nın ABD'de hastanedeki tedavisi sırasında bir rahip odasına gelip, "Size dua edeyim" deyince Sabancı, "Ben Müslüman'ım, kendim dua ederim" cevabını vermişti.¹⁰⁵ Sabancı Türkiye'ye dönünce hastanede yaşadığı bu olayı anlatmış ve gazetelere manşet olmuştu. Bu ziyarette Kemal Erimez, Sabancı'ya İstanbul'da muhtaç öğrencilere burs verilmesi için yaptıkları çalışmalardan bahsedince Sabancı, "Biz bir vakıf kurduk, Türkiye çapında 300 öğrenciye burs veriyoruz" dedi. Bunun üzerine Kemal Erimez, "Sadece İstanbul'da bir arkadaşımız 300 burs veriyor" karşılığını verdi. Erimezin bu sözleri üzerine şaşırarak Sabancı, sekreterine, "Bana telefon bağlamayın" deyip Erimez'e dönerek, "Şu işinizi bir daha bir anlatın" dedi. Erimezin anlatımlarından sonra Sabancı, "Benim bu ülkenin yıkılmayacağına olan kanaatime bir taş daha koydunuz" ifadesini kullandı. Tarih 1977'di.

Yaşar Kemal'in romanındaki kaymakam

Romancı Yaşar Kemal'in *Teneke* romanında, toprak ağalarına karşı Çukurova'da köylüyü koruyan kaymakam Fikret Irmaklı Aydın Bolak'tı. Aydın Bolak, 1948'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra kaymakam olmuş, Adana'nın Kadirli ilçesine tayin edilmişti. Köylünün ezildiğini görünce 1949'dan itibaren toprak ağalarıyla savaşıp, kaymakam olarak çeltik tarlalarına kadar giderek halkın arasına girmişti.

1960'lı yıllarda, Türkiye'de filizlenen devrimci sol hareketin kargâhlarından biri olan Doğan Avcıoğlu'nun *Yön* grubu, Bolak'ı

105. ABD'deki hastanelerde, hastane rahipleri görev yapıyor ve hastanın başında incil var. Hasta manevi desteğe ihtiyacı olduğunu söylediğinde rahip geliyor. Örneğin New York Üniversitesi'nin hastanesinde "Şabat asansörü" var. Cumartesi günleri Yahudilerin "Şabat Günü" olduğundan ve o gün çalışma yasağı bulunduğundan, bu asansör her katta kendiliğinden duruyor, açılıp kapanıyor.

içlerinde görmek istiyordu. Ancak Bolak, Avcıoğlu'nun girişimlerine cevap vermedi. Bunun üzerine *Yön* dergisi "*Teneke'nin kaymakamı teneke çıktı*" biçiminde bir yazı yayımladı.

Cumhuriyet'in ilk Milli Eğitim Bakanı Vehbi Bolak'm oğlu olan Aydın Bolak'ı Gülen nezdinde çok değerli kılan özelliklerinden biri onun yıllar önce Meclis'ten bir kanun çıkarmak için ortaya koyduğu olağanüstü çabaydı. Siyasete 1956'da Hürriyet Partisi'nde başlayan Bolak, sırf bu kanunu Meclis'ten geçirmek için 1961'de Cumhuriyet Halk Partisi'nden milletvekili olmuştu. Kanun, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte yasaklanan vakıfların yeniden serbest hale gelmesini sağlayacaktı.

Bolak'ı bu mücadelesinde destekleyen kişilerden biri Koç Holding Yönetim Kumlu Başkanı işadamı Vehbi Koç'tu. Çünkü Koç da bir vakıf kurmak istiyordu. Vehbi Koç ile Aydın Bolak'm yolları Ankara'da kesişmişti. Koç, işleri sebebiyle Ankara'da siyasetçilerle sık görüşüyordu. Bolak, Koç'a "Vehbi Amca" diye hitap ediyordu. Ancak Bolak ile Koç'un karşılarında muazzam bir direnç vardı. Kanuna karşı çıkanlar, "Vakıfların yeniden açılması gerici-liklidir. Atatürk ilkelerine aykırıdır" diyorlardı.

Halbuki Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk bile 1938'de öldüğünde, Medeni Kanun elverişli olmadığı için malvarlığını miras bırakmakta soranlar yaşamıştı. Çünkü Medeni Kanun, Atatürk'ün böyle bir vasiyet yapmasını engelliyordu. Bunun üzerine Meclis'ten, Atatürk'ün vasiyeti hakkında özel bir kanun çıkarılmıştı.

İhtiyaç sahiplerini mahcup etmeden, yardımların onlara bir kurum eliyle ulaşmasını sağlayacak vakıflarla Türk toplumunun daha sağlıklı bir yapıya kavuşacağına inanan Bolak, dört yıllık milletvekilliği süresince bu kanunu çıkarmakta başarılı olamadı. Ama milletvekilliği bitince Meclis dışında kalmasına rağmen, işin peşini bırakmayıp bu çabalarını sürdürdü. O sırada 66 yaşında olan Vehbi Koç, 22 mart 1967 günü şöyle diyordu: "Yurtlar Kanunu, Vakıf Kanunu nedense uzayıp gidiyor. Sağlığımda bir hayır işi yapmak istiyorum." Nihayet Meclis, dört ay sonra, 13 temmuz 1967 günü bu kanunu kabul etti.¹⁰⁶

Bolak, vakıf kurulması yeniden serbest hale gelince Vehbi Koç'la birlikte Türk Eğitim Vakfıun (TEV) kurulmasına öncülük eden 205 kişiden biriydi. Aralarında Sakıp Sabancı, İhsan Sabri Çağlayangil, İhsan Doğramacı, Rahmi Koç, Burhan Felek, Erol Simavi, Nejat Eözacıbaşı, Şarık Tara gibi isimlerin bulunduğu bu

106. *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç*, s. 22, Can Dünder, Yapı Kredi Yayınları.

205 kişi, TEV'in kurulması için biner lira verdiler. O sırada dokuz liranın karşılığı bir dolardı. Dolayısıyla her bir kurucunun verdiği para 111 dolardı.¹⁰⁷

Aydın Bolak'm deyimiyle TEV kısa sürede gayrimenkul zengini haline geldi ve binlerce öğrenciye burs verdi. Bolak, Türk Eğitim Vakfı'na yıllarca büyük emek verdi. 27 yıl boyunca Vehbi Koç vakfın başkanı, Bolak başkan yardımcısıydı. Koç daha hayattayken 1996'da başkanlığı Aydın Bolak'a devretti. 2007 yılına gelindiğinde Türkiye'nin en büyük gayrimenkul zengini vakıflarından biri olan Türk Eğitim Vakfı, 40 yıl içinde 150 000'in üzerinde öğrenciye burs verdi. Bolak, Türk Eğitim Vakfı'mn bu güce nasıl eriştiğini anlatırken, "Türk halkı, yerinde kullanıldığını gördüğü zaman, hayır için para vermekte sınır tanımaz" diyordu.

TEV'den iki yıl sonra, 1969'da Koç ve Bolak birer vakıf daha kurdular. Vehbi Koç, sonraki yıllarda Koç Üniversitesi'ni de kuracak olan Koç Vakfı'm, Aydın Bolak ise bugüne kadar binlerce üniversiteliye burs veren Türk Petrol Vakfı'm kurdu. Milliyetçi Hareket Partisi lideri Devlet Bahçeli'nin, 1999 seçimlerinden sonra oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni kastederek, "Şu anda Meclis'te ben dahil 61 nülletvikiii Aydın Bolak'm bursuyla okudu" demesinin sebebi buydu. MHP lideri Devlet Bahçeli ve halen İçişleri Bakanı olan Beşir Atalay, Aydın Bolak bursu alanlar arasındaydı. Yazar Samiha Ayverdi'nin ağabeyi ünlü Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi, Bolak için, tek başına yürüyen bir vakıf anlamına gelen "vakfı mücessem" diyordu.¹⁰⁸

Bolak'a "Aydın Ağabey" diye hitap eden Gülen, zaman zaman çevresine, "O vakıf kanunu tek başına Aydın Abi'nin eseridir denilebilir. Türkiye'de ilk öğrenci yurtları o kanun sayesinde açılabilirdi" diyordu. Kolay ağlamayan biri olan Bolak da, ne zaman yurtdışındaki Türk okullarını ansa duygulanıyor, bazen ağlıyordu. Özel sohbetlerinde Gülen'i dostlarına anlatırken, "Dini bir düzen peşinde olsa cami yaptırırdı. Okul yaptıran adamdan zarar gelmez. Devletin bile hayal edemeyeceği şeylere öncülük ettiği için her meyveli ağaç gibi onu da taşıyorlar" diyordu.

1998-99 döneminde, yurtdışındaki Türk kolejlerinde görev ya-

107. Aydın Bolak'm kurduğu Türk Petrol Vakfı'm uzun yıllar yöneten Profesör Uğur Derman'la İstanbul'da 2007 yılı temmuz ayında yapılan görüşmenin notlarından.

108. Bolak, kelime olarak su kaynağı, pınar anlamına geliyor. Baba Vehbi Bolak, Cumhuriyet'ten önce, Osmanlı Mebusan Meclisi üyesiydi. Aydın Bolak, Türk Kalp Vakfı, Tema, İstanbul Trafik Vakfı, Şehitlikleri İmar Vakfı başta olmak üzere birçok vakfın kurulmasına öncülük etti. Kızılay'da yıllarca çalıştı. Koç Vakfı'nda mütevelli heyetindeydi.

pan 1 500 civarında öğretmen İstanbul'da bir araya gelmişti. Bolak, onlara bir konuşma yapacaktı. Ancak hastalığı sebebiyle konferansa gidemeyince, konuşma metnini asistanı Hasan Ali Göksoy okudu. Bolak, konuşma metninde bu öğretmenler için, "Çok zor şartlarda görev yaparak Türkiye'yi, Türk kültürünü ve Türk Müslümanlığını ulaşılması çok zor coğrafyalara götüren mübarek insanlar" diyordu. Şu sözler de Bolak'a aitti: "Bu idealist ve fedakâr insanlar, bir gün gelecek, Türk tarihinin yüce insanları olarak anılacaklardır."

Köklü bir aileden gelen Bolak, Osmanlıca biliyordu ve çocukluğunun bir bölümü İstanbul'da geçtiğinden son dönem Osmanlı bilginlerini tanıma şansını elde etmişti. Bolak, Gülen için şöyle diyordu:

"Cumhuriyet'le yaşıt olanlardan biriyim. Cumhuriyetle doğdum ve Cumhuriyet Dönemi'nin bütün âlimleriyle tanışma imkânına sahip oldum... Yüksek bir ilim ve ahlaka sahip bu âlimler, hiçbir zaman bir mücadele insanı olmadılar. Ne çevrelerinde yeni kişiler yetişti, ne de büyük topluluklara ruh ve iman aşılayıp onları büyük kavgaların insanı olarak hazırladılar... Yetmiş yaşım geldiğimde ilk defa ufuk ve fikirle (Fethullah Gülen) tanıştım ben. Bu yaşımdan sonra ilk defa bir ufku tanıdım... Türk Müslümanlığı tabirini bize anlatan ve öğreten, Türklerin İslamiyet'i anlayış tarzının bütün insanlığa şamil bir anlayış olduğunu, İslam'ın bir kavga dini değil bütün güzellikleri kendinde toplayan bir inanç manzumesi olduğunu anlatan Hocaefendi Hazretleridir... Hocaefendi mefkûresizlikten (ideal ve ülkü) bunalan Türk gençliğine mefkûre vermiştir."

Bolak, "Nedir Türk'ün İslam anlayışı?" diye sorduktan sonra, kendisi şu cevabı veriyordu: "Dünyanın her köşesinde açılan okullarda görülen anlayıştır!" O okullarda verilen bilginin, güzel ahlakın ve gösterilen fedakârlığın asıl kaynağı İslam'dı. Ve bu okullarda okuyan binlerce öğrenci bu kaynağı keşfedecekti.

Bolak, "Çağın yeni tanıştığı bu hareketin hedefi güzel insanlar yetiştirmek ve bunu bütün insanlığa hediye etmektir. Moskova'da yetişen Rus çocuğu Türkçe öğrendiği zaman, bu onun için önemli bir kazanç, ama insanlık için daha da büyük bir kazançtır. Çünkü sonunda Türk düşmanlığının anlamsız olduğunu anlayacaktır" diyordu.

Bolak'm Türk insanına çağrısı şuydu:

"Bu hareketin daha da büyümesine, gelişmesine, dünyanın her tarafına daha güçlü yayılmasına yardımcı olunuz. Bilmeyen-

lere, duymayanlara duyurunuz... Sizlerden ricam şudur. Hepiniz bu sevgi halesinin etrafında toplanınız. Hepiniz bu sevginin aleyhine söylenen bütün dedikoduları cevaplandırınız... O zaman çocuklarımız mesut ve müreffeh bir Türkiye'nin çocukları olacaklardır."

Fethullah Gülen'in gözünde Bolak, tam bir aydın ve entelektüeldi. Hayatının son yıllarında TRT televizyonunda yaptığı edebiyat, şiir ve sohbet programları, onun o güne kadar pek bilinmeyen bu özelliğini ortaya çıkarmıştı. Bir gün Aydın Bolak, TRT'deki programı sırasında stüdyodaki TRT kameramanları ve teknik ekibe yine o duygusal yaklaşımıyla yurtdışındaki Türk okullarını anlattı. Programın bitiminde TRT çalışanları, kendi aralarında topladıkları bir miktar parayı Bolak'a, "Bizim de bu okullara katkımız olsun" diyerek verdiler.

Tıpkı Gülen gibi çok okuyan bir kişi olan Bolak, her Türk ailesinin evindeki kütüphanede mutlaka bulunması gereken 106 kiptan oluşan bir liste hazırlamıştı. En başına, şahsen de tanıdığı Hasan Basri Çantay'm *Kur'an-ı Kerim Meal'i*ni yerleştirdiği listedeki kitaplardan bazıları şöyleydi:

Devlet Ana (Kemal Tahir), *Türk İnkılabına Bakışlar* (Peyami Safa), *İnce Memed* (Yaşar Kemal), *Beş Şehir* (Ahmet Hamdi Tanpınar), *Bir Adam Yaratmak* (Necip Fazıl Kısakürek), *Faust* (Goethe), *İnsan Denilen Meçhul* (Alexis Carrel), *İlahlar Susamışlardı* (Anatol France), *Silahlara Veda* (Ernest Hemingway), *Gazap Üzümleri* (Steinbeck), *Beşerdeki İfrit* (Emile Zola), *Türk Edebiyat Tarihi* (Ahmet Kabaklı), *Kendi Gök Kubbemiz* (Yahya Kemal Beyatlı), *Küçük Ağa* (Tarık Buğra), *Büyük Türkiye Rüyası* (Mehmet Kaplan), *Büyük Türkiye Tarihi* (Yılmaz Öztuna), *Nutuk* (Mustafa Kemal Atatürk), *İstiklal Mücadelesi'nin Esasları* (Kâzım Karabekir), *Kavgam* (Adolf Hitler).¹⁰⁹

Gülen, röportajımız sırasında Bolak'ı şu sözlerle andı: "Unutamayacağım hatıralarla üzerimde çok tesiri oldu. Tipik bir Osmanlı beyefendisiydi. Tamamen gönlünü bu işe verdi. Bunlar şafak yıldızı gibi, ömürleri kısa oluyor. Aydın Abi de kısa ömürlü oldu. Onun iflasına çok üzül müştüm. 18 veya 20 milyon dolar borcu vardı. Soylu ve temiz bir aile hayatının sonunda biraz hırpalandı. Fakat o sıkıntılara rağmen bu hizmetlerle alakasında hiçbir gevşeme olmadı. Benim unutamadığım insanlardan biri. Hicranını yaşadım. Onun da, Bülent Bey'in de cenazesine gidemedim."

109. Bolak bu kitap listesini de içeren konuşmasını 1987 yılı mart ayındaki Milliyetçiler Kurultayı'nda yaptı.

Kasım Gülek, Gülen'i ikna ediyor

1990'ın yıllar, Bolak'm organize ettiği toplantılara benzer programlarla Gülen'in öncülük ettiği faaliyetlerin Türk kamuoyunun önüne çok hızlıca geldiği bir dönem oldu.

Bu toplantıların ilki, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'mn 1994 yılı haziran ayında İstanbul Dedeman Otel'de düzenlediği iftar yemeği idi. Gülen, vakfın onursal başkanıydı.

29 haziran 1994 akşamı verilen bu iftar yemeğinin davetlilerinden biri de, Türk solunu Bülent Ecevit'ten önce halkla buluşturan kişi olarak bilinen Kasım Gülek'ti. Ankara'da yaşayan Gülek, davet için Gülen'in yakın arkadaşı Alaattin Kaya'yla birlikte İstanbul'a geldi. Davetlilere Gülen'in de yemeğe katılacağı bildirilmişti.

Gülen o günlerde İzmir'den İstanbul'a gelmişti, ancak yemeğe katılmak düşüncesinde değildi. Gülen yakın arkadaşlarının bütün ısrarlarına rağmen, törene katılmamaya kesin kararlıydı, sadece bir mesaj gönderecekti. Yıllarca camilerde ve konferans salonlarında halkla birlikte olmasına rağmen, gazeteler ve televizyonlardan uzak durmayı tercih ediyordu.

Gülen, Ankara'dan birçok politikacıyı bu yemeğe davet eden Alaattin Kaya'yı cep telefonundan arayarak toplantıya gelemeyeceğini bildirdi. Alaattin Kaya üzgündü. En azından Kasım Gülek'i Gülen'le tanıştırmak istiyordu. Çünkü Gülek'i, Gülen'le görüştürmek üzere İstanbul'a getirmişti. Telefonda Gülen'e, "Kasım Gülek sizinle tanışmaya gelmişti, hiç olmazsa onu size getireyim" dedi. Gülen, "İftardan sonra buyrun gelin" dedi. Alaattin Kaya, "Şimdi gelmek istiyor, akşam uçağıyla Adana'ya dönmek zorunda" dedi. Gülen, "O halde gelin" dedi.

Kaya ve Gülek, Altunizade'ye ulaşana kadar arabada Kaya, Gülek'e, "Kasım Bey ne yaparsan yap, Hocaefendi'yi mutlaka iftara katılmaya ikna et" dedi. Gülek daha içeri girip Gülen'le karşılaşır karşılaşmaz, "Hocaefendi Hazretleri bu akşam mutlaka oraya gelmeniz lazım. Bu kadar insan sizin için gelmiş. Başka çaresi yok" dedi. Gülen, Gülek'in bu sürprizi karşısında şaşırmıştı. Ama Ankara'dan kalkıp yanma kadar gelmiş olan 84 yaşındaki Gülek'i kırmak istemedi. Dostça kucaklaştığı Gülek'e o anda, "Sizin gibi bir üstat buraya kadar gelmiş, gelirim" dedi.

Gülen'i o akşam Dedeman Oteli'ndeki iftar programına getiren kişi Gülek oldu.' Gülen, Kaya ve Gülek dışarıda bekleyen arabaya binerek Dedeman Oteli'ne doğru yola çıktılar. Gülen ile Gülek'in yemeğin verildiği salona o akşam birlikte gimnelerinin sebebi buydu.

Gülen, Işıl Saygın'ın yaptığı konuşmadan sonra kürsüye çağrıldı. Konukları teker teker kürsüye çağıran kişi, yazar Vehbi Vakasoğlu'ydu. İzmirli politikacı Saygının, Gülen'e büyük saygısı vardı. "Lütfen beni Gülen'den önce kürsüye çağırmayın. Onun önünde konuşamam" demesine rağmen kürsüye çağırılmıştı.

Saygın'ın konuşması bitince kürsüye davet edilen Gülen, o günlerde büyük yankı yapan "Demokrasiden geriye dönülemez" konuşmasını yaptı. Yer yer "şeriat" korkusunun dile getirildiği Cumhuriyet Türkiye'sinde ilk defa onun düzeyindeki bir kişi, "Demokrasiden dönüş yoktur" diyordu.

Gülen, "Biz demokrasiden yanayız. Bizi demokrasinin öşrüne bile layık görmüyorlar" diyordu. Bu sözleriyle, Türkiye'de dindar insanların demokrasinin nimetlerinden yararlanması için bazı çevrelerce çıkarılan engelleri kastediyordu. Kendine özgü üsluyla, "Demokrasinin öşrüne bile razıyız" deyimini kullandı. Öşür, malın onda biri anlamına geliyordu. Gülen, şeriat düzeni istemekle suçlanan dindar insanların, onda birlik bir demokrasiye bile razı olduklarını ilan ediyordu.

İstanbul'daki bu toplantıdan sonra tekrar İzmir'e dönen Gülen'in yanındaki kişilerden biri yazar Ali Ünal'dı. Gülen, İstanbul'a da Ünal'la birlikte gelmişti. İzmir Bozyaka'da Gülen'in ikamet ettiği yere geldiklerinde asansörde Gülen, Ünal'a, "Bu toplantılar bana göre değil" dedi. Tıpkı Aydın Bolak'm yemek toplantılarında masaya gelen yemekler için kullandığı deyim gibi, Dedeman gecesiyle ilgili değerlendirmesinde verdiği mesaj aynıydı. Toplantılarda bu kadar ön plana çıkmayı kişiliğiyle ve hayat tarzıyla bağdaştırmıyordu. *Sızıntı* dergisine 1979'dan itibaren yazdığı başyazılarda hiç miza kullanmayan, kitaplarının çoğunda 1995 yılına kadar hep müstear isimler kullanan Gülen için bu toplantılar yeni bir dunundu.

Tamşmalar çok kısa bir süre öncesine dayanan Gülen ile Gülek arasında çok kuvvetli bir ilişki gelişti. Gülek, 1996 yılı başında İstanbul'da Amerikan Hastanesi'nde yatarken Gülen kendisini ziyaret ettiğinde aralarında ilginç bir diyalog yaşandı. 86 yaşındaki Gülek, "Bu şekilde sizi yeterince savunamıyoruz. Acaba milletvekili aday olsam, sizi Meclis'te savunsam diye düşünüyorum" dedi.

Gülek'in ağır hasta olmasına rağmen taşıdığı bu dinamizm Gülen'i hayli şaşırttı. O gün yanında bulunan Alaattin Kaya'ya dönen Gülen şöyle dedi: "Bir sene önce bu hastanede şu yan odada anjiyo olmuştum. Bu odayı görünce bile içime bir rahatsızlık girdi. Ama Kasım Bey, bu hasta haliyle, Meclis'te bir şey yapabilir miyim düşüncesini taşıyor."

Gülek, tedavisinin devamı için Amerika'ya gidip gitmeme kararını henüz vermemişti. O gün Gülen'in tavsiyesini aldı. Gülen, Gülek'e Amerika'ya tedaviye gitmesi gerektiğini vurguladı. Böylece özel uçakla ABD'ye tedaviye giden Gülek, öldüğünde cenaze namazını Gülen'in kıldırmasını vasiyet etmişti.

23 ocak 1996 günü Ankara Kocatepe Camii'nde hem Gülek'in hem de eski politikacılardan Sadettin Bilgiç'in ağabeyi Profesör Emin Bilgiç'in cenazesi vardı. Gülen'in, Profesör Ekmeleddin İhsanoğlu'nun damadı olan Profesör Emin Bilgiç'e de özel bir sempatisi vardı. Profesör Bilgiç, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde öğretim üyesi olduğu yıllarda, Necip Fazıl Kısakürek'in fakültede konferans vermesini sağlamıştı. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, DSP lideri Bülent Ecevit başta olmak üzere devlet erkânının katıldığı törende Gülen, Kasım Gülek ve Emin Bilgiç'in cenaze namazlarını kıldırdı.

Gülen, bir Ramazan Bayramı'nda evine ziyarete gittiği Kasım Gülek'in kendisine anlattığı iki hikâyeyi şöyle anlatıyor: 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi üzerine, iktidardan düşen CHP'nin bazı yöneticileri, "Artık bundan sonra bizim iktidara gelmemiz, seçimleri kazanmamız muhal. Gelin partiyi kapatalım!" deyince Gülek şu karşılığı verir: "Hayır, partiyi kapatmayalım. Ama, gelin halkın partisi olalım. Biz bugüne kadar Halk Partisi'ydik, ama halkın partisi değildik. Halkın dışındaydık."

Gülek'in Gülen'e anlattığı ikinci hikâye ise şöyledir: Gülek, CHP genel sekreteriyken hacca gitmeye karar verir. Bazı gazeteciler etrafını çevirdikleri Gülek'e şu soruları yöneltirler:

"Hakikaten hacca gidecek misiniz?

Gülek: Evet,

Kabe'yi tavaf edecek misiniz?

Gülek: Evet tavaf edeceğim."

Hac dönüşü ise gazeteciler ile Gülek arasında şu konuşma geçer:

"Sayın Gülek, hacca gittiniz mi?

Gülek: Evet, gittim.

Kabe'yi de tavaf ettiniz mi?

Gülek: Ettim tabii.

Arafat'a çıktınız mı?

Gülek: Çıktım.

Pekâlâ, şeytanı da taşıladınız mı?

Gülek: Evet hem taşıladım, hem buradaki şeytanları da taşlamak için de birçok taş getirdim."

İki röportajın hikâyesi

Hürriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, Çankaya Köşkü'nde Özal'm, "Fethullah Hoca'yı yakından izleyin" sözleri üzerine, Gülen'in peşine düşmüştü. Özkök'ün Gülen'le röportaj için görevlendirdiği Nuriye Akman 1995 yılında hâlâ Gülen'in peşindeydi. Ama Akman bu arada *Hüriyet* gazetesinden *Sabahla*, geçmişti. Gülen'den röportaj talebine 1995 başında "evet" cevabı geldiğinde Akman *Sabah'taydı*.

Gülen'le ilk röportajı yapacak gazeteci olan Akman'a "Nuriye" ismini, Gülen'in çok sevdiği ve saygı duyduğu Bediüzzaman Said Nursi koymuştu. Çünkü Akman'm savcı olan amcası Atıf Ural¹¹⁰ Bediüzzaman'm ilk öğrencilerinden biriydi. Akman'm albay olan dedesi, Bediüzzaman'ı bir süre mecburi ikamete tabi tutulduğu Kastamonu'da tanımıştı. Amcası Atıf Ural ise Ankara'da hukuk öğrencisiyken Bediüzzaman'ı tanımıştı.

Atıf Ural, Bediüzzaman'm Osmanlıca yazılmış kitaplarını Latin harfleriyle ilk defa basan birkaç kişiden biriydi. Bediüzzaman, çok sevdiği bu öğrencisinin 1957'de doğan yeğenine, "Nuriye" adını verdi. Nuriye aynı zamanda Bediüzzaman'm annesinin ismiydi.

Akman'm ziraat mühendisi olan babası Kemal Ural da, 1960'lı yıllarda *Şule* dergisini çıkarmıştı. Sadece 11 sayı kadar yayımlanıp kapanan bu derginin Fethullah Gülen'in zihninde özel bir yeri vardı. Bu dergiyi İskenderun'da askerken takip eden Gülen, 1963'te gittiği Konya'da bir kitapçıdayken içeri giren başı açık ve dekolte kıyafetli bir genç kızın heyecanla *Şule* dergisi sorduğunu görmüştü. Genç kızın pür heyecanla, "*Şule* var mı?" sorusu karşısında oldukça etkilenen Gülen'e bu manzara, derginin, toplumun değişik katmanlarındaki insanların dini bilgi ihtiyaçlarını karşıladığını göstermişti. Kemal Ural, toplumdaki bu boşluğu iyi fark ederek dergiyi çıkarmıştı, ancak çeşitli iç sebeplerle derginin yayınma son vermek zorunda kalmıştı. Bu toplumsal ihtiyaç Gülen'in kafasından hiç çıkmadı ve 1979'da *Sızıntı* dergisi projesi olarak ortaya çıktı.

Nurettin Topçu, *Şule* için "Benim gözyaşlarımm dergisi" demişti. *Şule* dergisinde yayımlanan İzmirli bir genç kızın mekubu, 1960'lı yıllar gençliğinin sembollerinden biri olarak kitaplara konu oldu. Suna isminde 18 yaşındaki lise öğrencisi İzmirli genç kız,

110. Atıf Ural, genç yaşta attan düşünce vücuduna batan bir cisimden dolayı tetanozdan öldü.

"Sevgili *Şule*" diye dergiye hitaben yazdığı mektubunda, manevi değerlerden uzak yaşadığı yılların çok çarpıcı bir tasvirini yaptıktan sonra, bu durumun kendisini ve kuşağı binlerce genci nasıl bir bunalıma sürüklediğini şöyle anlatıyordu: "Şuleciğim anlata-mıyorum, boğazım tıkanıyor, nefes alamıyorum... Bir gün kolum-dan tutup bana dinimi öğreten olmadı. Ruhum bir kazan gibi bomboş." İzmirli genç kızın, mektubu şu satırlarla bitiyordu:

Ben, güzel yurdumun rahmet kokan bayırlarında filizlenen bir dal gibi, asil atalarımın kanını damarlarımda dolaştıran bir taze güldüm. Beni varlığımdan koparıp soldurdular.

Nuriye Akman, İzmir'e gidip Gülen'in kaldığı Bozyaka'da birkaç gün sürecek röportajına başlarken, güçlü haber kaynaklarına sahip Ertugrul Özkök, bunu hemen duydu. Özkök, bu röportajın aslında *Hürriyet* gazetesinin hakkı olduğuna inanıyordu. Röportaj projesinin sahibi oydu. O halde Gülen eşzamanlı olarak *Himiyefe* bir mülakat vermeliydi. Özkök, Gülen'in yakın arkadaşlarından Alaattin Kaya'yı tanıyordu. Kaya'yı arayarak bu talebinin Gülen'e iletilmesini istedi. *Hürriyet* için kendisi İznür'e gidip Gülen'le yeni bir röportaj yapacaktı. Gülen onu da İzmir'e davet etti. Gülen, Nuriye Akmanla yaptığı röportaja birkaç saat ara verip, İzmir'de arkadaşları Gürbüz Dönmezin evinde Özkök'le buluştu. Özkök, Gülen'le röportaj yapmış olmanın mutluluğuyla İstanbul'a döndü.

Hürriyet ve *Sabah* gazeteleri, Gülen röportajını aynı gün, 23 ocak 1995'te yayımlamaya başladılar. Gülen röportajları Türkiye'nin iki büyük gazetesinde eşzamanlı olarak yayımlanmaya başlanınca, "Gülen aynı anda iki büyük gazeteye konuşarak geniş çaplı bir tanıtım faaliyeti yapıyor" izlenimi uyandı. Ne var ki, olaylar çoğu defa dışarıdan bakıldığı gibi değildi. Aslında her iki röportajın da fikir babası bizzat Ertugrul Özkök'tü. Gülen'in her iki röportajdaki en güçlü mesajı yine demokrasiydi.

Özkök'ün birkaç saatlik röportaj sırasında ortaya çıkan izlenimi pozitifli. Gülen'e, "Hocam biz bugüne kadar sizi yanlış tanı-mışız" dedi. Gülen, bilinen üslubuyla cevap verdi: "Bir kusur varsa bize ait. Biz kendimizi size doğru anlatamamışız."

"Mütet miyiz?" sorusunun arka planı

1995'ten itibaren ağırlıklı olarak İstanbul'da ikamet eden Gülen'e, toplumun çeşitli kesimlerinden ziyaretçi trafiği hayli artmış-

tı. Sadece 90'ın üzerinde gazeteci ve yazar Gülen'i ziyaret etti. Gülen de gazetecilere, sanatçılara ve işadamlarına ziyaretler yaptı.

Gülen, İstanbul'da büyük gazetelere gidip hem sahipleri hem de yönetici ve yazarlarıyla tanıştı. Gülen, *Milliyet* gazetesini ziyaretinde bir yazarın sorduğu, "Bazıları bizi Müslüman saymıyorlar, mürtetsiniz diyorlar. Yoksa biz mürtet miyiz?" sorusuyla ilk defa karşılaşmıyordu. Türkiye'de 1970'li yıllardan 1990'lara kadar süren tartışma ve çatışma noktalarından biri de buydu.

Daha 1970'li yıllarda, bazı gruplar birbirlerini ikiyüzlülük ve din-den çıkmakla suçlarken, "karpuz" deyimim kullamıyorlardı. Karpuzun dışı yeşil, içi kırmızı olduğundan, karpuz lafına muhatap olan kişi, ikiyüzlü, yani İslami literatürdeki ismiyle "münafık" oluyordu. Oysa Hazreti Peygamber, savaşta teslim olan ve "kelime-i şahadet" getirip Müslüman olan bir kişinin, "Aslında samimi olarak Müslüman olmamıştı" gerekçesiyle öldürülmesi üzerine çok sert tavır koymuş ve şöyle demişti: "Kalbini yarıp da nu baktınız?"

1990'lı yıllarda işadamı Rahmi Koç da, Fener Rum Patriği Bartholomeos'la yakın dostluğu sebebiyle bazı radikal çevreler tarafından mürtet ve "gizli Hıristiyan" suçlamasına muhatap oldu. Ama gizli Hıristiyanlık iddiası doğru değildi. Koç, 7-8 dil bilen bir din adamı olarak Bartholomeos'a saygı duyuyordu. Nitekim Koç, Gülen'le tanışınca Gülen'den de etkilendi. Koç'un, 1997 yılı eylül ayında Çevre Konferansı için Karadeniz etrafındaki limanları dolaşan "Venizelos" gemisinde yaptığımız konuşmada, "Doğrusu normal bir din adamı, bir cami hocasıyla karşılaşacağımı sanmıştım. Ama farklı bir insanla tanıştım" sözleriyle Gülen'i övmesinin sebebi buydu. Gülen ile Aydın Bolak'm evindeki akşam yemeğinde tanışan Koç, daha sonra Bolak'm işadamları ile Gülen'i buluşturduğu periyodik yemek grubunun katılımcılarından biri oldu.

Moğolistan'daki dört komutan

Altumur Kılıç ve Mehmet Ali Birandin Gülen'e konuk oldukları bir akşam, bir diğer davetli, fotoğraf sanatçısı Arif Aşçı'ydı. Aşçı, bir grup arkadaşıyla birlikte büyük şirketlerin sponsorluğunda İpek Yolu güzergâhını Çin'den Çanakkale'ye kadar develerle geçmişti. Aşçı o akşam Gülen'e, gezinin Kırgızistan ayağında, Tanrı Dağları'nda nasıl fırtınaya yakalanıp ölümden döndüklerini ve oradaki Türk okuluna nasıl sığındıklarını anlattı.

İçlerinde ABD ve Avrupa ülkelerinden yabancıların da bulunduğu Aşçı'mn ekibinin develerle yolculuğu Çin'in bir bölgesinden

başlamıştı ve ilk durakları Kırgızistan'dı. Develerle yolculuk yapıyorlardı ama güneş enerjisi üreten panelleri ve dizüstü bilgisayarları vardı. Aşçı ve arkadaşları Çin sınırından Kırgızistan'a girdiklerinde şiddetli kış şartları vardı. Kar ve fırtına altında Tanrı Dağları'ndan inme mücadelesi verdiler. Develerinden bazıları öldü. Karşılaştıkları yerlilerin tavsiyesi üzerine develerinin ayaklarını keçeyle bağladılar. Ama yiyecekleri ve develerin yemi bitiyordu. Issık Gölü'ne yakın bir noktada dondurucu soğukla karşılaştılar. Ve orada bir ışık gördüler.

Tanrı Dağları'nın inişinde Narın diye bir şehir vardı. Burası, Kırgızların bile zor yaşadığı bir yerdi. Issık Gölü'nün yakınındaki bu şehir, âdeta bir mahrumiyet bölgesiydi, ama orada da bir Türk okulu açılmıştı. Umutlarının tükendiği noktada gördükleri bu ışık, Issık Türk Lisesi binasıydı. Kapısında Türk bayrağını gördükleri okulun bahçesine girdiklerinde, açlık ve ölüm tehlikesini atlattıklarına artık emindiler.

Arif Aşçı, o coğrafyada Türk kolejleri olduğunu ilk defa o akşam öğrenmişti. Yemek masasında Gülen'e şöyle dedi: "Güzergâhımızdaki diğer ülkelerde de bu okulları görünce, bunların âdeta İpek Yolu üzerinde sıralandıklarını gördüm. Bu okullar ışıksandı ve uzaydan resimleri çekilse, âdeta İpek Yolu'nun haritası çıkar."

Aşçı'nın bu anlatımını Gülen'le birlikte Altın Kılıç da coşkuyla dinledi. Galatasaray Lisesi mezunu bir gazeteci olan Mehmet Ali Birand da, kendine özgü üslubuyla, "Oradada da mı okul var Hocam? Bu nasıl iş?" sözleriyle hayretini sergiledi.

Bir başka gün *Hürriyet* yazarı Ege Cansen, Gülen'i ziyaret ettiğinde de sohbetin konularından biri yine Türk okullarıydı. Ege Cansen bu okullar için şu yorumu yaptı: "Bir gün bu okullardan bazıları kapansa dahi, yıllar sonra harabelerden birer taşları bile bulunsa bu bir şey ifade eder. Bu okullardan bazıları birkaç gün bile açık kalmış olsalar, misyonlarını yerine getirmiş olacaklar."

Gülen, Türk basınında entelektüel seviyesi yüksek bir ekonomist olarak bilinen Ege Cansen'in bu yorumunu o akşam dikkatle dinledi. O dönemde *Sabah* gazetesini yöneten Zafer Mutlu ve gazetenin başyazarı Güngör Mengi de Gülen'i ziyaret ettiler. *Radikal* gazetesi Yayın Yönetmeni Mehmet Y. Yılmaz, yanında gazetenin yazarı Avni Özgürel'le Gülen'i ziyaret etti, birlikte sabah kahvaltısı yaptılar. Bir başka gün Ahmet Altan, kardeşi Mehmet Altan; Profesör Asaf Savaş Akat ve eşi Nilüfer Göle'yle birlikte Gülen'i ziyaret etti. Ahmet Altan'm Gülen'e yönelttiği soru şöyleydi: "Neden din adamları hiç gülmez?" Gülen, Altan'm bu soru-

suna şu nükteli cevabı verdi: "Hiç güldürmediler ki!.."

Oktay Ekşi¹¹¹ ve eşinin Gülen'i ziyaret ettiği akşam da konuşma konularından biri Türk okullarıydı. Gülen, toprakları Türkiye'nin iki katı olmasına rağmen, sadece 2,5 milyon nüfusu olan Moğolistan'da açılan Türk okullarına değindi. Cengiz Han'ın ülkesi Moğolistan'da Türk-Moğol liseleri 1994 yılında açılmıştı. Gülen şunları söyledi:

"Biz Timur'a hep Moğol demişizdir. Nihad Sami Banarlı gibi bir insan kitaplarında ısrarla 'Timurlenk Moğol'dur ve bunlar Türk düşmanıdır' diye yazdı. Milletimizde Moğollara karşı bir tavır vardı. Fakat Moğollar' şimdi bizi çok seviyorlar. Orada üç dört tane okul var. Bütün bu okulların Türkiye'ye çok geniş bir dairede dostluk kazandıracağı kanaatini taşıyorum... Bütün Asya şimdi Türkçe öğreniyor. Hava Kuvvetleri Komutanı Halis Burhan Paşa Türkmenistan'daki okulu ziyaret etmiş. Türkmenistan'da okulda orada hıçkırma hıçkırma ağladılar, biz de televizyonun başında ağladık. O çocukların hepsi İstiklal Marşı'nı okuyorlar. O Türkmen çocukları bizden birkaç tane oyun havası söylediler. Asya bütünüyle Türkçe öğreniyor. Moğolistan'dan, Alaska'nın yanı başındaki Yakutistan'a kadar."

1998'den itibaren Türk liselerinden mezun Moğol öğrenciler, Türkiye'deki en iyi üniversitelerde okuyordu. Moğolistan'daki Türk okullarını konu alan bir televizyon programını izleyen emekli Orgeneral İbrahim Türkgenci, Gülen'in arkadaşlarından Sadettin Başer'e, "Moğol kızlardan biri Türkçe konuşuyordu, çok duygulandım" diyordu.

Orgeneral Halis Burhan'ın Türkmenistan'daki Türk okullarına yaptığı ziyaret gibi, ordu komutanlığı yapmış bir komutan olan Orgeneral Aşir Özözer de, Kazakistan'daki Türk okullarını görmeye gitti. Orgeneral Halis Burhan ve eski başbakan Yıldırım Akbulut'la birlikte Türkmenistan'daki okulları ziyaret edenler arasında Gülhane Askeri Tıp Akademisi GATA'nın eski komutanlarından Tümgeneral Ömer Şarlak da vardı.

Emekli Tümgeneral Erdiç Türe ve emekli Tümgeneral İlhan Atabaş, Özbekistan'daki okulları ziyaret edip, bu okulların mezu niyet törenlerine katıldılar. 29 Mayıs 1998 günü Moğolistan'daki okulları görmeye giden kafilede ise dört emekli komutan vardı.

111. Röportajımız sırasında Gülen, Ekşi'nin 18 Haziran 1999 gününden itibaren aleyhinde başlatılan medya kampanyası sırasında hiç tavır değiştirmedini belirterek, "Oktay Ekşi, Haziran fırtınasında aleyhte tek kelime yazmadı" dedi. Gülen, Oktay Ekşi'yle birlikte Cenk Koray'i de bu yönüyle takdirle anıyor: "Cenk Koray'ın Haziran fırtınasında çok ciddi bir duruşu oldu."

Bunlar Korgeneral Altay Tokat, Tuğgeneral Aydın Ecer, Tuğamiral Gülemre Aybars ve Kurmay Albay Tahir Kumkale'ydi.

Daha önce Kazakistan'a gitmiş olan Korgeneral Tokat, Almatı'da Tanrı Dağları'nı gördüğünde, "Allahım bana Altay Dağları'nı görmeyi de nasip et" dileğinde bulunmuştu. Korgeneral Tokat'ın bu dileği, Türk-Moğol¹¹² okullarının mezuniyet törenlerine katılmak üzere gittiği Moğolistan gezisinde gerçekleşti. Kurmay Albay Tamer Kumkale ise Moğolistan'da, oğluna ismini verdiği "Orhun" Nehri'ni ve tarihte kurulan ilk Türk devleti olan Göktürklerle ait yazıtları gördüğünde aynı duygulan yaşadı.

Türkiye'den 10 000 kilometre uzakta olan Moğolistan, Türk tarihinde "Ötüken" diye anılıyordu. Tarihteki ilk Türk devleti olan Göktürkler burada kurulmuştu ve Türk adı ilk kez buradaki Orhun Kitabeleri'nde kullanılmıştı. Kumkale, gezi dönüşü yazdığı yazıda "Unutmadığım en önemli olay, oğluma adını verdiğim Orhun Nehri'ni ve bu ata yurdunu süsleyerek zenginleştiren Göktürk Yazıtları'nı görme şerefine nail olmamdır" diyordu. Kumkale, yazıtların bulunduğu alandan aldığı iki avuç toprağı Türkiye'ye getirdi ve evinin salonuna koydu.

Metin Akpınar'ın pişmanlığı

Sanat camiasından pek çok insanın Fethullah Gülenle tanışmasını sağlayan Gürkan Vural, 1997 yılında İstanbul'da Hyatt Regency Otel'de Kemal Sunal'la buluştuğunda bir sürprizle karşılaştı. 1972'den itibaren rol aldığı 82 sinema filmiyle ve "İnek Şaban" tiplemesiyle Türk insanının hafızasında silinmez izler bırakan Kemal Sunal, "Ben araştırmacı bir insanım. Fethullah Gülen hakkında her şeyi araştırdım" dedi.

Bu aslında şaşırtıcı değildi, çünkü ekranlardaki "İnek Şaban"ın tersine Kemal Sunal özel hayatında son derece ciddiye ve 50 ya-

112. Budizm'in egemen olduğu Moğolistan'da Türk okulları açılması için ilk teşebbüs 1994 yılı ağustos ayında başladı. Orada henüz Türkiye'nin büyükelçiliği yoktu. Bir yıl sonra, 13 eylül 1995 günü Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Moğolistan'ın başkenti Ulan Batur'a geldiğinde Türk okulunun Moğol öğrencileri tarafından istiklal Marşıyla karşılandı. 1995'te Türkiye'nin büyükelçiliği hâlâ açılmış değildi. Normalde Moğollar, yapı olarak dışarıya kapalı bir millettir. Bu özellikleri şu hikâyeye anlatılır: isviçreli bir misyoner, Moğolistan'da 16 yıl çalıştığı halde hiçbir Moğol'a Hristiyanlığı anlatamaz. Sonunda bir Moğol'a yazı öğretmeye karar verir. Moğol, "Bu yazı ne işime yarayacak?" deyince isviçreli misyoner, "Uzaktaki akrabana mektup yazarsın" der. Moğol'un cevabı şöyle olur: "Eğer çok önemli bir meselem olursa, Moğol'un atının ulaşamayacağı yer yoktur. Atıma atlar giderim." 1994'te Moğolistan'a ilk giden Türk öğretmenlerden Âdem Tatlı, 24 ağustos 2006 günü bu ülkede geçirdiği trafik kazasında ölünce, vasiyeti doğrulunda bu ülkede toprağı verildi. Gülen, Tatlı'nın hayatının anlatıldığı kitaba önsöz yazdı.

şından sonra üniversite bitirecek kadar da okuyan biriydi. Sunal o gün Vural'a, "Fethullah Gülen'le baş başa özel bir görüşme yapmak isterim" dedi. O günün akşamı Gülen'i ziyaret eden Vural, Kemal Sunal'la yaptığı görüşmeden söz edince Gülen, "Yarın ikindi sonrası çay içmeye gelin" dedi. Normalde Gülen'in bu kadar hızlı randevu vermesi olağan değildi.

Gülen, ziyaretine gelen Sunal'ı koridorda karşıladı. Manzara ilginçti. Ciddi adımlarla kendisini doğru gelen Sunal'ı Gülen, gülererek karşılıyordu. Karşılıklı kucaklaşmanın ardından konuşmayı Gülen başlattı. "Kemal Bey, eğer dil sürçmesiyle size Şaban Bey dersem beni affedin."

O gün salonda Gülen'in 50 civarında misafiri vardı. Sohbetle Kemal Sunal'ın televizyonlarda hemen her gün gösterilen filmlerinden söz edildi. Gülen, "Bu filmlerden hakkınızı alabiliyor musunuz? Herhalde imkânlarınız çok geniş" dedi. Sunal, "Nerede? Biz çalışıyoruz, başkaları kazanıyor. Telif hakları yok. Şu anda televizyonda en çok filmleri oynayan adam benim, ama hiçbir kazancım yok" cevabını verdi. Sohbetin ilerleyen kısımlarında Sunal, "Devletin bana ödül vermesi lazım. Türk halkının sıkıntıları var. Akşam onları evde rahatlatmak istiyoruz. Hayat pahalılığı ve çeşitli sıkıntılar karşısında halk bu filmlerle akşam evde gülmese bu ülkede isyan bile çıkabilirdi" dedi. Sunal'a göre, Türk halkının filmlerinde bulduğu şeyin ne olduğu konusunda sosyologlar araştırma yapmalıydı.

Ardından Sunal, bir yurtdışı seyahati dönüşü Edirne'de sınır kapısından Türkiye'ye giriş yaparken yaşadığı bir olayı Gülen'e anlattı. Sunal sınırdan giriş yaparken, bir gümrük memuru kendisine "Kemal Sunal Bulgaristan'da öldü" diye yazan bir gazete haberini göstererek gayet ciddi bir tavırla, "Başınız sağ olsun. Kemal Sunal öldü" demişti. Bu, ancak Kemal Sunal filmlerinde görülebilecek bir olaydı. Sunal, o gün rol yapmadan Gülen ve salondaki diğer insanları bu olayı anlatarak güldürmeyi başardı.

O gün Gülen'i ziyaret ettiği mekânda Sunal'ın en çok dikkatini çeken şey, salonun duvarlarındaki tablolar, terastaki güzel bitkiler, devasa akvaryum ve havuzun etkileyici manzarasıydı. Teras, çiçeklerle kaplı yeşil bir saha gibiydi. Salonun dizaynı da Sunal'ın dikkatini çekti. Gülen dünyanın dört bir yanından gelen tarihi değer taşıyan hediyeleri vitrinlere koydurmuştu.

Duvardaki tablolar, vitrinlerdeki bu eski eşyalar, Gülen'le görüşmeye gelirken "tekke" gibi bir yere gideceğini sanan insanlar için oldukça şaşırtıcıydı. "Salonu ve terası kim dizayn etti?" diyen

Sunal'a, yaşadığı her mekândaki düzenin, perde rengine varınca-ya kadar Gülen'in tercihi olduğu bilgisi verildi.

Sohbetin devamında Gülen, Sunal'a, "Benimle özel görüşmek istemişsiniz ama, şöhretiniz buna engel oldu. Özel bir konu mu vardı?" deyip baş başa kalabileceklerini hatırlattı. Sunal, Gülen'e teşekkür ederek "Görüşmemizi yaptık" cevabını verdi. Gülen, kendisine bir hediye vermek istediğinde Sunal, "Ben kitap okumayı çok severim. Bana kitaplarınızdan verirseniz çok daha mutlu olurum" dedi.

Gülen ertesi gün Sunal'ın¹¹³ Fenerbahçe'deki evine, kitaplarından oluşan bir seti hediye olarak gönderdi. 15 gün sonra Gürkan Vural'ı arayan Sunal, Gülen'in gönderdiği kitapların çoğunu okuduğunu söyledi. Hatta not defterine kitaplardan çeşitli notlar kaydetmişti.

Gülen, röportajımız sırasında Kemal Sunal'la yaptığı bu görüşmeyi anlatırken, onun için, "Kemal Sunal kalbi temiz bir insandı. Bayağı ciddi bir insandı" ifadelerini kullandı. Kemal Sunal, özel hayatında sigara içmeyen ve alkol almayan biriydi. Aile değerlerine önem veren bir sinema sanatçısıydı. Gülen için Türk sineması demek, Yeşilçam ve Hülya Koçyiğit, Cüneyt Arkın, Perihan Savaş, Kemal Sunal gibi isimler demektir. Hülya Koçyiğit de, eşi Selim Soydanla birlikte Gülen'i ziyaret etti.

Gülen kendisini ziyaret eden sinema ve tiyatro sanatçısı Göksel Arsoyla sohbetinde, ona amcası Yesari Asım Arsoy'u sordu. Yesari Asım Arsoy'un Edirne'ye geldiğini belirten Gülen, Arsoy'un 1970li yıllarda sahne yaptığı yerlerden, bestelerinden ve sevdiği makamlardan söz etti. Göksel Arsoy da 1970li yıllarda Türk sinemasını esir alan cinsel içerikli filmler furyasında rol almayı reddetmişti. Gülen, Göksel Arsoy'a "Siz de sahne yaptınız. Amcanızın eserlerini okudunuz" dedi. Gülen, Arsoyla bu sohbetinde sinema sanatçısı Ayhan Işık'ı da andı. Işık'ın milliyetçilerin bir toplantısına katıldığını söyledi. Göksel Arsoy, "O camiada milliyetçi olan bir Ayhan Işık vardı, bir de ben" dedi.

Sinema sanatçısı Metin Akpınar'm Gülen'i ziyaret ettiği akşam, Gülen'in konuklarından biri de Fenerbahçe Başkam Ali Şen'di. Akpınar, 1980li yıllarda Turgut Özal ve Fethullah Gülen'i konu alan bir karikatürden esinlenerek Gülen ve dindar insanla-

113. Kemal Sunal, 3 temmuz 2000 günü İstanbul'da uçakta geçirdiği kalp krizi sonucunda öldü. *Hürriyet* gazetesinin internet üzerinden yaptığı ankette okurların klonlanarak ölümsüzleşmelerini istediği 16 Türk içinde hem Kemal Sunal hem Fethullah Gülen vardı. Kemal Sunal için okurlar, "Bu milletin yüzünü en çok o güldürdü" tespitinde bulunmuştu. (9 ağustos 2001)

rı rencide eden bir espri yapmıştı. Karikatürde Gülen, Turgut Özal'm göbeğine yazıyordu. Akpmar, Gülen'e, "Hocam espri tıpkı hapsirık gibidir. Ağza geldi mi tutamazsın" dedi. Akpmar'm bu sözleri, kibarca bir özür dilemeydi. Gülen, 1927-51 yılları arasında birlikte komedi filmleri yapan Amerikalı ikili Lorel-Hardy'yi hatırlatarak, Metin Akpmar'm Zeki Alasya'yla olan beraberliğinin bu ikili kadar sürdüğünü ifade edince Akpmar, "Bizim beraberliğimiz daha fazla" dedi. Metin Akpmar, ortaokulu imam hatip lisesinde okumuştı. Gülen röportajımızda, "Metin Akpmar'ı inançlı gördüm" dedi.

1993'te yaptığı uyarı

1995 yılı nisan ayında bir grup gazeteciyle birlikte Ankara'da Gülen'le görüştüğümüzde İstanbul'da patlak veren Gazi Olayları'nın üzerinden henüz birkaç hafta geçmişti. 12 mart 1995 günü İstanbul'da Gazi Mahallesi'nde bir kahvehanenin taranmasıyla başlayan olaylar ertesi günü büyük bir kitlesel gösteriye dönüşmüş ve olaylarda 21 kişi ölmüştü.

Terör yine Türkiye gündeminin birinci maddesiydi. Gülen'e o gün iki soru sordum. Birincisi PKK terörü ve Güneydoğu'daki olaylar, ikincisi Gazi Olayları'yla ilgiliydi. Gülen'in o günkü açıklamalarından iki nokta özellikle hatırımda kaldı. Gülen, bu gibi toplumsal sorunları ve büyük çaplı terör olaylarını sadece silah gücüyle bitirmenin çok zor olduğunu söyledi. Askeri güçle çözüm peşinde koşulduğunda akla pek müracaat edilmediğini, oysa bu gibi sorunların akıl gücünün kullanılmasını öngören siyasetle çözülmesi gerektiğini vurguladı. Hatta Yavuz Sultan Selim örneğini verdi. "Yavuz, Şah İsmail'le yaptığı mücadelede o kadar sert olmak yerine, başka bir yol takip etseydi, bugüne kadar gelen problemler belki de yaşanmayabilirdi. Keşke Yavuz da o zaman meseleyi güç ve kuvvetle değil, konuşarak halletseydi" anlamına gelen bir yorum yaptı.

Gülen, İstanbul Gaziosmanpaşa'da meydana gelen olaylar üzerine ortaya çıkan Alevi-Sünni çatışması tehlikesine değinirken önemli bir bilgi verdi. 1,5 ay önce sorunların çözümüne katkı için bir dokümanı Başbakan Tansu Çiller'e ulaştırdığını söyledi. Çünkü bu olaylardan önce Gülen'e, Avrupa'da Kürt ve Türk Alevilerinin organize edildiği, Türkiye'de olayların çıkabileceği duyumları ulaşmıştı. Bazı güçler, Avrupa'nın değişik yerlerinde çıkardıkları gazete ve dergilerle Türkiye'deki Alevileri organize etmeye ça-

lıyorlardı. Bu, Türkiye'de Alevi-Sünni çatışmasına hazırlık yapıldığını gösteriyordu.

Gülen'e göre aslında Türkiye, bazı güçler tarafından yönetilen bir süreç yaşıyordu. Bu, Türkiye'yi ayrıştırma süreciydi. Türkiye âdetâ mecburi istikametmiş gibi böyle bir sürece zorlanıyordu. Bu ayrışma, Türkiye'yi 1980 öncesinin kanlı olaylarına götürebilirdi. Türk insanı, âdetâ kocaman bir uçurumun karşı kenarlarında durup birbirlerine hınçla bakan cephelere ayrılmıştı. Oysa bu, bizim suni olarak kendi elimizle oluşturduğumuz bir uçurumdu ve akılcı hiçbir sebebe dayanmıyordu.

Gülen, 1993 yılı ağustos ayında yaptığı bir konuşmada şöyle di-yordu: "Yarının Türkiye'si'ni bekleyen en korkunç terör, mezhep çalışmasıdır. Bu tehlike, PKK'dan 50 kat daha fazla tahrip gücüne sahiptir." Gülen bu uyarıyı yaptığında İstanbul'daki Gazi Olayları'nın meydana gelmesine daha iki yıl vardı.

Gülen'e göre, terörün dini bir kisveye bürünmüş şekli olan mezhep çatışmasını ve etnik temele dayalı PKK terörünü körükleyen güç merkezlerinin hedeflerinden biri, Türkiye'nin önüne çıkmış olan Asya fırsatını kaçtırmaktı. Çünkü Asya ülkelerine açılımını tamamlamış bir Türkiye demek, dünya dengelerinde söz sahibi bir ülke demektir. Hem mezhep çatışması ve terörün arkasındaki güçler, hem de Çetin Emeç,¹¹⁴ Bahriye Üçok, Turan Dursun, Uğur Mumcu cinayetlerinin arkasındaki güçler büyüktü. Bu olayların ve cinayetlerin planlayıcıları hem askere ihtilal için davetiye çıkarıyor, hem de İslam ile terörü özdeşleştiriyorlardı.

Deniz Gezmiş sağ olsaydı

O halde Türk insanı işte bu süreci tersine çevirmeliydi. Gelmekte olan bu tehlike karşısında hem Türk toplumu teyakkuza geçirilmeli, hem de yepyeni bir süreç başlatılmalıydı. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın kurulmasıyla Gülenin 1994'ten itibaren daha sık medyaya açık toplantılarda yer almasının sebeplerinden biri buydu. Gülen, 1995 yılı haziran ayında *Akşam* gazetesinin yazar ve yöneticileriyle yaptığı görüşmede, "Teşebbüslerim sağ-sol, Alevi-Sünni kardeşliği içindir" diyordu.

Aynı yılın ağustos ayında *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Oral

¹¹⁴ 7 mart 1990'da İstanbul'da arabasının içinde uğradığı silahlı saldırı sonucu şoförüyle birlikte öldürülen Çetin Emeç, *Hürriyet* gazetesi genel yayın yönetmeni olduğu dönemde, 1989 yılı kasım ayındaki bir yazısında Gülen'den, "birlik vaazlarının önde gelen ismi" diye söz etmişti.

Çalışlara verdiği röportajda Gülen, Türkiye'nin önündeki Alevi-Sünni çatışması tehlikesinin nasıl aşılabileceğini şöyle formüle ediyordu: "En azından taraflardan birindeki vuruşma düşüncesini kırarsak, karşı taraf sallayacağı yumruğu boşa sallamış olur."

Gülen İzmir'de eskiden senatörlük de yapmış bir Alevi dedesiyle görüşerek İzmir Narlıdere'de ortak bir okul yapılması, Alevi-Sünni birlikteliğinin sembolü olacak şekilde yan yana bir cemevi ve bir cami yapılması projesini ortaya attı. Geçmişinde yüzyıllarca cami, havra ve kiliseyi yan yana yaşatmış olan Türk toplumu, cami ile cemevini yan yana getirmekten mi âciz olacaktı? 20'ye yakın ırkı, 20'ye yakın dini ve mezhebi bir arada 600 sene yaşatan biz değil miydik?

Gülen, 1995 yılı mart ayında aralarında Ömer Çavuşoğlu ve Meriç Köyatası'nın da bulunduğu bir grup yazarla görüşmesinde şöyle diyordu: "Türkiye'de meydana gelen dalgalar birbirlerini kırıyor. Birbirini tamamlamıyor. Birleşerek güçlenmesi gereken bu dalgalar birbirine çarparak sıfırlanıyor." Gülen'e göre, laik-antilaik. Kemalist-dinci gibi kutuplaşmalarla alınmak istenen sonuç işte buydu. 1997 yılı ocak ayında şöyle diyordu: "Bu ayrımlar, Türkiye'nin rampaya binip büyüklüğe sıçrayacağı bir dönemde kolumuzu kanadımızı kırma ve yükselişimizi sabote etme girişimleridir."

Türk toplumu bütün katmanlarıyla birbirine yakınlığı, aradaki duvarlar yıkıldığı takdirde, hem bu kutuplaşmalar sona erecek, hem de yeni bir Gazi Olayı ya da yeni bir Madımak Olayı¹⁵ organize etmek isteyenlerin başarı şansı olmayacaktı. Gülen, "Camide birbirimize düşeceksek, camiye girmeden avluda barışmanın çaresine bakalım" diyordu.

Gülen 8 kasını 1996 akşamı bir grup yazarla akşam yemeğinde bir araya gelmişti. Bunlardan biri, 1970'li yılların de\Tİmcilerinden Şahin Alpay'dı. O yemekte Alpay, Gülen'e. "Eğer Deniz Gezmiş yaşıyor olsaydı, bugün bizden farklı düşünmez, bu yemek masasında olurdu" dedi. 1970'li yılların de\ıimcilerinden Alpay, o yıllarım anlatırken, "Benim gibi bir süre Marksizm'i yeryüzünde cenneti kurmanın anahtarı sananlar, din halkın afyonudur fomuilünün her şeyi açıkladığına inandık" diyordu. Ama Alpay'ın 1996 itibarıyla geldiği nokta şuydu: "Din toplumun afyonu değil, olsa olsa harcıdır." *Hürriyet* yazar Bekir Coşkun ise, 27 ocak 1997 akşamı İstanbul'da Hil-

! 15. 1993 yılı temmuz ayında Sivas'ta Madımak Oteii'nin yakılması üzerine 35 kişi hayatını kaybetti. Bu olay, Türkiye'nin tarihinde Alevi-Sünni çatışmasını hedefleyen en büyük provokasyonlardan biriydi.

ton Oteli'nde Gülen'in de katıldığı iftar programının ardından şunları yazdı:

Zaten gözü sulu biri olarak, Fethullah Gülen'in niye çok ağladığını şimdi daha iyi anlayabiliyorum. Belki de sihirli iki kelimedede (hoşgörü ve barış) düğümlenen ulusumuzun geleceği, sicim sicim gözyaşlarıyla çözülebilir. En azından ağlamak en yoğun düşündürmektir. Bence asıl, akıllı İslam akılsızına başkaldırmalıdır.

Attilâ İlhan'ın duygulandıran sözleri

Gülen, Türkiye'nin geçirmekte olduğu bu kritik süreci aşabilmesi için öncelikle aydınlara görev düştüğü inanandaydı. Bunun ilk şartı da hangi görüşe mensup olursa olsun Türk aydınlarının ortak bir masa etrafında buluşup konuşabilmesiydi. Ülkeyi yıllarca anarşiye ve ekonomik çöküntülere sevk eden sağcı-solcu çatışmasından sonra, şimdiki Türk-Kürt, Alevi-Sünni, laik-antilaik kamplaşmaları ancak böyle aşılabilirdi. Her solcuyu totaliter ve komünizm özlemcisi, her ülkücüyü ırkçı, şovenist, faşist ve Nazi yanlısı, her dindarı mürteci ve yobaz diye suçlamanın ülkeye kazandıracağı bir şey yoktu.

Gülen, 1994'ten itibaren gazete yöneticileriyle, aydınlara ve sanatçılarla yaptığı görüşmelerde buna işaret etti. O dönemde Türk sağının ve Türk solunun iki sembol gazetesi olan *Zaman* ile *Cumhuriyet* arasında zaman zaman sert polemikler yaşanıyordu. Her iki gazetede de diğerinin aleyhinde haber ve yazı görmek mümkündü. Öte yandan *Cumhuriyet* maddi sıkıntı içindeydi, gazete kâğıdı temin etme gücünü çekiordu. O günlerde *Zaman* gazetesinin iki üst düzey yöneticisi *Cumhuriyet* gazetesini ziyaret ettiler. Bu görüşmede *Cumhuriyet* yazarı Attilâ İlhan da vardı. Attilâ İlhan onlara şunu söyledi: "Kâğıt bulamadığımız zamanlar, *Zaman* gazetesi bize Müslümanlık ahlakı gereği kâğıt verir diye içimden geçmişti."

Abant Platformu denilen toplantılar, Türkiye'nin işte bu aydın buluşmaları ihtiyacına cevap veren bir olguydu. Bu buluşmaların ne anlama geldiğini en iyi biçimde gösteren örnek, felsefe ve ilahiyat profesörü Mehmet Aydın'ın şu anlatımıydı: "Ben sinema seyretmenin dinen caiz olup olmadığını tartışan bir kültürden geliyorum. Ama burada sinema sanatçısı bir arkadaşımızla (Bulut Aras) aynı heyet içinde çalışıyorum. Gelişme ve değişim dediğimiz bu değilse nedir?" Profesör Mehmet Aydın, "Hocam senin böyle kozmopolit bir yerde ne işin var?" sorusuna "Geç öğrendik,

ama hayat kozmopolit" cevabım veriyordu.

Abant toplantılarında Profesör Aydın sadece sinema sanatçısı Bulut Aras'la yan yana değildi. *Hürriyet* gazetesinin deyimiyle, ilahiyatçı Mehmet Aydın, sosyalist tarihçi Profesör Mete Tunca'y'la aynı "mutfakta" buluşmuştu. 1998'in temmuz ayında yapılan ilk Abant toplantısına katılan *Hürriyet* yazarı Yavuz Gökmen, farklı dünya görüşlerinden aydınlar arasındaki konuşmalara tanık olunca, bir ara toplantı salonundan çıkıp *Hürriyet* Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök'ü arayarak, "Burada gazetenin sürmıanşetinden verilecek müthiş işler oluyor" diyordu.

Bu "müthiş işlerin" içinde Türkiye'nin sanatçıları da vardı. "Demokratik hukuk devleti"nin tartışıldığı üçüncü Abant toplantısının sonunda Cem Karaca, katılımcılara bir konser verdi.

Robert Kolej mezunlarından olan Cem Karaca, Gülen'le 1994'te tanıştı. Karacayı en çok etkileyen şey, Gülen'le tanışma sahnesiydi. Bunu şöyle anlatıyordu:

"Benim için insanlarla tanışırken geçerli bazı kriterler vardır. Bunlardan en önemli iki tanesi şu: Bir, elimi nasıl tutuyor, elimi nasıl sıkıyor? İki, gözüme nasıl bakıyor? Bu çok önemlidir. Çünkü kimisi elini muhatabının avucuna âdeta iyice dövülmüş bir biftek parçası gibi yumuşacık bırakır ve bunu nezaket zanneder. Çok yanlıştır. Halbuki el tutulur ve sıkılır. Hayvan pazarında at alır satar gibi sallamanın âlemi yok ama tutulur ve sıkılır. Ne fazla acıtarak, ne fazla da yumuşacık. Sayın Fethullah Gülen'in elini uzatışı, artı göz göze geldiğimizde gözünde ışık gördüm. Baktım ki karşımda yüksek voltta bir ışık var."¹⁶

Gülen'le röportaj için ABD'de bulunduğum sırada Ankara'da, 110 ülkeden 550 öğrencinin katılımıyla Türkçe olimpiyatları yapılıyordu. Kenyalı öğrenci Samuel Olero, Cem Karaca'nı "Allah Yâr" şarkısını okuyordu. Gülen, "Cem Karaca da son günlerinde hep böyle Allah Allah diyordu. Öyle de vefat etti" dedi. Gülen, Samuel'in şarkıyı söyleyiş tarzım beğenmişti. Sonraki gün, televizyon olimpiyat haberlerini verirken, "Cem Karaca şarkısını bir daha verilerse dinlerim" dedi.

16. Gülen için "O bir evren öğretmeni" tanımlamasını yapan Cem Karaca şöyle devam ediyordu: "Beni de yargıladılar, dolayısıyla aynı deritten mustaribiz. Onun önünde ancak saygıyla eğilirim ya da Fransızların deyimiyle şapkamı çıkarırım. 300'ün üstünde okul, 7 üniversite, buna şapka çıkarmayan adama budala derim. Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz, okunur kişinin rütbe-i aklı eserinden... Bir insan Allah'ın ve Peygamber'in adını andığında ağlayabiliyorsa bu ne kadar muhteşem bir şeydir biliyor musunuz?.. Bir Bektaşî olmama rağmen, Sayın Fethullah Gülen'in söylediklerinde öyle nezih, öyle süzölmüş, öyle rafine güzellikler buluyorum ki. Bakar mısınız soyadı Gülen, yani ağlatan değil ağlayan da değil, insanların da gülmesini istiyor."

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Profesör Nilüfer Göle, *Mil-liyet* gazetesi yazarı Derya Sazak'a verdiği röportajda Abant toplantıları için şöyle diyordu: "28 Şubat sürecinin aramıza duvarlar koyarak inkâr ettiği yakınlık ve birlikteliği Abant Platformu kurumsallaştırdı."

Nâzım Hikmet'i yurtdışına kaçırarak kişi olarak tanınan yazar Refik Erduran da, Gülen'i ziyaret ederek uzlaşma çağrısına cevap veren, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın faaliyetlerine katılan kişilerden biriydi. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın 1996 yılında verdiği hoşgörü ödülleri belirleyen seçici kurulun üyelerinden biri Zülfü Livaneli'yd. Gülen 3 şubat 1998 akşamı İstanbul'da The Plaza Cevahir Otel'de Banş Manço, Erol Büyükburç, Zeynep Gögüs, Cengiz Çandar, Murat Bırsel, Nazlı Ilıcak gibi sanatçı ve yazarlarla birlikte katıldığı bayramlaşma töreninde şunları söyledi: "Bölgemizde dünyevi bir cennet inşa edebilmemiz için, fikir mimarlarımıza ve düşünce işçilerimize (aydınlara) çok büyük görevler düşüyor."

Gülen'e göre, Türkiye'ye dayatılan ayrışma sürecini bütünleşme sürecine çevirecek olgulardan biri de siyasi istikrardır. Çünkü Ankara'dan da endişe verici işaretler geliyordu. Siyaset zemini giderek sertleşiyordu. Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı, "Türkiye'nin Cezayirleşmesi" tehlikesinden bahsediyordu. Orgeneral Karadayı, "Cezayir'dekine benzer bir kalkışma olursa, sonuçları çok daha ağır olur" diyordu.

Türkiye'yi böyle bir sendromdan kurtaracak şey siyasi istikrardır. Gülen'e göre, Türkiye'deki istikrarsızlığın en büyük göstergesi, bir ömrün yarısına dört anayasa sığdırmış olmamızdır. O yüzden Gülen, Başbakan Tansu Çillerle görüşmesinden sonra, Ankara'da Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmazla da görüştü. Gülen, Yılmaz'a, "Doğru Yolla gücünüzü birleştirirseniz hem yüzde 40'tan fazla bir oya ulaşırsınız, hem de Türkiye'de güçlü bir siyasi istikrar olur" dedi. Gülen, 3 şubat 1996 akşamı İstanbul'da Polat Renaissance Oteli'ndeki iftar¹⁷ yemeğinden sonra yazarlarla yaptığı sohbette, "Çiller ve Yılmaz böyle bir fedakârlık yapabilir. CHP ve SHP'nin yaptığı birleşme gibi bir uzlaşma yapabilirler. Türkiye bugün bu türlü fedakârlıklar bekliyor" diyordu.

! ! 7. Polat Renaissance Oteli'ndeki bu iftar programı, Gülen'in 1994 haziranında katıldığı Dedeman Oteli'ndeki iftardan sonra ikinciydi. Gazeteci Cengiz Çandar'a göre, Gülen'in uzlaştırıcı kişiliğiyle kamuoyunun önüne çıktığı bu toplantıda seçilen mekânın bile sembolik bir önemi vardı. Polat Renaissance Oteli'nin sahibi İbrahim Poiat, Alevi'yd. Gülenle güçlü bir dostluğu bulunan Galatasaray Başkanı Adnan Polat, İbrahim Polat'ın oğluydu ve o dönemde Galatasaray'ın futbol şube sorumlusuydu.

Ancak o günün şartlarında Mesut Yılmaz ve Tansu Çiller bir türlü bir araya gelmediler.

Gülen'in dikkat çektiği ayrışma sürecinin Türkiye'nin geleceği için nasıl bir tehlike olduğunu en çarpıcı biçimde dile getirenlerden biri, 1970'li yılların devrimci subaylarından Tümgeneral Celil Gürkan'dı. Tümgeneral Gürkan, Antalya'daki Akdeniz Üniversitesi'nde 1998 martında yapılan "Türk Ordusu ve Laiklik" panelinde şöyle diyordu: "Laik-antilaik kavgasıyla Türkiye bölünür, ülke kan gölüne döner."¹¹⁸

Gülen, Tümgeneral Gürkan'm bu konuşmasından bir yıl sonra 1999 yılı ocak ayında şöyle diyordu: "Milletimiz paramparçadır. Bu kristallerin bir araya getirilip yeniden bir gerdanlık haline sokulması gerektiğine ve bunun zaruri olduğuna inanıyorum."

İhsan Doğramacı'nın Gülen'e soruları

O yıllarda Gülen'i ziyaret edenlerden biri de Yüksek Öğretim Kurulu eski Başkanı Profesör İhsan Doğramacı'ydı. Doğramacı Gülen'e, üzerinde Osmanlı hat sanatının seçkin örnekleri olan bir antika hediye götürmüştü. "Hocabey" lakabıyla kendisini hocalarının hocası olarak gören Doğramacı, o ziyarette Gülen'e bir sürpriz yaptı. Hediye antikayı Gülen'e doğru uzatan Doğramacı, Gülen'e tıpkı Kasım Gülek gibi "Hocaefendi Hazretleri" diye hitap ederek levhanın üzerindeki yazıyı okumasını istedi. Gülen, 82 yaşındaki "Hocabey" unvanlı Doğramacı'nın bu emrivakisi karşısında gülümseyerek yazıyı okudu. Yazı, içinde "fetih" kelimesi geçen bir Kur'an ayetiydi. Doğramacı Gülen'e ikinci sürprizini "Bu arada duyduğuma göre siz abdestsiz yere basmıyor musunuz" sözleriyle yaptı. Gülen, Doğramacı'nın bu sözlerini yüzüne yansıyan gülümsemeyle geçiştirdi.

O ziyarette Doğramacı ile Gülen arasında ilginç bir konuşma geçti. Doğramacı şunları söyledi:

"Her türlü maddi imkânıma rağmen ben yıllardır uğraşıyorum Kuzey Irak'ta, Erbil şehrinde bir ilkokul açamıyorum. Sizin arkadaşlarınız Erbil'de lise açtı.¹¹⁹ Ben iki bin dolara öğretmen bulamıyorum. Para sorunum da yok. Koca adamlarla bir okul açamı-

118. *Cumhuriyet* gazetesinin 26 mart 1998 tarihli haberi.

119. 2008 başı itibarıyla, Erbil, Süleymaniye ve Kerkük'teki toplam sekiz Türk okulunda 2 200 öğrenci okuyordu, ikisi kız lisesi olan Türk okullarının hedefi 2008'de Erbil'de üniversite de açmaktı. Mesud Barzani'nin yeğenleri, Celal Talabani'nin yakınları, bazı bakanlar, belediye başkanları ve üst düzey yöneticilerinin çocukları bu okullarda okuyordu.

yorum. Sizin arkadaşlarınız 500 dolara öğretmen buluyor. Bunu nasıl başarıyorsunuz?"

Doğramacızade Ali Sami Paşa'nın oğlu olan Doğramacı, Kuzey Irak'taki Erbil şehrinde doğmuştu ve sadrazam torunuydu. Ailesi bu bölgedendi. Eşi Gülser Hanım da soylu bir aileden geliyordu ve Kerküklü'ydü. O yüzden Doğramacı, Kuzey Irak'ın bu bölgesinde yıllardan beri okul açmak istiyordu, ama açamıyordu.¹²⁰

Gülen o gün yemek sofrasında Doğramacı'nın bu sorularına verdiği cevapta, yurtdışında açılan okulların gerisindeki itici güç olarak "fedakârlık" unsurunu gösterdi. O okullara maddi yardım yapan işadamları ve esnaf fedakârlık yapıyordu; oralarda az bir ücretle öğretmenlik yapan öğretmenler fedakârlık yapıyordu. Gittikleri mahrumiyet bölgelerinde aylarca maaş almamaları, üç aile aynı evi paylaşmaları ayrı birer fedakârlıktı. Yurtdışındaki ilk Türk okulu Bakü'deki Guba bölgesinde açıldığında tahta kulübe-ler dersane olarak kullanılmıştı. Kışın öğretmenler ve öğrenciler üst üste ikişer palto giymek zorundaydı. Bunun adı, fedakârlıktı ve ancak Allah rızası için yapılabilirdi.

Örneğin Türkmenistan'da bağımsızlığın ilk yıllarında kıtlık vardı. Ekmek, tıpkı 1940'lı yıllar Türkiye'sinde olduğu gibi karneye bağlanmıştı. Kırgızistan'da görev yapan öğretmenler, ana yiyecekleri olan patatesi kızartmak için yağ bile bulamıyorlardı. Ama dibine azıcık bir yağ koydukları tencerenin buharında pişen patates, onlar için patates kızartmasından daha lezzetliydi. Bu şekilde aylarca ana yiyeceği sadece patates olan bir hayat fedakârlıktı.

2 000 dolar maaşlı iş tekliflerini geri çevirip aylık 412 dolar maaşla Orta Asya'ya öğretmen olarak koşmak bir fedakârlıktı. Bu iş bir fedakârlığa bağlıydı. Sadece Allah rızası için aç durarak hizmet etmeye, bir şey almadan vermeye bağlıydı. Bu iş, bir görev gördüğü sürece sultanlar gibi, krallar gibi yaşayan, emekli olduğu zaman da villalara konan insanların yapacağı şey değildi. Gittiği zaman dul, evsiz bir eş bırakan; yetim, kimsesiz çocuklar bırakan kahramanların işiydi.

Bir insan, sadece Allah'a güvenerek adını bile bilmediği bir ülkeye gidip 3 ayda orada okul açıyorsa bu sonuçlar Allah'tandı. Böyle birçok örnek, birer gerçek olarak ortadaydı. Bu olağanüstü başarıdaki sır, samimiyetle Allah'a yönelen adanmışlara ve

120. İhsan Doğramacı, Erbil'de açmayı planladığı lise için yıllar sonra, 2007'de Erbil Vakfı'nı kurdu ve vakfa 5 milyon dolar aktardı. Lisenin hazırlık sınıfının 2008 sonunda açılması planlanıyordu.

azizliği tarihin derinliklerinden gelen bu millete Allah'ın ekstra bir lütfuydu. Bu, adanmışların destanıydı. Bir hizmet uğruna dünyanın dört bir tarafına göç eden bu muhacirlerin yaptıkları bu iş, yarınki tarihin destanlaştıracığı şeylerdi.

Doğramacı, Türkçe konuşan ülkeler çocuk sağlığı kongresine katılmak üzere Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye gittiğinde oradaki Türk okullarından birini ziyaret etti, çocuklara İngilizce ve biyoloji derslerinde sorular sordu. Yanındaki Azerbaycan başbakanına dönüp okulu öven Doğramacı'ya Azerbaycan'da başbakan protokolü uygulanıyordu. Havaalanında Türk kolejinin öğrencileri tarafından İstiklal Marşı'yla uğurlanan Doğramacı, o sırada Azerbaycan başbakanına bir jest yaptı. Öğrencilere ve başlarındaki öğretmenlere dönüp, "Herhalde ufak bir yanlışlık yaptınız, önce Azeri marşını okuyacağınıza İstiklal Marşı'nı okudunuz" dedi. Bunun üzerine öğrenciler bu sefer Azeri marşını okudular.

Çünkü bazı çevrelerde bu okulların tamamıyla Türkiye'nin ideolojik yaklaşımlarını ihraç etme çabası içinde olduğu kuşkusu vardı. Doğramacı bu jestiyle Azerbaycan başbakanına, "Bu okullar ne kadar Türk koleji ise o kadar Azeri kolejidir" mesajı veriyordu.

Orgeneral Adnan Doğu, Gülen'e ne dedi?

1985-87 yılları arasında Jandarma Genel komutanlığı yapmış olan Orgeneral Adnan Doğu, 1994'te Yüksek Öğretim Kurulu üyesi Şerif Ali Tekalan'la birlikte İstanbul'da Fatih Koleji'ni ziyaret ettiğinde okulda Yakutistan'dan gelen bir heyeti gördü. Orgeneral Doğu, Sibirya'da bulunan Yakutistan'da da bir Türk koleji açıldığını öğrendiğinde şaşırdı.

1994 sonu itibarıyla, dünyanın 32 değişik ülkesinde açılan Türk okulu sayısı 146'ya yükselmişti. Türkiye'ye 15 000 kilometre uzaklıktaki Sibirya'da bulunan Yakutistan da okul açılan yerlerden biriydi. Türkiye'nin birkaç katı toprağa sahip Yakutistan'daki Saha Türk Koleji 1993 yılı şubat ayında açılmıştı ve bu okulda Yakut (Saha) Türklerinin çocukları okuyordu.

Orgeneral Doğu, yanındaki Profesör Tekalan'a dönerek, "Bana haritadan Yakutistan'ı göster deseniz gösteremem. Bütün bu okulların açılması fikri, bu hocanın kafasından mı çıktı? Onu görmek ve tanımak istiyorum" dedi.

Orgeneral Doğu ve Profesör Tekalan'm Fethullah Gülen'le görüşmek üzere İzmir'e geldikleri akşam, Gülen'in bir grup işadamları ziyaretçisi vardı. İlginç bir tesadüfle Gülen, o akşam işadamları-

na Orta Asya Türk Curahuriyetleri'nde işyerleri kurmaları, oralar-da açılan Türk okullarına sahip çıkmaları çağrısında bulunuyordu.¹²¹ Hatta Gülen birkaç yıldır bu konu üzerinde durmasına rağmen, bu çağrısının Türk iş dünyasında yeterince yankı bulmadığını düşündüğünden bu ziyaretçilerine şöyle dedi:

"Tabii size bütün bunları bir ekonomi profesörü değil, bir hoca söylüyor. Şimdi oralarda iş kurduğunuz zaman, beş on sene sonra oraların en zenginleri olacaksınız desem de sizi ne kadar inandırabilirim bilemiyorum."

Gülen'e göre Türk insanı, dört beş yıl içinde bu ülkelerde binlerce okul açacak kadar büyük düşünmeliydi. Çünkü Türk insanı komünizmin pençesinden yeni kurtulmuş bu ülkelere bu yoğunlukta gitmese, başka ülkelerin devreye girerek buralarda yeni bir "sömürü süreci" başlatması kaçınılmazdı.

Fethullah Gülen'in bu konuşması sürerken Orgeneral Doğu ve Profesör Tekalan içeri girdiler. Gülen, Orgeneral Doğu'nun salona girdiğini fark etmedi. Orgeneral Doğu da işadamlarıyla birlikte Gülen'in bu konuşmasının son bölümlerini dinledi. Sohbetin bitiminde Profesör Tekalan, Orgeneral Doğu'yu Gülenle tanıştırdı.

Gülen ile Doğu akşam yemeğini birlikte yediler. Yemek sofrasında Gülen'e dönen Orgeneral Doğu,¹²² "Sizinle helalleşmeye geldim. İstihbarat görevleri yaptım. Bu görevlerimiz sırasında size bilmeden eziyet etmiş olabiliriz" dedi. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tepesinde yıllarca görev yapmış orgeneral seviyesindeki bir komutanın bu sözleri karşısında hayli duygulanan Gülen, "Paşam sizin bize özür borcunuz yok. Bir kusur varsa bana ait" dedi.

Gülen, Ecevit'in evinde neye dikkat etti?

Fethullah Gülen, gazetecilerle, sanatçılarla ve aydınlarla bu görüşmeleri yaptığı dönemde, siyasi yelpazenin hem sağından hem solundan liderlerle de görüştü.

Bülent Ecevit'in Gülenle bu ilk görüşmesi, 20 mart 1995 günü

121. Gülen daha 1988 yılı mart ayında, "Türkiye'nin sınır kapılarından dünyanın dört bir yanına ihracat konvoyları akıp gitmelidir" diyordu.

122. ilginç bir rastlantıyla, yıllar önce 1982'de Orgeneral Doğu, korgeneral rütbesiyle Çorlu'da kolordu komutanıyken, Gülen'in en küçük kardeşi Kutbettin Gülen de burada askerdi. Korgeneraj Doğu'nun emir subayı bir gün iyi Kur'an okuyan bir asker olduğu söylenen Kutbettin Gülen'i alıp Doğu'nun yanına götürmüştü. Korgeneral Doğu'nun kardeş Gülen'den isteği, askeri kampta olan annesine bir hatim okumasıydı. Kutbettin Gülen, "Ben hafız değilim. Hafız olan bir asker var" deyip bu askerin adını verdi. Bunun üzerine bu asker gidip Korgeneral Doğu'nun Silivri civarındaki askeri kampta bulunan annesine hatim okudu. Kutbettin Gülen, ailede sekiz kardeşin en küçüğüdür.

Ankara'da Oran Sitesi'ndeki evinde gerçekleşti. Gülen'in, Ecevit'i ziyaret ettiği bu tarihte Ecevit'in siyaset sahnesinde ağırlıklı bir gücü yoktu. Partisi Meclis'te birkaç milletvekiliyle¹²³ temsil ediliyordu. Ama Gülen'in gözünde 70 yaşındaki Ecevit, Meclis'te sahip olduğu sandalye sayısından bağımsız olarak önemli bir kişilikti.

Hatta o günlerde bir arkadaşı Gülen'e, "Ecevit'in bundan sonra artık siyaset sahnesinden bir etkinliği olmaz" diyordu. Gerçekten de Ecevit'in bir daha siyasette bir varlık göstereceğine, hele hele başbakan olacağına kimse ihtimal vermiyordu ve etrafı epeyce tenhalaşmıştı. Ancak Gülen, bu türden siyasi meselelerle değil, Ecevit'in kendisiyle ilgileniyordu.

O gün Ecevitlerin evinde Gülen'i en çok etkileyen şey, sadelikti. En az 20 yıllık oldukları anlaşılan koltukların başları aşınmıştı. Yerdeki halılar eskiydi. Rahşan Ecevit, Gülen'e refakat eden kişilerin mutfaktaki hiçbir yardım talebini kabul etmedi. Çayları kendisi getirip ikram etti. Çay sırasında Ecevit, Gülen'e Orta Asya ülkeleri başta olmak üzere yurtdışında açılan Türk okullarının sayısını sordu. Gülen kesin sayıyı bilmemekle birlikte 186 civarında olduğunu ifade etti. Bunun üzerine Ecevit, mutfaktaki eşine seslenerek, "Rahşan duydun mu, Orta Asya'da 186 okulumuz varmış" dedi. Ecevit'in eşine bu yürekten seslenişi, Gülen'i o anda derinden etkiledi.

O gün salondaki masanın üzerinde Fethullah Gülen'in *Ölüm Ötesi Hayat* kitabı vardı. Ecevit, Gülen'in bu kitabını bazı sayfaların altını çizerek okumuştı.

Gülen masadaki kitabı görünce, Ecevit bir mahcubiyet hissine kapıldı. "Sakin siz geleceksiniz diye kitabı oraya koyduğumu düşünmeyin. Unutmuşum, özür dilerim" dedikten sonra kalkıp kitabı rafa koydu. Rafta Gülen'in birkaç kitabı daha vardı.

Gülen-Ecevit buluşması, önemli bir görüşmeydi. O yüzden beş gün sonra *Hümyet* gazetesine manşet oldu. *Hürriyet'e* konuşan Ecevit, 1,5 yıl önce Gülen'in gönderdiği bir mesajın kendisine ulaşmadığını, yeni öğrendiğini vurguluyordu. Böylece görüşmeleri 1,5 yıl gecikmişti. 1995 yılı itibarıyla Türkiye'de 130, yurtdışında 186 Türk okulunun fen eğitimi veriyor olması, bir Robert Kolej mezunu olarak Ecevit'i en fazla etkileyen unsurdur. Örneğin İzmir'deki Yamanlar Koleji'nin bir öğrencisi dünya fizik şampiyonu olmuştu ve bu başarısı sebebiyle Amerika Uzay Araştırmaları

123. Ecevit liderliğindeki Demokratik Sol Parti (DSP), 20 ekim 1991 seçimlerinde yüzde 10,8 oyla barajı aşarak Meclis'e yedi milletvekili soktu.

Merkezi NASA'da kurs görüyordu. Gülen'den ilham alan bu okullardaki öğrencilerin giyimi kuşamı, Robert Kolej'deki öğrencilerden farksızdı.

Ecevit ile Gülen, 23 mart 1997 günü ikinci kez görüştüler. Bu görüşmeleri de tıpkı birincisi gibi, ikisinin de ortak ilgi alanı olan şiir, tasavvuf ve felsefe üzerine yoğunlaştı. Üçüncü görüşmeyi yaptıkları 4 şubat 1998 tarihinde Ecevit artık başbakan yardımcısıydı.¹²⁴ Gülen, Vatikan'a Papa'yla randevusuna gitmeden önce, başbakan yardımcısı olarak Ecevit'e bilgi veriyordu.

Ecevit, Çevik Bir'e ne dedi?

Ecevit, tıpkı Turgut Özal gibi Gülen'e inanmıştı. Tıpkı Turgut Özal gibi, Bülent Ecevit de Gülen'e olan desteğini her şart altında sürdürdü. Ve tıpkı Turgut Özal'm desteği gibi, Ecevit'in Gülen'e verdiği destek de siyasette ve devlet çapında "dalga etkisi" yarattı. 1997'den itibaren Türkiye'de büyük bir devlet krizinin yaşandığı süreçte Ecevit'in bu desteği Gülen için büyük bir öneme sahipti.

Bunun en çarpıcı örneği, 18 nisan 1998 günü Başbakanlık binasında gerçekleşti. O gün, dönemin Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Çevik Bir, yanında dört generalle Başbakan Yardımcısı Ecevit'i¹²⁵ ziyaret etti. Ziyaretin konusu Fethullah Gülen'di. Orgeneral Bir, Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Altan Güven'in, Papa'yla görüşmeye giden Gülen'i havaalanında kendi arabasıyla karşılamasından rahatsızdı.

Oysa Büyükelçi'ye Gülen'i karşılaması talimatım veren Ecevit'ti. O gün Başbakanlıkta Ecevit'in makam odasında tam olarak neler yaşandığı bugüne kadar açığa çıkmadı. Ancak, *Milliyet* gazetesinin 22 haziran 1999 günü yayımladığı bir haber bu görüşmenin perde arkasına ışık tutuyordu. Habere göre Ecevit'e, Gülen aleyhine bilgiler içeren bir brifing sunulmuş, ancak 75 dakika süren bu toplantının ardından Ecevit, "Siz böyle düşünüyorsunuz. Ama ben eskisi gibi düşünmeye devam ediyorum" karşılığını vermişti. Bımun üzerine brifingi verenler izin isteyerek başbakanın odasından ayrılmıştı. Ecevit, Çevik Bir ve onun gibi düşünen komutanlara şöyle diyordu:

124. 24 aralık 1995 seçimlerinde DSP, yüzde 14,7 oyla 75 milletvekili çıkardı. 1997 haziran ayında Necmettin Erbakan başkanlığındaki Refah-DYP hükümeti istifa edince, Mesut Yılmaz başkanlığında kurulan hükümette Ecevit başbakan yardımcısı oldu.

125. 12 Eylül 1980 öncesinde üç defa başbakanlık yapan Bülent Ecevit, 20 yıl aradan sonra, 1 ! ocak 1999'da dördüncü kez başbakan oldu.

"Her dindarı potansiyel mürteci gibi görmekle laiklik korunamaz."

2000 yılı ağustos ayında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Nuh Mete Yüksel'in Gülen hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkardığı gün Ecevit başbakandı ve "Sayın Fethullah Gülen hakkında böyle bir karara varılmasına üzüldüm. Bu yargılama sürecinin aklanmayla sona ermesini temenni ederim" diyordu.

Ecevit, 12 Eylül 1980 İhtilali'nden sonra, üç defa tutuklanarak altı ay cezaevine konulmuş bir başbakandı. 12 Eylül dönemi boyunca hakkında tam 133 dava açılan ve Ankara Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından iki defa mahkûm edilen Ecevit,¹²⁶ ihtilal öncesinde İzmir'de şaibeli bir suikast girişiminden son anda kurtulmuştu. Olağanüstü şartlar egemen olunca Türkiye'de insanların başına neler gelebileceğini iyi biliyordu. O yüzden Ecevit, Gülen davasını sadece hukuki bir gelişmenin sonucu olağan bir dava olarak görmüyordu.

Ecevit, Çankaya Köşkü'nde yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantılarında da Gülen'in ismi ne zaman gündeme gelse, aynı tutumu sergiledi. Gülen, Ecevit'in komutanlara verdiği cevaplardan haberdardı. Ecevit komutanlara, "Ben Fethullah Gülen'le görüş-tüm. Çok samimi bir insan. Sizin de görüşmenizi tavsiye ederim" demişti. Gülen bir süreci şöyle anlatıyor:

"Bülent Ecevit geliyor. Kritik bir dönem, şubat rüzgârlarının estiği (28 Şubat süreci) bir dönemde geliyor bu insan. Kendisine üst üste brifingler veriliyor. Şimdiye kadar gelmiş devlet adamları içinde çok vardır öyle, hepsini takdirle yâd ederiz; fakat o, hakikaten onurlu hareketleri karşısında saygı duyacağımız tavırlar sergilemiştir. Kendisine anlatılan şeylerin pek çoğu karşısında elinin tersiyle itip 'Ben bunlarla tatmin olmadım, doğru değil bunlar. Osmanlı döneminde bile yapılmayan şeyler yapılıyor' demiştir."

Ecevit'in gözünde, Gülen'in ilham verdiği yurtdışındaki Türk okulları çok büyük bir projeydi. 2000 yılı ocak ayında İsviçre'nin Davos kentinde yapılan Dünya Ekonomik Forumu toplantısının ilk gününde başbakan olarak yabancılara Türkiye'yi anlatırken; o tarihte 34 ülkede açılmış olan Türk kolejleri ve 39 ayrı ülkedeki Türk şirketleri için "küresel dünyadaki Türk işaretleri" deyimini kullandı.

126. Ecevit sadece görüşlerini açıkladığı için 3 aralık 1981'de tutuklandı. İki ay cezaevinde kalan Ecevit, 1 şubat 1982 günü tahliye oldu. 12 nisan 1982'de yeniden gözaltına alınan Ecevit, askeri mahkeme tutuklanması talebini reddetmesine rağmen, sıkıyönetim komutanının itirazı üzerine tutuklandı. 3 haziran 1982 günü tahliye oldu. 20 ağustos 1982 günü yeniden tutuklanan Ecevit, 15 ekim 1982 günü cezaevinden çıktı.

Başbakan Ecevit, aynı yılın şubat ayında Romanya ve Arnavutluk'a gittiğinde, Arnavutluk Cumhurbaşkanı Recep Meydani'nin 1996'da Türk kolejinde fizik öğretmenliği yaptığını öğrendi. Cumhurbaşkanı ve bakanların çocukları bu okullarda okuyordu. Ecevit Romanya'da şöyle diyordu: "Yurtdışındaki Türk okullarının varlığından kıvanç duyuyorum. Bunu her vesileyle belirtmeyi bir borç biliyorum." Aynı yılın mart ayında Hindistan'a gittiğinde Yeni Delhi Havaalanı'nda Türk okulunun Sih, Budist, Hindu ve Müslüman öğrencileri tarafından karşılanan Ecevit, bu okullara büyük önem vermesinin sebebini bir konuşmasında şöyle anlatıyor: "Osmanlı döneminde Avrupa'nın yaklaşık yarısı, Kuzey Afrika'nın tamamı, Ortadoğu ve Kafkasya'nın büyük bir kısmını Osmanlılar yönettiği halde, Batı Trakya ve Bulgaristan dışında Türkçe bilinmiyordu."¹²⁷

"İki kişinin cenazesine katılmak isterdim"

Nasıl ki Ecevit, tıpkı Özal gibi bu Türk okullarına bu kadar güçlü bir şekilde destek verdiyse, Fethullah Gülen de Özal'a gösterdiği sıcaklığın benzerini Ecevit'e gösterdi. 20 mart 1995 günü evine yaptığı ziyarette Ecevit'in mutfaktaki eşine, "Rahşan duydu mu, yurtdışında 186 tane okulumuz varmış" seslenişini Gülen, konuşmalarında defalarca andı.

Gülen, 19 Mayıs 2002 günü ABD'de ziyaretçileriyle yaptığı sohbette Ecevit'i şöyle anıyor: "Herkesin en küçük meselelerde sarsıldığı, şüpheye düştüğü ve yalana boyun eğdiği bir dönemde bütün ısrarlara ve hilebazlıklara karşı, 'Ben tatmin olmadım' diyenleri tarih kaydetmeli ve geleceğe bir vefa örneği olarak sunulmalıdır."

Gülen, 25 Temmuz 2004 günü aktif siyaseti bırakan Ecevit için 26 Temmuz 2004 günü bir ilan yayımladı. "Onuruyla Yaşayan, Onuruyla Ayrılan Devlet Adamı'na" diye başlayan mesaj şöyle devam ediyordu:

Siyasi hayata atıldığı andan itibaren hep inandığı gibi yaşadı. İçinde bulunduğu siyasi ortamın hususiyetini her zaman aksettirdi. Hususiyle son zamanlarda uluorta sorgulanan ve saygısızca tecavüz edilen milli değerlerimize hep saygılı oldu. Ve başkalarını da saygılı olmaya çağırdı. Doğru bildiği meselelerde en muannit baskıcı güçlere bile bildiğini söylemekten şaşmadı. Keşke başka devlet adamlarımız da bu tavır gösterileseydi. O, şaşırtılmak istendiğinde bile elini masaya vurup, "Ben

127. *Barış Köprüleri, Dünyaya Açılan Türk Okulları*, Ufuk Kitap, s. 19.

bunları doğru bulmuyorum" demesini bildi. Onun bu ahlakiliğinin hallefleri tarafından da, olduğu gibi temsil edileceği ümidiyle...¹²⁸

Ecevit'in 5 kasım 2006'daki ölümünden sonraydı. Profesör İrfan Yılmaz, ABD'de Gülen'i ziyaret ediyordu. Bir gün Gülen'in kaldığı üç katlı evin bahçesindeki çardakta Profesör Yılmaz, Gülen ve Gülen'in öğrencilerinden Vehbi Yıldız sohbet ediyorlardı. Konu Ecevit'e gelince Gülen, "Eğer ahirette Allah bana şefaati etme imkânı verirse, bunu ilk önce Ecevit için kullanırım" dedi.

2007 yılı kasım ayında ABD'de bulunduğum sırada Gülen, bir öğle yemeğinde yine Ecevit'i andı. "İki kişinin cenazesine katılmak isterdim. Biri Ecevit, diğeri Aydın Abi (Aydın Bolak). Ama gidemedim"¹²⁹ diyen Gülen şöyle devam etti: "Ecevit, hayatı boyunca oruç tutmadı, namaz kılmadı ama inancı sağladı. Sosyal demokrat bir zeminde doğdu ve İsmet İnönü'ye ortanın solu verdirdi. Okullara çok sahip çıktı. İşin büyüklüğünü sezmişti. Önüne bir dosya getirildiğinde elinin tersiyle itti."

Ecevit'in genç yaşlarda Hintli şair Tagore'un şiiriyle ilgilenmiş olmasını önemli bulan Gülen şöyle diyor: "Hindistan aslında çok derin bir ülke. Üzerinde durmak lazım. Çocukluğumda onların müziğini dinlerken sanki Ganj Nehri'nin sesi gibi gelirdi. 4 000-5 000 senelik bir şey. Bizim müziğimize de çok benziyor... Ecevit'in şiirlerini çevirdiği Tagore çok derin ve engin bir şair. Hatta Muhammed İkbal'den de derin olduğu söylenebilir. Yoksa Ecevit gidip varoluşçulara, Sartre'a kapılabilirdi."

Acaba, 18 nisan 1999 seçimlerinde Demokratik Sol Parti'nin yüzde 21,7 oyla birinci parti çıkması ve Ecevit'in başbakan olmasında Fethullah Gülen'in bir etkisi olmuş muydu?

Örneğin CHP'li eski bakan Fikri Sağlar, 27 şubat 2000 günü şunları söyledi: "Sayın Ecevit Fethullah Gülen'i parlamentoya taşıdı. Fethullah Gülen'in 17 temsilcisi parlamentoda Ecevit'le birlikte çaba gösteriyor." Ecevit gibi Robert Kolej mezunu olan DSP Milletvekili Gaffar Yakın, Abant toplantılarının ilk katılımcılarından biliydi. Onun isminin Gülen'le birlikte anılması belki normaldi,

i 28. Gülen'in bu ilanından iki yıl sonra, 6 haziran 2006'da Ecevit, Norveç'in başkenti Oslo'daki Nobel Enstitüsü'nde "21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye" başlıklı konferansında yine Türk okulları bulunan ülkeleri sayarak bu okulları övdü.

i 29. Aydın Bola'k, 27 temmuz 2004'te İstanbul'da öldüğünde Gülen, çantasını hazırlayıp Türkiye'ye gelmek istedi. Yakın çevresi, 1999'dan beri ABD'de bulunan Gülen'in bu süre içinde, en ciddi şekilde Türkiye'ye gelmeyi düşündüğü anlardan biri olarak Bolak'ın vefat tarihini gösteriyor. Gülen, Profesör Sabahattin Zaim ve Profesör Ayhan Songar'ın cenaze törenlerine katılamayışının üzüntüsünü de zaman zaman dile getiriyor.

ama onun dışında DSP'de Gülenle irtibatı olabilecek hiçbir milletvekili yoktu. Gülenin bu konudaki sözleri anlamlıydı: "Bir zaman Adalet Partisi'ni, bilahare Anavatan Partisi'ni, daha sonra Doğru Yol Partisi'ni ve önceki seçimde de DSP'yi desteklediğim gibi bir vehme kapılanlar veya böyle bir vehim üretmekte kendileri açısından yarar görenler olmuştur. Ben, şu kadar milletvekili koltuğuna değil, Kur'an-ı Kerim'de, her şeyden daha büyük ve daha değerli olduğu ilan edilen Allah'ın rızasına talibim. Şu ana kadar hiçbir partiye doğrudan veya dolaylı, yazılı veya sözlü en küçük bir destek vermediğim gibi, bu konuda ve herhangi bir parti ya da adayın seçim çalışmaları veya seçimde desteklenmesi hususunda en yakınlarıma bile herhangi bir ihsasta bulunmuş değilim... Bu meseledeki sır, milletimizin vefasında ve basiretinde gizlidir. Turgut Bey (Özal), hayatı boyunca yüksek gayeler arkasında koşmuş, hep ufuklu yaşamıştı. Büyük bir düşünce ve devlet adamıydı. Eğitim adına yapılagelen hayırlı faaliyetlerin de sürekli destekçisi olmuştu. Onu bu şekilde tanıyan halkımız da bir vefa duygusuyla ona destek çıkmıştı. Sayın Bülent Bey'e (Ecevit) oy verilmesi hususunda da katiyen bir tavsiye ve teşvikte bulunmadım. Zaten, Sayın Ecevit'in böyle bir talep ve beklentisi olmadı. Münasebetlerinde oy almayı hedef edinmedi. Bülent Bey dürüstlüğü'nün sembolü oldu. Dün farklı bugün farklı konuşmadı. Solu, Türkiye gerçeklerine göre yeniden şekillendirdi; diniyle ulusal değerleriyle barışık bir sol kültür oluşturmaya çalıştı. Onun içindir ki, her dindarı mürteci görmedi. Solun, samimi dindarlarla barışık olabileceğini gösterdi. Basiretli Türk halkı da, dürüst ve tutarlı tavrının karşılığı olarak onu destekledi. O, kendisine yöneltilen bütün tenkitlere rağmen, özellikle yurtdışındaki kültür elçilerimiz olan fedakâr öğretmenlere ve eğitim faaliyetlerine sahip çıkarak halkın gönlüne taht kurdu. Zannediyorum, seçimlerden sonra ayrılacak olmasaydı bu halk yine onu desteklerdi."

1972 mayısında Bülent Ecevit, İsmet İnönü'yü yenilgiye uğratarak CHP genel başkanı olunca gazeteler, "şef partisinden halk partisine" başlıklarını kullanmıştı. Çünkü İnönü'nün 34 yıllık genel başkanlığı sona ermişti. Bir yıl sonra, 1973 seçimlerine "Halkçı Ecevit" ve "Karaoğlan" sloganları damgasını vurdu. Ecevit'in bakanlarından Orhan Birgit'in deyimiyle, CHP ile halk arasındaki 50 yıllık duvarı ilk defa Ecevit yıktı. 1973 seçimlerinde CHP yüzde 33 oyla birinci oldu. Ecevit girdiği bu ilk seçimden başbakan olarak çıktı.

Ecevit bu seçimlerden önce şöyle eliyordu: "CHP, Türk halkının dini inançlarının, dine bağlılığının, demokratik yollardan ve

sosyal adaletle kalkınma için bir engel değil, tersine kolaylaştırıcı bir etken olduğu inancındadır."

1946'da çokpartili hayata geçilmesinden bu yana, bir sol parti Türkiye'de en yüksek oy oranına Ecevit'in liderliğinde erişti. "Laikliğe en yakın din İslam dinidir. Yeter ki laiklik barbarca uygulanmasın, inanç özgürlüğü kısıtlanmasın" diyen Ecevit'in liderliğindeki CHP, 1977 seçimlerinde yüzde 41,4 oy aldı.

Ecevit, siyaset hayatının başından beri dine sıcak bir politikacıydı. 12 Eylül 1980 İhtilali'nden hemen sonra gündeme gelen başörtüsü tartışmaları için, 27 aralık 1981 günü şöyle diyordu:

"Başörtüsüyle uğraşmanın gereksiz olduğuna inanıyorum. Gardırop Atatürkçülüğü'nün tipik bir örneği... Olsa olsa Atatürkçülüğün başörtü yasaklanarak kanıtlanamayacağı belirtilebilir... Atatürk'ün her türlü dogmacılıktan uzak bilimci yaklaşımı bırakılıyor. Tüm bunların günahı başörtü yasaklamakla örtülemez. Kaldı ki bazılarının farkında olmadığı bir gerçek var. Atatürk, kadınların kılığına kıyafetine hiç karışmamıştır. O konuda hiç yasa çıkarmamış, herhangi bir zorlamaya da gitmemiştir... Kadınlara her hakkı ve özgürlüğü tanımıştır, ama ne giyeceklerine müdahale etmemiştir."¹³⁰

Ecevit'e göre Türkiye Cumhuriyeti İslam ile laikliğin birbiriyle bağdaştığını kanıtlamıştı ve bu aynı zamanda İslam'a da güç kazandırmıştı. Öte yandan din, tıpkı bilim gibi temel bir ihtiyaçtı:

"Bilimsiz bir topluluk ilerleyemez. Ama bilimin hiçbir zaman yanıt veremeyeceği sorular vardır. Bunu Gaugen bir resminde çok güzel özetler: 'Nereden Geliyoruz? Kimiz? Nereye Gidiyoruz?' Bilim, bu soruların yanıtlarını hiçbir zaman veremeyecektir. Din, inanç yoluyla o yanıtlarını bulmaya çalışmakta veya o konularda insanları tatmin etmeye çalışmaktadır. Dinsiz bir toplum yoktur."

Vatikan buluşmasının perde arkası

Gazeteci Mesut Erişen, henüz 13 yaşındayken, 1966'da Gülen'in İzmir Kestanepazarı'ndaki öğrencilerinden biriydi. Gülen, çok güzel bir sesle ezan okuyan bu öğrencisini, bir ara konservatuvara bile göndermeyi düşünmüştü.

Yıllar sonra Mesut Erişen gazeteci olarak önce Balkan ülkelerinde, sonra İsviçre, Almanya, Yunanistan ve İtalya'da görev yaptı. 1998'de İtalya'da "Vatikan muhabiri" olarak görev yapan tek Müslüman gazeteciydi. *Zaman* gazetesinin hem Roma hem de Vatikan temsilcisiydi.

130. Ecevit ve Gizli Arşivi, Can Dünder, Rıdvan Akar, s. 557, İmge Yayınevi.

Erişen, Yunanistan'da görevliyken Vatikan'da güçlü ilişkilere sahip Avusturyalı gazeteci Heinz Gstrein'le tanıştı. Gstrein, 57 yaşındaydı ve 35 yıllık gazeteciydi. Avusturya Haber Ajansı ve Vatikan Radyosu Atina temsilciliğiyle birlikte 30'a yakın basın kuruluşu için haber ürettiyordu. Uluslararası bir gazeteciydi. Moskova, Kahire, Kıbrıs, Tunus, Arnavutluk, Roma gibi yerlerde görev yapmış, Afganistan'da iki ay Afgan mücahitleriyle birlikte yaşamış, 1979-80 yılları arasında İstanbul'da gazetecilik yapmıştı. Eşi de gazeteciydi ve Fransız Haber Ajansı "Ajans France Press"nin Orta-doğu muhabiriydi.

Her ikisinin de manevi değerlere önem veren gazeteciler olması Erişen ile Gstrein arasında güçlü bir dostluğun kurulmasını sağladı. 1997 yılı şubat ayında İstanbul'a gelen Gstrein, Gülenle bir röportaj yaptı. Gülen bu röportajda, Batı aydınlanmasının sadece akla özgü kaldığını, kalpte bir aydınlanmanın olmadığını, bunun rasyonel olmayan her şeyi bir kenara ittiğini söyledi.

Gülen'den dinlediği sözlerden etkilenen Avusturyalı gazeteciye göre, Batı dünyasının Gülen'den haberdar olmaması büyük bir eksiklikti. Mesut Erişen ve *Zaman* gazetesinin o tarihteki Genel Yayın Yönetmeni Abdullah Aymaz'a, "Batı'da insanlar her Müslüman'ı ikinci Humeyni ya da Hizbullah'm militanı sanıyorlar. Batı'nın Gülen'i tanıması lazım" dedi.

Gstrein'e göre, Gülen'in görüşlerinin Batı dünyasında çarpıcı bir şekilde yankılanmasının yollarından biri onun Vatikan'da Papa II. Johannes Paulus'la bir araya gelmesiydi. Bu görüşmenin altyapısının oluşması için Vatikan'da Erişen ve Aymaz için randevular aldı.

Gazeteciler Aymaz ve Erişen, 20 mart 1997 günü Vatikan'da görüşmeler yaptılar. Gülen'in 9 şubat 1998 günü Vatikan'da Hristiyan dünyasının lideri Papa'yla buluşması süreci işte o gün ikisi Türk, biri Avusturyalı üç gazetecinin bu temaslarıyla başladı.

Gülenin Papa'yla bir araya gelmesi için çaba harcayan kişilerden biri de, İstanbul'da Gülen'i yakından tanıma şansı elde eden Vatikan'ın İstanbul Temsilcisi Georges Marovitch'ti. Marovitch, Müslümanlığın evrensel dua kitabı "Cevşen'l devamlı cebinde taşıyor ve tanıştığı herkese hediye ediyordu.

Şimdi, Vatikan'dan Gülen'e bir davet bekleniyordu ve Marovitch, bu daveti Vatikan'ın Ankara Büyükelçisi Pier Luigi Celata'yla birlikte Gülen'e iletecek iki kişiden biriydi.

Bu arada Gülen, 1997'nin haziran ayında ABD'ye gitmiş, üç ay kalıp kalp tedavisi olduktan sonra dönmüştü ve Vatikan'dan he-

nüz davet gelmemiştir. Papa II. Johannes Paulus herkesle kolay kolay görüşmüyordu. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz üç yıldır Vatikan'dan davet bekliyordu.

Pek çok gözlemciye göre, üç gazetecinin ve Marovitch'in oluşturduğu zeminle birlikte Gülen'in ABD'de bir araya geldiği bir kişi de Vatikan buluşmasının gerçekleşmesinde etkili oldu. Bu kişi ABD Katoliklerinin lideri Kardinal John O'Connor'dı. ABD'nin New York şehrinde 19 Eylül 1997'de Gülen'le görüşen O'Connor da Gülen'in görüşlerinden etkilenmişti ve Papa-Gülen görüşmesi için o da devreye girmişti.

Kardinalliği öncesinde asker olan, hatta tümamiral olarak 6. Filo'yla birlikte defalarca Türkiye'ye gelen O'Connor ile Gülen arasında o gün New York'ta ilginç konuşmalar oldu. O'Connor, "Gençliğimiz kiliseye gelmiyor" deyince Gülen, "Aksine bizde gençler camileri dolduruyor" cevabını verdi. O aşamada O'Connor, Gülen'i hayal kırıklığına uğratan şu sözü söyledi: "Bugün kötülükler çok arttı. Zulüm, çatışma, haksızlık, cinayetler, ahlaki yozlaşma çok yaygın. Doğrusu bu dinden kaçış karşısında Tanrı'nın yerinde olmak istemezdim..."

Gülen, O'Connor'a şu karşılığı verdi: "Sizin seviyenizdeki bir kişinin Allah hakkındaki bu üslubunu talihsiz buldum, yadırgadım... Allah hakkında öyle düşünmek doğru değildir. Onu kendi mizanlarımızla (ölçülerimizle) tartanlayız. İcraatını ve icraatındaki hikmetini tam kavrayamayız. Allah hakkında bir şey düşünür ve konuşurken çok dikkatli olmamız lazım."

Bunun üzerine O'Connor, "Çok özür dilerim. Allah beni affetsin. Çok büyük bir hata işledim" diyerek pişmanlığını dile getirdi. Konuşmanın devamında O'Connor, Gülen'e, "Demokrasiyi nasıl buluyorsunuz?" sorusunu yöneltti. Gülen, "Öyle bir demokrasi istiyorum ki öldüğüm zaman kabirde de, berzah hayatında da, ahirette de bana yardımcı olsun. Dünyanın yanı başında, benim kabir sonrası hayatımla ilgili problemlerimi de çözsün" cevabını verdi. Berzah hayatı, insanların öldükten sonra mahşer günü toplanmalarına kadar geçen zaman dilimiydi. O'Connor'm bu sözlerle tepkisi şöyle oldu: "Siz Batı için lazımsınız."

Vatikan'a gitmeye nasıl karar verdi?

Bir süre sonra Vatikan, Papa-Gülen görüşmesinin tarihini belirledi. Görüşme, 9 Şubat 1998 günü yapılacaktı. Davet mektubu Vatikan'ın Ankara Büyükelçisi Pier Luigi Celata ve Marovitch ta-

rafından İstanbul'da Gülen'e iletildi.

Bütün arkadaşlarına karşı özel sayılabilecek bir ilişki biçimi geliştiren Gülen nezdinde, 1960'lı yılların başında tanıştığı iki kişinin ayrı bir yeri vardı. Bunlardan biri Profesör Suat Yıldırım, diğeri Profesör İbrahim Erkul'du. Vatikan görüşmesi öncesinde Gülen, ikisinin de görüşlerini aldı. Profesör Yıldırım zaten branşı gereği Hristiyanlık alanında bir otoriteydi. Bir tıp profesörü olan Erkul da, otuz yılı aşkın bir süredir Gülen'in yakın arkadaşıydı. İki profesör de Gülen'in bu görüşmeye gitmesinin büyük yararlar sağlayacağını söylediler. Profesör Yıldırım, Gülen'e görüşünü belirtmeden önce İslam kaynaklarından bir özel araştırma da yaptı. Hazreti Peygamber'in, kendisini ziyarete gelen Hristiyan din adamlarına mescitte cüppesini serip onlara yer verdiği İslami kaynaklarda yer alıyordu.

Öte yandan Gülen, Vatikan'a giderken, görüşlerine çok değer verdiği ve her bir kitabını en az 50 defa okuduğunu belirttiği Bediüzzaman'dan da güç alıyordu. Bediüzzaman, 1940'lı yıllarda görev başındaki Papa XII. Pius'a bir mektup yazmış ve Vatikan'a Osmanlıca el yazısıyla yazılan kitaplarını göndermişti. Papa'nın temsilcisi Bediüzzaman'a gönderdiği cevabi mektupta, "Kitaplarınızı aldık, kütüphaneye koyduk" diyordu.

Bu, Bediüzzaman'ın yazdığı ve *Risale-i Nur* olarak bilinen kitaplarının yıllardır Vatikan kütüphanesinde mevcut olduğu anlamına geliyordu. Bediüzzaman'a göre, bu yüzyılda gerçek Müslümanlar ile gerçek Hristiyanlar, inançsızlık aşılayan akımlara karşı birlikte durmalıydı. Yine Bediüzzaman, 1950'li yıllarda İstanbul'da Fener Rum Patriği Atenagoras'la görüşmüştü.

Böylece Vatikan'a gitmeye karar veren ve Roma Havaalanı'na indiğinde Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Altan Güven tarafından karşılanan Gülen, kendisi için rezervasyon yapılan Vatikan'daki Columbus Oteli'ne yerleşti ve röportaja gelen gazetecilerle görüştü.

Ertesi gün bir araya geldiği Papa'ya Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Türkiye'ye davet mektubunu ileten Gülen şöyle diyordu: "İnsanlık, çelişen görüşler ortaya koydukları gerekçesiyle, zaman zaman bilim adına dini, din acuna da bilimi inkâr etmiştir. Bilginin tamamı Allah'a aittir ve din Allah'tandır. O halde bu ikisi nasıl çelişebilir?... Bizler, sözde medeniyetler çatışmasının (inanç savaşının) gerçekleşmesini görmek isteyen yolunu şaşırmış, şüpheli kimsele-re karşı dalgakıranlar gibi, bariyerler gibi karşı dmabiliriz..."

Çünkü "medeniyetler çatışması" tezinin sahibi Profesör Sa-

muel Huntington, şunları öne sürüyordu: "Batı ve İslam medeniyetleri arasındaki fay kırıkları boyunca cereyan eden mücadele 1 300 senedir devam edegelmektedir... Avrasya'da medeniyetler arasındaki büyük tarihi fay kırıkları bir kere daha alevlenmiştir. Bu, Afrika'nın ucundan Orta Asya'ya kadar uzanan hilal biçimindeki İslam ülkeleri blokunun sınırları boyunca bilhassa doğrudur... Kısacası İslam kanlı sınırlara sahiptir... Şayet olursa bundan sonraki dünya savaşı, medeniyetler arası bir savaş olacaktır."

Vatikan'da Gülen'in dikkatini çeken şey; Dolmabahçe Sarayı'nı andıran koridorlardaki çok ciddi koruma tedbirleriydi. Duvarlarda Michelangelo'nun tabloları vardı.

Papa, Gülen'le görüşmesinden sonra, onu yakından tanıyan gözlemcilere göre sürpriz sayılabilecek bir adım attı.¹³¹ Papa II. Johannes Paulus, 2001 yılı haziran ayında Suriye'ye gittiğinde başkent Şam'daki Emevi Camii'ni ziyaret ederek, tarihte bir camiye ziyaret eden ilk Papa unvanını aldı. Papa'nın eski çizgisini bilen gözlemcilere göre, 6 haziran 2001 günü Şam'da yaşanan bu sürprizde Gülen görüşmesinin etkisi vardı.

Ecevit'ten gelen "ABD'ye gidin" telefonu

ABD'nin Minnesota eyaleti Rochester kentinde bulunan uluslararası üne sahip bir tıp merkezi olan Mayo Clinic'te çalışan Profesör Sait Tarhan, İzmir'deki Şifa Hastanesi'yle yapılacak işbirliği için 1998 sonbaharında Türkiye'ye geldi.

Branşı anestezi olan ve alanında saygın bir isim olan Profesör Sait Tarhan, çok küçük yaşta annesiyle birlikte Rusya'daki komünist rejimden kaçarak Türkiye'ye gelmişti. Onlarla birlikte babası da kaçmıştı, ancak sınırda son anda baba yakalanmış, küçük Sait annesiyle sınırı geçmişti. Türkiye'ye gelince İzmir'deki tanıdıklarının yanına yerleştiler. Babası ise Sibirya'daki çalışma kamplarına götürüldü. Sait Tarhan liseyi İzmir'de bitirdi, ardından İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okudu. Burayı bitir-

131. Gülen'in Papa'yla görüşmesinin ardından Ankara'da Diyanet İşleri Başkanlığı da önemli adımlar attı. 1999 yılında Diyanet'te Dinlerarası Diyalog Komisyonu kuruldu. Dönemin Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz, Gülen'in Papa'yla buluşmasından 2,5 yıl sonra, Vatikan'a giderek 16 haziran 2000 günü Papa'yla görüştü. 2000 yılında, Hazreti İsa'nın doğumunun 2000. yılı kutlamaları çerçevesinde, Hazreti İsa'nın havarilerinden Aziz Paulus'un yeri olarak bilinen Tarsus'ta bir toplantı yapıldı. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın başkanlığında yapılan bu toplantıya Cumhuriyet tarihinde ilk defa başka dine mensup Türk vatandaşlarının problemleri ele alındı, Tarsus Deklarasyonu yayınlandı.

dikten sonra aldığı bir bursla ABD'ye, Mayo Clinic'e gitti.

Şifa Hastanesi'nin davetlisi olarak beraberinde üç Amerikalı ile birlikte İzmir'e gelen Tarhan, Mayo Clinic ile Şifa Hastanesi'nin işbirliği için gerekli görüşmeleri yaptıktan sonra İstanbul'a geldi. Şifa Hastanesi'nin başhekimisi Doktor Mahmut Akdoğan, Fethullah Gülen'in hemşerisiydi ve daha 17 yaşında bir lise öğrencisiyken vaazlarını dinlediği Gülen'i 1969'dan beri tanıyordu.

Profesör Tarhan ve beraberindeki biri kadın üç Amerikalı ABD'ye dönüş öncesinde Doktor Akdoğanla birlikte İstanbul'da Fethullah Gülen'i de ziyaret ettiler. Gülen'in iki defa kalp anjiyosu olduğunu öğrenen Profesör Tarhan, "Mayo Clinic'e gelin, sizi bir de biz kontrolden geçirelim" dedi. Teklife "Nasipse olur" karşılığını veren Gülen, konuklarına İngilizce yayımlanmış kitaplarından hediye etti.

Gazeteci Güneri Cıvaoglu'nun deyiimiyle Doktor Tarhan, ABD'de hastaneye giden her Türk'ün yardımına koşan bir "Hızır" gibiydi. ABD'ye tedaviye giden gazeteci Ufuk Güldemir için Houston kentinde önde gelen bir kanser uzmanı için randevu alan, Güldemir! Mayo Clinic'e çağırıp orada teşhis konulmasını sağlayan kişi Profesör Tarhan'dı. ABD'de tedavi olan Cıvaoglu, "Yolu oralara düşen pek çok Türk gibi, ben de Sait Tarhan'a şükran duyguları yüklüyüm" diyordu.

Profesör Tarhan, ABD'ye dönünce Gülen'e bir davet mektubu gönderdi. Gülenin doktorları da onun Mayo Clinic'te kontrolden geçmesini istiyordu. Çünkü Gülen, 1995'te İstanbul'da, 1997'de ise ABD'nin Ohio eyaletinde bulunan Cleveland Clinic'te tedavi olmuş ve kalp damarlarının tıkalı olduğu anlaşılmıştı. Doktorlar, kalp krizi riskinin ortadan kalkması için Gülen'in kesin bir tedaviden geçmesi gerektiğine inanıyordu.

Gerek İstanbul'daki, gerekse ABD'deki doktorlar anjiyodan sonra Gülen'e, "Baypas ameliyatı olmanız gerekir" demişlerdi. Ancak Gülen kabul etmemişti.

Gülen'in bu itirazı 1999 itibarıyla de sürüyordu. Üstelik Gülen, tedavi amacıyla yeniden ABD'ye gitmek istemiyordu. "Benim gibi biri için bu kadar masrafa değmez" diyordu.

Ancak Doktor Mahmut Akdoğan, Gülen'e, "Müsaade edin, bazı şeylere hekim olarak biz karar verelim" diyerek direniyordu. Gülen'in ağzından "Evet" kararı çıkmasa da yumuşadığını fark eden Doktor Akdoğan, Mayo Clinicle temas kurup randevu aldı. Gülen'in, "Ben buraya (ABD'ye) kendi irademle ve isteyerek gel-

medim. Sağlığını düşünen bir dostun, benden habersiz aldığı bir randevu üzerine geldim" sözleriyle kastettiği şey buydu.¹³²

Buna göre 22 şubat 1999'a randevu ayarlandı. Ama ABD'den arayan Profesör Tarhan, "Burada havalar çok soğuk, randevuyu biraz erteleyelim" dedi. 0 mevsimde Minnesota'da hava sıcaklığı eksi 40 dereceye kadar düşüyordu. Gülen de havaların soğuk olması sebebiyle böyle bir ertelemeyi istiyordu. Yeni randevu tarihi 22 mart 1999'du.

Mart ayına gelindiğinde ilginç bir şey oldu. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Nuh Mete Yükselin Gülen hakkında soruşturma açtığına dair bazı haberler İstanbul'a ulaşmaya başladı. Gülen bu şartlarda ABD'ye gitmeyi doğru bulmuyordu. Eğer savcı böyle bir soruşturma açmışsa, ABD'ye gitmesi ifade vermekten kaçınmak biçiminde algılanabilirdi. O günlerde Gülen'in yakın bir arkadaşı havaalanında karşılaştığı Başbakan Bülent Ecevit'e bu durumu ilettili. Gülen'e telefon açan Ecevit, "Sağlığınız çok önemli. Sizinle ilgili böyle bir soruşturma olsa haberimiz olurdu. Lütfen tedavinizi aksatmayın ve ABD'ye gidin" dedi. Gülen'in ABD'ye gitmesinde Ecevit'ten gelen bu telefon en etkili sebeplerden biri oldu.

Gülen ABD'ye gitmeye ikna olmuştu, ama hâlâ ameliyata razı olmuş değildi. Mayo Clinic'e gidiş amacı genel bir sağlık kontrolünden geçmekti. Mayo Clinic randevusunu alan Doktor Mahmut Akdoğan ve İzmir Şifa Hastanesi kardiyologu Profesör Mehmet Tekdoğan 19 mart 1999 günü ABD'ye gittiler. Hem Gülen'in geliş öncesinde ön hazırlıkları yapacaklar hem de 21 mart günü Chicago Havaalanı'na inecek olan Gülen'i karşılayacaklardı. Doktor Akdoğan Marriott Otel'de Gülen için rezervasyon yaptı. Profesör Tekdoğan aynı zamanda ABD vatandaşıydı. Türkiye'ye kalp cerrahisini getiren ilk kişiydi. 1950'li yıllardan beri ABD'deydi.

22 mart 1999 günü İstanbul'dan ABD'nin Clüicago kentine giden Türk Hava Yolları uçağının yolcularından biri Gülen'di. Uçağın iki pilotu Gülen'i kokpite davet ettiler. Pilotlar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden istifa etmiş iki havacı binbaşydı. Gülen, pilotlara TSK'dan neden ayrıldıklarını sorunca, "Kuvvet komutanımız 3 000 dolar maaş alırken, biz şimdi 6 000 dolar maaş alıyoruz" cevabını aldı. O gün uçakta Gülen'i üzen olay, önüne gelen bir gazeteydi. Gazetenin sürmanşetinde Gülen'i konu alan bir haber vardı ve Gülen'in fotoğra-

132. Gülen'in ABD'de yaptığı 25 mayıs 2000 tarihli sohbet konuşmasından. Gülen bu konuşmasının devamında, "Burada kalmam mukaddermiş. Ben de kadere teslim oldum. Eğer çektiğim bu hicran ve hasretler, bilerek ya da bilmeyerek yaptığım bazı hatalardan arındırma fonksiyonu görüyorsa, o da benim için bir nimet" diyor.

finin hemen altına çıplak bir kadın resmi konulmuştu. Gülen, bu gazetenin Ankara'da yüz yüze görüştüğü bir gazeteci olan genel yayın yönetmeninden bu kadar kinci bir hareket beklemiyordu. Gazetenin manşetini kaplayan haberin başlığı da kocamandı ve "Kendine gel Fethullah Hoca" şeklindeydi.

Gülen o gün Chicago Havaalanı'nda doktorlar Akdoğan ve Tekdoğan ile Mayo Clinic yöneticileri tarafından karşılandı. Mayo Clinic yöneticileri Gülen'e VIP karşılama yaptılar. O gün Tekdoğan, Gülen'in otele gitmesine izin vermedi, onu göl kıyısındaki malikânesinde ağırladı.

Hastaneye getirilen Gülen'in Mayo Clinic'teki kontrol ve tetkikleri beş gün sürdü. Karar "ameliyat"tı. Profesör Tekdoğan Gülen'e, "Sevenlerinizi yetim bırakamazsınız" diyerek ameliyata evet demesi için ısrar etti. O sırada duygulanıp gözlerinden iki damla yaş akan Profesör Tekdoğan, son olarak Gülen'e şunu söyledi: "Bir de Doktor Mahmut Akdoğan görüşünü açıklasın." Ancak Gülen yakın arkadaşı Doktor Akdoğan'ın ne diyeceğini iyi biliyordu. Onun görüş açıklamasını beklemeden, "O kardiyojoloji uzmanı değil, genel cerrah. Onun ihsas-ı rey (görüş belirtme) hakkı yok" diyerek ameliyat konusunu noktaladı.

Bütün bu işlemlerin ardından Gülen onuruna bir yemek verildi. Mayo Clinic yöneticilerinin Gülen'e bir sürprizi vardı. Gülen'in İstanbul'da kendilerine hediye ettiği İngilizce kitapları okumuşlardı. Yemekte konuşma yapan Amerikalı, "Okuduğum kitaplardan Fethullah Gülen'in öğretisinin sadece Türkiye ve İslam dünyası için değil, bütün insanlık için bir ihtiyaç olduğunu gördüm" dedi.

Onlar Mayo Clinic'teyken Doktor Mahmut Akdoğan'ın altıncı çocuğu İstanbul'da dünyaya geldi. 25 mart 1999 günü dünyaya gelen bu kız çocuğuna Gülen, "Barika" adını verdi. Barika "şimşek" anlamına geliyordu.

Güneşe hasret 2,5 yıl

Doktor Akdoğan ve Profesör Tekdoğan Türkiye'ye dönerken Gülen onlara, "Buraya gelmişken New York tarafında bazı arkadaşları ziyaret edeyim. Ben de aranızdan gelirim. Eğer yeni bir anjiyo ihtiyacı varsa İzmir Şifa Hastanesi'nde olayım" dedi. Gülen, İstanbul'a geleceği gün Doktor Akdoğan'ı arayacak ve Şifa Hastanesi kendisi için hazırlanacaktı. Doktor Akdoğan'ın düşüncesi, ameliyata yanaşmayan Gülen'in kalp damarına en azından stent takılmasıydı. Gülen'e, "Ya burada (ABD'de) stent konulsun

ya da biz İzmir'de koyalım. Kalp krizi olursa bir daha stent fayda etmez. Çünkü kalp adaleniz sağlam, hasta olan damar" diyordu.

Stent, kalp damarlarının tıkalı kısımlarına yerleştirilen küçük tellerden ağ şeklinde örülmüş çelik bir kafesti. Kalp damarında bir iskele görevi görüyor, damarda daralma eğilimi olan bölgenin kalıcı olarak açılmasını sağlıyordu. Böylece kanın akışında daralmadan meydana gelen yavaşlama ortadan kalkıyor, sıklıkla yaşanan göğüs ağrıları yok oluyordu.

Haziran ayma gelindiğinde Gülen, ABD'deki üçüncü ayma giriyordu.

18 haziran 1999 gecesi ATV televizyonunda, Gülen'in eski bazı konuşmalarından bölümler içeren bir kaset yayınlandı. Gülen, 18 haziran gecesinden itibaren bir kaset ve dosyalar savaşının hedefi haline geldi. ATV'nin ardından Star TV, NTV ve Show TV de, Gülen'in kendilerine ulaştırılan eski bazı konuşmalarını yayınladılar. Beş yıldır Gülen'in öncülük ettiği faaliyetleri genel olarak objektif biçimde izleyici ve okurlarına yansıtan büyük gazeteler ve televizyonlarda o günden itibaren Gülen aleyhindeki haberler ağır basmaya başladı. Gazete ve televizyonlara verilen malzeme tek bir noktaya kilitlenmişti: Gülen'in tek bir hedefi vardı, o da devleti ele geçirmektir.

18 haziran 1999'da Türkiye'de bunlar olurken, 15 Türk gazeteci, 7 profesör ve altı sinema sanatçısı Rusya'nın başkenti Moskova'daydı. Aralarında gazeteciler Tufan Türeñç, Neşe Düzel, Alper Görmüş ve Ahmet Vardar'm da bulunduğu bu katile, Rusya'nın Sen Petersburg şehrindeki Türk lisesinin mezuniyet törenine katıldı. Bu, okulun ilk mezuniyet töreniydi. İstiklal Marşı'yla başlayan törende Rus çocuklar Türkçe şiirler okudular, Türkçe şarkılar söylediler. Salonda 150 Rus ailesi vardı.

Bu yayınlar üzerine Doktor Akdoğan, Gülen'in İzmir Şifa Hastanesi'ne tedaviye gelmesi fikrinden vazgeçti. Gülen'in İzmir'de Şifa Hastanesi'nde yapması gereken tedavi programı ertelendi. Ona göre böyle bir atmosferde Gülenin Türkiye'ye gelmesi sağlığı açısından kesin bir riskti. Gülen'in kalbine net sonuç verecek bir tedavi henüz uygulanmış değildi. Nitekim kaset olayından sonra tansiyonu 22'ye çıkan Gülen'in sağlığından endişe eden doktorlar, tansiyonu ilaçla düşürme savaşı vermiş, yüksek tansiyon ilaçlarla bile uzun süre inmemişti.

Gülen'in 2008 itibariyle de sürmekte olan ABD'nin Pennsylvania eyaletindeki gurbet günleri 1999'da işte böyle başladı. Kaldığı

yer, 1992 yılında Türklerin kurduğu bir vakıf adına 250 000 dolara alman 150 dönümlük bir çiftliğin içindeki üç katlı bir evdi.

Gülen'in buradaki İlk iki yılı, tam bir yalnızlık içinde geçti. Gülen bu süre içinde evden sadece üç dört defa çıktı, bu çıkışlarında da hastaneye gitti. Çiftliğin içinde zaman zaman yaban hayvanların da uğradığı doğal bir gölet olmasına rağmen Gülen, birkaç yıl o göletin yanına bir defa bile gitmedi. 2003 yılında kendisini ziyaret eden avukatları Abdülkadir Aksoy ve Feti Ün'e bahçedeki gülü gösterip, "Buraya geldim geleli şu gülün yanına belki iki sefer gittim, gitmedim" diyordu.

Gülen'in bu ilk dönemki yalnızlığında ziyaretçi kabul etmemesinin de etkisi vardı. Her zaman yemek sofrasında da kalabalık insanlarla bir arada olmayı seven Gülen'in yanındaki insanların tamamı ancak yedi sekiz kişiydi.

Gülen'in altı ay boyunca kaldığı evin dışına adım atmadığı oldu. 2001 yılında kendisini ziyaret eden ECA şirketinin CEO'sunun, "Hocam güneşe hasret kalmışsınız, lütfen birlikte dışarı çıkalım" demesi üzerine Gülen misafirini kırmadı ve göletin kenarına kadar birlikte yürüdüler. Gülen ilk defa o gün evin 200 metre kadar aşağısında yer alan küçük çayın ve göletin yanına indi.

2001 yılından itibaren Gülen'i rahatlatan tek şey, Samanyolu televizyonunun ABD'de yayma başlamasıydı. O yılın ramazan ayına doğru Türkiye'yi televizyondan izleme şansı bulan Gülen, iftardan önce salonda televizyonu açıyor, ekrandaki insan manzaraları, İstanbul görüntüleri, camilere akın eden insanlar karşısında sürekli ağlıyordu. Bu dönem Gülen öylesine duygularının etkisindeydi ki, Türkiye'den nadiren de olsa gelen ziyaretçilerini uğurladıktan sonra, salonda bir saat kadar üzüntüyle oturuyor, odasına geçmesi hayli zaman alıyordu.

2001 yılı sonlan, biraz da "Güneşe hasret kalmışsınız" diyen ziyaretçilerinin ısrarıyla, 1999 martından beri 2,5 yü boyunca Gülen'in konuşmalarım ve sesini duymayan insanlar için bir dönüm noktası oldu. Gülen'in yanında bulunan birkaç öğrencisi internet üzerinden "herkul.org"¹³³ sitesini açtılar. Bu sitede 2001 aralık ayından itibaren ilk önce Gülen'in yaptığı günlük sohbetlerin bir bölümü metin olarak yayınlandı. Ancak siteye öylesine bir ilgi yaşandı M, Gülen'in konuşmaları sesli olarak da yayınlanmaya başlandı.

Gülen ile onu sevenler arasında bu site üzerinden bir bağ oluş-

133. Mitolojide aslanları bile etkisiz hale getiren gücün ve kuvvetin simgesi olan Herkül, aynı zamanda uzaydaki bir takımyıldız kümesinin adıdır. Bilinen en büyük gezegen 2007'de Herkül Takımyıldızında keşfedildi.

tu. Pennsylvania'ya yüzlerce mektup yağmaya başladı. Gülen başlangıçta sohbetlerin sesli olarak yayınlanmasına karşı çıktı, ancak gelen mektuplar ve mesajlar karşısında bu ısrarından vazgeçti. Dünyanın dört bir tarafından gelen mektuplarda¹³⁴ insanlar Gülen'e, "Artık her hafta sizden haber alıyoruz. Artık yanınızdaymışız gibi sizi dinliyoruz" diyorlardı.

Gülen sonraki dönemde doktorların da ısrarıyla zaman zaman kaldığı evin bahçesine çıkıp, çoğunlukla yarım saat kadar otursa da, kendisine uyguladığı "tecrit" hayatını hep sürdürdü. 2007 yılına kadar Gülen'i göletin yanına kadar götürebilen iki kişi daha oldu. Bunlardan biri Gülen'in akrabası Sevgi Kutlukan'dı. Şükrü Paşa'nın torunu Kutlukan, 2005 yılında Gülen'i ziyaret etti. Üçüncü kişi, sanatçı Mehmet Ali Erbil'di. 2007 yılı ağustos ayında Gülen'i ABD'de ziyaret eden Mehmet Ali Erbil, "Hocam sizden dua almaya geldim" dedi. "Din bir ihtiyaçtır. O ihtiyacı hisseden hiçbir insan geri çevrilemez" diyen Gülen, Erbil'i öğlen yemeğinde misafir ettiği gibi, onunla göl kenarına kadar yürüyüş de yaptı.

Türk aydınlarından beklediği itiraz

2000 yılı başlarında günde 11 çeşit kalp ve tansiyon ilacı kullanan Gülen'e sabah ve akşam iğneyle insülin veriliyordu. Aylar ilerledikçe Gülen'in kullandığı ilaç sayısı da artıyor, 20'yi aşıyordu.

Nuh Mete Yüksel'in açtığı dava, Gülen için en büyük üzüntü kaynaklarından biriydi. Başlangıçtaki eğilimi davayla hiç ilgilenmemek biçimindeydi. Özellikle Türkiye'de demokrasinin eksiksiz işlemesi için yıllardır mücadele veren aydınların bu davaya itiraz etmeleri beklentisindeydi.

Gülen'i derinden yaralayan şey, aslında Türkiye'deki bir zihniyet mücadelesi olarak gördüğü davanın, "Fethullah Gülen Davasına dönüşmesi"di. Oysa sanık sandalyesinde yargılanan kendisi değil, Türk halkının ezici bir çoğunluğu tarafından hayat tarzı olarak benimsenen değerlerdi. Savcı Yüksel, aslında kendisi üzerinden bu değerleri yargılıyordu. Gülen'in beklediği itiraz sesi, insanların mahkeme önüne toplanıp gösteri yapması değildi. Bu, onun hayatı boyunca karşı çıktığı bir olguydu. Nitekim Ankara DGM'de iki ayda bir yapılan duruşmalarda, mahkemenin önünde toplanan insan sayısı 50 kişi bile olmuyordu.

Onun beklediği ses, Türk aydınlarındandı. Öte yandan hareke-

134. 2007 yılı kasım ayı itibarıyla Gülen'e giden mektuplar onlarca klasör olmuştu.

te geçmelerini beklediği bazı insanların "umursamaz" tavırları da onu üzüyordu.

Örneğin Gülen, 13 kasım 2001 tarihinde yaranda bulunan birkaç kişiyle sohbetinde, çok yalnız kaldığından bahsetti. ABD'de olup arada bir yanma gelen birkaç dostunun da ayrıldığını söyledi. Ramazan ayıydı. Gülen mevcut hastalıklarına rağmen oruca ara vermediğinden oldukça halsiz düşüyordu. Doktoru, "Oruç tutmanız tehlikeli olabilir. Şeker krizi ve karan pıhtılaşmasına bağlı damar tıkanıklığı ihtimali var" deyince Gülen şu cevabı veriyordu: "Doktor bey oruç tutmazsam o zaman zaten ölürüm."¹³⁵

Gülen, gün boyunca ani şeker düşmesinin yol açacağı hipoglise mi tehlikesine karşı "glucagon" iğnesini masasmda bulunduruyordu. Bu tehlikeyi orucunu bozmadan iğnesiz atlatıp iftarını açmca, hem iftarda hem de sahurda ani şeker yükselmesini engellemek için insulin iğnesi kullanıyordu. Üstelik o günlerde sağ omzundan parmaklarına kadar inen ağrıya "nöropati" teşhisi konulmuştu. Kol ağrıları birkaç yıldır vardı, ama son aylarda şiddetlenmişti. Ağrıları bazen dayanılmaz boyutlarda oluyordu. Sağ kolunda şiddetli ağrılar vardı. Parmaklarım tam bükemiyor, ellerini kullanırken acı çekiyordu. Sağ elini kullanamaması, yazılarını yazamaması yol açıyor, yıllardır hep yazı faaliyetiyle uğraşmış bir kişi olarak ona ayrıca sıkıntı veriyordu. Aldığı küçük notları yarandaki bir öğrencisine dikte ettirip iki üç yazısını öyle tamamlayabiliyordu.

Gülen, kalp krizi geçirmesinden dört ay öncesine denk gelen o günlerde; 19 kasım 2001'de, davada kendisine yöneltilen ithamlar için şöyle diyordu:

"Bütün duam, bütün ıstırabım, insanların Allah'ı bulması, O'na inanması yolundadır. Her gün yana yakıla dua ediyorum: Allahım insanlar seni tanısin, sana inansın diye dua ediyorum. O kadar ki bunun için her gün birkaç defa ölüp ölüp dirilmeye razıyım. Bunu anlamayanlar, insanlığın ıstırabını bir defa olsun ruhlannda duymamış olanlar kalkıyor sizin ıstırabınızı, derdınızı, çabamızı başka mecralarda görmek istiyorlar. Devletmiş, hükümetmiş, siyasetmiş... Beni Türkiye'yi ele geçirmeye çalışmakla suçluyorlar. Ben dünyevi hiçbir şeye talip değilim. Dünyanın sultanlığını teklif etseler, gözümü o tarafa çevirip bakmam. Bu türden suçlamalar karşısında ya Rabbi, acaba sana kullukta, senin rızan istika-

135. Gülen için ramazan aylan çok zorlu geçtiğinden, gündüzlerin Amerika'ya göre 3-4 saat daha kısa sürdüğü dünyanın bazı bölgelerindeki Türkler, hiç olmazsa ramazan ayında Gülen'i misafir etmek istediler. Böylece Gülen orucunu daha rahat tutabilirdi. Ancak Gülen, bütün bu tekliflere şu cevabı verdi: "Böyle bir şey caiz olsa da, oruca hile karıştırmak gibi olur. Şu ahir ömrümde Allah'tan utanıyorum."

metinde bir şeyler yapmaya çalışırken hata mı ettim, ihlasta kusurum mu oldu da hayatımda hiç düşünmediğim rüyalarım bile girmemiş ve hülyasını da kurmadığım gayelerle beni suçluyorlar?.. Marjinal bir grup tarafından kandırılıp Türkiye'nin aydınlık geleceğini karartma hususunda onlarla beraber çalışanlara hayret ediyorum... Acaba on binlerce kilometre uzakta İstiklal Marşımızın okunması, siyahi çocukların bile Türkçe konuşması kimlerin hoşuna gitmez; milli kültürümüzün tanıtılması ve temsil edilmesi kimleri rahatsız eder sorusunu bir kerecik olsun sormayan ve vicdanındaki cevabı dile getirmeyen kendi insanımıza kırgınım... Ben bu hastalıklı halimle hayatımın son yıllarını yaşadığımı düşünüyorum... Hiç çekinmeden kalkar mahkemeye de çıkar, bütün dünyanın duyacağı şekilde bana yapılan hakaretleri, yapanların yüzlerine vurabilirdim. Ne var ki bugün yapılması gereken bu değildir... Herkesin kavgaya kilitlendiği bir zamanda, nefsimize yapılan ne olursa olsun, katlanmak mecburiyetinde olduğumuz kanaatindeyim... Üzerimizde çiçeklerin bitmesi için gübreliğe razı olmalıyız. Hakkımızda herkesin yaptığı iftiraya, suçlamaya, attığı çamura cevap verecek değiliz. Biz muhabbet fedaile-riyiz, husumete vaktimiz yoktur..."

O günlerde Gülen'in ziyaretçilerinden biri, 1986'daki Burdur olayı sırasında avukatlığını yapan Muhammed Emin Özkan'dı. Avukat Özkan, "Hocam mahkemeye çıkıp bütün gerçekleri Türkiye'nin önünde haykırmanızı isterdim" deyince Gülen, çok sevdiği yazar Nurettin Topçu'nun *İsyan Ahlakı* kitabını hatırlatarak, "Topçu'nun orada söylediği gibi çıkıp haykırabilirim. Ama bugün yapılması gereken bu değil" cevabım verdi. Gülen, "Oligarşik bir azınlığın bulandırdığı ülke huzuruna bir çomak da biz sokmamalıyız" diyordu.

Gülen'in, 31 mart 2002 günü kalp krizi geçirmesinde muhtemelen yaşadığı bütün bu sıkıntıların etkisi vardı. Artık merdivenleri de doğru dürüst çıkamıyor, çoğu günler hasta yatağa düşüyordu:

"Öteden beri kalp atışlarımda bir düzensizlik hissediyordum. Ama bu son yaşadığım farklı bir şey. Son günlerde çok sıkılmıştım. Birkaç mesele oldu ki âdeta belimi büktü... Ümmeti Muhammed'in (İslam âleminin) çektikleri, sineme bir hançer gibi saplanıyor... Dünyanın çeşitli yerlerinde Müslümanlara yapılan eziyet ve işkenceler kalbimin ritmini bozdu. Filistin'deki masum insanlara reva görülen eza ve cefa ise bütün bütün kolumu kanadımı kırdı. Duadan başka elimizden bir şey gelmemesi ruhumu derinden hırpaladı. Ve zaten büyük oranda damarları tıkalı olan kalp,

bu kadar acıya tahammül edemedi... Ayrıca din adına yapıldığı söylenerek içine düşülen yanlışlıklar da belimi büküyor. Mesela, Filistin halkı her kesimiyle çok sıkıntılı günler geçirse bile intihar saldırıları doğru değildir. Hedefi ve kimin öleceği belli olmayan saldırılara girişmek, üzerine bombalar bağlayarak hiçbir şeyden habersiz masum insanlar arasında pimi çekmek Müslümanca bir hareket olamaz... O gece uyuyamadım. Gece boyunca kıvrandım. Sabah kalkınca birden şiddetli ter boşaldı. Eskiden izordil alınca o sıkışıklık geçiyordu. Yine izordil aldım ama geçmek ya da azalmak yerine kalp atışlarındaki düzensizlik iyice arttı... Hastanede de çok sıkıldım. Hayli zor günler yaşadım. Fakat Allah'a karşı hiç şikâyetçi değilim. Yaşım 64. Allah bu yaşa kadar getirdi. Çok güzel insanlar, çok samimi dostlar tanıdım... Bundan sonra ise artık son günlerimi bu şekilde hasta olarak geçireceğimi kabullendim... Her şeye rağmen Allah'a sonsuz şükrediyorum... Senelerdir çok çeşitli rahatsızlıklar geçirdim. Ama şu son geçirdiğim kalp krizi beni bütün bütün ötelere (ahirete) bağladı. Artık söylediğim cümleleri son sözlerim olarak görüyor ve öyle telaffuz ediyorum. Son anlarımı yaşadığım ve ahirete açılan koridora iyice yaklaştığım hissi var içimde... Gözlerime öbür âlemin şafağı attı."

Gülen, hastalıkların kendisini nasıl yordüğünü anlatırken, "Beş yaşından beri hiç terk etmediğim namazımı dahi oturarak kılıyorum" diyordu:

"O ilk krizi atlatsam da kalp ve şeker gibi rahatsızlıklarım devam ediyor. Günde birkaç defa kan şekeri kontrol ediyor ve kalp atışlarımla ritmini dinlettirmek zorunda kalıyorum. Bazı ekstradan aldıklarım hariç, her gün 25-30 adet ilaç kullanıyorum. O kadar ilacın vücutta hasıl edeceği komplikasyonlar bile bir insanı yatağa düşürmeye yeterlidir. Fakat yatakta olmaktan, hatta uykuyu biraz fazla kaçırmaktan hayatım boyu iğrenmişimdir. Bu sebeple uzun süre yatakta kalmaktan sıkılıyor ve yarım oturarak da olsa bir iki arkadaşın bulunduğu bir mekânda olmayı tercih ediyorum... Bugünkü gibi hayatımın her gününü sıkıntı, acı ve ıstırap yudumluyarak, her biri kalbinü durduracak büyüklükte üç dört defa şok yaşayarak; bir ilacın tesiri bitmeden bü* diğerim almak zorunda kalarak geçirsem de, ben dünyevi lezzetleri hatta cenneti değil, her şeye rağmen dinime ve milletime hizmeti tercih ederim. Uzun yaşamak değil benim muradım. Her geceyi bu son gecemdir diye bekliyorum. Ama dünyaya bir hizmet diyarı nazarıyla bakıyor ve hayatta kaldığım müddetçe de bu bakışın gereğini yapmaya çalışıyorum... Bazı problemler vardı ki bunlara aylarca ağladığımı biliyorum. Ma-

ruz kalanların göğüsleyemeyeceği şokları onlar adına ve peşi peşine ben yaşadım, hâlâ yaşıyorum."¹³⁶

Hakkında yayınlanan çeşitli haberler de Gülen'i derinden üzmüştü. Örneğin *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan bir yazıda Müslümanlığı bile sorgulanıyordu. Yazıda, İran'da ortaya çıkmış Şiiliğin bir kolu olan Batmili akımına mensup olduğu öne sürülüyordu. Gülen, gazetenin yayın kurulu başkanı İlhan Selçuk'a gönderdiği bir mektupla, tepkisini dile getirmişti. Bir başka gazete haberinde, 1943 yılında Denizli Hapishanesi'nde Bediüzzaman'la görüştüğü söyleniyordu. Oysa o tarihte beş yaşındaydı.

Şu sözleri de o günlere ait: "Bir ömür boyu milletin ihyası adına çalışıp ardından bir canı gibi yargılanmak da bana çok ağır geliyor... Vatanımın bir karış toprağını cennetlere değişmem. Yurdu ma dönsem de artık orada uzun kalabileceğimi zannetmiyorum. Bu durumda olmak da bana çok dokunuyor ve vatanımdan uzaklık âdeta içimi kanatıyor."

Türkiye'deki bu gelişmeler karşısında Gülen'in "Allah canımı alsa da kurtulsam" dediği günler oldu. Gülen ABD'de olduğundan Türk medyasında aleyhinde çıkan haberlerin çoğundan haberdar değildi. Özellikle doktorları, internet üzerinden de olsa bu haberlerin çoğunu ona yansıtmıyordu. Bir süre sonra, gazeteci Nedim Hazar bu dönemi anlatan *Maskeli Balon* ismiyle bir kitap yazdı. Timaş Yaymevi'nin bastığı bu kitabı iki defa okuyan Gülen, "Meğer neler olmuş" sözleriyle hayretini ortaya koydu.

Gülen, aleyhindeki yayınlara karşılık, 1999'dan itibaren yaşananları Türk halkına doğru biçimde yansıttığına inandığı bazı yayın organlarına gözyaşları içinde bir mektup yazdı. Gülen mektubunda, "Bu, milletin davasıydı. Siz sahip çıktınız" diyordu.

Gülen bir gün yine öylesine bunalmıştı ki, yanındaki birkaç kişiyle oturduğu bir gün kendisine hitaben şu ifadeyi kullandı: "Sadece sana mı yaptılar?" O gün, tarih boyunca eziyet çekmiş insanların anan Gülen, böylece bir anlamda kendi yaşadığı sıkıntıları artık önemsemeyeceğine dair kendisine söz vermiş oldu. Bir öğren-cisine göre, o gün Gülen için bir dönüm noktası oldu.

Ahmed Yesevi'yi, altmış yaşından sonra ölünceye kadar, ömrünü bir çukurda geçirmeye iten sebep, aleyhinde söylenen şeyler ve insanlardan gördüğü tazyik değil miydi? Mevlânâ kendi döneminde dinden çıkmakla suçlanmamış mıydı? Mevlânâ ve Şems baskılar yüzünden Konya'yı terk etmemişler miydi? Sokrates ve

136. ABD'de 7 nisan 2002, 13 mayıs 2002, 27 mayıs 2002 ve 1 haziran 2002 günü yaptığı sohbet konuşmalarından.

Galileo zehirle idam edilmemişler miydi? Bediüzzaman 28 yıl çile çekmemiş miydi? "Seksen küsur senelik hayatımda dünya zevki adına bir şey bilmiyorum. Ömrüm harp meydanlarında, esaret zindanlarında geçti" diyen Bediüzzaman değil miydi? Necip Fazıl, 1983'te 79 yaşında öldüğünde hakkında 18 ay kesinleşmiş hapis cezası yok muydu? Kısakürek'in hapis cezaları bir ara 100 yılı aşmamış mıydı? Kendi döneminde kıymeti bilinmeyenlerden biri de Yunus Emre değil miydi? Hep meçhul yaşamış Yunus'un tanınması için neredeyse XX. yüzyıl beklenmemiş miydi?

Gülen, bütün bu yaşadıkları karşısında sessiz kalmasının ne anlama geldiğini, 2003'ün ekim ayında *Sızıntı* dergisine yazdığı "Sükûtun Çığlıkları" yazısında şöyle anlattı:

Yıllar var ki komplocuya "yeter artık" demek ta dilimin ucuna kadar geliyor ve tabiatımın cidarlarını zorluyor; ama, kimseye bir şey diyemiyor; Allah'ın görüp bildiğini düşünüyor, olup bitenleri kaderin mutlak adaletine bağlıyor, bir iki yutkunuyor; sonra da "Buna da eyvallah" demekle yetiniyorum... Gerçi böyle davranmak çok defa zalimi cesaretlendiriyor, müfteriyi daha da küstahlaştırıyor, mütecavizleri saldırganlığa sevk ediyor; ama, kendi kendime, ne de olsa bunlar da insan, bir gün insan olduklarını düşünür ve bu tür münasebetsizliklerden vazgeçerler diyor, bu hüsnüzan belki de kuruntu ile herkesin insafa geleceği bir eşref saat beklemeye koyuluyorum... Zaman geliyor ki, içimi kanatan bir kısım şeyler karşısında kendime acıyor, bazen de âleme karşı saygılı olayım derken kendime saygısızlık yaptığım hissine kapılıyorum; kapılıyorum ama, yine de her zaman bir zıpkın gibi sineme saplanan onca yalan, onca tezvîr, onca şeytani plan karşısında dönüp nefsimi, dişi olan elbette ki ısırarak, pençesi olan da parçalayacak; hakkı kuvvette görenler mevcut olduğu sürece bunu değiştirmeye de kimsenin gücü yetmez; öyleyse herkesi hoş gör, deyip çığlıklarımı içime gömüyor ve duygularımı sükûtun nevhalarıyla dillendiriyorum...

Gülen'e göre, eski bazı konuşma kasetlerinden montajlanmış bölümlerin 1999'da yayınlanmasıyla başlayan süreçte yaşananlar, ülkenin hayrına olan faaliyetlere karşı ayaklanan marjinal bir kesimin yaptığı bir "kundaklama" girişimiydi. Gülen, 25 ağustos 2000 tarihinde *New York Times* gazetesi muhabiri Douglas Frantz'e verdiği röportajda şöyle diyordu: "Bunlar, azınlıkta olan, ancak siyasi çevreler üzerinde etkisi büyük bir grubun işi. Politik gücü olan, küçük ama etkili bir grup."

Bu, toplumu birbirine bağlayan değerlere karşı hoyratça ilan edilmiş bir savaştı. Çünkü tam bu savaşın ilan edildiği yıllarda, Türkiye'de müthiş bir rahatlama iklimi meydana gelmiş, yüreğine su serpilen pek çok insan, "Yahu biz de Müslüman'mışız" demişti.

Bu iklim sayesinde, çok ciddi olarak planlanmış olan Gazi Olayları gibi girişimlerle Türkiye'yi Alevi-Sünni ayrımıyla bombalamak isteyenlerin bombalan ellerinde patlamıştı. Yıllardan beri Türk insanına dinsiz, imansız olarak lanse edilen bazı sanatçıların dine olan inancını, dine yürekten bağlılıklarını Türk toplumu şaşkınlıkla ve hayranlıkla görmüştü.

Örneğin, 45 dakikalık bir programını milyarlarla ifade edilen rakamlara satan bir komedi sanatçısı medyaya, "Ben ramazanda orucumu tutarım" açıklamasını yapmıştı. Bir müzik sanatçısı, kendisine "Size Türkiye'nin Yusuf İslam'ı diyebilir miyiz?" sorusuna, "Hayır, çünkü Yusuf İslam önce Hristiyan'dı sonra Müslüman oldu. Ben ise zaten Müslüman'dım" cevabını vermişti.

Gülen'e göre bütün bunlar yüreklerdekini açığa vurma adına müthiş sözlerdi. Eski yıllardan beri, "Allah bana imkân verse de tiyatro sahnelerine çıksam ve bir defa da orada Allah'ın adını haykırıp insem" diye dua ettiğini belirten Gülen şöyle devam ediyordu: "Fakat şimdi o sahnelerin zirvelerini tutmuş pek çok kimse, Allah, peygamber, din diyor."

Bir kısım insanlar, "Sadece kelime-i tevhidle kurtuluyor muyuz?" deyip, dinde, kendilerine bir yer bulmuş olmanın sevinciyle rahat bir nefes almışlardı. Bir doktor Gülen'e, bel rahatsızlığından dolayı sabah namazına kalkamadığı için kendisine tedavi için başvuran birçok başı açık bayan hastası olduğundan bahsetmişti. Bir uçak yolculuğunda Gülen'e dua kitabı imzalatan, "Namaz kılıyorum, dini görevlerimi yapıyorum, açık olmak sorun teşkil eder mi?" diyen hostesler olmuştu. Gülen için, bu manzaraları seyretmenin içinde meydana getirdiği duyguları kelimelerle anlatmak mümkün değildi.

Toplumun entelektüel anlamda önemli bir kesimi kabul edilebilecek insanlar, okullar başta olmak üzere millet yararına ortaya konulan teşebbüslere "evet" diyor ve "Eğer bizim de habermiz olsaydı, biz de bir şeyler yapardık" itirafında bulunuyorlardı. Yurtdışındaki Türk okullarına katkı için İstanbul'da Çırağan Sarayı'nda, Hilton Oteli'nde büyük işadamlarının katılımıyla toplantılar yapılıyordu. Bunlar, herkes için şaşırtıcı olduğu kadar düşündürücüydü.

Gülen'e göre, 1999'da hoyratça ilan edilen bir savaşla kundakla-

nan şeyler toplumdaki bu yeni manzaralardı. Bu kundaklamayla Türk toplumu, tıpkı 1990'larm başında olduğu gibi yeniden parçalandı ve sağa sola saçılmış bir kristal halini aldı. Düğmeye basan marjinal grupların arzusu, Türkiye'nin bu şekilde aynışmasıydı.

Devletin bazı organlarında destekçileri olan grupların televizyonlara servis yaptığı kasetlerdeki bu konuşmalar, 1990'lı yılların başında yapılan bazı sohbetlerin kayıtlarıydı ve sadece dindar oldukları için devlette kendilerine hayat hakkı tanınmak istenmeyen bazı bürokratlara yönelik tavsiyelerden ibaretti. Yıllardan beri böyle bürokratların çoğu defa devletteki görevlerini kaybettikleri, sicillerinin bozulduğu bir gerçektir.

Gülen'i en çok rahatsız eden konulardan biri; Türkiye'ye döndüğünde İstanbul Atatürk Havalimanı'nda kalabalık bir kitle tarafından karşılanacağı söylentileriydi. "Türkiye'ye geldiğimde bana yakışır gibi geleceğim... Dönersem kendim gibi, Ramiz Efendi'nin Üç Şerefeli Cami'de imamlık yapan oğlu gibi dönerim... Bütün samimiyetimle ifade edeyim. Köyümde, dedelerimin arsası üzerinde yapılmış bir misafirhane var, gitsem orada kalsam diyorum. Doğduğum, büyüdüğüm köyde bir köylü gibi ölsem" demesinin sebebi buydu. Türkiye'ye gelmeye karar verdiğinde, daha önceki yurtdışı seyahatlerinde olduğu gibi İstanbul'a inince Atatürk Havalimanı'ndan tek başına bir yolcu olarak çıkış yapacaktı. Çünkü "Tabiatım itibarıyla kalabalıklardan hoşlanmıyorum. Mezarımın bilinmesini de istemem" sözünün sahibiydi.

Dokuzuncu bölüm

2000: Bir davanın hikâyesi

Ali Kırca'nın ATV televizyonunda 18 haziran 1999 akşamı Fethullah Gülen'in eski konuşmalarından oluşan bir kaseti yayınlamasının üzerinden iki hafta kadar bir zaman geçmişti.

ABD'nin Boston şehrinde bulunan ve dünyanın en prestijli üniversitelerinden biri kabul edilen Harvard Üniversitesi'nde Türkiye uzmanlığıyla tanınan 60 yaşlarındaki Amerikalı kadın uluslararası ilişkiler profesörü Lenore Martin¹³⁷ Türkiye'ye geldi.

Harvard'da Mümtaz Soysal, Cengiz Çandar, İter Turan, Zülfü Livaneli gibi kişilerin katılımıyla Türkiye'yi konu alan çeşitli toplantıların yöneticisi olan Profesör Martin, Kırca'nın yayınladığı kasetle Türkiye'de Gülen'in ismi etrafında alevlenmiş olan tartışmanın gerçek boyutunu öğrenmek üzere Türkiye'deydi.

Amerikalı kachn profesör, ilk olarak *Hümyet* ve *Sabah* gazetelerini ziyaret etti. Her iki gazetede de yöneticilerle ve yazarlarla görüştü. Üçüncü randevusu *Zaman* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Abdullah Aymazlaydı. Aymaz, 32 yıl önce İzmir'de öğrenciyken tanıdığı Gülenle arkadaşlığını günümüze kadar sürdüren ve Gülen felsefesine gönülden inamış bir gazeteciydi. Yazıları ve kitaplarıyla, Gülen'den ilham alan faaliyetlere destek veriyordu.

Martin ile Aymaz İstanbul'da Sultanahmet Meydam'nda Four Seasons Otel'de buluştular. Burası eskiden tarihi Sultanahmet Cezaevi'ydi ve 1996'da otel olmuştu. Profesör Martin, "Eğitim fa-

137. Profesör Lenore Martin'in uzmanlık alanı Ortadoğu, özellikle de Türkiye'ydi. Harvard'daki Türkiye toplantılarından başka, örneğin 1995'te Ankara'da, 1996'da İtalya'da yapılan ve Ortadoğu'nun tartışıldığı iki toplantının direktörüydü. 1998 yılı ekim ayında Harvard'da yapılan "Türk dış politikasının geleceği" başlıklı toplantının katılımcıları arasında Martin'le birlikte, itihat ve Terakki üzerine kitap yazan Profesör Feroz Ahmed, Profesör Mümtaz Soysal, Cengiz Çandar, Profesör İter Turan, Profesör Cemal Kafadar gibi isimler vardı.

aliyetleri gibi şeyler güzel de Fethullah Gülen devleti ele geçirecekmiş. Kasetlerdeki konuşmaları da bunu gösteriyor diyorlar. *Sabah* gazetesindeki bir yazar bana bunları söyledi" dedi.

Abdullah Aymaz, Martin'e kaset olayı öncesinde Anadolu Üniversitesi'nin yaptığı bir anketin sonuçlarından söz etti. Bu ankette göre Türk halkının yüzde 86'sı Fethullah Gülen hareketine olumlu bakıyordu. Aymaz, "*Hürriyet* gazetesinin kaset olayından sonra yayınladığı bir araştırmada da benzer bir sonuç çıktı" dedi. Profesör Martin, dikkatle dinliyordu.

Aymaz'm anlatımına göre, bu anket sonuçlarının sebebi, Türk halkının yıllardır vaaz kasetleri televizyondan yayınlanan Gülen'i yakından tanıma şansı elde etmiş olmasıydı. Öte yandan halkın önemli bir kesiminin çocukları Gülen'in açılmasına öncülük ettiği okullarda okuyor ya da aynı şekilde açılan yurtlarda kalıyordu. Bu anket sonuçlarını sağlayan bir diğer faktör Gülen'in nasıl bir İslam anlayışını temsil ettiğinin, 14 yıldır muhafazakâr kulvarın en etkili gazetesi olan *Zaman* tarafından topluma yansıtılıyor olmasıydı. 1986'da birkaç bin tirajla yayın hayatına başlayan *Zaman*, 1990'lı yıllarda ortalama 500 000 tirajla Ankara'da bütün devlet kurumlarının da yayınlarını dikkate aldığı bir gazeteydi. Diğer taraftan Samanyolu televizyonu, Gülen'in 1989-91 döneminde verdiği vaazları 1995'ten beri yayınlıyordu.

Aymaz'm bu anlatımları Amerikalı Profesör için yeni bilgilerdi. Aymaz'ı dikkatle dinlemeyi sürdürüp not alıyordu. Aymaz sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bu sonuçlara göre Türk halkının yüzde 86'sının evinde Gülen hakkında olumlu konuşmalar yapılıyor, halkın yüzde 86'sı Gülen'i beğeniyorsa, çocukları gidip polis kolejinde, askeri okulda okuyor ve Fethullah Gülen'i de seviyorsa, bu çocukların Gülen'e sempati duymaları onların cemaat mensubu oldukları anlamına gelmez. Bunlar hukuk fakültesinde, siyasal bilgiler fakültesinde okuyup hâkim, savcı, kaymakam olduysa ve Gülen'e sempatipleri varsa bu durum, bu çocuklar Gülen cemaatine mensuptur anlamına gelmez."

Düğmeye bastıran senaryo

Amerikalı profesör, Aymaz'a dönüp, "Tamam ama, Gülen'e karşı olanlar neden ona bu kadar düşman?" sorusunu yöneltti. Aymaz, "Düğmeye basanlara göre Gülen'in üç tane suçu varmış. Bana bunu, düğmeye basanlarla teması olan bir gazeteci anlattı" de-

di. Amerikalı profesör heyecanlanmıştı. Aymaz'ı daha bir dikkatli dinlemeye başladı. Aymaz konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Düğmeye basanlara göre Gülen'in birinci suçu, 1996'da Fener Rum Patriği Bartholomeos'la görüşmesiymiş. 'Gülen Bartholomeos'la görüşünce Lozan Antlaşması'm çiğnedi' diyorlar. 'Türkiye Cumhuriyeti'nin Batılı ülkelerce tanınmasını sağlayan Lozan Antlaşması'na göre İstanbul'daki Fener Rum Patrikhanesi küçük bir kilise haline dönüşmüşken ve Patrik Bartholomeos sadece İstanbul'daki Rumların dini lideriyken; Gülen Patrik'le görüşünce bu kişi, 300 milyonluk Ortodoks dünyanın dini lideri haline geldi, yani ekümenik oldu' diyorlar. Düğmeye basanlara göre Gülen'in ikinci suçu 1998'de Papa'yla görüşmesiymiş. 'Kendini ne zannedip, hangi hakla Papa'yla görüştü, kendisini İslam dünyasının halifesi olarak mı göstermek istiyor?' diyorlar. Gülen'in üçüncü suçu, Amerika'yı desteklemesiymiş. Gülen'in gazeteci Nevval Sevindi'ye¹³⁸ 1997'de New York'ta verdiği röportajda, 'Dünyanın bir kaptanı olur. Bir zamanlar Osmanlı'ydı. Şimdi Amerika' demesini buna sebep gösteriyorlar."

Aymaz'm anlatımına göre düğmeye basanlar, Gülen'e karşı ittifak kurmuş birkaç devrimci, sol ve ulusalcı gruptu. Bunların devletin çeşitli kurumlarında destekçileri vardı. Durum böyleyken, "Düğmeye devlet bastı" iddiasıyla Türk halkını yanıltıyorlardı. Çünkü Gülen'in Patrik Bartolomeos'la görüşmesine dönemin Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral İlhan Kılıç, Papa'yla görüşmesine dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit açık destek vermişti. Amerikancılık suçlaması ise, yıllardan beri Türkiye'deki bu devrimci grupların hemen hemen bütün iktidarlara ve NATO üyeliğinden dolayı Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yönelttiği bir suçlamaydı.

Profesör Martin, Aymaz'm bu anlatımın not ettikten sonra şu soruyu yöneltti: "Konuştuğum diğer gazetelerin mensupları, Gülen'in okul faaliyetlerim takdir ediyorlar. Gülen Türkiye'nin eğitim meselesini büyük ölçüde çözmüş. Ama Türkiye'de sağhk da çok önemli bir problem. Neden bu alanda bir şeyler yapmıyor?"

138. Nevval Sevindi'nin yaptığı ve 20-29 temmuz 1997 tarihleri arasında *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yayımlanan röportajında Gülen şöyle diyor: "Amerika eski Babil gibi. Amerika hâlâ bu dünya gemisinin dümeninde oturan bir milletin adıdır. Fakat her fert gibi her milletin de bir ömrü vardır. Amerika'da sistem demokratiktir, dolayısıyla düşmeye başladığı andan itibaren yirmi beş, otuz senede, kırk senede düşer. Çünkü demokrasi-lerde çökme bir tüyün yerçekimine karşı gidip yere oturması gibi aheste aheste olur. Eski Sovyetler Birliği gibi despot idarelerde dağılma, tüpün patlaması gibi patlama şeklinde bir anda yaşanır " diyor. Bu röportaj, *Fethullah Gülen ile New York Sohbeti* isimli kitap olarak da yayımlandı.

Aymaz, Gülen'in toplumun sağlık sorunlarına çözümler üretilmesini de teşvik ettiğini, nitekim onun bu tavsiyeleri doğrultusunda İstanbul, Ankara, İzmir, Konya ve Erzurum gibi illerde hastaneler açıldığını anlattı. Profesör Martinin bir başka sorusu ise şöyleydi: "Peki Gülen'in Türkiye'deki konut problemini çözmek için bir projesi var mı?" Aymaz'm cevabı "Hayır" oldu.

Aymaz'm deyimiyle Gülen'e karşı bu şekilde düğmeye basılmasından, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Nuh Mete Yükselin Gülen aleyhindeki davayı açtığı 31 ağustos 2000 tarihine kadar geçen 14 aylık sürede, âdeta bu dava için hazırlık yapıldı. Bu sürede Türk medyasında Gülen aleyhine çıkan haber sayısında bir patlama meydana geldi. Örneğin, bir araştırma kuruluşunun tespitlerine göre, 1990-96 arasında yedi yıl boyunca bütün Türk medyasında Gülen aleyhine çıkan haber sayısı sadece 217'yken; 1997-2000 arasında dört yıl içinde bu sayı 2 903'e çıktı.¹³⁹ Örneğin, Gülen'in Papa'yla buluşmasına tam bir hafta kala 1 şubat 1998 günü, Türk solunun Maocu kanadı olarak *bilinen Aydınlık* dergisinin kapağında şu haber vardı: "Fethullah Gülen'in sekiz aylık ömrü kaldı!" Gülen'in sekiz ay içinde cezaevine gireceğini öne süren dergiye göre bu kararı veren Genelkurmay'dı.

Yine Savcı Yükselin davayı açtığı tarihe kadar Gülen aleyhine bir düzine kitap yayımlandı ve bu kitapların ortak özelliği, "Cumhuriyet düşmanı" bir Fethullah Gülen portresi çizmeleriydi. Örneğin 2000 yılı nisan ayında yayımlanan bu kitaplardan birinin yazarı için kitabın arka kapağında, "Yazar bu kitabıyla Fethullah Gülen'e karşı açılacak bir davada dinlenebilecek en güçlü tanık durumundadır" deniliyordu. Bu kitaplardan birine önsöz yazan İlhan Selçuk, "Fethullah Gülen, dini siyasete alet ettiği halde Ecevit gibi bir yandaş bulabildiği için tehlikelidir" diyordu.

Genelkurmay'm dava karşısındaki tavrı

Gülen soruşturmasını yapan Savcı Yükselin en büyük hedefi, elde edeceği bir tutuklama kararını yürürlüğe koymak ve Gülen'in kamuoyu nezdindeki prestijini sarsmaktı. Nitekim 3 ağustos 2000 günü, Ankara 1 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne

139. Bu haber patlamasında, genellikle 1999 yılına kadar Gülen aleyhine haberlere prim vermeyen büyük gazetelerin de devreye girmiş olması etkiliydi. Gülen'i hedef alan haberler 2000 yılından sonra da sürdü. 2001 yılında 642, 2002'de 468, 2003'te 395, 2004'te 378, 2005'te 568, 2006'da 375. 2007'de mayıs ayına kadar 299 olmak üzere Gülen aleyhine toplam 3 125 haber yayımlandı.

başvurup Gülen'in gıyaben tutuklanmasını istedi.

Bu gibi başvuruları "yedek hâkim" denilen mahkeme üyeleri karara bağlıyordu. Yedek Hâkim Ramazan Aksan, bu talebi 7 ağustos 2000 günü reddetti. Yüksel, ertesi gün Ankara 2 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde itirazda bulundu. Başkan Hüseyin Eken ve üyeler Yunus Karabıyıkoglu ile Mehmet Maraş'tan oluşan üç kişilik DGM heyeti, 11 ağustos 2000 günü Yüksel'in talebini kabul etti ve Gülen hakkında gıyabi tutuklama kararı verdi.

Gülen'in avukatları bu karara 16 ağustos günü itiraz ettiler. İtirazı üç kişilik Ankara 1 No'lu DGM heyeti karara bağlayacaktı. 1 No'lu DGM Başkanı Orhan Karadeniz ve mahkeme üyesi Süreyya Gönül, adli tatil sebebiyle izinleydiler. Ankara'da sadece mahkemenin diğer üyesi İsmail Tiryaki vardı. Mahkemenin karar verebilmesi için üç kişilik heyetin oluşması gerekiyordu. Heyet oluşmayınca, kanunlardaki prosedür gereği itirazı en yakın DGM olan İstanbul DGM karara bağlayacaktı. Hâkim İsmail Tiryaki bu sebeple Gülen'in dosyasını İstanbul DGM'ye gönderdi.

İstanbul dışından gelen bu türden dosyalara bakma yetkisi İstanbul 2 No'lu DGM'ye aitti. Mahkeme itirazı görüşmeden önce, İstanbul DGM Başsavcılığından görüş istedi. Savcı, "Tutuklama kararı doğru değildir" görüşünü belirtti. İstanbul 2 No'lu DGM, kararım 28 ağustos 2000 günü verdi. Mahkeme Başkam Şerafettin İste ve üyeler Abdurrahman Polat, Erkan Canak'tan oluşan üç kişilik heyetin kararı Gülen lehineydi. Böylece tutuklama kararı kalktı.

Savcı Yüksel, üç gün sonra, 31 ağustos günü soruşturmayı bitirip Fethullah Gülen davasını açtı. Yüksel'in Gülen hakkında 10 yıla kadar hapis cezası istediği davaya Ankara 2 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi bakacaktı. Savcı Yüksel, Fethullah Gülen davasının başladığı Ankara 2 No'lu DGM'de ilk duruşmanın yapıldığı 16 ekim 2000 gününden 21 ekim 2002 tarihine kadar yapılan 14 duruşma boyunca tanı sekiz duruşmada Gülen'in tutuklanmasını istedi. Ama bu talepler yargılamayı yapan Ankara DGM tarafından kabul edilmedi.¹⁴⁰

Yüksel davanın sonlarına doğru son çare olarak, Gülen aleyhine bazı belgeler almak umuduyla Genelkurmay Başkanlığı'na

140. Savcı Yüksel, 16 ekim 2000 tarihli ilk duruşmada, 4 aralık 2000 tarihli ikinci duruşmada, 28 mart 2001 tarihli dördüncü duruşmada, 16 temmuz 2001 tarihli altıncı duruşmada, 17 eylül 2001 tarihli yedinci duruşmada, 12 kasım 2001 tarihli sekizinci duruşmada, 26 aralık 2001 tarihli dokuzuncu duruşmada ve 11 mart 2002 tarihli onuncu duruşmada, Gülen'in tutuklanmasını istedi. Mahkeme heyeti, Yüksel'in sekiz talebini de reddetti.

başvurdu. Ancak Genelkurmay, Gülen davasına doğrudan taraf olmadı. Nitekim Genelkurmay'm bu tutumu, Gülen için verilen beraat kararının ana gerekçelerinden biri oldu.

Genelkurmay, Gülen karşıtı devrimci grupların bütün baskılarına rağmen, Gülen davası boyunca "hukuk çizgisi" içinde kalmaya özen gösterdi. Savcı Nuh Mete Yüksel'in davayı açarken dosyaya, Genelkurmay raporu diye koyduğu birkaç sayfalık bir dokümanda, bunların Genelkurmay belgeleri olduğunu gösteren herhangi bir resmi yazı, imza ve mühür yoktu. Dava dosyasının altıncı klasöründe "Genelkurmay Başkanlığı'nın Raporu ve Belgeleri" şeklinde yer alan bu dokümanların resmi olduğunu gösteren sayı numarası, imza gibi işaretler olmadığı sürece, bunun mahkeme nezdinde bir kıymeti yoktu. Normalde savcının bu belgeleri resmi bir yazışmayla Genelkurmay'dan alması gerekiyordu. O yüzden bu dokümanlar için Savcı Yüksel, "50 sayfadan ibaret Fethullah Gülen Grubu hakkında bilgi notu" diyordu. Savcı Yüksel'in "Jandarma Genel Komutanlığı'nın Raporu ve Belgeleri" olarak dosyaya koyduğu yazılar da aynı şekildeydi. Bu yazılar, mahkemedeki resmi usullere göre Jandarma Genel Komutanlığı'ndan alınmış değildi.

Bunun üzerine Gülen'in avukatları duruşmada, "Bu raporu kabul etmiyoruz. Raporun Genelkurmay'a ait olup olmadığı, mahkeme tarafından Genelkurmay'a yazılı olarak sorulsun" talebinde bulundular. İşte o anda ilginç bir şey oldu. Mahkeme, avukatların bu talebini reddetti. Mahkemenin bu kararı, bu raporun davada delil olarak kullanılamayacağını ortaya koydu. Batılı hukuk sistemlerinde böyle bir durumda bu türden bir belge için "dosyadan çıkarma" kararı veriliyordu. Türk hukuk sisteminde dosyadan çıkarma prosedürü bulunmamasına rağmen söz konusu belge mahkemece dikkate alınmadığından aynı sonuç doğmuş oluyor.

Böylece, Savcı Nuh Mete Yüksel'in, "Genelkurmay raporudur" diye dosyaya koyduğu bu belgeyi kimden nasıl aldığı anlaşılamadı. Yüksel, davanın sonlarına doğru bu sefer resmi birkaç Genelkurmay yazısı elde ederek Gülen için son vuruşu yapmanın peşindeydi. Sonunda Yüksel, 1 temmuz 2002 tarihli duruşmada, mahkemeye bir kitapçık sunarak, bunun Genelkurmay belgesi olduğunu öne sürdü. Yüksel, "Terörizm, PKK, DHKP/C ve İrticai Örgütlerin Avrupa'daki Faaliyetleri" adını taşıyan bu kitapçığı mahkemeye sunarken, "Kitapçık Genelkurmay Başkanlığı tarafından bastırılmıştır ve Fethullah Gülen aleyhinde delil olacaktır" diyordu.

Kitapçık, radikal ve ayrılıkçı bazı grupların Avrupa ülkelerindeki faaliyetleriyle ilgili birtakım istihbarat bilgileri içeriyordu ve kitapçıkta "Fethullah Gülen Grubu" başlığıyla Gülen'den de birkaç cümleyle söz ediyordu. Gülen'in avukatları bu kitapçığa da itiraz ettiler ve mahkemenin Genelkurmay'a bu kitapçığın ne amaçla hazırlandığını sormasını istediler. Mahkeme bu sefer avukatların talebini kabul etti ve kitapçığı Genelkurmay'a sordu. Genelkurmay Başkanlığı Adli Müşaviri Tümgeneral Erdal Şenel'in imzasıyla mahkemeye gönderilen 4 ekim 2002 tarihli cevapta şöyle deniliyordu: "*PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa'daki Faaliyetleri* başlıklı kitap, istihbarat kaynaklarından elde edilen bilgiler çerçevesinde bir karargâh çalışması olarak oluşturulmuştur."

Yazıdan çıkan sonuç şuydu: Genelkurmay, Fethullah Gülen hakkında açılacak bir davada kullanılsın diye böyle bir kitapçık hazırlamış değildi. Karargâh çalışması, resmi görüş ifade etmeyen, henüz kesinlik kazanmamış ham bilgilerden oluşan iç çalışma taslağıydı. Yani Genelkurmay Basımevi'nde basılmış bir kitap söz konusu değildi. Zaten kitapçıkta "Fethullah Gülen grubu" denilerek yer verilen birkaç cümlemin davanın özünü bir ilgisi yoktu.

Böylece bu kitapçığın da davada hukuki bir değeri yoktu. Savcı Yüksel'in Genelkurmay kitapçığında "Fethullah Gülen grubu" denilmesine rağmen, mahkemeye sunuş yaparken bunu "Fethullah Gülen örgütü"ne çevirmesi de sonuç vermedi. Savcı Yüksel aynı taktiği Emniyet Genel Müdürlüğü'nün mahkemeye gönderdiği yazılarda da uyguladı. Emniyet yazılarında da Gülen'den "Fethullah Gülen grubu" diye söz edilmesine rağmen Savcı Yüksel, eline ulaşan bu Emniyet yazılarını dosyaya koyarken üzerlerine "Fethullah Gülen örgütü" kaydını düşüyordu.

Genelkurmay'ın reddettiği rapor

Nuh Mete Yüksel'in bu girişimlerine rağmen, Gülen davasına doğrudan karışmayan Genelkurmay, 28 Şubat sürecinin başladığı 1997 yılından, Nuh Mete Yüksel'in davayı açtığı 2000 yılı ağustos aya kadar Gülen hakkında çeşitli suçlamalara yer veren onlarca istihbarat raporunu da hiçbir zaman sahiplenmedi.

Nuh Mete Yüksel'in de davada kullandığı bu raporlardan bir tanesi var ki, İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'e ağır hakaretler içeriyordu. 1998 yılı mart ayında Ankara'da elden ele do-

laşan ve "Fethullah Gülen; Dünü, Bugünü, Hedefi" başlığını taşıyan 18 sayfalık bu raporun son iki sayfasında, Hazreti Muhammed için, "1 400 yıl önce yaşamış ve Allah'la konuştuğunu iddia eden bir hikayeci" deniliyordu. Rapora göre İslam'ın kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim, Hazreti Muhammed'in ölümünden sonra yandaşlarınca toplanan ve kutsallık atfedilen bu hikâyelerden ibaretti. Raporun 16 sayfalık kısmında ise Fethullah Gülen ele almıyordu. Gülen'e de "akıl hastası" gibi ağır hakaretler vardı. Raporun Genelkurmay karargâhında irticai faaliyetleri izlemekle görevlendirilen Batı Çalışma Grubu adlı birimce hazırlandığı iddia ediliyordu.¹⁴¹

Durum vahimdi. Eğer bu rapor doğruysa, devlet organları Fethullah Gülen üzerinden İslam'a savaş açmış demektir. Ancak, Genelkurmay Başkanlığı 25 haziran 1999 günü yazılı bir açıklama yaptı.¹⁴²

Genelkurmay, "TSK'yı din düşmanı gibi göstermeye çalışan bu uydurma rapor, ahlak değerlerinden yoksun ve seviyesiz kişilerin işidir. Basın ve yayın kuruluşlarında tamamı veya alıntıları yayımlanan raporların hiçbirisi Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından hazırlanmadı ve televizyonlara hiçbir kaset verilmedi" diyordu.

Peki, raporu Milli Güvenlik Kurulu'nun bazı elemanları hazırlamış olabilir miydi? Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği de aynı gün bir açıklama yaparak, "Raporun gerçekte ilgisi yoktur ve halkın dini duygularını tahrik etmeye yöneliktir" dedi.

Bu açıklamadan çıkan sonuç şuydu: Genelkurmay, daha Gülen davasının açılmasından 14 ay önce, büyük medyada istihbarat raporu adı altında yer alan dokümanları ve stüdyo ortamlarında yeniden üretilip çoğaltıldıkları anlaşılan kasetleri sahiplenmedi. Doğal olarak bu durum, 28 Şubat süreciyle etkinliği artmış olan Genelkurmayın rüzgârını arkalarına alıp Gülen'i bitirmeye yönelen grupları hayal kırıklığına uğrattı.

141. *Sabah* gazetesinin 21-25 haziran 1999 ve *Yeni Şafak* gazetesinin 25 haziran 1999 tarihli haberleri.

142. Genelkurmay Başkanlığı'nın 25 haziran 1999 tarihli açıklaması. Gülen, devrimci grupların orduyu dindar insanlara karşı kışkırtma girişimlerine rağmen, Türk ordusunun ihtilal dönemlerinde dahi hiçbir zaman devrimcilerin arzuladığı ölçüde dindar insanlara karşı harekette bulunmadığını belirtiyor. Gülen, Fransız gazeteci Nicole Pope'a 1998 nisan ayında verdiği röportajda, "Bazı çevreler, orduyu sürekli Cumhuriyet gibi laiklik gibi noktalardan harekete geçirmeye çalışmaktalar. Buna rağmen ordu, genellikle dengeli hareket etmeyi başarmıştır" diyor. 27 Mayıs 1960 ihtilali'nden sonra, ezanın yeniden Türkçe okunması taleplerine ordunun karşı çıkması, 12 Eylül 1980 ihtilali'nden sonra Anayasa'ya mecburi din dersleri konulması, ordunun bu dengeli hareketine örnek gösteriliyor.

Gülen'in avukatlarından istediği iki şey

Mahkemede Gülen'i, yıllardır avukatlığını yapan Ankara Barosu'na kayıtlı Abdükdir Aksoy ve İstanbul Barosu'na kayıtlı Orhan Erdemli savunacaktı. Yine 1980li yıllardan beri Gülenin avukatlığını yapan İzmir Barosu avukatı Feti Ün de duruşmalara girmemekle birlikte savunma ekibinin içindeydi.

Üçü de yıllardır Gülen'in avukatlığını yapıyordu. Gülen'e, Profesör Uğur Alacakaptan, Profesör Kezban Hatemi gibi pek çok ünlü ceza avukatı önerildi. Ancak Gülen yeni bir avukata ihtiyaç duymadı. Duruşmalar öncesinde ortaya atılan, "Davaya 300 avukat girecek" gibi söylentiler de doğru çıkmadı ve Gülen'i davanın başından sonuna kadar sadece bu avukatları temsil etti.

Gülenin avukatları, Türkiye'nin bilinen en ünlü ceza hukuku otoriteleriyle temas kurup bir savunma stratejisi geliştirdiler. Avukatlar, Gülenle görüşmek üzere Amerika'ya gittiler. Mahkemede yapacakları savunmaların ana hatları hakkında Gülenle konuşacaklar, ortak bir tutum belirleyeceklerdi.

Gülen'in, avukatlarından iki isteği vardı. Birincisi mahkeme salonunda savunma yaparken şov olarak algılanabilecek davranışlardan kesinlikle kaçınmalarıydı. Çünkü Devlet Güvenlik Mahkemelelerinde duruşmalar gergin geçiyordu. Zaman zaman mahkeme heyeti ile avukatlar arasında çok sert tartışmalar yaşanıyor. Gülen'in avukatlarından ikinci isteği ise şöyle oldu: "Her ne olursa olsun mahkeme heyetini rencide edecek bir harekette bulunmayın."

İster istemez bazen mahkeme başkanı ile avukatlar arasında tartışmalar oluyordu. Örneğin bir tanığa avukatlar soru sormak ister, bu talep duruşmanın ileri bir saatine denk gelir, bunu mahkeme başkanı kabul etmezdi. Bu âdeta bir düelloya dönüşüyordu. Avukatlar, Gülenle görüşmelerinden sonra New York'a kısa bir gezintiye gittiler. Bu gezinti sırasında Avukat Orhan Erdemli, "Bize sadece 'Mahkeme heyetine karşı sert çıkışlar yapmayın' dedi. O halde Savcı Nuh Mete Yüksel'e karşı her türlü sert savunma yöntemini uygulayabiliriz" dedi. Avukat Abdükdir Aksoy da aynı görüşteydi. Akşam tekrar Gülen'in yanına döndüklerinde Gülen son noktayı koydu: "Arkadaşlar savcı da mahkeme heyetine dahildir." Avukatları şaşırtan, onlar bu konuda kendisine bir şey söylemeden Gülenin bu uyarıyı yapmış olmasıydı. Gülen, onların duruşmalarda Savcı Yükseli hırpalayabileceklerini hissetmişti.

Çünkü avukatlara göre Nuh Mete Yüksel daha davayı açarken vahim bir hata yapmıştı. İstanbul DGM, Gülen hakkındaki tutukla-

ma kararım 28 ağustos 2000 günü kaldırdığı halde Yüksel, davayı açarken Gülen'i gıyabi tutuklu gibi göstermişti. Avukatlara göre Yüksel'in bu tutumu bilinçliydi, çünkü amacı Gülen'i Türk kamuoyunun gözünde firardaymış gibi göstermekti. Öte yandan Savcı Yüksel, suç tarihi olarak "1989'dan itibaren" kaydını düşmüştü. Bu durumda Gülen'in Türkiye'de bir İslam devleti kurmayı 1989'dan itibaren planladığı sonucu çıkıyordu. Halbuki bizzat Savcı Yüksel'in Gülen hakkında 1995 yılında verdiği bir takipsizlik karan vardı. Savcı Yüksel hem bu çelişkiyi açıklamalı hem de 1989'dan önceki Fethullah Gülen ile 1989'dan somaki Fethullah Gülen arasında nasıl bir fark olduğunu mahkeme salonunda açıkça ortaya koymalıydı.

Çünkü Yüksel, Fethullah Gülen'i yeni tanıyan bir savcı değildi. Gülen 8 ekim 1995 günü Ankara'da bir grup gazeteciyle yaptığı sohbette, o günlerde yaşanan hükümet krizi sebebiyle ara rejim ve muhtıra heveslileri bulunduğunu söylemişti. Ankara'da yapılan bu sohbette Fatih Çekirge, İsmet Berkan, Fehmi Kuru gibi on civarında gazeteci vardı.

Bunun üzerine Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı soruşturma açmıştı ve soruşturmayı yapan Savcı Yüksel'di. DGM'nin resmi evrakındaki bilgilere göre soruşturmanın konusu şuydu:

"Askeriye'nin bir kesiminde muhtıra hazırlığı var sözüyle aşıkâr veya gizli devleti ele geçirme plan ve düşünceleri olduğu, bu amaçla bir müddet için demokrasi yanlısı görüldüğü ve iktidara talip olduğu..."

DGM'nin incelediği 1 150 vaaz kaseti

Gülen'in bu sohbetine katılan gazetecilerin ifadelerini alan Yüksel, Gülen'e haber göndererek, "Hocaefendi buraya kadar yorulmasın, ben yanma gidip birkaç satırla ifadesini alayım" demesine rağmen Gülen kendisi gidip ifade vermişti. Yüksel, gazeteciler fark etmesin diye 18 ekim 1995 cumartesi günü Gülen'in ifadesini almış; Gülen ifadesinde şunları söylemişti:

"İktidar talebim yok. İktidar talebi kişi ile Allah arasındaki ilişkiye dokunur... Demokrasi dönüşü olmayan bir süreçtir. Bizim demokrasiye bağlılığımız herhangi bir art niyet taşımamaktadır... Sadece milletin teveccühüne layık olmaya çalışıyorum. Hatta şimdi bu teveccüh (ilgi) bana fazla geliyor. Bir yerlere gidip gaybubet yapmayı, yani bu teveccühten kurtulmak için saklanmayı düşünüyorum... Ben 57 yaşındayım. Bugüne kadar Allah rızası ve

devlet için çalıştım. Hükümetleri tenkit ederken de bu tenkidin devlete uzanmaması için çalıştım."

Yüksel, 20 kasım 1995 günü Gülen hakkında takipsizlik kararı vermişti. İşte bu kararın altındaki imza Nuh Mete Yüksel'e aitti ve şimdi Yüksel, Gülen'in "1989 yılından beri" suç işlediğini öne sürüyordu. Altında Nuh Mete Yüksel'in imzası olan bu karar hariçinde, İstanbul ve İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi başsavcılıklarının Gülen hakkında aynı konulara ilişkin birer takipsizlik kararı daha vardı.

İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığının Fethullah Gülen kararı, 20 mayıs 1987 tarihini taşıyordu. Soruşturma konusu şöyleydi:

"Laikliğe aykırı olarak devletin temel nizamlarının kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurulması amacıyla faaliyetlerde bulunmak, laikliğe aykırı propaganda yapmak suçunu işlemek."¹⁴³

Soruşturmanın perde arkasında *Hümyet* gazetesinin, 19 temmuz 1986 günü "Şimdi de Fethullahçılar" başlığıyla manşetten yayımladığı bir haber vardı. Haberde Gülen'in şeriat düzeni kurulması yönünde faaliyette bulunduğu belirtiliyordu. Bu haberden sonra İzmir'de bazı kişilerin ev ve işyerlerinde yapılan aramalarda bulunan Fethullah Gülen'in vaaz bantlarının çözümü yaptırıldığında laikliğe aykırı ve cumhuriyet yerine şeriat düzeni kurulmasına yönelik herhangi bir konuşmasının olmadığı görüldü.

Dosyaya konulan ve sıkıyönetim görevlilerince tanzim edildiği anlaşılan 1 şubat 1984 tarihli tutanaktan da Gülen'in 1 150 vaaz bandının incelenmesinde suç unsuruna rastlanmadığı vurgulanıyordu. Diğer taraftan savcılığın 1986-40 ve 1986-70 numaralı dava dosyalarında yargılanan başka kişilerle ilgili soruşturmalar sırasında Fethullah Gülen'e ait birçok vaaz bandına el konulmuştu. Ama bu bantlarda suç teşkil edecek herhangi bir duruma rastlanmamıştı ve bantların sahiplerine iade edildikleri soruşturma evrakından anlaşılıyordu.

Gülen, bu soruşturma çerçevesinde İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısına verdiği ifadede özetle şunları söylemişti:

"Uzun yıllardır çeşitli yerlerde vaiz olarak görev yapıyorum. Bantlardaki bu konuşmalarım din, ahlak, ibadet ve Allah'ın birliği gibi konuları işledim. Hiçbir zaman devlet, millet, laiklik ve Cumhuriyet aleyhinde konuşmadım. Bu gibi konuşmaların kesin-

143. izmir Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 1986-51 Hazırlık Sayılı dosyası.

likle karşısında oldum. Her zaman devletin yanında yer alıp birliği, beraberliği ve laikliği savundum. Dinin siyasete alet edilmesine şiddetle karşıyım. Gerek görev yaptığım sürede ve gerekse görevimden ayrıldıktan sonra şeriat düzeni kurulması amacıyla hiçbir faaliyette bulunmadım. Bu gibi faaliyetlere kesinlikle karşıyım. Hakkımda çıkan gazete haberleri yanlış ve gerçeğe aykırıdır. Herhangi bir suç işlemedim."

Savcı soruşturma sonucunda şu karara vardı:

"Sonuç olarak; uzun müddet sürdürülen soruşturmaya rağmen, Fethullah Gülen'in Bornova'da görev yaptığı süre içinde ve daha sonraki dönemde laikliğe aykırı ve şeriat düzeni kurulması yönünde çalışmalar yaptığına dair yeterli delil elde edilememiştir."

Bu soruşturma TCK'nın eski 163. Maddesi'ndeki laikliğe aykırı propaganda suçu bakımından yapılmıştı. Gülen'in faaliyetleri ve eserleri incelendikten sonra 163. Maddenin yürürlükte olduğu tarihte dahi suç teşkil eden bir davranışı söz konusu olmamıştı. Nuh Mete Yüksel'in Fethullah Gülen davasını açtığı 2000 yılı itibarıyla bu tür faaliyetlerin suç teşkil etmesi daha da zordu, çünkü artık düşünce suçunu öngören 163. Madde yoktu. Yeni haliyle bir düşüncenin suç olması için, aynı zamanda cebir ve şiddet unsurlarını da içermesi gerekiyordu. Avukatlara göre, bunlar dahi yokken Gülen'in terör örgütü kurmakla suçlanması hukuken mümkün olmamalıydı.

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararı

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı'nın Fethullah Gülen hakkındaki takipsizlik kararı ise 25 haziran 1998 tarihini taşıyordu. İstelik soruşturulan konu, Nuh Mete Yüksel'in yaptığı suçlamaların aynısıydı.

Bu soruşturmanın perde arkasında, aralarında İstanbul Üniversitesi eski Rektörü Profesör Bülent Berkarda'nın da bulunduğu bazı kişilerce yayını desteklenen *Hocanın Okulları* isimli kitap vardı. Berkarda'nın da katıldığı bir basın toplantısıyla yayını duyurulan bu kitapta, Gülen'in öncülüğünde açılan okullarda beyinleri yıkanan gençlerle ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ele geçirilmesiyle ileride Türkiye'de rejim değişikliği yapılacağı öne sürülüyordu. İstanbul DGM'nin işte bu suçlamaları soruşturduğu 25 haziran 1998 tarihli takipsizlik kararında şöyle deniliyordu:

Hocanın Okulları adlı kitapta anlatılan Ordu'yu ve Emniyet güçlerini ele geçirmek için terör amaçlı çete oluşturmak iddiası soyut bir iddiadır... Bu tip olaylar vuku bulmamıştır... Devlet kendini korumak için gerekli önlemleri alır. Suçu ve suçluyu takip eder, suç işlendiğinde suçluyu yakalayacak ve soruşturma açacak devlet birimleri görev başındadır. Ortada bir suç ve suçlu bulunmadığından Fethullah Gülen ve arkadaşları hakkında takibata yer olmadığına karar verilmiştir.¹⁴⁴

Gülen'in avukatları işte bu kararları mahkeme salonuna getirerek Savcı Yüksel'e şöyle yüklediler:

"Savcı, 1995 tarihli kendi verdiği takipsizlik kararını ve İzmir DGM'nin 1987 tarihli kararı ile İstanbul DGM'nin 1998 tarihli kararlarını görmezden gelerek, sanki bu üç soruşturma hiç yapılmamış ve bu üç karar yokmuş gibi Gülen'in 1989'dan beri suç işlediğini öne sürmektedir."

Ama Fethullah Gülen, avukatlarının Savcı Yükselle bu türden polemiklere girmesini istemiyordu. Çünkü Gülen, bir suç işlemediğinin Ankara DGM eliyle yeniden ortaya çıkacağına inanıyordu.

Gülen henüz davanın başlangıcında avukatlarıyla ilginç bir konuşma daha yaptı. "Dava neticesinde verilecek karar ne olursa olsun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurma hakkımı kullanmayacağım" dedi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru, uluslararası anlaşmaların her Türk vatandaşına verdiği bir hak olmasına rağmen Gülen, bu sorunun çözüm yerinin Türkiye olduğunu kesin olarak belirtip avukatlarına daha davanın başında sınır çizdi.

Gülen, çıkacak haksız bir ceza kararını tarih karşısında değerli bulmuyordu. Türkiye öyle bir ülkeydi ki, cumhurbaşkanları, başbakanlar, yüzlerce aydın cezaevine girmişti. Sağ ve sol yelpazeden nice siyasetçi ve aydın cezaevlerinde yıllarını geçirmişti. Türkiye'nin yakın tarihi bu türden siyasi davalarla doluydu. Örneğin tıpkı Nurettin Topçu gibi 1920li yıllarda devletin yurtdışına gönderdiği ilk öğrenciler arasında yer alan ve Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe eğitimi gören Necip Fazıl Kısakürek, 79 yaşındayken hakkında 18 aylık kesinleşmiş hapis cezası vardı. Dillere destan "Sakarya Türküsü" şiiriyle Türk gençliğinin hafızasına yerleşen Kısakürek'in artık gözleri görmüyordu. Ancak Profesör Ayhan Songar'm çabasıyla alman

144. İstanbul DGM Başsavcılığının 1998-1283 Hazırlık ve 1998-209 Karar Sayılı dosyası.

bir sağlık raporuyla cezaevine girmesi altı ay ertelenen Kısakürek, o yaşımda cezaevine girmekten ancak 1983 yılında ölünce kurtulabildi.¹⁴⁵

Televizyonda eğlence programı yapan sanatçısından, üniversitede ders veren hocasına kadar Türk halkı bu gerçeğin farkındaydı. Televizyonda şov programı yapan sanatçı Okan Bayülgen'in "Sağcısıyla, solcusuyla bu ülkeyi sevenler hep eziyet çekmiştir" demesinin sebebi buydu. Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi ve *Modern Mahrem* kitabının yazarı Profesör Nilüfer Göle'nin "Cumhuriyet kendi çocuklarını yiye yiye buraya geldi" demesinin sebebi buydu.

Yazar Attilâ İlhan'ın, "Fethullah Hoca da bir Cumhuriyet çocuğu. Yani Cumhuriyet ekolünden" ve Genelkurmay eski Başkam Orgeneral Necdet Üruğ'un¹⁴⁶ "Fethullah Gülen, Cumhuriyet'in özlediğı din adamı portresini ortaya koydu" sözlerine rağmen bütün bu yaşananlar, Okan Bayülgen ve Nilüfer Göle gibi insanları doğrulamıyor muydu?

Türkiye öyle bir ülkeydi ki eziyet mekânları sadece cezaevleri ve işkencehaneler değildi. Bu ülkenin nice değerleri sokakta canlarından olmuştu. Milliyetçi Hareket Partisi lideri Devlet Bahçeli'nin 15 haziran 2007 günü yaptığı konuşmada milliyetçi camiaıy kastederek, "Bu hareket 1968'den beri şehit cenazesi kaldırıyor" demesinin sebebi buydu. Aynı şekilde, sol hareketlerin ve devrimci grupların içinde yer alan yüzlerce gencin de cenazesi kaldırılmıştı.

145. İlk defa 1946'da 42 yaşımdayken cezaeviyle tanışan Necip Fazıl Kısakürek, ölümüne kadar sekiz defa cezaevine girdi. 25 mayıs 1983 tarihinde ölen Kısakürek'in bir ara 100 yılı aşan hapis cezaları af kanunlarıyla düştü. Yargılandığı günlerde avukatına, "Sokrates'in savunmasını okumadan avukat olamazsın" diyen Kısakürek, bir davada mahkeme başkanı savunmasını kısa kesmesini ima edince şöyle itiraz eder: "Paris'teyken işitmişim. Yargılanan bir çoban mahkeme salonunda yarım saat boyunca kaval çalmış. 'Bu benim savunmanıdır dinlemek zorundasınız' demiş. Bu da benim savunmam, dinlemek zorundasınız. Çünkü vereceğiniz karara göre hapse girecek olan benim."

146. Gülen'i 1997'de bir televizyon programında izleyen eski Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ bir görüşmemizde, "Fethullah Gülen, Cumhuriyet'in özlediğı din adamı portresini ortaya koydu" dedi. 26 eylül 1995 tarihli *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yayınlanan röportajında, Fethullah Gülen için "Cumhuriyet çocuğu" deyimini kullanan Attilâ İlhan, "Cumhuriyet'in hedefi Müslümanlığın gereklerini yerine getiren, ama formasyon olarak Batılı bir insan tipiydi" diyor, İlhan'a göre sıkıntı, ismet inönü döneminde ortaya çıkmıştı. "Totaliter inönü Cumhuriyeti" döneminde çeşitli ayrıcalıklara kavuşmuş aydınlar, laikliği de yasaklar çerçevesinde ele almışlardı ve bu totaliter laiklikti, İlhan, "Aydınlarımız arasında kendilerine ilerici adını veren bir kesim vardır ki, görünüşte demokrat olmak iddialarına rağmen kafa olarak tamamıyla totaliterdirler, inönü Cumhuriyeti de böyleydi" diyor.

" 'Cumhuriyet' muhabirini şikâyet etmem"

Her ne kadar ABD'de olsa da mahkemeye ifade verme kararını alan Gülen, daha ilk duruşmada bu isteğinin mahkeme heyetine iletilmesini istedi. ABD ile Türkiye arasında adli yardım anlaşması olmasına rağmen, ABD bugüne kadar bu tür taleplere olumlu cevap vermemişti. Avukatları 16 ekim 2000 günü Ankara DGM'de yapılan ilk duruşmada, Gülen'in ABD'deki adresini belirtip ifade vermek istediğini belirttiler.

Gülen ifade vermek istemese dava sürüncemede kalabilirdi. Üstelik Türk hukukunda yargılanan kişinin ifadesi alınmadan aleyhte karar verilemiyordu. Bu durumda hukuki deyimle dava askıda kalıyordu.

Gülen Amerikan kanunları karşısında sanık değildi. Savcının sorularına cevap vermesi kendi iradesine kalmıştı. Gülen'in ifade verebilmesi için, Ankara DGM'nin yazılı bir talebinin ABD'ye ulaşması gerekiyordu. Ankara DGM'nin bu yazılı talebi üzerine, Gülen'in ABD'de ikamet ettiği bölgedeki Amerikalı savcı, Gülen'in ifadesini alıp Ankara'ya gönderecekti. Bu amaçla, Nuh Mete Yüksel'in imzasını taşıyan 79 sayfalık iddianame İngilizceye çevrilip ABD'li savcıya gönderilecekti. Gülen'in avukatlarının talebi üzerine Ankara DGM bu işlemleri yaptı ve ABD'ye yazıyı gönderdi.

Yazının ABD'ye ulaşmasından sonra, Gülen ve avukatlarının 6 kasım 2001'de New Jersey'deki Newark Adliye Binası'nda Amerikalı savcıya gidip ifade vermelerinden bir gün önce, Gülen'e bir haber geldi. Habere göre *Cumhuriyet* gazetesi ve ATV televizyonu muhabirleri adliye sarayının önünde Gülen'i bekliyorlardı. O anda Gülen'in bir arkadaşı, "Burası Amerika, polise söyleriz, siz istemediğiniz sürece tek bir gazeteciyi bile size yaklaştırmazlar" dedi. Gülen bu sözlere şöyle itiraz etti: "*Cumhuriyet* muhabiri dahil ben hiçbir Türk gazetecisini burada polis şikâyet etmem. Gelip ne sorarlarsa sorsunlar."

Ama 6 kasım 2001 günü Newark Adliye Sarayı'na gelen Gülen, burada herhangi bir gazeteciyle karşılaşmadı.

Gülen'i Savcı Bruce Repetto karşıladı. Türk yargı sisteminde hâkim önünde alınması gereken bu türden ifadeleri yine bir hâkim alıyordu. Ama Amerika'da bu ifadeleri de savcılar alıyordu. Gülen'in avukatlarının endişesi, Ankara DGM'nin bu savcılık ifadesini kabul etmemesiydi. Ama Amerikan sisteminde durum buydu.

Bu durumu savcıya ilettiklerinde savcı, "Bizde sistem böyle, ifadeyi ben alacağım" dedi. Hatta, bu klasik anlamda bir savcılık

ifadesi bile değildi. Savcı Gülenle, "*Interv i ev*" yani "mülakat" yapacaktı. O yüzden Gülen için, "şahit" ibaresi kullanılıyordu.

Savcılığın toplantı odasında Gülen'e savcının ilk söylediği şey şu oldu: "Türkiye'den yazı gelmiş, bu yazıyı kabul ediyor musunuz?"

Gülen'in "Evet" cevabı vermesi üzerine, savcıyla aralarındaki konuşma şöyle gelişti:

Savcı Bruce Repetto: Türkiye'deki seküler hükümeti devirip yerine İslami hükümet getirmeye teşebbüs ve desteklemekle (savunmakla) suçlanmaktasınız. İddianamede aleyhinize yöneltilen suçlamaları anladınız mı?

Fethullah Gülen: Evet, anladım.

Repetto: Sizin şahsınız adına politik amacınız oldu mu?

Gülen: Benim sadece bir amacım var: İla-yi kelimetullah. Allah'ın rızasını temin etmek ve onu diğer insanlara tanıtmak ve sevdirmektir.

Repetto: Kendinizi veya başkalarını hükümete sokmak için çabaladınız mı?

Gülen: Hiçbir zaman böyle bir amacım ve teşebbüsüm olmadı. Benim arzum her zaman şu olmuştur. Ben her zaman iyi, şerefli, vakarlı, ahlaklı, itibarlı kimselerin hükümette (devlet yönetiminde) görevde olmalarını istedim. Öbür türlü hiçbir başka teşebbüs ve uğraşım olmamıştır.

Repetto: Hükümette (devlet yönetiminde) insanların yerini değiştirmeye uğraştınız mı?

Gülen: Ben onu rüyalarımda bile düşünmedim. Buna bir açıklama ilave etmek istiyorum. Yirmi beş yaşındayken kapıma ayağıma kadar gelip milletvekili olmamı önerdiler ve ben Allah'a yakın olmayı seçtim. Allah'ın rızası bu pozisyonun önünde gelir.

Repetto: Devletin seküler yapısını değiştirmeye veya başka şekle dönüştürmeye çabaladınız mı?

Gülen: Hiç böyle bir amacım olmamıştır. Bunun gibi bir şeyi hiç düşünmedim bile.

Repetto: Türkiye Devleti'nin anayasal düzenini değiştirmeye çabaladınız mı?

Gülen: Bu konu aklımdan bile geçmemiştir. Bunu hiç düşünmedim.

Repetto: Dini, yani İslami prensipler manasında söylüyorum, devletin faaliyetlerine getirmeye gayret ediyor musunuz? Hiç ettiniz mi?

Gülen: En ufak bir şekilde değil. Tam tersine bunu dine bir saygısızlık addederim.

Repetto: Türk hükümetini devirmeye gayret ediyor musunuz veya hiç ettiniz mi?

Gülen: Bu şeyleri duyduğumda ürperiyorum.

Repetto: Videoya kaydedilen bu konuşmalarda Türkiye hükümetinin (devlet yönetiminin) seküler düzenini değiştirmeyi savundunuz mu?

Gülen: Bu manaya gelecek hiçbir söz söylemedim. Çünkü söylemiş olsaydım dava edilirdim. Ben kırk yıldır vaaz ettiğim için kesinlikle eminim.

Repetto: Siz şahsen Türkiye'nin seküler düzeninin değiştirilmesi gerektiğine inanıyor musunuz?

Gülen: İnanmıyorum.

Repetto: Türkiye'nin Anayasası'nın değiştirilmesi gerektiğine inanıyor musunuz?

Gülen: Hiçbir zaman bunun gibi şeyler düşünmedim.

Repetto: Türkiye hükümetinin (devlet yönetiminin) dini kuralları özellikle İslami kurallara temeline oturması gerektiğine inanıyor musunuz?

Gülen: Dini kurallar, hayır, hayır...

Savcı Yüksel'in kitabından 18 alıntı yaptığı ceza hukukçusu konuşuyor

Gülen'in bu cevapları ve 79 sayfalık iddianameye cevap olarak hazırladığı 56 sayfalık yazılı ifadesi Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne ulaştı.

Savcı Yüksel'in davada uyguladığı temel stratejilerden biri Gülen'i 1960 yılında vefat etmiş olan Bediüzzaman'ın takipçisi, hatta halifesi olduğuna mahkemeyi inandırmaktı. Yüksel'e göre Fethullah Gülen, Bediüzzaman'ın *Nur Risaleleri*'yle yayınlanan "Nurculuk" hareketinin devamıydı; Nurculuk ise Türkiye Cumhuriyeti'nin tamamen şariat esaslarına ve İslami prensiplere göre idare edilmesini, hilafet ve saltanatın geri getirilmesini savunuyordu. Yine Yüksel'e göre Nurculuk, Kur'an dışında bir anayasaya ihtiyaç bulunmadığını savunan, laik Cumhuriyet'e ve Atatürk'e karşı bir hareketti.

Gülen'in avukatları, Savcı Yüksel'in bu tezine şöyle karşı koydular. 1940'lı yıllardan itibaren Bediüzzaman'ın *Nur Risaleleri* hakkında iki bine yakın soruşturma yapıldığı davalar açıldığı halde bir tane bile mahkûmiyet kararı çıkmamıştı. Son olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 20 kasım 1984 günü, Türki-

ye'nin önde gelen üç ceza hukuku profesörünün verdiği rapor doğrultusunda Bediüzzaman'm 35 kitabı hakkında takipsizlik kararı vermişti.

Bediüzzaman'm 35 kitabını inceleyerek bunlarda suç unsuru bulunmadığını rapor eden İstanbul Üniversitesi'nin üç ceza hukuku profesörü şunlardı: Profesör Kayıhan İçel, Profesör Erol Cihan ve Profesör Koksall Bayraktar.

Sosyal Demokrat Halkçı Partili Kültür Bakanı Fikri Sağlar'm, Nâzım Hikmet'in kitaplarıyla birlikte Bediüzzaman'm da kitaplarını devlet kütüphanelerine aldırmasının ve bunu medyaya ilan etmesinin sebebi buydu. 1993'te Kültür Bakanı Fikri Sağlar, "Sa'id Nursi, Hakkâri Kütüphanesi'nde sizi bekliyor", "Nâzım Hikmet size randevu veriyor" kampanyasıyla hem Bediüzzaman'm kitaplarını hem de Nâzım Hikmet'in kitaplarını devlet kütüphanelerine aldırdı. Sağlar'm bu etkileyici sloganlarla halka duyurduğu kampanyayla Bediüzzaman'm kitapları 1 057 kütüphaneye girdi.

Gülen'in avukatları, "Fethullah Gülen Bediüzzaman'm halifesi-dir" iddiasını çürütmek için ilginç bir şey yaptılar. 1964 yılında yayımlanmış olan *Türkiye'de Gerici Akımlar ve Nurculuğun İcüyü* kitabının yazarı ceza hukuku profesörü Çetin Özek'e başvurdular. Çünkü Yüksel, iddianamede "Fethullah Gülen Nurculuğun devamıdır ve Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya çalışmaktadır" tezini işlerken tam 18 defa Profesör Özek'e ve bu kitabına atıflar yapmıştı. İstanbul Üniversitesi ceza hukuku profesörü Çetin Özek, hazırladığı 4 nisan 2001 tarihli 47 sayfalık "Hukuksal Görüş" başlıklı raporunda, kendisinden 18 alıntı yapan Savcı Yüksel'e değil, Gülen'in avukatlarına destek verdi:

Şu anda Fethullah Gülen hakkında açılan davaya ilişkin iddianamede eserime atıfta bulunularak, Gülen'in "Sa'id Nursi'nin ve Nurculuğun" temsilcisi olduğu ileri sürülerek, bu varsayımdan onun laik düzeni değiştirmek amacıyla terör örgütü kurduğu çıkarsaması yapılmaktadır... Öncelikle belirtmeliyim ki, atıflarda bulunulan inceleme ve araştırmalarımnda, "Nurculuğun" cebir şiddet yöntemini benimseyen bir terör örgütü olduğu herhangi bir biçimde ifade edilmediği gibi, laiklik yanlısı olmayan her oluşumun da terör örgütü olarak nitelendirilemeyeceği sonucu açıkça ortaya konmuştur... Fethullah Gülen'in var ise hangi hukuksal tanımlama içerisinde ne tür bir suç işlediği, hangi yöntemleri benimsediği ve hangi amaçları güttüğü; başkalarının değil bizzat kendi eser, eylem, tutum ve davranışlarıyla somut ve kabul edilebilir tarzda ortaya konulmalıdır...

Profesör Çetin Özek, Fethullah Gülen davasına bu "Hukuksal Görüş"ü neden sunduğunu şöyle anlatıyor:

Fethullah Gülen'i bir tek kez görmediğim gibi, kendisini tanıyor da değilim. Bu tür bir inceleme yaparak bu hukuksal görüşü hazırlamamın nedeni, her türlü telkin ve tesirden arındırılmış ve kamu vicdanını yaralamayacak, çağdaş ceza hukukunun günümüzde ulaştığı düzeye uygun, objektif bir yargılama sürecine; iddianamede eser ve görüşlerine tam 18 değişik konuda atıfta bulunulan bir yazar ve ceza hukukçusu olarak katkıda bulunabilmektir. Oldukça hacimli dosya ve ekleri üzerinde yaptığım incelemeler sonucunda bu hukuksal görüşü kaleme aldım... Düşünce ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, laiklik, örgütlü suçlar konusunda uzun yıllara mal olan inceleme ve araştırmalarımın, bilimsel gerçeklere oturan laiklik yanlısı net tutumum yanında "Nurculuk" olarak adlandırılan akım hakkında TCK'nın mülga 163. Maddesi'ni ihlal gerekçesiyle açılan davalarda mahkemelerce bilirkişi olarak görevlendirilmiş olmam, bu olayı tarafsız bir bilirkişi olarak inceleyebileceğimi ortaya koymaktadır.¹⁴⁷

Gülen'in avukatlarına göre, Savcı Yüksel Bediüzzaman'la ilgili kişisel bilgileri de dava belgelerine yanlış geçirmişti. Yıllarca cezaevinde tutulan Bediüzzaman, yargılandığı bütün davalarda beraat etmesine rağmen Yüksel tarafından mahkûm olmuş gibi gösterilmişti. Savcı Yüksel Bediüzzaman'm "Kürt Teali Cemiyeti"nin mensubu olduğunu, dolayısıyla Cumhuriyet'e karşı isyan hareketlerinde rol aldığını öne sürüyordu. Gülen'in avukatları çeşitli kaynaklardan Bediüzzaman'm, kendisini Kürt Teali Cemiyeti'nin faaliyetlerine davet edenlere karşı yaptığı şu konuşmayı buldular: "Bin yıldan beri İslam âleminin bayraktarlığını yapan kahraman Türk milletine hizmet yerine birkaç asılsız kavmiyetçi kimsenin peşinden gitmem."¹⁴⁸

Savcı Yüksel'in "Said Nursi, Türkiye'nin de dahil olacağı, tamamen şariat hükümlerine göre yönetilecek, merkezi Mekke'de olmak üzere bir İslam devleti kurulmasını *Nur Risaleleri'nde* teklif ediyor" tezi de avukatlardan sert karşılık buldu. Avukatlar

147. Profesör Çetin Özek, 15 temmuz 2008 günü İstanbul'da öldü. 74 yaşında ölen Özek'in, *Türkiye'de Laiklik ve Devlet ve Din* başlıklı kitapları da bulunuyor. *Türkiye'de Laiklik kitabı*, Özek'in 1961'de verdiği doktora teziydi.

148. *Yeni İstiklal* isimli derginin 23 mart 1966 tarih ve 241 sayılı nüshası, Bediüzzaman'm hayatını anlatan *Tarihçe* kitabının 135. sayfası.

mahkemeye, "*Nur Risaleleri'nin* hiçbirinde böyle bir teklif bulunmamaktadır" dediler.

Savcı Yüksel'e, "1960'lar Türkiye'sindeki dini hareketleri ele aldığım kitapla Fethullah Gülen'i mahkûm ettiremezsin. Ortaya yeni deliller çıkar" diyen Profesör Çetin Özek, bir başka konuda da Yüksel'e itiraz etti. Yüksel, Gülen'in *Fasıldan Fasıla* isimli beş ciltlik kitabı başta olmak üzere çeşitli kitaplarından yaptığı alıntılarla "Gülen laik Cumhuriyet düzenini yıkmak peşindedir" tezine güç katmak istediğindeydi. Tamamı 1 367 sayfa olan ve *Fasıldan Fasıla* adını taşıyan beş kitaptaki metinler, Gülen'in ABD'ye gidişi öncesinde 1980'li yılların sonundan itibaren 1990'lı yıllara kadar yaptığı sohbet konuşmalarının notlarından oluşuyordu.

Çetin Özek: "Gülen teokrasiye karşı"

Türkiye'de Gerici Akımlar ve Nurculuğun İç Yüzü kitabının yazarı Profesör Çetin Özek'in Fethullah Gülen'in bu kitaplarından çıkardığı sonuçlar şöyleydi:

Yazar (Fethullah Gülen); tarih, sosyoloji, kültür gibi çeşitli konularda kendi düşünce, açıklama ve yorumlarını okuyucularına sunmaktadır. Altını çizdiği ana temalar; ulusal birlik ve beraberlik; din, dil, tarih bilincinde eğitimin önemi gibi konular yanında; teokratik düzene İslam adına sahip çıkılamayacağı şeklinde (benzerlerinde rastlanmadığı için) oldukça dikkat çekici bir uyarı yer almaktadır. Toplumsal ve bireysel ahlaki öğütler ve uyarılar, inançların ve inananın niçin gerekli olduğu; kimsenin bireysel istek ve tercih alanında kalan dini inançlar konusunda zorlanamayacağı, İslam'ın zorlama yoluyla imam kabul etmediği; İslam dini mensuplarının her davranışında ölçülü olması gerektiği, insanlarla iyi diyaloglar içerisinde ve herkese karşı hoşgörü olma tavsiyelerinde bulunmaktadır... Yazar, İslam dinini anlatırken özellikle bilimin ulaştığı ve insanlığa sunduğu bilgilere sahip olmanın gerekliliği üzerinde durarak, okuyucularını dinle ilgili konularda bağnaz ve tutucu yaklaşımlardan uzak kalmaya yönlendirmektedir. Mensubu bulunduğu dinin başkaları tarafından benimsenmesi, kabul ve saygı görmesi için; anlatımlarda (tebliğ) yalnızca meşru yolların kullanılmasını, yani legalite (kanunlara uygunluk) yanında legitimiteye (yerindelik) de uygun davranılmasını vurgulamaktadır... İslam dininin daha iyi anlaşılması ve daha fazla kabul görerek yayılması için çalışacak olanlara; kabalıktan, güç ve şiddet kullanmaktan, bu yolla kişisel çıkarlar elde etme düşüncesinden mut-

lak olarak arınmaları yolunda öğütler vermektedir... Cihadın birincil anlamının insanın kendi istek ve arzularına direnmek, kendi tinsel alanını düzenlemek ve eğitmek olduğu; ardıl (ikincil) olarak ülke savunması gerekçesiyle yapılacak bir savaş anlamına geldiği, bunun da ancak devletin yasal güçlerince yapılabileceğini söylemektedir... Bu kitaplarda yazar, ağırlıklı olarak kendi birikim ve düşünceleri ışığında "insanlığın zaafı" olarak adlandırdığı konularda görüşlerini açıklamakta, insanlığın huzurlu ve mutlu bir yaşam sürmesi için öneriler sunmakta, örnek insan ve örnek toplumun vasıflarından bahsetmekte; örnek insanın merhamet duygulan taşıması, kendi düşünce-sinden farklı düşüncede olan insanlara saygı duyan bir insan olunması ve zor günler yaşamakta olan toplum fertlerine "milli düşünce ve ruhi yaşantılarını ön planda tutmak" şeklinde ruhani ve milli bir form içerisinde öğütlerde bulunmakta; ayrıca anarşizm ve terörizmi benimsemediğini vurgulamaktadır... Bilgi toplumu olmak yolunda gayret edilmesi; terörün İslam inancı ile bağdaşmadığı, İslam'da insanlara öğütlenen hedefin cennete gitmek ve Tanrının rızasını kazanmak olduğu; şiddet kullanarak, kan dökerek mutlu bir dünya kurulamayacağı; insanlığa hizmetin sevgi, hoşgörü ve müsamaha ortamında gerçekleşebileceği; bilimin önemi; kamuoyunu meşgul ve rahatsız eden yolsuzluklar, mafya, gibi sorunlara karşı toplum-devlet işbirliğinin gerekliliği, bu sorunların demokratik sistem içinde çözülmeye çalışılması, antidemokratik yollara başvurulmaması gerektiği; etnik ayrımcılık ve ırkçılığın insanlık için tehlike olduğu, Alevi-Sünni ekseninde mezhep çatışması oluşturmak isteyenlerin kötü emeller taşıdıkları ve bu tür konularda dikkatli olunmasını tavsiye eden kişisel düşünce ve dinsel öğütlerden oluştuğu görülmektedir... Gülen tarafından yazılmış olan kitaplar, içerik yönünden anlam bütünlükleri zorlanmadan değerlendirildiğinde; din ve onun çerçevesinde tanımlanan bir ahlak anlayışına ilişkin bireysel ve sosyal öğütleri pekiştirmeye yöneldikleri görülmektedir... İslam inancının ve bunun etrafında tanımlanan ahlak anlayışının daha geniş kitlelerce kabul görmesi için; her türlü çatışma ve sertlikten uzak bir tarzda; bilimin sunduğu doğrulara saygılı ve bağlı kalarak; sadece ulusal çapta değil bütün insanlık dünyasına kardeşlik, barış, uzlaşma ve hoşgörü gibi olumlu temalar konusunda bir araya gelme konusunda dini ve ahlaki görüşler ve öğütler sunmaktadır... Bu düşünceleri ile Fethullah Gülen, değil "devletin temel nizamını değiştirmek" tam aksine, kurulu sistemin benimsenmesi ve daha da iyileştirilerek güçlenmesi yönünde değinmelerde bulunmakta, devletin varlığı ve devamlılığına kutsallık izafe eden, devlet kavramı çerçevesi içerisindeki tartışmalardan dahi kaçınmayı

isteyen yorumlar getirdiği görülmektedir. Bunu da sadece yurttaşı olarak bulunduğu Türkiye Cumhuriyeti için değil, daha geniş bir coğrafyada mesajının ulaştığı bütün ülkelerdeki okuyucu ve düşüncesini benimseyenlere öğütlemektedir. Teokrasinin, İslam dini ile uzlaşmadığı; bilimin dinin anlaşılması için bile mutlak gerekliliği; cihadın birincil anlamının kan ve çatışma değil ruh terbiyesi olduğu; dini inançların zorla yayılmasının dinin özüne aykırı olduğu gibi hususlardaki sürekli tekrarlar ve vurgular; yazarın kitaplarının bir bütün olarak değerlendirilmesi halinde varılacak olan sonuçlardır. Doğaldır ki, düşüncelerini paylaşma zorunluluğu yoktur ve eleştirilemez de değildir. Ancak düşünce ve inançlarım paylaşmıyoruz diye suçlanması da mümkün değildir... Bu yayınlarda, insanlara hem bir birey olarak hem bir vatandaş olarak hem de bir inanan olarak, insani, hukuki ve dini görevlerini yerine getirmeleri hususunda öğütlerde bulunulurken, toplum barışının korunmasına yönelik özen ihmal edilmemiştir. Diğer bir deyişle, kamu güvenliğini bozucu suç işlemeye tahrik veya teşviki içerir herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir... Söz konusu eserlerde ileriye sürülen görüşler daha ziyade bireye yönelik ahlaki tavsiyeler olup, devlet rejiminin değiştirilmesine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamaktadır. Bu ahlaki tavsiyeler ise, Gülen'in bir din görevlisi ve yazar olarak yerine getirmiş olduğu bir faaliyet olup bu faaliyet Anayasamızda güvence altına alınmış olan düşünce ve kanaat özgürlüğünün kapsamı içinde kabul edilmelidir.¹⁴⁹

Profesör Özek'e göre Savcı Yüksel'in delil diye gösterdiği şeyler Gülen'in düşünce ve inançlarıydı. Gülen'in dava konusu yapılan konuşma kasetleri bir bütün olarak yansıtılmamıştı. Özek, "Savcı Gülen'in kitaplarından önyargıya dayalı ustaca alıntılar yaparak suçlamalar yapıyor. Savcının bu mantığıyla kanun metnlerinden dahi suç üretmek mümkündür. Gülen'in kitaplarında herhangi bir suç ve Türkiye'nin temel düzenini değiştirmek için örgüt kurduğuna dair herhangi bir delil yoktur" diyordu. Profesör

149. Gülen'in en sık tekrarladığı sözlerden biri şöyle: "En kötü devlet idaresi devletsizlikten iyidir." Gülen, 1995 yılı ağustos ayında *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Oral Çalışlar'a verdiği röportajda, "En antidemokratik devletleri dahi devletsizliğe tercih ederim" diyor. Gülen, devletle ilgili görüşlerini şöyle dile getiriyor: "Devleti hiç sorgulamayacak mıyız? Tabii ki sorgularız. Fakat biz önce kendimizi sorgulamak suretiyle devletimizi sorgulamalıyız. 'Ne kusurumuz var ki böyle oldu?' demeliyiz. Fert fert 'Neleri ihmal ettik ki bu hale geldik?' diye sorgulamalıyız... Bazı kurumlarda gürültüleri faaliyetlerinin çok önünde bazı kimseler devlet değildir, marjinal bir gruptur. Böyle üç beş tane sergerdana bakarak, oligarşik bir azınlığın çirkin tavrına takılarak, koskoca bir devlet kurumunu yıpratmak doğru değildir." Gülen bu tutumun devlete kutsallık atfetmek anlamına gelmediğini, bunun "devlete saygı" olduğunu ifade ediyor.

Özek'in Gülen'i yargılayan mahkemeye bu raporla söylediği şey şuydu: "Bu dava hukuki bir temele dayanmıyor. Savcının yapması gereken, Gülen'in işlediği bir suç varsa onu somut olarak ortaya koymaktır."

"1989, hangi suçun tarihi?"

Profesör Özek, 47 sayfalık raporunda şu noktalarda da Savcı Yüksel'e itirazlar yöneltti:

İddianamede suç tarihi olarak 1989 yılı gösterilmiştir. Bu neyin ve hangi suçun tarihidir, anlaşılamamaktadır... 9 şubat 1998 tarihinde Papa II. Johannes Paulus'un daveti üzerine, Türk hükümetinin bilgisi dahilinde Papa'yla görüşmesinin iddianamede değerlendiriliş tarzını, ceza hukuku açısından açıklayabilmek olanaksızdır... 18-19 temmuz 1998 tarihinde bilim adamları, yazar, politikacıların katılımıyla Abant'ta gerçekleştirilen toplantılarda ileri sürülen görüşlerle devlet ve laiklik kavramları aşındırılıp aşın dinci faaliyetlere destek verildiği iddia edilmiştir. Abant Toplantıları¹⁵⁰ bir suç idi ise, neden bu toplantılara katılan kişilerin tamamı hakkında bir tahkikat açılmadığı, göze çarpan en büyük çelişkidir... Söz konusu toplantıya katılan ve farklı görüşlere sahip çok sayıda bilim adamı, düşünür, yazar ve politikacının, toplantıda açıkladıkları görüşlerin suç oluşturacak hangi yönü bulunduğu sorulabilmelidir. Bir ülkede bilim adamlarının, politikacıların, gazetecilerin, yazarların bilimsel nitelikli toplantılardald tartışma ve konuşmalarının bile ceza tehdidi altına alınması halinde; düşünce ve ifade, inanç ve kanaat, bilim ve eleştiri, haber alma ve yorum haklarının varlığı ve anayasal güvence altına alınması nasıl izah olunabilir? Abant Toplantıları'nda açıklanan görüşler kitap halinde yayınlanıyorsa olup, bu yayınlar da suça tahrik, teşvik gibi unsurların varlığı dolayısıyla herhangi bir soruşturma veya kovuşturma yapılmamıştır. Kaldı M, iddianamede de Abant Toplantıları'nda ifade edilen görüşlerle, "devlet ve laiklik kavranılan aşındırılıp aşın dinci faaliyetlere destek verildiği" ileri sürülmekle birlikte, bunların suç oluşturup oluşturmadığı konusunda bir belirleme yapılmamaktadır. Nitekim toplantılara katılan kişilerin açıklamaları ve Abant Toplantısı sonuç bildirgesi göz önünde tutulduğunda esas olarak laikliğe karşı bir fikir ileri sürülmemekte, aksine bu kavra-

150. Bolu'da Abant Gölü'nün kenarındaki tesislerde yapıldığı için bu adı alan Abant Toplantılarının ilki 1998 yılı temmuz ayında "Din ve Laiklik" başlığıyla yapıldı. Yılda bir defa olmak üzere günümüze kadar "Din, Devlet, Toplum", "Demokratik Hukuk Devleti", "Çoğulculuk ve Toplumsal Uzlaşma" gibi başlıklarla düzenlenen bu toplantıların dördü Brüksel, Paris, Washington ve Kahire'de yapıldı.

mm toplumun bütün katmanlanca ortaklaşa nasıl tanımlanıp anlaşılabilirliği yönünde görüşler ileri sürülmektedir. Bu görüşleri benimsemek ve eleştirmek ayrı, bunlardan mahkûmiyet istenilen iddianameler üretmek ayrı yaklaşımlardır... Gülen sosyal, tarihsel, kültürel ve dinsel eser, öğüt ve açıklamaları dolayısıyla tanınmış ve geniş kitleler nezdinde "saygınlık" görmüş bir kişidir. Bu nedenle, özellikle eğitimin yaygınlaştırılması kapsamındaki düşünce ve öğütlerine bazı yurttaşların uygun hareket etmesi suretiyle gerek yurtiçinde gerek yurtdışında pek çok öğretim kurumu açılmıştır...

Gülen davasında yargılaması yapılan konulardan biri de Türk Silahlı Kuvvetleri'ne (TSK) sızma iddialarıydı. Savcı Nuh Mete Yüksel şöyle diyordu:

"Fethullah Gülen TSK'yı ele geçirmek amacıyla TSK'ya sızma politikasını sessiz ve derinden devam ettiriyor. Böylece Gülen 10 yıl sonra TSK içinde söz sahibi olacak."

Bu konu, Özellikle 1980'li yıllardan itibaren Gülen için en büyük üzüntü kaynaklarından biriydi. Bazı subay ve astsubayların cemaat mensubu oldukları gerekçesiyle Türk Silahlı Kuvvetleri'nden ihraç edilmeleri Gülen'i derinden yaralıyordu. Gülen, zaman zaman "Hiçbir kabahati olmayan bu insanlar benim adını kullanarak, benim yüzümden atıldılar" diyor ve gözyaşlarına hâkim olamıyordu. Örneğin 1995'te bir grup subay ve astsubay bu gerekçelerle ordudan atılınca, Gülen, üzüntüsünden bir hafta boyunca bir şey yapamadı.

İlk olarak 1986 yılında askeri liselerden 90 civarında öğrenci uzaklaştırıldı. Hemen hemen o yıllardan itibaren TSK'den bugüne kadar yüzlerce subay ve astsubay da "irticai faaliyette bulunmak" gerekçesiyle atıldı. Gülen, TSK'da teşkilatlanmaya çalışan bir kişi olarak sunulmasını hazmedemiyordu. Ona göre, TSK mensuplarının iç ve dış cereyanlara karşı manevi değerlerle donanmalarını düşünmek ve arzulamak ile TSK'da bir grup oluşturup onlar eliyle devrim yapmak birbirinden tamamıyla farklı şeylerdi. İkisini birbirine karıştırmak büyük bir haksızlıktı. Gülen, "Orduya düşman değilim ki sızmaya çalışayım" diyordu.

Örneğin *Devrim* gazetesinin başyazarı Doğan Avcıoğlu, Türk Silahlı Kuvvetleri eliyle sol bir devrim yapmayı 1960'li yıllardan itibaren hayatının amacı haline getirmişti. Avcıoğlu'na göre Atatürk sadece üstyapı devrimini başarmıştı. Oysa toplumsal devrim yapılamamıştı. Toplumsal devrimi yapacak olanlar, aydınlar ve "devrimci ordu"nun subaylarıydı.

Devrim peşinde olan bir insanın, Doğan Avcıoğlu gibi öncelikle kendisinin devrimci olması gerekiyordu. Oysa Gülen, 40 yıldır ülkede hep kurulu düzeni savunmuş, bireylerin durumdan görev çıkararak devlete ait görevler yerine getirmeye kalkışmalarını her zaman kınamıştı.

Orgeneral Çevik Bir'in odasındaki görüşme

Savcı Yüksel'in davada öne sürdüğü ana tezlerden biri de şuydu: "Gülen, Türkiye'deki kolejlerde okuyan gençlerle kuracağı İslam devletinin altyapısını oluşturuyor. Yurtdışındaki kolejlerde okuyan gençler ise gelecekte Türkiye'de kurulacak bu İslam devletinin uluslararası destekçileri olacak."

Ne var ki, yurtiçinde ve yurtdışında açılan bu kolejler hakkında devletin bu şekilde bir tespiti yoktu. Bu yüzden 28 Şubat sürecinde imam hatip liselerinin orta kısımları kapatılırken, Gülen'in öncülük ettiği 150 civarındaki kolejden bir tanesi bile kapanmadı.

Ancak ortaya şu senaryo atıldı: "Mademki bu okulların açılmasında gizli bir maksat yok, o zaman devlete devredilsin."

Bu konuyla ilgili en ilginç gelişme 23 aralık 1997 günü Genelkurmay Karargâhı'nda yaşandı. O gün Genelkurmay 2. Başkam Orgeneral Çevik Bir'in iki konuğu vardı. Doğru Yol Partili Devlet Bakanı Işıl Saygın ve *Zaman* gazetesinin imtiyaz sahibi Alaattin Kaya. Devlet Bakanı Işıl Saygın, hem Kaya için Orgeneral Bir'den randevu almıştı, hem de o gün görüşmede Kaya'ya eşlik ediyordu.

O gün odasında Orgeneral Bir, Alaattin Kaya'ya dönerek, "Fethullah Hoca okulları devlete devretmek için ne kadar para ister?" sorusunu yöneltti. Kaya, "Bu okulları yapan insanlar devletten para istemez. Okullar zaten devletin ve milletin" dedi. Orgeneral Bir şaşırmıştı. "Bu sabah karargâhın birinci gündem maddesi buydu. Devletin ne kadar para vermesi lazım diye hesap yaptık."

O ana kadar sessiz kalan Bakan Işıl Saygın, Çevik Bir'e dönerek şunları söyledi: "Eğer devlet bu okulları kapatırsa çok büyük hata olur, çünkü okullar başarılı. Eğer bu okullar devam edecekse o zaman devlet niye devralsın? Önce mevcut devlet okullarını düzeltin." Alaattin Kaya, Bir'e, bu okullarda millî güvenlik derslerine giren subaylar bulunduğunu, devletin isterse bütün okullarda birer resmi görevli de bulundurabileceğini hatırlatınca Orgeneral Bir, "Olur mu, Fethullah Gülen okulları gezmemize izin verir mi?" sorusunu yöneltti. Kaya'nın "Devletin müfettişleri her zaman bu okulları denetliyor. Fethullah Gülen bu okulların sahi-

bi veya yöneticisi değil ki. Okullar Türk milletinin" sözleriyle bu görüşme noktalandı.

Özellikle Işlay Saygın gibi hem Gülen'i tanıyan hem de bu okulların Türkiye'nin geleceğine olan katkısına yürekten inanan politikacıların da desteğiyle, "Devlet okullara el koysun" projesi rafa kalktı. *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteleri üst düzey yöneticilerinin Harvard profesörü Lenore Martin'e dedikleri gibi bu okullar Türkiye'nin çıkmaza giren eğitim sorununun çözülmesinde önemli katkılar sağlamıştı.

Fethullah Gülen, Genelkurmay Karargâhı'nda Orgeneral Çevik Bir'in odasında yapılan bu konuşmaları öğrenince, Orgeneral Bir'e bir mektup yazdı. Gülen mektubunda, "Bu okullar benim değil, milletin malıdır" dedi.

Buna rağmen dönemin Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Çevik Bir, 27 mart 1998 gecesı İstanbul'da Robert Kolej Mezunları Denieği'nin gecesine sivil kıyafetle katılıp yaptığı konuşmada, Gülen'in teşvikiyle açılan okulları kastederek şunları söyledi:

"Bunların okullarına tahsis ettikleri paralar, Milli Eğitim Bakanlığı'mn önümüzdeki on sene için eğitime tahsis ettiğı paranın üzerinde. Değirmenin suyu nereden geliyor?"

"Değirmenin suyu nereden geliyor?" sorusunu soranların bir bölümü, petrol zengini bazı İslam ülkelerinin de bu faaliyetlere destek verdiği kuşkusunu dile getiriyordu. Ama Orgeneral Bir'in Robert Kolej mezunlarına yaptığı bu konuşmadan üç ay sonra, *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan bir Milli Güvenlik Kurulu raporunda şöyle deniliyordu: "Suudi Arabistan Kralı Fahd, 1997 yılı ramazan ayı içerisinde yardım teklif etti. Gülen bunu kabul etmedi."

Benzer bir olay 1970'li yıllarda meydana gelmişti. Kuveyt emiri, "Her yıl zekât fonumuzun bir kısmım Türkiye'deki İslami hizmetlere aktaralım" talimatım vermişti. Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunan Kuveytli bakan, emirin bu isteğim yerine getirmek için bir muhatap arıyordu. Konuyu Gülen de öğrendiğinde, böyle bir yardımın Türk inşam için doğru olmayacağını söyledi. Evet, Türkiye zengin bir ülke değildi, ancak Türk insanı kendi çocuklarını okutacak bu eğitim kuramlarına gerekli olan yardımları yapıyordu. Belki, 1970'li yıllar için bu yardımlar henüz yeterli değildi, ama yapılacak iş ne olursa olsun, müracaat edilecek yer Türk milletinin himmeti olacaktı. Nitekim sadece bu kurumlara yardım için iki evinden birini satan, tek evini satıp kiraya çıkan insanlar vardı.

Gülen şöyle diyordu: "Bu harekette hiç kimsenin, hiçbir gücün

tek bir senti bile yoktur. Türk milleti başka bir milletin uydusu olamaz... Bağımlı hareketler bir gün mutlaka kundaklanır ve çökerler. Geleceğin dünyasını bağımsızlar kuracaktır. Millete mal olmuşluk size yeter. Yabancı gaz deponuzu bozar... Tek sermayeleri samimiyetleri olan bu garipler dünyayı değiştirmeye vesile olacaklar. Bu destan, dünyayı değiştirmeye gelmiş bir insanın (Hazreti Muhammed) peşinde koşanların destanıdır... Bu, sahabe dönemi gibi örneği kendinden olan bir harekettir. Benzeri az bir fedakârlık örneğidir..."

Gülen'e göre, Türk insanı bu hizmetleri yaparken, bağımsızlığını dini gibi korumalıydı: "Âlemin kurtuluşunu kendilerinden beklediğimiz nesillere evvel ve ahir tavsiyemi söylemek istiyorum: Aziz ve onurlu olun. Yakanızı ve paçanızı belli güç kaynaklarına kaptırmayın. Onların yanına derdinizi ve kendinizi ifade etme için gitmiş olsanız bile her zaman müstağni davranın. Başkalarının tahdit ve kayıtları altına girmeyin."

Çünkü "istiğna" satılmamak için en önemli karakterdir. Diyet ödeme öyle bir şeydir ki, çoğu insana vatanını bile sattırır. Bir insan, kendisini yukarı kaldıranların, bir gün öldürücü bir boşluğa bırakabileceklerini unutmamalıdır.

Gülen şöyle diyordu: "Kimse bizi alet olarak kullanamaz. Çünkü kimseye diyet ödeme mecburiyetinde değiliz... Bir zamanlar âleme nizam vermiş bu milletin hamiyetli çocuklarını hiçbir dış güç kendi hedefleri istikametinde kullanamayacak, figüre edemeyecektir. Çünkü bu vatan evladının hiç kimseye bir diyet borcu ve minneti yoktur."

"Değirmenin suyu nereden geliyor?" sorusuna muhatap olanlardan bire de Gülen'i tanıyan Kasım Gülek'ti. Bir gün bir yabancı diplomat, Gülen'in öncülük ettiği faaliyetlerin nasıl finanse edildiğini sorunca Gülek, kendi ailesinden örnek verdi. Eşi Nilüfer Gülek, İstanbul'daki 70 dönümlük arazisini Fatih Üniversitesi'ne bağışlamıştı.

Ankara Palas'taki toplantının kararı

22-23 haziran 2000 tarihlerinde Ankara'da, devlet konukevi olarak faaliyet gösteren Ankara Palas'ta bir toplantı yapıldı. Dışişleri Bakanı İsmail Cem başkanlığında yapılan toplantının katılımcıları Orta Asya ve Kafkasya'da görev yapan Türk büyükelçilerdi. Büyükelçilerin görev yaptığı ülkeler şunlardı: Türkmenistan (Aşkabat), Özbekistan (Taşkent), Kırgızistan (Bişkek), Tacik-

kistan (Duşanbe), Azerbaycan (Bakü), Moğolistan (Ulan Batur). Toplantıda ortaya çıkan ortak görüş, 3 eylül 2000 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde şöyle yer aldı:

Bu ülkelerdeki Türk okulları yüksek eğitim kaliteleriyle Türk imajının yayılması ve yerleşmesi açısından yararlıdır. Okullar bu ülke toplumlarında itibar görüyor. Bu ülkelerin üst düzey yöneticileri çocuklarını bu okullara gönderiyorlar.

Fransız *Le Figaro* gazetesi, 17 ocak 2002 günü yayımladığı haberde "Fethullah Gülen'in liseleri Balkanlar'dan Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya kadar birçok yerde modem Türkiye'nin vitrinlerini oluşturuyor" deyimini kullandı. Oysa sadece 27 yıl önce; 1975'te İsviçre'ye giden asker kökenli eski bakanlardan Sadi Koçuş'a İsviçreli bir politikacı aynen şunları söylemişti:

"20 yıl önce (1955) İsviçre'de özellikle Almanya'da Türk adı saygıyla anılırdı. Sizi kahraman millet olarak tanırlardı. Bugün (1975) sadece pis işlerini gördürecekleri işçiler olarak tanıyorlar. Bir milyar dolarlık döviz için bir milletin prestijini bu ölçüde bozmaya hakkınız var mı? Avrupa'ya bu şekilde bir milyon işçi gönderdiğinizde, 100 müessese ihraç edin. Etrafınız bu işe uygun. Sizin etrafınız zengin ama gelişmemiş ülkelerle dolu. İyi biliyoruz o ülkelerin gerçeklerini."¹⁵¹

İsviçreli bu politikacının bu konuşmasından tam 23 yıl sonra, 1998'de İsviçre'nin Cenevre Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Profesör Pierre Montandon, öğrencisi olan Profesör Şerif Ali Tekalan'm daveti üzerine Türkiye'ye geldi ve Kazakistan ile Moğolistan'daki Türk okullarım görmeye gitti. 1998'de Moğolistan'daki, 2002'de ise Kazakistan'daki okulları gören ve bu okullardaki mezu niyet törenlerine katılan İsviçreli profesörün izlenimi şöyleydi:

"Benim kafamda Türkler sadece bıyıklı, peçeli, çarşafı kişilerdi. Kazakistan ve Moğolistan'daki Türk okullarından şunu anladım ki, bu okullarda yapılan işler Türkiye'nin yeni imajını oluşturmuş durumdadır. Ümit ederim bu imaj Avrupa ülkelerine de yansır ve Türkiye'nin imajı güçlenir. Sonra da Avrupalılar 'Lütfen buralara da gelin' derler..."

Montandon'la birlikte Kazakistan'a giden gmpta yer alan kişilerden biri de, dünya çapında haftalık beş milyon tiraja sahip olan Amerikan *Time* dergisi editörlerinden Henry Müller'di. Amerikalı gazeteci, Kazakistan'ın yeni başkenti Astana ve eski

151. 12 *Man Anıları*, Sadi Koçuş, s. 640-64 i.

başkent Almatı'daki Türk okullarında gördüğü Kazak öğrenciler için şu değerlendirmeyi yaptı:

"Bu öğrenciler sadece Kazak sanat ve kültürünü değil, uluslararası sanat ve kültürü de sergileyebiliyorlardı. Demek ki bu eğitim sadece fizik, kimya ve matematik alanında değil. İnsani değerlerle de ilgili." ¹⁵²

Vietnam ve Kamboçya'da manşet olan Türk köylüsü

2003 yılı mart ayında Norveç'in başkenti Oslo'da yapılan uluslararası gençlik festivaline katılan 450 gençten yirmisi, dünyanın değişik ülkelerindeki Türk okullarından mezundu ve kendi aralarında Türkçe konuşuyorlardı. 2008 yılma gelindiğinde ise İstanbul'da yapılan Türkçe Olimpiyatları'na katılan ülke sayısı 110'du. Çünkü Danimarka'dan Tanzanya'ya; Arjantin'den Japonya'ya kadar beş kıtada 800'ün üzerinde Türk okulu vardı. Bulgaristan'daki Amerikan üniversitesinde okuyan Gürcü bir öğrenci, mezun olduğu Gürcistan'daki Türk kolejindeki öğretmenine gönderdiği mail'de şöyle diyordu: "Yurtta aynı odada kaldığım arkadaşlarımdan biri Romen, biri Arnavut. Üçümüzün de ortak noktası Türk koleji mezunu olmamız ve Türkçe konuşmamız."

1970'li yıllarda bir milyon insanın ölüm tarlalarında can verdiği Pol Pot'un ¹⁵³ ülkesi Kamboçya'daki Türk koleji 1998'de açıldı. Bu okulu ziyaret edenlerden biri de yazar Çetin Altan'ın oğlu Profesör Mehmet Altan'dı. İstanbul'da Cizvit papazlarının açtığı bir okul olan ve Fransızca eğitim veren Saint Joseph Lisesi'nde beş sene okumuş olan Mehmet Altan, Gülen'den ilham alan yurtiçindeki ve yurtdışındaki faaliyetler için, "Fethullah Hoca Türk köylüsünü şehirli yaptı" diyordu. Çünkü Gülen'in İzmir'deki ilk öğrencileri çoğunlukla Ege Bölgesi'nin köylü çocukları olduğu gibi, 1990'lara kadar ağırlıklı olarak bu faaliyetlere maddi destek verenler de Anadolu esnafıydı.

Rusya ve Tanzanya'daki Türk okullarını görmeye giden aydınlar kafilesi içinde de yer almış olan Altan'ın katıldığı Kamboçya gezisinde, Urfa'dan bir grup esnaf da vardı. Bunlar, Kamboçya'daki okulun sponsorları arasındaydı. *Köylüler Ne Zaman Manşet*

152. *İsviçre'den Moğolistan'a*, s. 16-18, Şerif Ali Tekalan, Ufuk Kitapları.

153. Pol Pot'un asıl adı Saloth Sar ve 1928'de Kamboçya'da doğdu. 1949'da Fransa'da öğrenciyken Fransız Komünist Partisi'ne üye olan Pol Pot, 1960'ta Kamboçya'da komünist partiyi kurdu. 1975'te iktidarı ele geçirdiğinde dört yıl içinde ülkede âdeta bir katliam yaptı. Yedi milyon olan ülkenin nüfusu dört milyona indi. Kamboçya, Laos ve Vietnam bir dönem Fransız sömürgesiydi.

Olur? kitabının yazarı Attan, sohbet ettiği bu Urfalıların, Kamboçya'dan sonra Vietnam'a geçeceklerini öğrendi. Tıpkı Kamboçya gibi, XX. yüzyılın en büyük insan kayıplarını yaşadığı savaşlardan birine sahne olan Vietnam'da da Türk okulları vardı ve Türk köylüsü Vietnam'la da tanışıyordu. Attan, Türk köylüsünün, 14 milyon nüfuslu Kamboçya ve 80 milyon nüfuslu Vietnam'da manşet olduğunu o gün bizzat gördü.

Kamboçya'daki bu Türk koleji, başkent Phnom Penh'de 1997'de açılmıştı. Burası aynı zamanda "Angkorwat" adını taşıyan dünyanın en büyük Budist tapmağının bulunduğu şehirdi. Bu okula 1998'de girip 2002 yılında mezun olan, ardından İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi'ni bitiren ve halen ABD'de master yapan Kamboçyalı bir öğrenciyle tanıştım. Öğretmenlerinin kısaca "Dom" diye çağırıldığı Sok Udom Deth adındaki bu öğrenci, okula başladığında 13 yaşındaydı. Dom, "Okulun sınavını kazanınca, ailem hemen orada okumama karar vermedi. Okulu gördük, iyi bir yer olduğunu düşündük. Öğretmenlerimiz yabancıydı, farklı inançları vardı, ama prensipli insanlardı" diyor.

Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitiren ve halen ABD'de Ohio Üniversitesi'nde Güneydoğu Asya Çalışmaları Merkezi'nde master yapan Dom, "İleride, fırsat olursa, Boğaziçi Üniversitesi'nde birkaç sene Güneydoğu Asya hakkında ders vermek isterim" diyor. Dom, mezun olduğu Türk koleji tek cümlede şöyle anlatıyor: "Türk okulu, küresel dünyaya adım attığım yerdir."

2008 itibarıyla, nüfusunun yüzde doksanı Budist olan Kamboçya'daki Türk okulu sayısı üçtüyü ve bu okullarda 1 000 öğrenci okuyordu. Vietnam'daki üç Türk okulunda okuyan öğrenci sayısı ise 500'dü. Yine 6 milyon nüfuslu bir ülke olan Laos'ta iki, 65 milyon nüfuslu bir ülke olan Tayland'da üç, 24 milyon nüfuslu Tayvan'da bir Türk okulu vardı. Tayland'daki okulların ikisi başkent Bangkok'taydı. 2008 itibarıyla Laos ve Kamboçya'da henüz Türk Büyükelçiliği yoktu.

Sanatçı Barış Manço, gezi için gittiği Tayland'ın Çenmay bölgesinde bir anlaşmazlık sonucu gözaltına alındığında, kendisine Türk ziyaretçileri olduğu söylenir. Manço'nun "Siz kimsiniz?" sonusuna ziyaretçileri, "Buradaki Türk okulunun öğretmenleriyiz" cevabını verirler. Türkiye'ye dönünce, televizyon programında "Türkiye'de Artvin ne ise Tayland'da Çenmay odur. Ta oralara kadar gitmişler" diyen Manço, İstanbul'da Fethullah Gülen'le görüşürken ise şöyle diyordu: "Hocam çok enteresandır. Bazı ülkelere gittiğimde 'Herhalde buraya ayak basan ilk Türk benim' diye gururlanıyorken, bir

de bakıyorum orada bir Türk okulu var. Şaşıyorum."

İşadamı İhsan Kalkavan'la birlikte Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Cengiz Aytmatov'un adının verildiği Türk kolejim ziyaret eden Bans Manço, okul defterini imzalarken ilginç bir şey yaptı. Duygularını yazdığı sayfaya bir de karikatürünü çizdi. Karikatürdeki Manço'nun elinde bir pankart vardı ve pankartta "on" yazıyordu. Galatasaray Lisesi mezunu olan Manço, Bişkek'in Galatasaray'ı denebilecek bu okula on üzerinden on puan vermişti. O akşam Bişkek'teki okulda Kırgız çocuklar, Manço'nun önünde onun şarkılarını seslendirdiler. Manço hüngür hüngür ağlıyordu.¹⁵⁴

Dışişleri Bakanlığı eski Müsteşarı Özdem Sanberk'in Amerikan *New York Times* gazetesinde 25 ağustos 2000'de yayımlanan sözleriyle; dünyanın birçok ülkesinde bu okullar, tek Türk varlığıydı.

Savcı Yüksel'i kimler tuzağa düşürdü?

Fethullah Gülen davası sürerken 2002 yılında İstanbul'da çok ilginç bir olay meydana geldi. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısının isteği üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi ekipleri, 3 haziran 2002 günü bir dernekte arama yaptı. Bu arama sırasında derneğin kasasında Gülen davasının savcısı Nuh Mete Yüksel'in bir kadınla ilişkisini gösteren bir videokaset bulundu.

Adalet Bakanlığı'nın açtığı soruşturma üzerine 4 dakika 52 saniyelik bu kaset polis laboratuvarında ve Adli Tıp'ta incelemeye alındı. Her iki kurum da kasetteki kişinin Nuh Mete Yüksel olduğunu bildirdi. Adli Tıp, kasetteki kişi ile Nuh Mete Yüksel'in kemik yapısını bile karşılaştırdı. Sonuç aynıydı. Adalet Bakanlığı müfettişleri soruşturma sonucunda hazırladıkları raporda savcılık onuruna aykırı hareket etmekle suçladıkları Yüksel için iki defa yer değiştirme cezası istediler.

Bunun anlamı şuydu: Müfettişler Yüksel'in meslekten ihracını talep ediyordu. Çünkü Hâkimler ve Savcılar Kanunu'na göre, bu şekilde bir cezalandırma iki defa istendiğinde, bir üst ceza uygulanması gerekiyordu. Bu da Yüksel'in savcılık mesleğinden çıkarılmasıydı. Kararı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) verecekti.

154. Manço, bu ziyaretinden 15-20 gün sonra 1999'da İstanbul'da öldü. 3 şubat 1999 günü Barış Manço'nun cenaze törenine katılan Gülen, "Barış Manço bu toprağın, bu ülke coğrafyasının bir sesi, sözü, güftesi, bestesiydi" dedi. Röportajımızda Gülen, Barış Manço için, "Barış Manço, gittiği yerlerde gördüğü öğretmenlerden etkilenmiş. Dine inanan bir insandı" dedi.

Tam da Fethullah Gülen davasının on dördüncü duruşmasının yapıldığı 21 ekim 2002 günü, HSYK heyeti Nuh Mete Yüksel olayını görüşmek üzere toplandı. DGM'de duruşma yapılırken; HSYK üyeleri Savcı Yüksel'in CD'ye aktarılmış görüntülerini izliyordu. Toplantı sonucunda HSYK, oybirliğiyle Yüksel'e kınama cezası verdi ve Yüksel'i DGM'den alarak Ankara Adliyesi'ne savcı olarak tayin etti.¹⁵⁵

Bu kaset olayındaki en can alıcı som şeydu: Nuh Mete Yükseli videoya alanlar kimlerdi? Odaya yerleştirilen gizli kamerayla çekilmiş 4 dakika 52 saniyelik görüntü kasedinde Yükselle birlikte yer alan kadm, DGM'de görevli bir zabıt kâtibesinin ablası P. A.'ydı.

Gülen'in avukatları mahkemedeki duruşmalarda, Savcı Yüksel'e bu kasetle baskı yapılmış olabileceği sorusunu ortaya attılar. Avukatlarına göre, Gülenin konuşma kasetlerini üretilip 1999 haziranında televizyonlara verenler ile Nuh Mete Yükseli kadm arkadaşıyla ilişkisi sırasında kayda alanların aynı güçler olması çok kuvvetli bir ihtimaldi.

Nuh Mete Yüksel, mazbut bir hayatı olan bir savcıydı. Özel hayatı düzgündü. Cuma namazlarına giden bir savcıydı. Hatta dostları arasında, Gülen'in görüşlerine değer veren insanlar da vardı. O güne kadarki hayatında bu profili sergileyen Yükselin birdenbire bu şekilde aile değerleriyle bağdaşmayan bir çemberin içine girmesi biraz şaşırtıcıydı. Ne yazık ki dava boyunca Yükselin kimler tarafından nasıl videoya alındığı, kasetin Gülen karşıtı faaliyetleriyle tanınan ve davaya katılmak için mahkemeye talepte bulunan bu demeğin eline nasıl geçtiği açıklığa kavuşmadı.

Nuh Mete Yüksel şikâyetçi olmadığı için kendisini videoya çekenler hakkında soruşturma açılmadı. Sadece yargı çevrelerinden gazetecilerin kulağına şöyle bir bilgi ulaştı: Savcı Yükseli kasetle yakalanmakla sonuçlanan bu hayat tarzına sürükleyen kişi, DGM'de görev yapan ve başka kadınlarla ilişkisi öteden beri bilinen bir arkadaşıydı. Savcı Yüksel aslında işte bu arkadaşının kurbanı oldu. Çünkü kadınlara ilgi göstermemiş olsa doğal olarak bu şekilde bir tuzağa düşmeyecekti. Yükseli tuzağa düşürenlerin yaptıkları tek şey, bu zaafını öğrendiklerinde kaset kaydına girmesi için gerekli ortamı hazırlamak oldu.

Bu olayla ilgili spekülasyonlar burada bitmedi. Çarpıcı bir diğer iddiaya göre, Yükseli bu hayata alıştırılan yargı mensubu, ay-

155. Hâkimlik ve savcılık onuruyla bağdaşmayan hareketten dolayı kınama cezası alan Yüksel'in Ankara DGM'den alınması kararı 23 ekim 2002 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlandı.

nı zamanda üst düzey görevlerde bulunmuş bir siyasetçiyle yakın ilişkiler içindeydi ve her ikisi birden perde gerisinden Fethullah Gülen davasıyla ilgileniyorlardı. Fethullah Gülen davasının açılmasında etkili olan bu yargı mensubu ve üst düzey siyasetçinin arzuları, dava sonucunda Gülen aleyhine bir karar çıkmasıydı.

"Bana komplo kuruldu, bunları hak etmedim" diyen Yüksel, HSYK tarafından Ankara DGM savcılığı görevinden alındığı 21 ekim günü, DGM hayatının bittiği bu son gününde, bir süredir soruşturmasını yaptığı Türkiye'deki Alman vakıfları davasını açtı.

Ama Yüksel için asıl önemli iki konu, Fethullah Gülen davası ve yapmakta olduğu Recep Tayyip Erdoğan soruşturmasıydı. Yüksel, Gülen'e açtığı davanın bir benzerini Erdoğan'a açmanın hesabı içindeydi. Böylelikle, iki hafta sonra, 3 kasım 2002 günü yapılacak seçimde AK Parti iktidara gelse bile Erdoğan'ın siyasi hayatına önemli bir darbe vurmuş olacaktı. Zaten Tayyip Erdoğan'ın milletvekili adayı olmasına da izin verilmemişti.

Yüksel, Fethullah Gülen'e uyguladığı stratejinin aynısını Tayyip Erdoğan'a da uygulamış ve Erdoğan'ın tutuklanmasını istemişti. Ancak mahkeme, Erdoğan'ın tutuklanması talebini reddetmişti. Yüksel, Tayyip Erdoğan'ın 1992 yılında Rize'de ve Almanya'da yaptığı iki konuşma üzerinden soruşturma yapıyordu.

Ne var ki ortaya çıkan kaset ve ardından gelen HSYK cezası, Yüksel'in Erdoğan ve Gülen'le ilgili bütün hesaplarını altüst etti. Artık DGM'deki görevi sona ermişti. Yüksel yine de şansını denemek için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na şu başvuruyu yaptı: "Beni görevden aldınız ama, altı aylık geçici görevlendirmeyle görevimi sürdürmeme izin vererseniz Fethullah Gülen davasını bitiririm ve Tayyip Erdoğan davasını açarım."

Yüksel, Fethullah Gülen davasında savcı olarak son görüşünü sunmak istiyordu. Hukuk dilinde buna "esas hakkındaki mütalaa" deniliyordu.

Ancak HSYK, Yüksel'in davayı sürdürme talebini 31 ekim 2002 günü oybirliğiyle reddetti. Böylece Yüksel için DGM hayatı tamamıyla bitmiş oldu. HSYK'nın başkanı konumundaki Adalet Bakanı Aysel Çelikel'in şu sözleri, Yüksel'in bu son talebinin HSYK tarafından yadırgandığının işaretiydi: "Savcı olarak sadece Nuh Mete Yüksel yok. O gidiyor diye hiçbir dava yarım kalmaz."

Aslında Adalet Bakanlığı müfettişlerinin Yüksel hakkında yaptıkları soruşturma kaset olayından ibaret değildi. Dönemin Adalet Bakanı Aysel Çelikel, "Yüksel hakkında bir yıldır süren soruşturma birkaç konuda" diyordu.

Yüksel hakkındaki soruşturma enirini veren kişi ise önceki Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'tü. Şikâyetçilerden biri AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'dı. Erdoğan, Yüksel hakkında yetki sınırlarını aştığı gerekçesiyle şikâyetle bulunmuştu.

Nuh Mete Yüksel bu şekilde gidince, Fethullah Gülen davasının 25 kasım 2002 tarihli on beşinci duruşmasına savcı olarak Hamza Keleş katıldı. Dava artık sona doğru gelmişti. Keleş, Nuh Mete Yüksel'in hazırlayamadığı "esas hakkında mütalaayı" hazırlayacak ve mahkeme Gülen hakkındaki kararını verecekti. Yeni Savcı Keleş, dava dosyasını okumak ve bu mütalaayı hazırlamak için mahkemeden süre istedi.

"Allah'tan başka kimseden af dilemem"

Gülen'in iki avukatı, Yüksel'in yerine görev alan yeni Savcı Hamza Keleş'le de karşı karşıya geldiler. Davanın artık sonlarına geliniyordu. Hamza Keleş, karar öncesinde mahkemeye esas hakkındaki mütalaayı sunacaktı. 20 ocak 2003 tarihli duruşmada Keleş 24 sayfalık bu mütalaasını sunarken, Gülen hakkında gıyabi tutuklama kararı istedi.

Keleş, "Gülen grubu oldukça sabırlı ve tedbirli davranarak muhtemel bir cihada hazırlanıyor" diyordu, ama mahkeme gıyabi tutuklama talebini reddetti.

Savcı Keleş, 24 sayfalık görüşünde, Gülen'in şiir kitabı olan *Kırk Mızrap*'teki iki dördüğü, Gülen'in İslam devleti kurma girişimine delil olarak göstermişti. Savcı Keleş'in kitabın 38. sayfasından aldığı ilk dördlük şöyleydi:

Arkadaşlar, arkadaşlar,
Şevk mezhebi yoldur bize
(Yolumuz ı ışık yoludur)

Parantez içindeki ifadeyi Savcı Keleş koymuştu. Gülen'in avukatları, yedi kıtadan ibaret olan bu şiirdeki "şevk mezhebi" deyiminin savcının öne sürdüğü gibi "ışık yolu" anlanuna gelemeyeceğini belirttiler. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan *Türkçe Sözlükte* şevk, "istek, arzu, neşe, keyif, sevinç, coşku, Allah aşkıyla coşma" olarak tanımlanmıştı. Bu durumda "şevk mezhebi"nin anlamı "Allah aşkıyla coşma" oluyordu.

Savcı Keleş, ikinci alıntıyı *Kırk Mızrap* şiir kitabının 171. sayfasından şöyle yaptı:

Koş yetiş sende katıl, ışık ordusuna ve kurtul.
Tek bir yol var: Ölümsüzler kervanına yetiş.

Şiirin bu bölümünün kitaptaki orijinal şekli ise şöyleydi:

Koş, yetiş sen de ışık ordusuna ve kurtul!..
Kulluklardan sıyrıl, sadece Allah'a kul ol!
Her şeyde bir ölgünleşme, her şeyde tükeniş,
Tek bir yol var: Ölümsüzler kervanına yetiş.

Avukatlar, insanları Allah'a kul olmaya teşvik eden sözler aradan çıkınca şiirin örgütlenmeye dönüştüğünü, şiirin orijinalinde yar almayan "katıl" kelimesinin şiire savcı tarafından eklendiğini belirttiler.

Fethullah Gülen davasında, 3 mart 2003 tarihli on yedinci duruşma artık karar duruşmasıydı. Ama Gülen'in avukatları 4,5 saatlik savunma¹⁵⁶ yapınca mahkeme, bunları değerlendirmek için kararı bir hafta sonraya bıraktı. Karar duruşması 10 mart 2003 günü olacaktı. On sekizinci duruşmanın yapılacağı o gün, Gülen davasında artık sona gelinecekti.

Karar duruşmasından bir gün önce, 9 mart 2003 akşamı avukatı Abdülkadir Aksoy, telefonla Gülen'i arayıp "Yarın çıkacak karar için iki ihtimal var. Ya beraat ya da erteleme" dedi. Gülen, avukatına "Erteleme ne demek?" sorusunu yöneltti. Aksoy, Gülen'e, "Af gibi bir şey" cevabını verince Gülen'in ağzından çıkan cümle şöyle oldu: "Ben Allah'tan başka kimseden af dilemem!"

Ertesi gün, yani 10 mart 2003 günü, mahkeme kararını açıkladı. Karar, davanın beş yıl süreyle ertelenmesiydi. Dava beş yıl sonra kendiliğinden düşecekti.

Hemen o gün Avukat Abdülkadir Aksoy ve Avukat Orhan Erdemli karara itiraz ettiler. İki avukat dilekçelerinde, "Fethullah Gülen suçluysa mahkûm edin, suçsuzsa beraat ettirin" dediler.

Gülen, bu erteleme kararının açıklanmasından dört gün sonra şöyle diyordu:

"Suç işlemedim. Bana isnat edilen suçların hiçbirisini ama hiçbirisini işlediğime inanmıyorum. Vatana ve millete, devletin sunduğu maddi, manevi imkânlarla yaptıktan hizmetlerle övünüp, 'Ben, ben' diye diye etrafta dolaşanlardan çok daha fazla bu milletin, bu vatanın varlığına, birliğine, bütünlüğüne, bugününe ve yarınına hem de devletin o imkânlarına sahip olmadan hizmet et-

156. Gülen'in avukatları duruşmalar boyunca 400 sayfanın üzerinde savunma yaptılar.

meye çalıştım. Ziya Paşa, 'Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz' diyor. Sözü uzatmaya gerek yok, yapılan işler ortada. Önce Allah'ın lütfü ve inayeti, ardından milletimin samimi, fedakâr, hasbi insanlarının insanüstü gayretleriyle gerçekleştirdiği, dünyanın dört bir yanma dağılan ve tarihte eşine az rastlanır cinsten başta eğitim ve öğretim olmak üzere hayatın değişik alanlarındaki faaliyetler meydana. Ama bunları tek başıma ben yapmadım; zaten ne dün, ne de bugün ancak şeytana yakışır böyle bir iddiada bulunmadım, yarın da bulunmayacağım... Her bir kuruşunda vefakâr halkımızın alın teri bulunan devletin imkânlarını suiistimal edenlerin elini kolunu sallayarak dışarlarda dolaştığı, skandal skandal üstüne adı her türlü yolsuzluk, hilekârlık, düzenbazlık, sahtekârlık gibi şeylere karışanların el üstünde tutulduğu bir yerde benimle alakalı bu davanın neticesi kamuoyu vicdanında beraat olarak bekleniyordu... Davanın açılmasıyla yaralanan, yıllardan beri sürüncemede kalmasıyla da yarası derinleşen kamu vicdanı ancak bir beraat kararıyla tatmin olabilir, yarasını iyileştirebilirdi. Evet, artık herkes biliyor ki, asıl işi ben olan, beni suçlu göstermek olan, hakkımda mahkûmiyet kararı çıkması için ellerinden gelen her türlü gayreti gösteren bazı insanlar var. Ama bu insanlar bilmiyorlar ve anlamıyorlar ki bu hizmetlerin varlığı ve devamının benim fani şahsımla bir alakası yok... Bu açıdan işin aslını isterseniz, karar beraat olmuş veya mahkûmiyet olmuş; mesele Allah rızası olduktan sonra çok da önemli değil. Ama ifade etmeye çalıştığım gibi yaralanan ve mutlaka tamiri gereken bir kamu vicdanı vardır. Mevcut kanunlar muvacehesinde ispatı yapılamamış sözde suç vardır."

Ne var ki mahkeme, Gülen'in avukatlarının "Davayı bir sonuca bağlayın" talebini reddetti.

Neden kalp ameliyatı olmadı?

Mahkemenin bu kararından 8,5 ay sonra Gülen, kalp damarlarına stent takılması için 21 ocak 2004 günü hastaneye yatırıldı. Baypas ameliyatı seviyesinde olmasa bile, kalbin iki damarına stent takılması da riskli bir operasyondur. Gülen, 21 ocak günü Pennsylvania'nın Allentown kentindeki Lehigh Valley Üniversitesi Hastanesi'ne gelmeden bir gün önce; yanında kalanlara vasiyetini tekrarladı. Gülen'in kalp damarlarındaki iki önemli darlık balonla açılacak ve o bölgelere stent yerleştirilecekti. Operasyonu Doktor Patrick Kleaveland yapacaktı.

Gülen ve ona eşlik eden iki Türk doktor, 21 ocak sabahı saat 07:00'de Lehigh Valley Hastanesi'ne geldiklerinde hastane personeli henüz yeni geliyordu. Doktor Kleaveland hastaneye geldiğinde ilk iş olarak Gülen'i muayene etti. Doktor, Gülen'in ayak nabızlarını muayene için çoraplarını kendisi çıkardı ve yine kendisi giydirdi. 1970'li yıllarda Türkiye'ye turist olarak gelmiş olan Doktor Kleaveland, "Baklava yiye yiye kilo aldım" diyerek Türkiye sevgisini dile getiriyordu.

Tıbbi müdahale için Gülen'den imza alındıktan sonra, Gülen saat 08:00'de operasyonun yapılacağı kateter salonuna alındı ve 08:15 gibi işlem başladı. Gülen'e eşlik eden iki Türk doktor, biraz da endişeyle işlemi seyreliyorlardı. Gülen'in kalp damarlarındaki birinci darlık çok kritik bir yerde, "LAD arteri" denilen bölgenin hemen başında ciddi bir darlıktı. Bu darlığı açmak için balon şişirildiğinde iki doktor dua ediyorlardı. Çünkü damar cidarı çatlayabilir veya diğer bazı ciddi komplikasyonlar sebebiyle acil baypas ameliyatı bile gerekebilirdi. İlk darlık, birinci işlemde tam açılmadı, o yüzden balon ikinci kez şişirildi. İkinci müdahalede damarda neredeyse tam bir açılma sağlandı. İkinci darlık biraz daha kolayca ve ilk şişirmede açıldı. Gülen'in kalp damarlarındaki her iki darlık bölgesine stentler başarılı bir şekilde yerleştirilip operasyon bittiğinde saat 09:15'ti.

Gülen, kateter masasından alınmadan hemen önce yanma gelen iki Türk doktora, "Ben aslında gitmeye hazırlanmıştım" dedi. Gülen bu sözlerle, ameliyat masasına ölüme hazırlıklı olarak yattığını anlatıyordu. Son yıllarda evin merdivenlerinde yığılıp düşmeler, göğsündeki sıkışmalar, hastane kapılarında geçen zamanlar, yoğun bakımlar, ilaçlar, tahliller onu epeyce yormuştu.

İki Türk doktor, Gülen'in "Gitmeye hazırlanmıştım" sözleriyle ölümü kastettiğini ilk etapta algılayamadılar ve "Hocam, biraz daha hastanede kalacağız" dediler.

Operasyondan sonra kendisine ayrılan odaya çıkarılan Gülen'e kanı sulandıran ilaç on iki saat süreyle verileceğinden ertesi gün sabaha kadar hastanede kalması gerekiyordu. Gülen, şartlar ne olursa olsun hastane ortamlarında fazla kalmak istemiyordu. "Yirmi dört saat kalacağımı bilsem hastaneye gelmezdim" dedi. Diğer taraftan Gülen, on iki saat süreyle yatağından da kalkamayacaktı. Bu, 'namazlarını normal şekliyle kılamaması demekti. Bu durum, onu daha da huzursuz etti.

Odada Gülen'e sık sık EKG denilen işlem ve diğer kontroller

yapılıyordu. Gülen'in hastaneye yatırıldığından çok az insanın haberi vardı. Onun hastanede olduğunun duyulmasıyla birlikte Amerika'daki Türklerin hastaneye ziyaretçi akını başladı. Gülen, "Her zaman bana Türkiye'den şok haberler geliyordu. Şimdi siz stent takıldı diye Türkiye'ye haber verebilirsiniz" dedi.

Altı aylık bir zaman diliminde, yüzde 5-10 ihtimalle de olsa, stent takılan yerlerde tekrar daralma ihtimali vardı. Gülen 3 ay sonra, kontrol amacıyla "eforlu talyum testi" denilen işleme tabi tutulduğunda stent yerleştirilen damarlarda akımın iyi olduğu ve hemen hemen kalbin tamamının beslenmesinin normal olduğu görüldü. Bu sonuç hem Gülen için hem de doktorlar için rahatlatıcıydı. Diğer hastalıkları sebebiyle yine her gün aldığı onlarca ilaca ve insülin iğnelerine rağmen, en azından kalp sağlığı yönünden endişeler önemli ölçüde ortadan kalkmıştı. 2002 martında Gülen'e kriz yaşatan kalbindeki ritim bozukluğu da bir daha tekrar etmedi. Doktorlar, "Normalde bu hastalarda ritim bozukluğu yılda birkaç defa tekrar eder. Gülen'de 2002'den beri tekrar etmedi" diyorlar. O tarihten bugüne Gülen'in geçirdiği en ciddi hastalık, 2005 şubatında çok ağır bir zatürreeye yakalanması oldu. Gülen ancak oksijen tüpü ve ağır antibiyotiklerin kullanıldığı iğnelerle sağlığına kavuştu.

Peki, Gülen neden yıllardır doktorların kalp ameliyatı ısrarına olumlu cevap vermedi? Doktorlar Gülen'e 1995'ten beri kalp ameliyatı öneriyordu. Çünkü yılların kalp hastası olan Gülen'in kalbinin yüzde yetmişim besleyen iki ana damarda yüzde seksen ve yüzde doksan oranında tıkanma vardı. Gülen'in kalbindeki üçüncü ana damar ise doğuştan gelişmemişti. Bir kat merdiven çıkmakla, günlük bir kısa sohbet sırasında yaşadığı sıkımların sebebi buydu.

Gülen'e, "Ameliyat olmazsanız, on sene, on beş sene ancak yaşarsınız" deniliyordu. Gülen'in "Kalp ameliyatı olursam kaç sene yaşarım?" sorusuna da doktorlar, "Ortalama 15 yıl" cevabını veriyordu. Bu durumda Gülen ameliyat olmak ile olmamak arasında önemli bir fark görmüyordu.

Gülen'i ameliyattan uzak tutan bir düşüncesi daha vardı. 3 haziran 2002 günü bunu şöyle anlatıyor: "Ölüm riski olan bir meslede müdahalemlerle intihara yol açmaktan endişe ediyorum. Masada ölürsem intihara imza atmış olur muyum? Bu tamamen fıkhi bir mülahazam (düşüncem)."

Bütün kalp ameliyatlarında yüzde 1, yüzde 2 de olsa ölüm riski vardı. Baypas, hastalığın yüzde yüz tedavisi sayılmadığı için, tam tedavi olmayınca yüzde bir ihtimalle bile olsa ölüm riski ol-

duğundan Gülen, "Masada ölürsem, dinen intihar mı etmiş olurum?" düşüncesini taşıyordu.

Gülen için hastalıklar, yeni değildi. Gençliğinin ilk yıllarından itibaren, tam on beş yıl sürecek şekilde vücudunda alerjik yaralar çıkmıştı. Gülen bu hastalıklarını anlatırken ergenlik çağlarında, "Allahım vücuduma başka insanları rahatsız etmeyecek öyle hastalıklar ver ki, gençlik arzularına zaman bulamayayım" şeklinde dua ettiğini belirtiyor. Bunun üzerine el, yüz ve ayakları dahil bütün vücudunda belli yaralar meydana gelmişti. Bu yaralar kabuk bağlıyor, yaraların kabuklarını aldığı anda bütün vücudunun derisi soyuluyor gibi acı veriyordu. Hem çok fazla acı veren hem de çok kaşıntı yapan bu yaralara merhem sürmesi öylesine yakıcı oluyordu ki odasında yarım saat dört dönüyordu. Bu durum Edirne yıllarını ve İzmir'deki ilk yıllarını kapsayacak şekilde 1970'lere kadar sürdü. Ayrıca 1963 yılında İskenderun'da askerken ciddi bir sarılık geçirmişti. 1980'li yılların başından itibaren de şeker, yüksek tansiyon ve kalp hastası oldu. 14 temmuz 2005'te yanında kalanlara, "Tepeden tırnağa kadar her yanımda sızıyor. Çok rahatsızım. Acıdan yatamıyorum" demesinin sebebi işte bütün bu hastalıkların bıraktığı mirastı.

10 eylül 2007 günü Gülen'in Pennsylvania'daki konuklarından biri sanatçı Rafet El Roman'dı. Sanatçı El Roman, Atlanta'da düzenlenen Türk festivaline katılmak üzere ABD'ye gitmişti. Yemekte Gülen'e günde kaç ilaç aldığı soruldu. Gülen, "22-23 ilaştan aşağı değil" dedi. Vitamin ve ağrı kesicilerle birlikte Gülen'in bir günde aldığı ilaç sayısı 23'e kadar çıkıyordu. Gülen'in bir doktoru, "Yedi sekiz insana yetecek kadar ilaç veriyoruz. Stent takılmadan önce günde 35 ilaca kadar çıkmıştı. Stentten sonra 25'e kadar indi" diyor.

Doktorlarına göre şeker hastalığı, Gülen'in kalp hastalığını daha da ağırlaştırıyor. İki kalp damarına stent takıldı, ancak yandallardaki tıkanıklık devam ettiği için sık sık göğüs ağrıları oluyor. Gülen'in kalbindeki kısa süreli ritim bozukluğu olayını da hatırlatan doktorlarına göre, Gülen'in tansiyonunda değişimler anlık ve sürekli oluyor. Bazen Türkiye'de yayınlanan gazetelerin internet çıktılarını inceleyen Gülen 15 kasım 2007 günü, Güneydoğu'da harekâta katılırken eline kına yakan ve şehit olan üsteğmenin haberini veren *Vatan* gazetesinin manşetini incelerken, tansiyonu fırladı.

Gülen, yakın zamanda yaptığı bir konuşmada şöyle diyor: "İşin doğrusu çok fazla sıhhatli yaşadığımı hatırlamıyorum."

Gülen'i beraat ettiren karar

Mahkemenin erteleme kararından üç yıl sonra, 7 mart 2006 tarihinde, Terörle Mücadele Kanunu'nda Meclis'in yaptığı bir değişiklik üzerine Gülen'in avukatları, davanın kesin sonuca bağlanmak üzere yeniden görülmesini talep ettiler. Bu talebin kabul edilmesi üzerine yargılama kaldığı yerden devam etti.

Aradan geçen üç yıllık zaman diliminde Devlet Güvenlik Mahkemeleri, ağır ceza mahkemelerine dönüştürülmüştü. Yargılamayı, eski 1 No'lu DGM, yeni adıyla Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi sürdürdü. Ve bu mahkeme 5 mayıs 2006 günü Gülen'in beraatine karar verdi. Bu uzun maratonda, sekiz klasörle başlayan Fethullah Gülen davası, beraat karar çıktığında 28 klasöre ulaşmıştı.

Mahkeme Başkanı Orhan Karadeniz, üyeler Ramazan Aksan ve Kadir Kayaban'm oybirliğiyle aldığı beraat kararında, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne vurgu yapıldı. Kararda üzerinde durulan konu şuydu:

"Bir fikrin ve hareketin bir başkasına göre, olumlu veya olumsuz olması, yararlı veya zararlı olması sübjektiftir ve bu tür değerlendirmelerin hukuk nezdinde bir geçerliği yoktur. Hukuk için önemli olan, ortada bir suç olup olmadığıdır."

Mahkeme, Savcı Yükselin dosyaya Genelkurmay ve jandarma raporu diye koyduğu dokümanlar için, "Bunlar ancak bilgi notu olabilir" dedi ve raporların bu iki kuruma ait olduğunu kabul etmedi. Mahkemeye göre, yurt çapında terörle mücadelede görevli olduğu için belki Emniyetin bu konudaki tespitleri dikkate alınabilirdi. Ama Emniyet yazıları da bir mahkemenin kararına esas teşkil edemezdi.

Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nin bu tespitleri; ceza hukuku profesörü Çetin Özek'in 47 sayfalık Gülen raporuyla örtüşüyordu.

Bu beraat kararına mahkemenin o tarihteki savcısı Salim Demirci itiraz etti ve dosya Yargıtay'a geldi. Son sözü söyleyecek makam Yargıtay'dı. Bu tür davalara Yargıtay'ın 9. Ceza Dairesi bakıyordu. 2008 başı itibariyle hâlâ Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nden bir karar çıkmamıştı. Bu arada 9. Ceza Dairesi Başkan Hasan Gerçekler, 6 şubat 2008 günü Yargıtay başkanı seçildi. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 5 mart 2008 günü kararını verdi. Beş Yargıtay üyesi o gün oybirliğiyle Gülen'in beraat kararını onayladı.

2008 yılı mart-ayında Türkiye'nin yaşadığı gerginlikten Fethullah Gülen davası da nasibini aldı. AK Parti hakkında kapatma davası açan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçın-

kaya, Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin oybirliğiyle aldığı Gülen kararı-na 7 nisan 2008 günü itiraz etti. Başsavcı, "Beraat kararı yerine dava düşürülsün" görüşünü öne sürdü.

Bu, zaten beş yıl önce yargılamanın ilk aşamasında Ankara DGM'nin verdiği karardı. Dolayısıyla başsavcının bu itirazının dava için pratik bir sonucu yoktu. Sadece itirazı görüşecek Yargıtay Ceza Genel Kurulu, davanın "beraatle" mi yoksa "düşmeyle" mi sonuçlanacağına karar verecekti.

Normalde Yargıtay başsavcısının beş yüksek yargıçtan oluşan bir Yargıtay Dairesi'nin oybirliğiyle aldığı bir beraat kararına itiraz etmesi olağan değildi. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılmasıyla başlayan olağanüstü süreç, Gülen davasına işte bu etkiyi yaptı.

Nihayet Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24 haziran 2008 günü başsavcının yaptığı itirazı reddederek Gülen'in beraat kararını onayladı. Türk hukuk sisteminde, bu karara karşı gidilebilecek başka bir yer yoktu. Bu, artık kesin ve son karardı. Böylece 2000 yılında başlayan ve tam sekiz yıl süren dava, Gülen'in beraatiyle sonuçlanmış oldu.

Ne zaman dönecek?

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bu kararından yirmi gün önce röportaj için Gülen'in yanındaydım. Gülen'in İzmir'deki çok yakın arkadaşlarından Mustafa Birlik ve oğlu Abdullah Birlik de Gülen'i ziyarete gelmişlerdi. 4 haziran 2008 günü, Mustafa Birlik ve oğlu Türkiye'ye dönmek üzere Gülenle vedalaştılar. Bu yakın arkadaşını gözyaşlarıyla uğurlayan Gülen'in ağzından peş peşe üç defa şu cümle döküldü: "Nereye gidiyorsunuz?.."

Gülen onların nereye gideceklerini iyi biliyordu. Bu sözler aslında onun Türkiye özlemiydi. Ve Gülen, bu yakın dostunu Türkiye'ye uğurlarken ona şöyle dedi: "Benim ölümüm yakın. Bir daha görüşemeyebiliriz..."

Gülen, 2008 yılı şubat ayında, Pennsylvania'da yaşadığı evde aralarında Ahmet Turan Alkan'm da bulunduğu bir grup yazarla sohbetinde, "Sanki her an Amerika'dan çıkmam için ikamet iznimin uzatılmayacağı izlenimini edindim" dedikten sonra sözünü şöyle tamamlamıştı: "Keşke!.."

Bu, hem onun Türkiye özlemini anlatan bir ifadeydi, hem de sanılanın aksine ABD'deki dokuz yılı hangi zor şartlar altında geçirdiğinin bir ifadesiydi.

Gerek ABD'deki ikamet statüsüyle ilgili bu sorunlar, gerekse

Yargıtay'ın kesinleştirdiği beraat kararı Gülen'in yakın zamanda Türkiye'ye dönebileceğini akla getiren faktörler, ancak ne zaman döneceğini Gülen dışında hiç kimse bilmiyor.

Gülen, röportajımızın sürdüğü 5 haziran 2008 günü şunları söyledi: "Şartlar ne zaman müsait olursa, o zaman kendime göre dönerim."

Türkiye'de şartların neden müsait olmadığı ise şu cümlelerinde ortaya çıktı: "Türkiye'de bir öfke hali yaşanıyor. Öfke, dengeyi tahrip eden bir şeydir. Denge olmayınca düzen sağlanamaz. O ona öfke kusar, o ona öfke kusar."

Gülen'in "Kendime göre dönerim" dediği şeyse şuydu: "Nümayiş istemiyorum. Babamın evine giderken bile gece giderdim. Babam, 'Mart ayında gelen leylekler gibi sabah bakıyoruz evdesin' derdi..."

Gülen Amerika'da geçirdiği bu dokuz yılı, "iradi bir inziva ve hapis hayatı" olarak nitelendiriyor. Bazı konuşmalarında da "iradi sürgün" deyimini kullanıyor. Bir gün yanındakilere şöyle diyor: "Eskiden geceyarıları caddelere çıkar ve dolaşırdım. Şimdi ise bundan da mahrumum. Ben şimdi kesret içinde yalnızlığın sarhoşuyum." Yakın bir arkadaşının babası, Gülen'i ABD'de ziyaret ettiğinde, "Bu kadar da olmaz. Hocaefendi resmen kendini küçük bir odaya hapsetmiş" yorumunu yaptı.

Peki Gülen, yıllardır Türkiye'den ayrı olmanın yanı sıra neden ayrıca ABD'de kaldığı evde kendisine "hapis" hayatı uyguluyor?

14 ay süren bu kitap çalışmasının sonucunda, Gülen'in "kırgın" olduğu izlenimini edindim. 12 Eylül İhtilali'nden sonra, altı yıl arandığı 1980-86 dönemini, "hicran dolu yıllar" sözleriyle değerlendiren Gülen, şimdi 1999-2008 dönemi için "acılı yıllarım, ıstırap yıllarım" deyimini kullanıyor.

Bence Gülen, 1999'dan beri yaşadıkları karşısında başta aydınlar olmak üzere Türk insanının gerektiği kadar "itiraz" sesini yükseltmediğini düşünüyor. Ve Gülen, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararı öncesinde sesini yükseltip "Nâzım Hikmet'e yapılanlar Fethullah Hoca'ya yapılmasın" diyen Cem Vakfı Başkanı Profesör İzzettin Doğan'm¹⁵⁷ çıkışma benzer kuvvetli "sesler" bekliyor.

Bu yüzden, Türkiye'de Alevi kesimin önde gelen isimlerinden biri olan Profesör Doğan'm, "Fethullah Hoca'nın Türkiye'ye dön-

157. Profesör İzzettin Doğan, Vatan gazetesinde 6 haziran 2008 günü Mine Şenocaklı'ya verdiği röportajda, "Fethullah Hoca kendi alanında bilge bir kişi. Onu bir düşünür, bir filozof olarak görüyorum" sözlerini de kullandı.

mesi problem yapılmamalı" şeklindeki sözlerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bence, Gülen için Türkiye'ye dönmesi şartlarının oluşacağı an, dönmesinin toplumun hiçbir kesiminde rahatsızlık uyandırmayacağım hissettiği an olacaktır.

"Humeyni gibi dönecek" iddiasının, Gülen'i en az sekiz yıl süren dava kadar rahatsız ettiğini düşünüyorum. O yüzden, "Ben bu ülkenin çocuğuyum. İranlı değilim ki Humeyni¹⁵⁸ olayım, onun iddialarını hiçbir zaman taşımadım ki Türkiye'ye Humeyni gibi döneyim. Hayatımda hiçbir yere öyle gürültülü, patırtılı gidip gelmedim. Ne karakter bakımından, ne mezhep bakımından, ne ülke bakımından Humeyni'yle hiçbir zaman bir alakamı olmadı. Bunu söyleyenler bir gün mahcup olacaklar" diyor.

Bence, Türkiye'de hiç kimsenin böyle bir tedirginlik yaşamadığını, hiç kimsenin böyle bir düşünceye itibar etmediğini hissettiği an, Gülen'in dönme kararını vereceği an olacaktır.

Kısacası Gülen'in, "öfke hali yaşamayan" bir Türkiye'ye döneceğini düşünüyorum.

Yıllardır yurtdışındaki Türk okullarına yardım eden işadamlarından biri olan İhsan Kalkavan, Türkiye'den bir heyetin ABD'ye gidip "Türkiye'nin size ihtiyacı var" diyerek Gülen'i Türkiye'ye dönmeye ikna etmesinden söz ediyor. Kalkavan bunun gerekçesini şöyle anlatıyor:

"Ben müthiş gece hayatı olan insandım. Bunu bütün basın bilir. Bundan sonra kalan bütün zamanımı memleketin hayrına, sağda solda yediğim paraları da memleketin yarınlara döndüren kişi Fethullah Gülen'dir. İstanbul'dayken, arada bir yanma gidiyorduk, motive oluyorduk. 0 motivasyonla daha güzel şeyler yapıyorduk. Belki de daha bir sürü insanın böyle hayırlı meselelere yönelme şansı olacaktı. Ama ABD'ye gidince olmadı."

Kalkavan'a göre, Gülen'in dokuz yıldır Türkiye'den uzak olması, işte bu motivasyon kaybına yol açtı.

Dolayısıyla bu ihtiyacın öncelikle toplumun geniş kesimlerince seslendirilmesi, Gülen için bir anlamda davet niteliğinde olacaktır.

158. Ayetullah Humeyni, ağustos 1964'te İran şahı tarafından sürgün edilince Türkiye'ye geldi. 1965 kasım ayına kadar Bursa'da bir binbaşıya ait iki katlı evde 15 ay boyunca misafir edildi. Aynı yıl Irak'a geçti, 1978'e kadar 13 yıl Irak'ın Necef şehrinde kaldı. Ancak İran yönetiminin baskıları üzerine Saddam Hüseyin, Irak'ı terk etmesini isteyince Humeyni bu kez Fransa'nın başkenti Paris'e geçti. Bu tarihler, İran'da şahı karşı toplumsal muhalefetin doruğa çıktığı dönemdi. Tahran gösterilerle kaynıyordu. 16 ocak 1979'da şah Tahran'ı terk etmek zorunda kaldı. 1 şubat 1979'da ise Tahran Havaalanı'na Humeyni'nin Paris'ten kalkan uçağı indi.

Onuncu bölüm

2008: Fethullah Gülen'in dünyası

Profesör Dale Eickelman¹⁵⁹ 1997'de İstanbul'da Fethullah Gülen'le görüşmesinden yedi yıl sonra, 2004 yılı mayıs ayında Pennsylvania'da Gülen'i ziyaret etti.

Amerikalı Profesör Eicklemanin uzmanlık alanı Ortadoğu'ydu. Türkiye ve İslam dünyası üzerine kitapları vardı. 1966'dan beri Ortadoğu ülkelerini geziyordu.

Aynı zamanda bir antropolog olan Eickleman, insanlık tarihinde önemli roller oynayan din ve inançların bu yüzyılda da ön plana çıkacağına inanan bir bilim adamıydı. Profesör Eickleman'm bir diğer özelliği, ABD eski Başkanı Bili Clinton'a danışmanlık yapmasıydı.

Eickleman'm yanında profesör arkadaşı Richard Norton vardı. Siyaset tarihçisi Norton, Boston Üniversitesi'nde görev yapıyordu ve o da bir Türkiye uzmanıydı. Onun da Türkiye üzerine kitapları vardı. Bu ziyarette Eickleman ve Norton Gülen'e, ABD eski başkanı Bili Clinton'un bir mesajını aktardılar.

Clinton, başta Türk okulları olmak üzere Gülen'den ilham

159. 2005 yılı kasım ayında ABD'nin Houston şehrinde yapılan Fethullah Gülen konferansının koordinatörü Profesör Dale Eickelman'dı. Konferans, "Çağdaş Dünyada İslam: Düşünce ve Pratikte Fethullah Gülen Hareketi" başlığıyla yapıldı. Bu, aynı zamanda Gülen'i konu alan ikinci uluslararası konferanstı. "Gülen hareketi" konulu ilk uluslararası konferans, 2001 yılı nisan ayında ABD'nin başkenti Washington'da prestijli Georgetown Üniversitesi'nde yapıldı, "İslami Moderniteler: Fethullah Gülen ve Çağdaş İslam" başlığını taşıyan konferansın koordinatörü Profesör John Esposito'ydu. Üçüncü Gülen konferansı mart 2006'da ABD'nin Dallas şehrinde, dördüncüsü kasım 2006'de Oklahoma'da, beşincisi ekim 2007'de İngiltere'nin başkenti Londra'da, altıncısı kasım 2007'de ABD'nin Texas eyaletindeki Saint Antonio şehrinde, yedincisi yine kasım 2007'de Hollanda'da yapıldı. Londra'daki konferans, "Değişen İslam Dünyası: Fethullah Gülen Hareketinin Katkıları", Hollanda'daki konferans ise "Fethullah Gülen'in Günümüz Dünyasında Barış Teşebbüsleri" başlığıyla yapıldı. Bu konferanslara çeşitli ülkelerden katılan bilim adamları yüzün üzerinde sunuş yaptı.

alan faaliyetler hakkında bilgi sahibi olmuştu. Clinton'ı bilgilendiren kişi, İstanbul'da ikamet eden ve dış dünyada da yakından tanınan bir Türk vatandaşıydı. İki profesör Gülen'e, "Başkan Clinton, sizi Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermek istiyor" dediler.

Fethullah Gülen, iki misafirine teşekkür ederek, Nobel adaylığı için olumlu cevap vermedi. Gülen, iki profesörün, çok etkili bir Amerikan düşünce kuruluşu olan CFR'de (Counsel of Foreign Relations) bir konuşma yapması teklifini de kabul etmedi.

Nobel adaylığını neden kabul etmedi?

Gülen, Nobel adaylığını neden kabul etmediğini, aynı yılın haziran ayında kendisini ziyaret eden arkadaşı Sadettin Başer'e şöyle anlattı: "Nobel aldığımı farz edin. O gün bana nefsim (benliğim), o kalabalık insanların önünde ne artistikler yapar? Halbuki ben öldüğümde mezara yalnız gireceğim. O zaman melekler bana 'Söyle, sen onların dediği gibi miydin?' diye sorarlarsa ne cevap veririm?"

Gülen'i ziyaret eden bir başka profesör, İngiltere'den Simon Robinson'du¹⁶⁰ 2007 yılı kasım ayında Gülenle görüşmek üzere Pennsylvania'ya gelen Profesör Robinson, İngiltere'deki Leeds Üniversitesi'nin yöneticilerinden biriydi ve "global etik" dersleri veriyordu.

17 kasım 2007 akşamı yaşadığı üç katlı evin ikinci katındaki salonda Gülenle akşam yemeği yiyen İngiliz profesörün Gülen'e ilk sorularından biri şöyle oldu: "Okullar açılması fikri ne zaman, nasıl ortaya çıktı?"

Gülen, "Birdenbire ortaya çıkan bir şeyden ziyade zaman içinde oldu. Zaten yurtlar vardı. Sonra bu okullar hayata geçti" cevabını verdi.

Robinson, dünyaya yayılmış olan Türk okulları başta olmak üzere, Gülen'den ilham alan faaliyetlerin gelecekte bir değişime uğrayıp uğramayacağını merak ediyordu ve kafasında, "Bu hareketin Anadolu Müslümanlığı, Türk karakteri zamanla bozulur mu?" sorusu vardı.

Gülen'in açıklamalarından sonra, "Evrensel değerlerin Türk-lük aynasından yansması olan bu hareketin bu şekilde yoluna

160. Profesör Simon Robinson, 25-27 ekim 2007 tarihlerinde Londra'da yapılan Fethullah Gülen konferansını organize eden kişilerden biriydi ve bu konferanstaki konuşmasında, Gülen için "islam dünyasının Albert Einstein'ı" deyimini kullandı.

devam edeceğini anladım" diyen Robinson, konuşmanın bu bölümünde, İngiltere'deki üniversitede mühendislik fakültesinde verdiği bir "global etik" dersinde yaşadıklarını anlattı. 100 kişilik son sınıf öğrencilerinden oluşan derste Robinson, öğrencilerine hayatlarında referans aldıkları etik değerleri ve bu değerlerin kaynağını sormuştu. Bir öğrenci "empati", bir başka öğrenci "karşılıklı menfaatler" demişti.

Gülen, o akşam Profesör Robinson'a eşlik eden Türk öğretim üyesi Doktor İhsan Yılmaz'm yaptığı çeviriyi dikkatle dinliyordu. Robinson şöyle devam etti:

"Etik değerlerimin kaynağı hümanizmdir diyen öğrenciler oldu. Başka şeyler söyleyenler oldu. O zamana kadar etik değerlerde inancın etkili olduğunu dile getiren kimse çıkmamıştı. Arka sıradan bir ses geldi. Bu öğrenci, 'Benim etik değerlerimin temelini inanç oluşturur' dedi. Bu sesin Evanjelik bir Hristiyan'a ait olabileceğini sanıyordum. Arkamı döndüm. Konuşan öğrencinin Müslüman bir kız öğrenci olduğunu gördüm. Ardından bir Hristiyan öğrenci çıkıp 'Benim de hayatımda etik değerlerimi inancım oluşturur' dedi. Onları bir ateist öğrenci izledi: 'Burası mühendislik fakültesi, ilahiyat fakültesine çevirdiniz' sözleriyle bu öğrencilere tepki gösterdi. Onun ardından bir kız öğrenci kalkıp bu ateist öğrenciye şu cevabı verdi. 'Ben ne Müslüman'ım ne de Hristiyan. Benim de bir inanç sistemim var. Etiğimin kaynağını bu inançlarım oluşturur' dedi."

Profesör Robinson, Gülen'e bu hikâyeyi anlattıktan sonra şöyle devam etti: "O gün sınıfta ortaya çıkan şey şu oldu: İnanç, etik değerler için önemli bir referans ve etik değerlerin kalıcılığın inanç sağlar."

Sohbetin devamında Profesör Robinson, Gülen'e şu kritik soruyu da sordu: "Bu harekette yorulma olursa ne olur?" Gülen'in cevabı şöyle oldu:

"Burada bir şey var. Doyma bilmeden sürekli format değiştirerek iş yapma. Biz adanmış insanlarız. Bu meselenin cennete dahi götürülmeye kadar yolu var."

Gülen, yemeğin sonunda Profesör Robinson'un, "Üniversite olarak size onursal doktora vermek istiyoruz" teklifine nazikçe teşekkür ederek hayır derken, evden ayrılan Robinson Gülen'den hayli etkilenmişti. Kendisine eşlik eden Türk öğretim üyesi İhsan Yılmaz'a, "Bu zatın etrafında bir aura var" dedi. Aura, bir insanın etrafını saran ışık halesi (daire şeklinde ışık) demektir.

Bu işin tarihini yazanlar yanılacak

2006 yılında Gülen'i ziyaret eden kişi siyasetbilimi profesörü Louis Cantori'ydi. Amerikalı Profesör Cantori, Gülenle yaptığı sohbette, yıllardır Gülen hakkındaki konferanslarda da kullanılan "Gülen hareketi" deyimini sık sık kullanınca Gülen şu itirazı yaptı:

"Bu hareketin benim ismimle anılmasına razı değilim. Ortada bir dert var. Gülen hareketi diye bir şey yok. Bu dertten mustarip olanların bir araya geldikleri bir dava var. İlla bu harekete bir isim koymak istiyorsanız şöyle diyebilirsiniz: Yüksek insani değerler etrafında toplanmış insanlar hareketi. Bu hareketin üç temel karakteristiği vardır. Birincisi, bu harekete destek veren insanlar maddi ve manevi hiçbir şey talep etmezler. İkincisi, insan merkezli bir harekettir ve felsefesini İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'in bir Yahudi'nin cenazesi geçerken 'O da bir insan' diyerek cenaze karşısında ayağa kalkmasından alır. Üçüncüsü, bu harekete gönül verenler, üzerlerine aldıkları görevi yarıda bırakmaz ve sonuna kadar yerine getirirler."¹⁶¹

Gülenin, 2001'den itibaren ABD, İngiltere ve Hollanda'da yapılan "Gülen Hareketi" başlıklı bütün konferanslara gönderdiği mesaj da hep aynıydı:

"Harekete fazla bir katkımdı söyleyemem. Bu hareketin temsilcilerinin iyi niyetlerinin bir göstergesi olarak bana aralarında bir yer vermiş olduklarını düşünüyorum. Birçok insan tarafından gerçekleştirilen bu faaliyetler tek bir kişinin adına yazılamaz."

Gülen, bütün bu faaliyetler etrafında bir araya gelen insanlar için "cemaat" denilmesine dahi itiraz ediyor. "Bu, sorumluluğun bir araya getirdiği insanlardır. Cemaat denecekse, beni camide dinleyen herkes bu cemaatin ferdidir. Her hafta cuma günü camide toplanan insanlar, her yıl hacda Arafat Dağı'nda toplanan üç milyon insan birer cemaattir" diyor.

Mekke'ye 20 kilometre mesafedeki Arafat Dağı, Hazreti Âdem ile eşi Havva'nın yeryüzüne indiği ve hayatın başladığı yer olarak kabul ediliyor. Herkesin aynı beyaz bez parçasından oluşan kıya-

¹⁶¹. Bu görüşmede bulunan Gülen'in öğrencilerinden Ahmet Kurucan'la 2007 yılı kasım ayında ABD'de yapılan görüşmenin notlarından. Hazreti Peygamber, önünden bir cenaze geçince ayağa kalkar. Yanındakiler, "O bir Yahudi" derler. Bunun üzerine Hazreti Peygamber, "O da bir insan" cevabını verir.

feti sebebiyle orada insanların hiçbirisi, diğerlerinden üstün olduğuna dair bir işaret taşımaz. Bütün sınıf, dil, renk, statü farklarının kaybolduğu Arafat'ta herkes eşittir.

"Gülen hareketi" adıyla dünyanın değişik yerlerinde bu kadar çok konferans ve toplantı yapılması üzerine, "Allah canımı alsa da benden bahseden bu şeyleri görmesem" diyen Gülen'in kendisini bu kadar yok saymasını, günümüzün modern hayat anlayışı içinde algılamak çok zor. Ama, daha henüz yurtdışında tek bir Türk kolejinin bile açılmadığı 1980'li yılların sonunda Gülen şöyle diyordu:

"İleride bu işin tarihini yazanlar, 'Bu insanların şöyle bir kardeşlikleri vardı' diyecekler, 'Şöyle fedakâr insanlardı' diyecekler, 'Şöyle büyük insanlardı' diyecekler. Ama hepsi yanılacaklar. Demeyecekler ki 'Bu işi Allah yaptı.'"

Gülen aynı dönemde şöyle diyordu:

"Gelecekte bu işin tarihini yazacak olanlar bunu bazı kimselelerin deha ve ferasetlerinde arayacaklardır. Daha şimdiden avazım çıktığı kadar haykırarak ilan ediyorum ki, çok büyük bir yanlışlık içinde olacaklardır. Şayet gelecekte bu devrin tarihini yazacak olanlar işin gerçek yüzünü bilseler, bu çağa Allah'ın lütuflarının sağanak sağanak yağdığı çağ diyeceklerdir."

Hasan Âli Yücel'in Atatürk'e cevabı

Gülen'e göre, dünyadaki bütün olumsuz şartlara rağmen bu girişim ancak Allah'ın kudretiyle mümkündür. O öyle bir kudrettir ki, onun dilemesiyle bir karınca filin hortumunu koparacak güce erişir. O halde, dünya genelinde Allah'ın izniyle gerçekleşen bu faaliyetler için, "Nasıl olur da böyle büyük bir proje hayata geçirilebilir?" sorusunu ortaya atanlar, bu işin gerçek sahibi olan Allah'ı göremeyenlerdir.

Gülen, sadece Nobel adaylığını, İngiltere'deki üniversitenin fahri doktora teklifini değil, ABD'nin en itibarlı üniversitelerinden biri olan Georgetown Üniversitesi Rektörü John Degioia'nm, "Size onursal doktora vermek istiyoruz" teklifini de kabul etmedi. Bugüne kadar kendisine yapılan fahri doktora tekliflerinin tamamını geri çeviren Gülen'in cevabı hep aynı: "Bana mezarda melekler 'Doktoran var mı?' diye sormayacak." Degioia, Georgetown'un dünya çapında önemli isimleri konuşmacı olarak çağırıldığı programa Gülen'i davet ettiğinde Gülen, bu konuşma teklifini de kabul etmedi.

Gülen, 1995 yılı sonlarında doğduğu Korucuk köyünde Erzurum Milletvekili İsmail Köse'yle konuşurken şöyle demişti: "Eski günlerde olduğu gibi gizlenip, ömrümün geri kalan kısmını geçireceğim bir mağara arıyorum."

1998'de, Fransız gazeteci Nicole Pope'a verdiği röportajda ise şöyle diyor:

"Davranışlarımla veya tutumumla bir intiba uyarmışsam, hiç de hakkım olmayan bir hatır sayılma veya liderlik pozisyonunu gasp etmişsem, bu takdirde Allah'tan da insanlardan da af dileirim... Allah adım namım duyulmadan canımı alsın diye gençliğimden bu yana dua etmişimdir. Eğer Rabbim bana hizmet ettirecekse hizmet ettirsin. Fakat ben o hizmetin, o toprak altından bir çiçek, bir fidan gibi başını çıkarıp görünmesini bile nefsim pay çıkarırım korkusuyla görmek istemiyorum. Bu Rabbimle aramdaki münasebetin gereğidir. Bunu herkes anlamayabilir. Onu anlamak için Allah'a iyi inanmak lazım."

Gülen'e göre yüce değerler peşinde olan bir insanın yapması gereken ilk iş kendisini sıfırlamaktır:

"İnsanlardan neferi, rakamlardan sıfın severim... Sıfır çok güzeldir. Nokta ondan da güzeldir. İşte insan kendim öyle görmelidir. Kendini her gün birkaç defa sıfırlanmalıdır... İnsanın kendisini silip bir kenara koymaması düşünce afetlerindendir. Kendini silemeyen Allah'ı bulamaz. Allah'ı bulman için kendini silmen lazım. Dabba-km deriyi yerden yere vurması gibi kendini yerden yere vuracaksın... Kendini yok saydığın anda varlık adına önemli bir adım atmış olursun... Gönülden beğendiğim insan, iddiasız insandır."

Gülen, Atatürk döneminin milli eğitim bakanlarından Hasan Ali Yücel'i¹⁶² konuşmalarında özellikle iki konu nedeniyle sık sık anıyor. Bunlardan biri Hasan Ali Yücel ile Atatürk arasında geçen bir konuşma. Gülen, 25 kasım 2007 günü ABD'de benim de bulunduğum sohbetinde bu konuşmayı şöyle anlattı:

"Atatürk Hasan Âli Yücel'e diyor ki 'Hasan Âli sonsuz nedir, sıfır nedir?' Hasan Âli Yücel, 'Paşam sonsuz sizsiniz, sıfır da benim' cevabını veriyor. İnsan Allah karşısında en azından böyle demeli. Allah sonsuzdur, sen sıfırsın... Allah'a ait şeyleri bir kenara koyup Allah'a tek mil verdiğinde bak bakalım sende sana ait ne kalıyor? Hiçbir şey..."

Gülen'e göre insan "ben sıfırım" derken bile, kendisim Latin

162. Gülen'in Hasan Ali Yücel'in, zaman zaman sohbetlerine konu yaptığı ikinci özelliği, Batı klasiklerini Türkçeye tercüme ettiren Milli Eğitim bakanı olması. Gülen, bunu Türk halkına büyük bir hizmet olarak görüyor ve bu kitapların Türkçelerini beğeniyor.

harflerindeki sıfır olarak değil, Osmanlıcadaki küçücük nokta biçimindeki sıfır olarak görmelidir. Önemli olan sıfırın kıymetsizliği ile Sonsuz'ın (Allah'ın) kıymetini duymaktır. Çünkü yer-yüzündeki bütün kum taneleri ve çakıl taşları birer sıfır olsa, bunların sol tarafına en büyük bir rakam gelse, ortaya çıkan bu müthiş sayı bile Sonsuzluk karşısında hiçbir şey ifade etmez. Trilyonlarca yıl ömürleri olan galaksiler bile ezel ve ebet karşısında sıfırdır.

Kendini bir şey görme, yani gurur, insan tabiatındaki derin bir boşluktur. Büyük olmanın en açık göstergesi yüzün daima yerde olmasıdır. Boyu kısalar ayak parmaklarının ucuna dokunarak uzun görünmeye çalışır. Boyu uzunlar ise görünmemek için iki büküm olurlar. Kişi, gürültü insanı değil, bilgi insanı olmalıdır. Küçüklüğün göstergesi gürültülü olmaktır.

"Ben yaptım, ben başardım, bendeki bilgi ve güçten dolayı bu iş oldu" demek, kendilerini Allah'ın yerine koyarak "ben yarattım" diyen Firavun ve Nemrut'un düşünce tarzıdır. Bunlar şeytani mırıltılardır ve Allah'a ortak koşmaktır. İnsan başkasıyla rekabete girebilir, ama Allah'la rekabet etmek saygısızlıktır. Eğer bir insan bu başarıları kendinden biliyorsa, kalbinin bir baypas ameliyatına ihtiyacı vardır.

Gülen, 23 kasım 2001 günü yaptığı sohbette şöyle diyor:

"Vasiyetim olsun. Elinizden geldiğince çevrenizi kendi benliğinden, egosundan uzaklaştırmaya çalışın. Eğer bir gün o ideal nesil, ütopyalarda resmedilen nesil gelecekse, bencilliği olmayan, 'ben' davasından geçmiş, eneyi (benliği) bırakmış, tevhidi (birliği) yakalamış nesil olacaktır."

"Günümüzde insanı egoizme sevk eden öyle unsurlar var ki, Allah'ı hiç hesaba katan yok. Bu çağ bencilik çağıdır" diyen Gülen, oysa bir insanın Allah'ın kendisine verdiği en küçük nimet karşısında bile sema yapan bir Mevlevi gibi başı dönerek cezbe-ye gelmesi ve bu nimeti kendisine Allah'ın verdiğini unutmaması gerektiğini vurguluyor. Ama ego, âdeta insanın içindeki bir hırsız gibidir ve insana bunları unutturur.

23 kasım 2007 günü, Avustralya'daki bir üniversitede kurulan Fethullah Gülen Kürsüsü'nün açılışı vardı. Gülen, kürsünün açılış töreni için üniversitenin gönderdiği davet mektubunu aldığı anda öğrencilerine şunları söyledi:

"Bilseniz orada, burada adımın anılmasından dolayı ne kadar sıkılıyorum; hakkımdaki teveccühler karşısında Rabbimden ne kadar utanıyorum... Acaba ben bu iltifatların ve medihlerin (öv-

gülerin) eri miyim? Ötede bana bunlara layık olup olmadığım sorulursa ne derim?.. Şu son dönemde, Cenâb-ı Allah'ın canımı almasını o kadar çok arzu ediyor ve ölümü o denli özlüyorum ki, anlatamam. Şurada adımdan bahsediyorlar, burada medhiyeler diyorlar... Bu çok tehlikeli bir hal... Bazı kaynaklarda, ölen kimseyi mezarında sorguya çeken Münker ve Nekir adlı meleklerin, hakkında övgüler sıralanan ve şöyle iyiydi, böyle kıymetliydi denilen kimseye 'Söyle bakalım, sahi sen onların dediği gibi miydin?' şeklinde sualler yönelttiklerinden, sonra da mübalağalarla anlatılan kimseleri cezalandırdıklarından bahsedilmektedir. Hakiki bir mümin, Allah'ın rızası için dünyada kalmalı, Allah için yaşamalı, Allah için oturmalı, Allah için kalkmalı ve her şeyi Allah için yapmalı. Kendisinin söz konusu edildiği bir yerde ise, hayattan istifa etmeli. Rabbim, istifa dilekçemi veriyorum. Senin icraatına karışamam, ama artık hayat benim götürebileceğim gibi değil, sırtıma bana ait olmayan şeyleri yüklüyorlar, her gün biraz daha ağırlaşıyor yüklerim demeli... İnsan ancak bu duygu sayesinde burada Allah için olabilir. Allah için olan da, şeytan için olmaktan kurtulur. Şeytan için olma, her fırsatta kendinden bahsettirme şeklinde tezahür eder. Şeytanın oyuncuğu haline gelen kimse ister ki; âlem onu dillere destan yapsın, âdeta kahramanlaştırsın... İşte, böyle tehlikeli bir vetireye (süreçe) girmeden Allah'a yürümeyi (ölmeyi) arzu etmek sadakat ifadesidir..."

"Güneş Ülkesi"nin yazarı Campanella gibi

Gülen'in düşüncesinde, yeryüzünde hiçbir şey İla-yi kelimetullah'tan, daha önemli değildir. Ona göre, ila-yi kelimetullah, yani insanlara Allah'ı anlatmak, bugün öyle bir görevdir ki, bin defa İstanbul'un fethine eşdeğerdir. İla-yi kelimetullah, öncelikle Yaratıcı'ya karşı bir kulluk borcu ve yaratılmışıya karşı bir hizmet görevidir. Gülen, "Önümüzdeki 50, 100 seneye ilgili projeniz nedir?" diye sorulduğunda, "Allah rızası ve ila-yi kelimetullah. Başka bir şey değil" cevabını veriyor.

Gülen 1996'da ABD'ye gittiğinde New York'a komşu New Jersey'de bir Türk işadamının evinde misafirdi. Misafir olduğu daire New York ile New Jersey'i ayıran Hudson Nehri'nin kenarındaki bir gökdelenideydi. Başta Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri olmak üzere New York'taki yüksek binaların ışıklan Hudson Nehri'ne yansımış, ortaya muhteşem bir manzara çıkmıştı. Gü-

len, bu manzarayı bir süre seyrettikten sonra, yanındakilere dönüp şöyle dedi: "Korucuk köyünde iki kişiye bir iman hakikatini anlatmayı bu şehrin ihtişamına değişmem."

Nasıl ki bir insan 70 senelik kısa bir dünya hayatında rahat etmek için 15 yılını okulda öğrenci olarak geçiriyorsa; iki kutup arası rakamlarla ifade edilemeyecek ebedi bir hayatı kazanmanın en garantili yolu, insanlara Allah'ı anlatmaktır. Hayatta büyük oynamak, idareye talip olmak değil, işte budur. Bir başka ifadeyle büyük oynamak, "Gönüllere talip olmak, her insana Allah'ı anlatmak, Allah'ı duyurmaktır." Hiçbir iş, insanları iyiliğe çağırmak ve kötülükten alıkoymak kadar kıymetli ve kutsal değildir. Bir insanın Allah'la tanışmasını sağlamak üzerine güneşin doğup battığı her şeyden hayırlıdır.

Bunun içindir ki, Allah yeryüzüne bütün peygamberleri sadece bu görevle göndermiştir. İnsanlık tarihi boyunca hiçbir peygamber, "teknoloji peygamberi", "Rönesans peygamberi", "ilim peygamberi" olarak gönderilmemiştir.

İla-yi kelimetullah gibi yüksek bir hizmette Allah tarafından istihdam edilmiş olmak, başlı başına en büyük ödüldür. Çünkü dünya ve ahiret mutluluğunun kaynağı ila-yi kelimetullahtır. Allah'ın bu istihdamına mazhar olmuşken, başka bir arayışa, dünyevi bir beklentiye girmek hem yakışsız, hem de Allah'a karşı saygısızlıktır. Hatta bu yolda manevi üstünlük bile amaçlanmamalıdır, çünkü bu işin bir neferi olmak, "Allah'ın veli bir kulu" olmak çabasından çok daha kıymetlidir. İla-yi kelimetullah öyle bir görevdir ki cennetlere tercih edilir. Bu görevin peşinde olan kişi, birini imanla tanıştıracak sırada, cennet kapılarının sekizi birden açılrsa ve içeri çağrılrsa, "Biraz durun, bu görevimi bitireyim" demelidir.

1996 ve 1997'de Gülen İstanbul'da sıkıntılı günler geçiriyordu. Anjiyoyla kalp damarlarındaki daralma tespit edilen Gülen, çoğu zaman nefes almakta güçlük çekiyor, zaman zaman baygınlık düzeyinde sıkıntılı anlar yaşıyordu. Bir gün bir arkadaşı biraz rahatlaması için İstanbul Boğazı'nın kenarında biraz yürüyüş yapması teklifinde bulundu. Gülen bu teklife şu cevabı verdi: "Orada bir hizmet yapmaya mı gideceğiz?"

"Ben hizmet ederken ölmek istiyorum" diyen Gülen, ila-yi kelimetullah yolunda yürüyen insanları tanımlarken "adanmış ruhlar" deyimini kullanıyor. Gülen'in dünyasında adanmış ruh, İspanya zindanlarında tanı 27 sene çile çeken *Güneş İlkisi'nin* ya-

zarı İtalyan düşünür Tommaso Campanella gibi, elinin teriyle demir parmaklıkları çürütmeli ve düşüncelerinden zerre kadar taviz vermemelidir. Bu güçtür ki Campanella'yı geleceğe taşımıştır. Michelangelo, bir heykel yapımında kendisini o denli işine kaptırmıştır ki, heykel tamamlandığında çizmelerini çıkarmak istemiş, ayağının derisi çizmeleriyle beraber çıkmıştı. İşte adanmış ruh, yüklendiği misyona bu denli kilitlenmelidir. Çünkü tarih yapanlar küçük düşünmezler ve onların defterinde "olmaz"m yeri yoktur.

Bir insan şerefini artırmak istiyorsa, varlıkların en şerefliisi olarak yaratılmış insana hizmet etmelidir. İmana ve insanlığa hizmet eden kişi, fani hayatını ebedileştirmiş ve ebedi mutluluğu elde etmiş olur. Allah'ın en sevdiği kişi, ona iman eden ve insanlara faydalı olandır. Bugün insanlığın ihtiyacı olan şey, baş döndüren felsefi düşünceler, süper güçler değil, yeryüzünün çehresini son bir kere daha güldürecek olan bu adanmış gönüllerdir.

Adanmış ruh, içinde bal olduğunu bildiği çeliğin etrafında altı ay dolaşıp delik arayan, delik bulamayınca bir yerden tükürük atan ve çeliği paslandırıp delmeye uğraşan karınca gibi olmalıdır. O, oturup hayallere inci dizmemeli, mesaisini günde 18 saate çıkaracak kadar çalışmalı ve bu dünyada işi bittiğinde başka gezenlere gitmenin yollarını araştırmalıdır.

Gülen bir gün aralarında arkadaşı Necdet Başaranın da bulunduğu birkaç kişiyle yemek yiyordu. Başaran, "Hocaefendi doymaz" dedi. Gülen, "Nasıl yani? Ben şeker hastasıyım. Ne zaman çok yemek yediğimi gördünüz?" cevabını verdi. Başaran, "Hizmete doymazsınız" deyince Gülen'in cevabı şöyle oldu: "Evet, hizmete doymam. Sen bir gün Merih gezegenine Allah'ı anlatmaya gitsen yine de doymam."

Adanmış kişi, bütün dünyaya bir gününü bile satmaz. Dünyanın sultanlığı altın tepside kendisine sunulsa, o tepsiyi anında yere çalar. Kendisine bir arpa kadar değer vermez. Kimse varlığına takılıp tereddüt yaşamasın diye hep bir hüma kuşu gibi gölgesiyle var olma yolunu seçer. Görünebilme noktalarında durmaz ve ganimete adını yazdırmaz. Yaşama zevkini yaşatma zevki adına terk etmiş kişidir. O, kendi zevk kaynaklarına kezzap dökerek kurutmuş kimsedir. Kendisini herkesten aşağı, herkesi kendinden üstün görür. Başkalarını kendine tercih eder. Adanmış kişi, yani ila-yi kelimetullah âşığı, politik kavga ve emellerden uzaktır. Çünkü Allah rızası için dine hizmet etmenin maddi bir karşılığı yoktur. Bir tek

şeyin beklentisi içinde olunabilir, bir tek şey için hırs gösterilebilir. O da Allah rızasıdır.¹⁶³

"Okul, okul okul..." diyerek ölen adam

Örneğin, Orta Asya'daki Türk okullarında maaş denmesi bile mümkün olmayan çok düşük ücretlerle büyük fedakârlıklar altında çalışan öğretmenler bu adanmışların en bariz örnekleridir. Kayserili bir işadamı, Azerbaycan'da tanıştığı bir Türk öğretmene, "Sen ne zaman Türkiye'ye döneceksin, burada ne kadar kalacaksın?" deyince, "Biz buraya dönmeye gelmedik, ölmeye geldik" cevabım almıştı. Aynı şey, bu okullara yardım eden Türk işadamları için de geçerliydi. Yurtdışındaki Türk okullarına katkı sağlayan Türk işadamları için düzenlenen bir gecede, plaket verilen bir işadamı, "Ben bu plaketi öbür âlemde almak için yardım yapmıştım" demişti.

Televizyon dizilerine ve belgesellere isim olan "Gülen deyimleri"nden biri adanmış ruhlardır. Samanyolu televizyonu, 1960'lı yıllardan beri yurtiçinde ve yurtdışında okullar açılmasına büyük emek veren kişileri konu alan bir belgesel serisine bu ismi verdi. Bunlardan biri, Gülen'in 35 yıllık arkadaşı olan ve 1997'de ölen Kemal Erimez'di.¹⁶⁴ Gülen, 1960'lı yıllarda daha İzmir'e geldiği ilk günlerde tanıştığı Erimez'i bir Namık Kemal hikayesiyle anlatıyor. Nizamettin Nazif, "Vatan şairi" olarak bilinen Namık Kemal'i anlatırken, "Ölürken bile 'vatan, vatan, vatan' diye gitti" demişti. Gülen ise Erimez için şöyle diyor: "Ölürken bile, okul, okul, okul' diye gitti."

Gülen, 22 kasım 2007 günü misafirleriyle konuşurken, "Bazı insanların boşluğunu dolduramıyorum" diyerek ikisi de vefat eden Kemal Erimez ve İzmir esnafından Naci Şençekier'i andı.

163. Gülen'in vaazları haricinde 1980'li yılların sonlarından itibaren günümüze kadar yaptığı sohbetleri içeren konuşmaları, 5 794 sayfadan oluşan 20 ayrı kitapta bir araya getirilmiş durumda. Gülen'in, son sekiz yıl içinde ABD'de yaptığı sohbetler, *Kırık Test*/adı verilen sekiz kitaplık bir seride yer alıyor. 1999 öncesindeki konuşmaları ise, *Fasıldan Fasıla* adıyla beş kitapta ve *Prizma* adıyla da yedi kitapta toplanmış. "2008: Fethullah Gülen'in Dünyası" başlığını taşıyan bu bölümde yer verilen bilgilerde bu sohbet konuşmalarından ve *Sızıntı* dergisine 1979'dan beri yazdığı başyazılardan da yararlanıldı. Gülen, düşünce ve felsefe dergisi *Yeni Ümit* ile edebiyat dergisi *Yağmura* da başyazılar yazdı.

164. 13 mart 1997 günü vefat eden Kemal Erimez'in cenazesi tıpkı Turgut Özal ve Necip Fazıl Kısakürek'in cenazeleri gibi İstanbul'da Fatih Camii'nden kaldırıldı. Gözlemciler göre, Erimez'in 14 mart 1997 günü kaldırılan cenazesine katılım Özal ve Kısakürek'in cenaze törenlerine katılımı hatırlatırcasına yoğun bir kalabalıktı. Erimez'in mezarının başından en son ayrılanlar, cenazesi için İstanbul'a gelen Tacikistan'daki Türk okullarında okuyan Tacik öğrenciler oldu.

Kemal Erimez'in Fethullah Gülenle 35 sene süren bir arkadaşlığı ve Gülen'e sınırsız bir sevgisi vardı. Gülenin yanına gittiği zaman, Gülen'in o günkü moral durumunu öğrenmek için öğrencilerine "Bugün Ağa'mn durumu nasıl?" diye soruyordu. Onun gözünde Gülen'in yeri başkaydı. Bu sevgisini "Ağa" kelimesiyle anlatıyordu. Gülen de onun bu sevgisine, "Ağalığı biz ondan öğrendik" sözleriyle karşılık veriyordu. Gülen, 2004 yılında Amerika'da bir grup ziyaretçisiyle sohbet ediyordu. Bir kişi, "Hacı Kemal Bey sağ olsaydı, size burada yalnız bırakmazdı" dedi. Gülen'in cevabı şöyle oldu: "Hacı Kemal sağ olsaydı, bu kadar Türkiye'den uzak kalmama dayanamaz, beni burada bırakmazdı."

1980 öncesinde Gülen İzmir'deyken, "Türkiye demek İstanbul demek. Bütün Türkiye'ye hizmet için, Hocaefendi'nin (Gülen'in) İstanbul'a taşınması lazım" diyen, birçok siyasetçi ve devlet adamının Gülenle tanışmasını sağlayan kişi Erimez'di.

Gülen'in deyiimiyle Erimez, yurtiçinde ve yurtdışında yüzlerce okula imza attı. 1982 yılında İstanbul'da Fatih Koleji'nin inşaatı sırasında Kemal Erimezi sırtında çimento torbası taşıırken görmek mümkündü. 1980li yılların başında İzmir'de Yamanlar Koleji, İstanbul'da Fatih Koleji açıldıktan sonra Erimez bu sefer Van'a okul açmaya gitmişti. 1990lı yılların başında ise, Türkiye'den binlerce kilometre uzaktaki Tacikistan'daydı. Erimez, Tacikistan'a gittiğinde 1992 yılı mart ayıydı. Bu ülkede iç savaş vardı. Ama Erimez pes edip geri dönmedi. 1992-93 eğitim döneminde, beş ay gecikmeli de olsa, ocak ayında ilk Türk okulunu açtı. İç savaş sürmesine rağmen, 1993 sonunda ikinci Türk koleji başkent Duşanbe'de açıldı.

İç savaş şartlarında Tacikistan'da çeteler de ortaya çıkmıştı. Örneğin, 1994 yılında Duşanbe'ye gelen Türk öğretmenler, bilgisayar gibi okul malzemelerini uçakla getirmişlerdi. Onları Kemal Erimez karşıladı. Malzemeler havaalanında bir tıra yüklendi. Yolda bir çete önlerini kesti. Arabadan inen Erimez, oldukça duygusal bir konuşmayla çete liderini bile ağlattı. Çete lideri, Erimez ve Türk öğretmenlerden özür dilediği gibi, bir başka çetenin saldırı ihtimaline karşılık okula kadar onlara refakat etti. 1997 yılına kadar Tacikistan'daki Türk okulları bu şartlar altında faaliyetlerini sürdürdü. 1996'da Türk kolejinin ilk mezunları olan 41 öğrencinin 23'ü Türkiye'deki değişik üniversitelere geldiler. Altı öğrenci Boğaziçi Üniversitesi'ne, dört öğrenci Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne (ODTÜ) kayıt yaptırdı. 1997'de Türkiye'ye gelen Tacik öğrenci sayısı 99'a çıktı. Yedisi Boğaziçi'ne, 181 ODTÜ'ye girdi. Erimez, Maverünnehir olarak bilinen ve Türk medeniyetinin ilk

kurulduğu yerlerden olan Hocabent şehrinde de okul açtı. Bu şehir, Amuderya ile Sirderya nehirlerinin arasındaydı.

Doktor Mahmut Akdoğan, Profesör Şerif Ali Tekalan ve Abdülkadir Aksu, bir gün Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı, Marmaris'teki Okluk Koyu'nda bulunan Cumhurbaşkanlığı dinlenme tesisinde ziyaret ettiler. Özal, onlara Kemal Erimez'i sordu. Özal, "Bu Kemal Erimez ne enerjik adanı. Van'a gidiyorum karşıma çıkıyor, İstanbul'a gidiyorum karşıma çıkıyor, yurtdışında karşıma çıkıyor. Şimdi nerede?" deyince Tacikistan'da okul açmakla uğraştığını söylediler. Özal, "Ona söyleyin, Türkmenistan'a önem versin" dedi. Erimez, 1950'li yıllarda Adnan Menderes'le, 1960'lı yıllarda Süleyman Demirel'le diyalog kurmuştu. Menderes Aydm'a geldiğinde Erimezle birlikte İncirliova'yı dolaşıyordu. Demirel, İzmir'de Yüksek İslam Enstitüsü'nün temelini attığında tören alanına Erimezle birlikte giriyordu. Turgut Özal'ın 1977'deki İzmir milletvekili adaylığı sırasında Erimez, hiç Özal'm yanından ayrılmamıştı.

Özal'm deyimiyle Erimez "enerjik" bir insandı. Gülen onun bu özelliğini şöyle anlatıyor:

"Dünyanın belli bir kesiminde, hususiyle Asya'da Türkiye'nin tanıtılması konusunda şimdiye kadar ne bir bakan, ne bir hariciyeci onun kadar önemli, onun kadar etkin, onun kadar derin, onun kadar kalıcı hizmet vermiştir. Bunu geleceğin bahtiyar tarihçileri yazacaklardır. Âdeta bir okul hastası haline gelmişti. Hanımı öldüğü zaman, burada değildi. Kızı vefat ettiğinde de zor yetiştii."¹⁶⁵

Güvercin yumurtasına sıkışmış kartal

Gülen ABD'deyken bir gün babasını rüyasında gördü. Yanındaki bir arkadaşı rüya tabirleri ansiklopedisine baktı. Ansiklopedide, rüyasında babasını gören kişinin, muradına ereceği, bir yitiği varsa onu bulacağı yazılıydı. O gün Gülen'in yanında olanlar, bunu Gülen'in yakın bir zamanda Türkiye'ye dönmesi sonucunu doğuracak şartların oluşması şeklinde yorumladılar. Ancak Gülen'in onlara cevabı çok farklı oldu:

"Benim yitiğimi bulmam çok zor. Çünkü benim yitiğim hepimizin yitirilmiş cennetidir. Yitiğimiz ülkemiz, milli değerlerimiz, manevi dinamiklerimiz, dinimizi anlatma heyecanıdır. Yitirdiğimiz yolumuzdur... Diğer yitiklerime gelince, onlara zerre kadar bile önem vermem. Zaten başka bir şeyim de olmadı ki onları yitirmiş

165. Erimez'in ölümünden sonra Gülen'in 29 mart 1997 günü Samanyolu TV'de yaptığı açıklamalar.

olayım. Kendimi bile yitirsem, Allah şahit ki aklıma gelmez. Yeter ki biz, bir an önce kaybettiğimiz asıl yitiğimizi bulalım."

Gülen'e göre; Türk milleti bir tırtıl gibi ağaçların kabukları üzerinde gezme yerine, kelebek olup uçuşa geçtiği anda bu İslam dünyasının da dirilmesi ve bütün dünyanın dengelenmesi demektir. Çünkü 1 400 yıllık İslam tarihine bakıldığında, otuz yılı ihtisamlı sahabe dönemi başta olmak üzere, ilk 300 yıldan sonra günümüze kadar İslam'ın koruyuculuğunu Türkler yaptı. Türkler, Müslümanlığı kabul etmelerinden sonra onuncu yüzyıldan itibaren İslam'ın haşmetini bir kere daha bütün dünyaya gösterdiler.

Türklerin 900 yıl süren bu pozisyonu, bütün diğer milletlerin binçaltına bir daha çıkmayacak şekilde yerleşti. Türk insanının yeniden dirilmesi demek, işte bu tarihi misyona dönüş demektir. Türkiye'nin bu misyona yeniden dönmesi, yıllardır dünyanın kanayan bir bölgesi olan Ortadoğu'da dengenin kurulması demektir.

Gülen'e göre, komünizmin çökmesiyle Orta Asya'da ortaya çıkan fırsatlardan biri buydu. Çünkü Asya koridoru Türkiye'yi Batı'ya, Doğu'ya ve Pasifik'e ulaştıracak kapıdır. Gülen 1990'lı yıllarda, "Türkiye için Asya köktür. Türkiye Asya'dan koptuğu anda köksüz ve kurumaya mahkûm bir ağaç gibi ortada kalır" diyordu. Diğer taraftan Küçük Asya olan "Anadolu" Büyük Asya'ya, yani Orta Asya'ya borçluydu. Çünkü Küçük Asya'yı besleyip büyüten "atayurdumuz" Büyük Asya'ydı. Burası, Çarlık Rusyasının egemenliğine girmeden önce Anadolu'yu ve Rumeli'yi besleyen bir inanç vahasıydı. İslam tarihinin devasa bilginleri bu coğrafyadan çıkmıştı.

Gülen'in Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde kolejler açılmasıyla eşzamanlı olarak Türk işadamlarını bu ülkelere yatırım yapmaya çağırmasının sebebi buydu. Gülen, "Gökyüzünde kaderimizin işareti olan yıldız, hilalin iki ucu arasına tekrar girmiş" diyordu. Elbette okullar da buralara Türk milletinin birer yatırımıydı, ama Türkiye'nin büyük bir ekonomik güç olmasının yolu işadamlarının bu ülkelere gitmesinden geçiyordu. Gülen bunun için, Anadolu esnafına, "Gücünüzü birleştirin, holdingler kurun" diyordu. Yıllar sonra Amerika'daki bir sohbetinde, "İleride Amerikan petrol milyarderlerinden daha zengin Türk işadamları olacak" demesi, tıpkı kolejler gibi Türk işadamlarının da başarılı olacaklarına olan inancı sebebiyleydi.

Örneğin Gülen, Sakıp Sabancı ve Üzeyir Garih gibi işadamlarıyla yaptığı görüşmelerde onları Orta Asya ülkelerine yatırım yapmaya çağırdı. Gülen bir başka şeyi daha gündeme getirdi. Türkiye Sanayi ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), bu bölgedeki

Türk okullarında görev yapan eğitimcileri, buralarda yatırım yapacak Türk işadamlarına en üst düzeyde katkı sağlamaları için bir eğitim programından geçirebilirdi. Okullar işadamlarına referans olacak, onlar da elde ettikleri yatırım imkânlarıyla okulları destekleyecekti. Okulların kendi yağlarıyla kavrulmasının yolu buradan geçiyordu.¹⁶⁶

Türkiye'nin dünyada denge unsuru bir devlet haline gelmesi işte bu gücüyle olacaktı. Çünkü, aşağıdan bağırdığınız süreci Hazreti İsa bile olsanız sesinizi kimseye dinletmeniz mümkün değildi. Gökte uçanların yerde sürünenlerle arkadaşlık yaptığı nerede görülmüştü? O halde Türk milletinin yeniden dünya dengelerinde söz sahibi olması ancak güçlü bir devlet olmasıyla mümkündü.

Ne var ki Doğu ile Batı arasında bir köprü olan Türkiye, 1990'lı yıllarda hâlâ "tek ayaklı bir köprü" görüntüsündeydi. Hâlâ bu köprünün "Batı yakasındaki ayağı" inşa edilmemişti. İslam dünyasının Batı'ya mesajını duyuramamasının sebebi işte bu güç mahrumiyetiydi.

Gülen, "Türkiye'de çoğu defa, sanki küheylanlardan oluşan bir kervanın önüne bir merkep (eşek) bağlanmış gibi işler yürümüyor" diyordu. ABD'de 24 Mayıs 2002 günü yaptığı konuşmada, Türkiye'nin durumunu anlatırken kullandığı cümle benzerdi: "Koca bir kartal güvercin yumurtasına sıkıştırılmış."

Gülen'e göre Türkiye'de uzun yıllar sadece belirli bir zümreye "aslanım" diyerek onların sırtını sıvazlayanlar, Anadolu insanına bırakın "aslanım" demeyi "kedim" bile deselerdi, bugünkü Türkiye fotoğrafı böyle içler acısı olmayacaktı. Anadolu halkı fakir kaldı, çünkü refah küçük bir kesimin tekelinden kurtulamadı. Gülen'e göre, bütün bu olumsuz şartlara rağmen dünyanın dört bir tarafında bu hizmetleri yapan Türk insanının en avantajlı yanı, Müslümanca yaşamının gücüne sahip olmasıdır. Bu hizmet yolunda Türk insanının en büyük kredisiyse tarihinden aldığı mirastır.¹⁶⁷

Çünkü Asya steplerinden kalkıp at sırtında defalarca Batı'ya geçen Türk milleti, dünyanın en problemlili bölgelerini dokuz yüzyıl boyunca adaletle yönetti ve burada denge oldu. Osmanlı, 120 000

166. Örneğin 1998 itibarıyla Kazakistan'daki Türk okullarının yıllık açığı 2 milyon dolardı. Bu açığı karşılayanlar, Kazakistan'da iş yapan Türk işadamlarıydı.

167. ABD'de yaptığı 13 Mayıs 2002 ve 7 Haziran 2002 tarihli konuşmalarından. Gülen'e benzer bir değerlendirmeyi Dışişleri eski bakanlarından Mümtaz Soysal yapıyor. Soysal, 28 Kasım 1994 günü Dışişleri bakanlığından istifa ettikten sonra *Hürriyet* gazetesinde yazdığı "Balının Böcekleri" yazısında şu cümlelere yer verdi: "Türkiye aslında çok hızlı yüzebilecek bir balina olmasına rağmen gövdesine yapışmış böcekler nedeniyle yüzemiyor. Balinanın böcekleri asalaklardır. Bunları temizlemek gerek. Balina o zaman hızlanacaktır."

kilometrekarelik bir alanda 250 milyon insana hükmetti. Bu 250 milyonluk nüfus içinde Türk nüfus yalnızca 11 milyondur. Eğer Osmanlı sömürgeci olsaydı bugün ne Sırp Sırpça ne de Rumlar Rumca konuşabilirdi.

"Türkler kira bedelini 400 yıl önce ödedi"

2004 yılıydı. Bosna'daki Türk askerleri 30 Ağustos Zafer Bayramı sebebiyle Saraybosna'da bir tarihi yapının salonunda bir program düzenlediler. Bu programa bazı Amerikalı subaylar da katıldı. Bir Amerikalı subay, "Biz de burada bir program yapmak istiyoruz. Salonu ne kadara kiraladınız?" deyince Türk subayı salon görevlisini işaret etti. Görevlinin Amerikalı subaya cevabı şöyle oldu: "Türkler buranın kira bedelini 400 yıl önce canlarıyla ödedi. Size salonu beş bin dolara kiralarız."

Türk askeri sadece Bosna'da değil, Kore'den İsrail'e kadar dünyanın 34 ayrı ülkesindeki şehitliklerde yatıyordu.¹⁶⁸

Kore'de herhangi bir yabancı grubun nüfusu bini aştığında devlet nezdinde bazı haklar elde etmesi sebebiyle, birkaç yıl önce Güney Kore'deki 300 kadar Türk bu haklar için müracaat ettiler. Koreli görevli, "Ama sizin sayınız bin kişi değil, sadece 300" deyince, "700 Türk de yerin altında" cevabını aldı. Çünkü, Kore'de 717 Türk askeri şehit olmuştu ve bunların 400'den fazlası Pusan şehrindeki Türk şehitliğinde yatıyordu. Koreli yetkili, hemen o gün 300 kişilik Türk toplumuna, bin kişilik yabancı grupların tabi olduğu statüyü verdi.

Gülen'in, "Türk insanının en büyük kredisi tarihten aldığı mirastır" sözleriyle anlattığı şey, Bosna'da ve Kore'de yaşanan bu sahnelerdi. 2008 yılma gelindiğinde Güney Kore, Türk kolejleri bulunan ülkelerden biriydi. Başkent Seul'de 6 mart 2008 günü ilk Türk okulunun resmi açılışı yapıldı. Bosna'daki Türk okulları ise daha erken bir tarihte, 1995'te açıldı.

İsraili politikacı Şimon Peres, bir Amerikalı yetkiliye şöyle de-

168. Türk şehitliği bulunan ülkeler şunlar: Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Cezayir, Çek Cumhuriyeti, Filistin, Güney Kore, Hindistan, Irak, İngiltere, İran, İsrail, İtalya, Japonya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Letonya, Libya, Lübnan, Macaristan, Malta, Mısır, Myanmar (Burma), Polonya, Romanya, Rusya, Sırbistan, Suriye, Suudi Arabistan, Ukrayna, Ürdün ve Yunanistan. 1 500 Türk askerinin yattığı Burma, Güneydoğu Asya'da Çin ile Hindistan arasında Bengal Körfezi kıyısında bulunuyor, İngiliz sömürgeci olduğu 1915 yılında buraya, Birinci Dünya Savaşı'nda Irak, Suriye, Filistin ve Arabistan cephelerinde İngilizlere esir düşen 12 000 Türk askeri getirildi. Bunların 1 500'ü esaret, salgın hastalıklar ve ağır çalışma şartları altında hayatlarını kaybetti.

misti: "Siz Amerikalılar öyle bir milletsiniz ki, askerinizin kanıyla birçok milleti özgürlüklerine kavuşturdunuz. Bunun karşılığı olarak o milletlerden sadece bir şey istediniz. Ölen askerlerinizi gömmenize yetecek kadar toprak." Peres, ülkesinin en büyük destekçisi ABD için şükran duygularını böyle ifade ediyordu. Ama aslında böyle bir değerlendirme, Türk milleti için fazlasıyla doğrudur. Osmanlı, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na bile bir askeri birlik göndermiş, Osmanlı askerleri Virjinya'da Amerikalılarla birlikte İngilizlere karşı savaşmıştı. Hollanda'nın Leiden şehrinde, üzerinde "Altın Türk'ün Anısına" yazısı bulunan Barbaros Hayreddin Paşa'nın büstü vardı. Çünkü Barbaros, İspanyollara karşı Hollanda'yı himaye etmişti

1996 yılı aralık ayıydı. İrlanda'nın başkenti Dublin'de yapılmakta olan Avrupa Birliği zirvesini izleyen gazetecilerden biriydim. Dönemin başbakanı Necmettin Erbakan, Avrupalı liderlerin davetini kabul etmeyip Dublin'e gelmediğinden Türkiye'yi hükümetin diğer ortağı Dışişleri Bakanı Tansu Çiller temsil ediyordu. Zirvenin son günü, Türkiye'nin Dublin Büyükelçisi Murat Ersavcı, Tansu Çillerin büyükelçilikte Türk gazetecilerle bir toplantı yapacağını haber verdi.

O gün Büyükelçilik binasında Büyükelçi Ersavcı, bize enteresan bir hikâye anlattı. İrlanda'nın en işlek limanların biri olan Drogheda'da her yıl bir Türkiye'ye şükran günü düzenleniyordu. Bu şükran gününün hikâyesi şöyleydi:

150 yıl önce, 1847 yılında İrlanda'da müthiş bir kıtlık başgöstermişti. İrlanda tarihine "patates kıtlığı" olarak geçen bu olayda, İrlanda halkı hem açlık hem de salgın hastalıklarla âdeta perişan olmuştu.

O dönemde Osmanlı Padişahı Sultan Abdülmecid, İrlanda halkına yardım eli uzatır. Osmanlı Sultanı'nın 10 000 sterlin yardım teklifini İngiltere Kraliçesi Victoria, "Osmanlı Padişahı benden fazla yardımda bulunamaz" deyip 1 000 sterline indirir. Çünkü İrlanda o sırada İngiltere topraklarına dahildir ve Kraliçe sadece 2 000 sterlin yardım göndermiştir. Bunun üzerine Sultan Abdülmecid İrlanda'ya gıda yüklü üç gemi gönderir. İngiliz mahkemesi, gemilerin İrlanda'ya girişim yasaklama teşebbüsünde bulunur. Ama Osmanlı denizcileri, Dublin Limanı yerine yüklerini Drogheda Limanı'na gizlice boşaltır. O dönemde İngiltere ve Avrupa ülkeleri İrlanda halkına yardım etmezken, Osmanlı yönetimi 4 000 kilometre uzaktaki bu ülkeye İngiltere'yle muhtemel bir siyasi krizi ve denizcilerin can

güvenliği riskini göze alarak bu yardımı ulaştırır.

İrlandalılar, 750 000 insanın öldüğü, bir milyona yakın insanın Amerika'ya göç ettiği bu felaket günlerinde Osmanlı'dan gelen bu yardım elini hiç unutmadı. 2 Mayıs 1995 günü Türkiye'nin Dublin Büyükelçisi'nin katıldığı bir törenle, Türk gemicilerin misafir edildiği eski belediye sarayının duvarına şükran plaketi çakıldı. Plakette Türkiye ve Türk halkına teşekkür ediliyordu. Günümüzde "Westcourt" adıyla otel olarak kullanılan bu binaya plaket çakılırken, Drogheda Belediye Başkanı Aldemman Goddfrey, "Dostumuz Türkiye'yi en kısa sürede Avrupa Birliği içinde görmek istiyoruz" diyordu.

İrlanda bu dostluğunu daha Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923'ten beri gösteriyordu. Lozan görüşmeleri sırasında Türk delegasyonu içinde Yahya Kemal Beyatlı da vardı. İrlanda delegesi hep Türkiye lehine konuşunca Beyatlı, "Herkes aleyhimizde, siz niye lehimizdesiniz?" diye sordu. İrlanda delegesi şu cevabı verdi: "Tarihimizin en büyük kıtlığında halkımız çaresizken sizin Osmanlı dedeleriniz bize para ve gemiler dolusu yiyecek gönderdi. Avrupa ülkelerinden hiç yardım görmedik, siz bize yardım ettiniz. O yüzden her zaman desteklenmeye layık bir milletsiniz."

2000 yılında yapılan Türkiye-İrlanda milli maçı öncesinde, o zamanki A Milli Futbol Takımı Teknik Direktörü Mustafa Denizli'nin kendisini eleştiren bazı spor yazarlarına, "İçimizdeki İrlandalılar" demesiyle Türk insanının zihninde belki farklı bir yere oturan bir halkın bize bakışı işte buydu. Üstelik İrlanda birinci liginde oynayan Drogheda futbol takımı "Drogheda United"ın ambleminde tıpkı Türk bayrağındaki gibi ay yıldız vardı.

İrlanda halkının bir özelliği daha vardı. O kıtlık sırasında bir milyon İrlandalı Amerika'ya göç edince zaman içinde Amerika'da 25 milyona ulaşan bir İrlandalı nüfus oluştu. Ve bu nüfus, 16 Amerikan başkanı çıkardı. John Kennedy'den Ronald Reagan'a, George Bush'tan Bili Clinton'a kadar 16 Amerikan başkanı İrlanda asıllıydı.

Gülen'in öğrencilerinden Abdullah Aymaz, kıtlık döneminde İrlandalı asilzadelerin Osmanlı padişahına gönderdiği teşekkür mektubunu Topkapı Sarayı arşivlerinde buldu. Mektupta şöyle deniliyordu:

Aşağıda imzası bulunan biz İrlanda asilzadeleri, beyefendileri ve sakinleri, Majesteleri tarafından acı çeken kederli İrlanda halkına gösterilen cömert hayırseverlik ve ilgiye en derin minnetlerimizi say-

gıyla sunar ve onlar adına Majesteleri tarafından İrlanda halkının ihtiyaçlarını karşılamak ve acısını dindirmek üzere cömertçe yapılan bin sterlinlik bağış için teşekkürlerimizi sunarız.

Aymaz, dönemin İngiltere Büyükelçisi'nin İstanbul'da Osmanlı hükümetine sunduğuş teşekkür yazısını da arşivlerde buldu. O halde bu mesele, sadece İrlanda'daki o liman kentinde yapılan Türklere şükran günüyle sınırlı kalmamalı, Amerika'daki 25 milyon İrlanda kökenli Amerikalı'ya da duyurulmalıydı. Her iki yazının bir örneğini alıp büyüterek çoğaltan Aymaz, bunları çerçeveletip ABD'ye götürdü. Başta Başkan Clinton olmak üzere Amerikan toplumunun İrlanda kökenli önemli isimlerine bu belgelerin sunulmasını sağlayan Aymaz'm amacı, Amerikan toplumunda böylesine ağırlıklı bir yere sahip İrlanda kökenli Amerikalılara Türkiye sempatisi kazandırmaktı. Yıllarca *Geceyanst Ekspresi* ve *Musa Dağı* gibi filmlerle imajı yara alan Türkiye'nin gerçek fotoğrafı, 160 yıl önce İrlanda'da yaşanmış olan işte bu gibi olaylardı.

Gülen'e göre Türk insanının yapması gereken, bu tarihsel mirasa aktif olarak sahip çıkmaktı. Yoksa, tarihin destanlarıyla coşuş teselli olmak, kişisel görevlerini ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirememiş, âciz ve aşağılık duygusuna kapılmış kimselere özgü marazi bir durumdu. Böyle bireylerden oluşuş bir toplumda insanlar sırf eskiye ait türkülerini mırıldanırlar, destanlara, marşlara gömölüş giderler. O halde Türk insanına düşuş görev bu tarihi mirası olduğuş gibi canlandırmaktı. Bugün onlarca ülkede açılan Türk okullarıyla yaşananlar bunlardı.

"Beni Afganistan'a gömün" vasiyeti

Afganistan'da iç savaşın sürdüğuş 1990'lı yıllardı. Taliban ile Raşid Dostum kuvvetleri arasında şiddetli çatışmalar vardı. Çatışma bölgesindeki Türk okulunda görevli öğretmenler, aileleriyle birlikte bir süre mahsur kaldılar ve bulabildikleri ilk uçakla Türkiye'ye döndüler. Gülen, onların Türkiye'ye döndüklerini öğrenince üzölüştü. Çünkü bu öylesine bir işti ki, şartlar ne olursa olsun geriye dönölmemeliydi ve bu işi ancak geri dönmeyecek adamlar yapardı. Bu Türk öğretmenler, Gülen'in üzölüşüğünü görünce hiç zaman kaybetmeden tekrar görev yerlerine gittiler. Bazıları yakınlarına şu vasiyeti yaptı: "Dünyanın neresinde ölürsem öleyim, beni Afganistan'a gömün."

2007 yılı ekim ayma gelindiğinde, Afganistan'da sadece 600 öğ-

renci kapasiteli Türk kolejine girebilmek için 15 000 öğrenci sınava girdi; sadece başkent Kabil'in Gazi Stadyumu'nda yaklaşık 3 400 öğrenci ter döktü. 2008 yılma gelindiğinde, Afganistan'da sekiz Türk okulunda 2 000 öğrenci okuyordu. Tacikistan'da, Bosna'da, Filipinler'de, Afganistan'da, Kafkaslar'da savaş ve mahrumiyet şartları altında okul açtıran güç bu adanmışlıktı. Afganistan'a gömülmeye ant içmiş bu insanlar demek, "İslam'ın aydınlık yüzünü kirleten" El Kaide'nin bir daha dirilmeyecek şekilde tarihe gömülmesi demektir. Bu, Afganistan'ın el değiştirmesiydi. Mevlânâ, ülkesini Bin Ladin'den geri alıyordu. Mevlânâ Afganistan'da doğmuş, ama Türkiye'de yaşamıştı. Onu yaşatan ülke, şimdi doğduğu ülkeyi Bin Ladin ideolojisinden geri alıyordu.

Bu işin ucunda, Aras Nehri üzerindeki köprüden Haydar Aliyev'le birlikte aşağı düşmek vardı. Tacikistan'da, Afganistan'da, Kafkaslar'da, Filipinler'de bir kör kurşuna kurban gitmek, Raşid Dostum güçleri ile Taliban arasında kalıp can vermek vardı.

Bu işin ucunda, Bosna'daki tünelden çıkamamak da vardı. Bir zamanlar "Avrupa'nın Kudüsü" olan Saraybosna'da okul açma teşebbüsü, savaşın en yoğun olduğu bir zamanda 1994 yılı ekim ayında başladı. Yugoslavya'nın dağılması üzerine Bosna 1992'de bağımsızlığını ilan eder etmez Sırpların saldırısına uğramıştı. Sırp kuşatmasındaki Saraybosna'nın dünyayla tek bağlantısı Birleşmiş Milletler'in kontrolündeki havaalanıydı. Ancak Sırp nişancılar şehre hâkim dağı tuttuklarından yolu kullanmak imkânsızdı. Bunun üzerine Boşnaklar 800 metre uzunluğunda bir tünel yaptılar. Okul açmak için 1994'te Saraybosna'ya giden Türkler, şehre 1,5 metre genişliğindeki işte bu tünelden girdiler. Sırtlarında kitapları ve malzemeleri vardı. Üç gün boyunca aç kaldılar, baygınlık geçirdiler.

1992 nisanında başlayan savaş, 1995 sonuna kadar 3,5 yıl sürdü. 250 000 Boşnak öldü, bunların 20 000'i çocuktı. Binlerce insan sakat kaldı, yüzlerce çocuk kayboldu. Fransa Cumhurbaşkanı Mitterrand'ın, "Ben Avrupa'nın içinde Müslüman bir devleti hazmedemem" sözleri gibi olgular âdeta bu olaylara zemin hazırlamıştı.

Savaşın bitmesinden bir yıl sonra, Saraybosna'da açılan ilk Türk okulunun öğrencilerinden bir grup İstanbul'a geziye geldi. Aralarında Sırp bir öğrenci de vardı. Gezi bitince bindikleri gemi İstanbul Boğazı'ndan Marmara Denizi'ne çıkarken bu öğrenci İstanbul'dan ayrıldığı için ağlıyordu. Yüzyıllar boyu, üç dinin mensupları yan yana yaşadığı için "Avrupa'nın Kudüsü" unvanını alan Saraybosna, tarihinde kara bir dört yıl yaşamıştı, ama Marmara

Denizi'nde yol alan gemide ağlayan Sırp çocuk, Saraybosna'daki yeni ruhun habercisiydi. 2000'li yıllara gelindiğinde, Saraybosna'daki Türk ilköğretim okulunda okuyan öğrenciler 22 farklı millette mensuptu. Dört yıllık bir vahşete sahne olan Saraybosna'yı yeniden Avrupa'nın Kudüs'ü yapan ruh işte buydu.

Kafkaslar ve Asya içlerindeki Türk okullarında Müslüman, Hindu, Şaman, Budist, Musevi, Hristiyan çocukları; Saraybosna'daki okullarda Sırp, Hırvat ve Boşnak çocukları; Balkan ülkelerinde Hristiyan ve Müslüman çocukları; Kuzey Irak'ta Şii, Sünni, Türkmen, Kürt çocukları yan yana okutan güç buydu. Filipinler'deki Mindanao Adası'ndaki Türk okulunda 1995 itibariyle yarısı Müslüman, yarısı Hristiyan bin öğrenciyi yan yana okutan şey buydu. Burası yirmi yıldır Filipin askeri güçleri ile Moro ayrılıkçı hareketlerinin savaştığı bir bölgeydi.

Bir süre Madagaskar'da yaşayan bir Fransız işadamı, Paris'teki lüks restoranda arkadaşıyla yemek yerken, "Çocuklarımızı Madagaskar'ın en iyi okuluna göndermek istediğimizde bize Türklerin idare ettiği bir okulu tavsiye ettiler" diyordu. Madagaskar'dan Tanzania'ya, Afrika kıtasının hemen hemen tamamında aynı başarı hikâyeleri vardı. Bu hikâyelerin arkasında, Uganda'da kaldığı beş yıl içinde eşiyle birlikte sıtma hastalığına yakalanan, ama Türkiye'de tedavisini tamamlar tamamlamaz tekrar Uganda'ya dönen adanmış öğretmenler vardı.

1995 yılı eylül ayında Rusya'nın başkenti Moskova'da ilk Türk koleji açıldığında, Rus eğitim yetkilisi şöyle diyordu: "Rusya'nın tarihinde iki önemli olay var. Biri Gagarin'in Ay'a çıkması, diğeri Moskova'da bir Türk okulu açılması." Kırgızistan'da yaşayan ve çocuğunu buradaki Türk okuluna gönderen üst rütbeli Rus subayın sözleri şöyleydi: "Tarihi düşmanlıklar geçmişte kaldı. Dünya değişiyor. Ben bu okulları takip ediyorum. Çocuğumun da buradaki kaliteli eğitimden ve terbiye sisteminden yararlanmasını istiyorum." Çocuğu Türk okulunda okuyan ve Galatasaray futbol takımını tutan albay rütbesindeki Rus subay, "Çok şey hayal edebilirdim. Ama günün birinde bir Türk takımını tutacağımı asla hayal edemezdim" diyordu. Türk Cumhuriyetleri'ndeki bütün Türk okullarında Rus öğrencilere de belirli bir kontenjan tanınmıştı. Çünkü bu ülkelerde hatırı sayılır bir Rus nüfus vardı. Örneğin Kazakistan nüfusunun yüzde 40'a yakını Ruslardan oluşuyordu.

Bu Rus çocuklarla birlikte, demir perde altında 70 yıl kalan Azeri, Kırgız, Türkmen, Kazak çocukları Türk kolejlerindeki ev-

rensel eğitim sistemiyle küresel dünyaya entegre eden şey, adanmışların gücüydü.

İngiliz *The Economist* dergisi, 6 mart 2008 tarihinde şunları yazdı: "Pakistan'da Gülen okullarının öğrencileri en son teknolojiyle kurulmuş olan bilim laboratuvarlarından istifade ederken diğer yandan Türkçe şarkılar öğreniyorlar... İyi İngilizce ve Türkçe konuşan gayet kibar bir Orta Asyalı gence rastlarsanız, o çocuğun bir Gülen okulunda eğitim görmüş olduğundan emin olabilirsiniz." Almanya'daki Türk okullarının Alman sistemi içinde nasıl başarılı oldukları, Fransız *Le Monde* gazetesine 21 ocak 2008 günü haber konusu oldu. Pakistan'daki Türk okulları, 4 Mayıs 2008 günü *New York Times* gazetesinin manşetine çıktı.

160 milyon nüfusa sahip Pakistan'da ilki 1995'te olmak üzere açılan 13 okulda 3 000 Pakistanlı çocuk okuyordu. Pakistan Devlet Başkam Pervez Müşerref¹⁶⁹ bu okullara Pakistan devletinin en büyük nişanı olan "Fedakrlık Ödülü"nü verdi. Kardeşi Türk okulunda okuyan Pakistanlı, *New York Times* muhabirine şöyle diyor: "Aşiretimden iki kardeş intihar bombacısı olarak öldüler. Kardeşim gerçek bir Müslüman olarak insanlara adil ve bilge yaklaşacak, tahammülsüzlükle değil." Çocuğu Türk okulunda okuyan bir Pakistanlı'nın gazetede yayımlanan sözleri ise şöyle: "Her başarısızlığımızın arkasında Amerika ya da Batının olduğunu düşünüyordum. Şimdi öğrendim ki asıl problem bizim içimizde."

Eğitim alanında doktorasını Paris'te yapan Afrika'daki ülkelerden Burkina Faso'nun Eğitim Bakanı Joseph Pare, 2008 yılı nisan ayında, "Türk okullarından öğreneceğimiz çok şey var" diyordu. Bir Batılı yazarın sözleri ise şöyleydi: "Papua Yeni Gine'de halen kanibalizm var, insan yiyenler var. Oraya turist olarak bile gitmem. Ama Türkler oraya da gitmiş."

Usame Bin Ladin'in doğduğu ülke olan Yemen'deki Türk okulunda okuyan Yemenli çocuğa dünya bilim olimpiyatlarında üçüncülük kazandıran şey, adanmış insanların bu gücüydü. Yahya Kemal'in memleketi olan Makedonya'da 1997'de açılan Yahya Kemal Koleji'nden mezun olan Sırp asıllı bir öğrenci olan Stanisa Veljkovic'i, Makedonya'nın tarihinde Harvard Üniversitesinden burs kazanan ilk öğrenci yapan şey buydu.

169. Pakistan'da 2005 yılı ekim ayında yaşanan deprem felaketinden sonra Gülen'in çağrısıyla Türkiye'de başlatılan yardım kampanyasıyla toplanan milyonlarca dolar para, Pakistan'da bizzat Devlet Başkanı Pervez Müşerrefe teslim edildi. 2004 yılı aralık ayında Endonezya'da meydana gelen ve yüz binlerce insanın ölümüne yol açan deprem sonrasında Türk insanı aynı şeyi yaptı. Bu yılın Mayıs ayında Burma'yı vuran kasırga ve Çin'i vuran deprem felaketlerinden sonra yine yardım kampanyaları açıldı.

Güney Afrika'nın Johannesburg şehrindeki Türk kolejinde okuyan siyah öğrenci, akşam evde "Anne beyaz adam (öğretmeni) benim başımı okşadı" diyordu. 2008 yılı haziran aya gelindiğinde dünyanın 110 ülkesinden 550 çocuğu Anadolu'da Türkçe olimpiyatlarında Türk insanının karşısına çıkaran güç, gençliklerinin en güzel yıllarını savaş ve mahrumiyet bölgelerinde geçiren, Afrika'daki siyah çocuğun, Rusya'daki beyaz çocuğun başını okşayan öğretmenlerdeki ruhtu.

New York'taki Türk okulu Amity School'u ziyaret eden 8,2 milyon nüfuslu New York kentinin Polis Departmanı Şefi Reymand Kelly, "Türk toplumu bu şehre olumlu bir sinerji veriyor" diyordu. Bu okul, 2007'deki New York eyaleti bilim olimpiyatlarında 28 madalya kazandı.

Arnavutluk'ta Hristiyan Demokrat Partisi genel başkanı, "Ülkemizin güney bölgesinde Katolikler ve Ortodoks Hristiyanlar arasında yıllardır gerginlik var. Burada bir Türk okulu açılırsa bu meseleler biter" diyordu. Bütün dünyanın kitaplarını okuduğu Kırgız romancı Cengiz Aytmatov, "Bu okullar, global köyün (dünyanın) başbelası terörün panzehiri olacak" diyordu. Kuzey Irak'ta Talabani ile Barzani güçleri çarpışırken, sığınacak bir yer arayan peşmergelerin kapısını çaldığı yer buradaki Türk okullarıydı.

Rusya'daki ve Türk Cumhuriyetleri'ndeki kolejlerde okuyan onlarca Rus çocuğuna, ayrı yaşayan anne ve babalarını tekrar birleştirme gücünü verenler, bu okullarda görev yapan öğretmen ve belletmenleriydi. Kamboçya'da, bir türlü okula uyum sağlayamayan oğlu okuldan çıkarılacağı zaman, okulun müdürüne gelen Kamboçyalı anne şunları söyledi: "Ne olur oğlumu okuldan çıkarmayın. Kocamı kaybettiğimden beri oğlum her akşam eve gelince beni dö-verdi, ama okulunuza geldikten soma artık beni dövmüyor."¹⁷⁰

2005'te Afganistan'daki NATO gücünün kıdemli sivil temsilcisi Hikmet Çetin ve buradaki NATO gücünün Türk komutanı Korgeneral Ethem Erdağı, "Buradaki bütün yabancı diplomatlar çocuk-

170. Afganistan'daki Türk okullarının açılmasına öncülük eden Halit Esendir'le 2007 yılı haziran ve temmuz aylarında İstanbul'da yapılan görüşmenin notlarından. Dışişleri eski Bakanı Hikmet Çetin, bu göreve 2004 ocak ayında NATO tarafından atandı. Fethullah Gülen, 1995 yılı ağustos ayında *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Oral Çalışlar'a verdiği röportajda, Gürcistan'da Türk okullarının açılmasında dönemin Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in çok yardımları olduğunu belirtiyor. Gürcistan'da 2008 itibarıyla beş Türk kolej, bir üniversite ve beş ilkokul vardı. 1995'te açılan ve Uluslararası Karadeniz Üniversitesi adını taşıyan Tiflis'teki üniversitede on ayrı ülkeden 1 000 öğrenci okuyordu. Kolejler ve ilkokullardaki öğrenci sayısı ise 1 800 civarındaydı. Üniversitede Müslüman, Hristiyan, Yahudi, Azeri, Ermeni, Yunan, Kürt öğrenciler bir arada okuyordu.

larını Türk okuluna kaydettirmek için bizden aracılık istiyorlar" diyorlardı.

Belh şehrinde Mevlânâ'nın doğduğu Afganistan, daha 1930'lu yıllarda yönünü tamamıyla Türkiye'ye çevirmişti. Afgan Harp Okulu Türk subaylar tarafından kurulmuştu ve eğitim dili Türkçeydi. Türk subaylar, 1970'li yıllara kadar Afganistan'da görev yaptılar.

Afgan ordusundaki generallerin çoğu, eğitimlerini Türkiye'de yapmıştı. Afganistan'ın tek üniversitesi olan Kabil Üniversitesinin hukuk ve tıp fakültelerini Türk profesörler kurmuştu. O yıllarda Türkiye'nin Kabil büyükelçisi öylesine itibarlıydı ki, Afganistan başbakanı her cuma günü kendisiyle yemek yiyor, hükümet değişikliklerini bile ona soruyordu.

Bir Afgan generalin deyiimiyle, o dönemde Afganistan'da iyi ne görürseniz Türklerin eseri idi. Hatta 1950'li yıllarda Kabil'de görevli olan Türk üniversite hocaları, Türk subaylar ve sivil Türk görevlilerin çocukları için Türkçe eğitim veren bir özel okul bile açılmıştı. Aynı yıllarda Kabil'de yabancıların da üç koleji vardı. Bunlar Fransız, Alman ve İngiliz kolejleriydi.

Afganistan için trajik zaman dilimi 1979'da başladı. Sovyet işgaline¹⁷¹ uğrayan Afgan halkı, bir milyon kayıp verdi, üç milyon Afgan, mülteci durumuna düştü. Sovyetlerin 1989'da çekilmesinden sonra bu sefer sonu gelmez iç savaş ve iktidar çekişmeleri yaşandı. Sovyetler'e karşı zafer kazanan Afgan mücahitlerinin yıllarca birbirleriyle vuruşmaları sonucunda 1998 itibarıyla hâlâ Afganistan'da tek bir otorite mevcut değildi, ülke fiilen bölünmüş haldeydi. Buna rağmen, dünyanın dört bir tarafına yayılan Türk okullarından, Afganistan da nasibini aldı.

Tıpkı iç savaş sürerken öğretmenlerin can güvenliği olmadığı halde 1992-93 eğitim öğretim döneminin ortasında Tacikistan'da Türk okulları açıldığı gibi, Afganistan'da da 1994'ten itibaren Türk kolejleri açıldı.

1998'de, Pakistan medreselerinde okuyan ve kendileri dışında hiçbir görüşe hayat hakkı tanımayan bir öğrenciler hareketi olan Taliban, başkent Kabil'i ele geçirip, kuzeyde General Raşid Dostum kuvvetlerini de yenince Türk okullarını işgal etti. Yazın okul-

171. 1979'da Afganistan'a Sovyet ordusunu davet eden Babrak Karmal, 1952-54 arasında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde burslu olarak okuyordu. Bursu kesilince, ortada kaldı ve Rus Konsoloslusu'na başvurdu. Ruslar tarafından Moskova'ya götürülen Karmal, öğrenimini burada uluslararası ilişkiler alanında tamamladı. 2008 itibarıyla Afganistan Dışişleri bakanı olan Rengin Dadfar Spanta ise, 1976-81 arasında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudu ve buradan mezun oldu.

larda nöbetçi kalan öğretmenler âdeta rehin alındı, Müslüman olup olmadıkları sorgulandı.

Biri başkent Kabil'de olmak üzere Afganistan'da açılmış olan dört Türk okulu, 2001 yılı ocak ayına kadar zor şartlar altında eğitim faaliyetlerini sürdürdü. Ancak Taliban, 2001 ocak ayında dört okulu da kapattı. Kapatma gerekçelerine göre Türk okulları, Türkiye hayranı laik insanlar yetiştiriyordu. 2001 mayısında bütün Türk öğretmenler smırdışı edildi. Türk öğretmenler ile Afgan öğrencileri, o gün duygusal sahneler altında vedalaşılar.

Ancak sadece üç ay sonra, 11 Eylül 2001'de El Kaide'nin ABD'ye yönelik saldırıları olunca, Taliban, aynı yılın aralık ayında devrildi. 2002 yılı ocak ayında da Türk okulları, binalarını tekrar geri aldı.

Taliban yönetiminin devrilmesi üzerine şubat 2002'de Kabil'de yeni geçici hükümet kuruldu. Bir süre sonra, Birleşmiş Milletler yetkilisi diplomat, 5-6 ülke elçilik mensupları ve Türk konsolosun katıldığı bir toplantıda şunları söyledi:

"Afganistan'ın geleceği karanlık, ama tünelin ucunda bir ışık var. Bu ışık şu Türk liseleridir. Çünkü bu okullarda Peştun, Özbek, Türkmen ve Tacik kökenli her Afgan çocuk okuyor. Belki bu nesil Afganistan'ı iç kargaşadan kurtarır."

2006 itibarıyla Türk liselerinden mezun 150'den fazla Afganlı genç, Kabil'deki büyükelçiliklerde ve Birleşmiş Milletler gücünün Kabil'deki her türlü kuruluşunda çalışıyordu. Yıllardır El Kaide kuşatması altında olan Afganistan'da yaşanan işte bu manzaralar, "Dünyanın neresinde ölürsük ölelim, bizi Afganistan'a gömün" diyen öğretmenlerin eseri idi.

2003 yılında Japonya'da ilk Türk koleji açıldığında, Japonya Dışişleri Bakanlığı Türkiye Masası yetkilisi olan ve 2007 itibarıyla Japonya'nın İstanbul başkonsolos yardımcısı olarak atanan Hori Guçi şunları söyledi: "Buraya en az otuz ülkeden insan geldi, zengin ülkeler geldi. Hepsi denediler, okul açamadılar. Siz geldiniz açtınız. Bu müthiş bir şey." 2007 eylül ayı itibarıyla Japonya'daki Türk Kültür Merkezlerimde 10 000 Japon'a Türkçe öğreten güç buydu.

Japonya'da okul açmak, hele yabancılar için oldukça zahmetliydi. Finansman ve prosedür olarak uzun bir süreç gerektiriyordu. Basit bir okula izin alınması için vakfın bir okul binasına sahip olması, böyle bir binanın da en az 100 öğrenci alabilmesi gerekiyordu ve böyle bir bina 2000'li yıllar itibarıyla 17-20 milyon

dolar arasındaydı. Fakat Türkiye'nin Japon dostlarının yardımıyla Tokyo'daki bir bina 1 milyon 750 bin dolar gibi oldukça düşük bir rakama temin edildi. Binadan sonra sıra vakıf kurma izni almaya gelmişti. O sıralarda Türkiye'nin Tokyo Büyükelçisi Gündüz Aktan'dı. Yurtdışındaki Türk okullarının Türkiye'nin geleceği açısından taşıdığı öneme yürekten inanmış bir diplomat olan Aktan, 2002 yılında görevini yeni Büyükelçi Yaman Başkut'a devretti. Büyükelçi Başkut da, Aktan gibi bu projeye sahip çıktı. 2003 yılı Japonya'da Türk yılı ilan edildi. Normalde iki üç yılda ancak çıkan vakıf izni üç ayda çıktı. Ve o yıl Tokyo'nun banliyösü Yokohama'da ilk Türk okulu açıldı. 2007'de Tokyo'daki Türk okulunun da resmi açılışı, o zamanki Büyükelçi Solmaz Üneydin'm da katılımıyla yapıldı.

Japonya'daki bu sonucu sağlayan şey de, Gülen'in işaret ettiği tarihten gelen mirasla "adanmışlık ruhu"nun birleşmesiydi.

1889 yılında Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid, Japonya'ya Ertuğrul Firkateyni'ni 600 askerle göndererek, Japonlara askeri yardım teklifini yapan ilk devlet adamı oldu. II. Abdülhamid Japon imparatoruna hem Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli nişanı olan "Osmanlı İmtiyaz Nişanı" hem de çeşitli hediyeler gönderdi. 11 ayda Japonya'ya ulaşan Osman Paşa komutasındaki Ertuğrul Firkateyni, üç ay sonra dönüş yoluna çıktığında, eylül 1890'da Japonya'nın Oşima Adası¹⁷² açıklarında fırtınaya yakalandı. Olayda 527 Türk denizcisi ölürken, 69'u kurtarıldı ve bu askerlerimizi Japon Deniz Kuvvetleri istanbul'a getirdi.

Japonların hafızasına yerleşen bir diğer olay, 1980-88 arasında yaşanan ve bir milyon insanın ölmesi, iki milyon insanın yaralanmasıyla sonuçlanan İran-Irak Savaşı sırasında meydana gelmişti. 1985'te, Batılı havayolu şirketleri, İran'm başkenti Tahran'dan artık uçuş yapmıyor ve Japonların biletlerim iptal ediyordu. Japon havayolları bile "Tahran tehlikeli, oraya memeyiz" diyordu. Böylece 215 Japon, âdeta İran'da rehin kalmıştı. Bir Japon firmasının Tahran'daki yetkilisi, eskiden tanıdığı Başbakan Turgut Özal'ı arayarak yardım istedi. Özal, bu yardım sesine olumlu cevap verdi ve "Uçak gönderip sizi aldıracağım" dedi. Türk Hava Yolları'nın (THY) bir uçak hazırlaması ve gönüllü bir pilotun görevlendirilmesi talimatını veren Başbakan Özal, bir yandan da Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'e mesaj göndererek, insani amaçlı yapılacak bu uçuş sırasında İran'a füze atmaması ricasında bulundu. Arala-

172. Oşima Adası'nda Ertuğrul Şehitliği, Kuşimoto kentinde ise Türk askerleri için bir anıt bulunuyor.

nda bazı hamile kadımlar da bulunduğu Japon yolcular, o gün Tahran'a gelen THY uçağına binerken yine de korku içindeydiler. Nitekim uçak havadayken, Tahran'a bombaların düştüğünü gördüler. Türk uçağı âdeta bombaların arasından kalkmıştı. Ancak uçak Türk hava sahasına girince Japonların korkusu sona ermişti.

Bu olayın hemen ardından Japon Parlamentosu toplantı halindeyken, Başbakan Turgut Özal'a telefon açtılar. Özal'm o gün Japon başbakanıyla yaptığı konuşmayı Japon milletvekilleri de dinliyordu. Japonya başbakanı, "Sayın başbakan bizim havayollarımız bile böyle bir riski almazken siz bunu neden yaptınız? Şu anda Japon Meclisi sizi dinliyor" deyince¹⁷³ Özal'm cevabı şöyle oldu: "Bu olay çok büyüülecek bir şey değil. Biz Japonları severiz, bunun için yaptık."

O anda Japon Meclisi'nden kuvvetli bir alkış sesi yükseldi. O sıralarda Türkiye'ye 27 milyon dolar kredi vermeyi planlayan Japonya, bu krediyi 250 milyon dolara çıkardı ve Japonların bu krediyle Türkiye'de bazı otoyol projeleri hayata geçirildi.

Faust-Mefisto kavgası

Gülen'in dünyasında adanmış kişinin tam tersi, bencil insandır. Benciller arasında öyleleri vardır ki, şişmiş egolarını güneşlerle eritemez. Bu insanlarda öylesine güçlü bir benlik duygusu vardır ki, bütün insanlara dağıtsanız yine de artacaktır. Benliklerini aşamayan bunlar, kendilerine âşık insanlardır. Firavımlaşmış egolarına göklerde bile taht bulamazlar. Bunlar övüldükçe, hindiler gibi kabarırlar. Ama sonunda, benliğin "tozpembe" ikliminde tıpkı bir "supernova" gibi şiştikçe, kendi enkaz ve küllerinin altında ezilip giderler. Çünkü benlik, kurutucu bir zehir gibi insani meziyetleri öldürür.

Benciller, yani "hodbin" ve "egoist" ruhlar, "Ateş düştüğü yeri yakar" derler. Dünya yansa, bunların bir tutam otu yanmaz. Oysa adanmışlar, "Ateş nereye düşerse düşün beni de yakar" der. Bugün ihtiyaç duyulan insan, dünyanın neresine bir ateş düşse bağrı yanacak kadar duyarlı olan insandır. Hangi vadide, hangi dağın arkasında olursa olsun, mazlum bir çocuğun hali bu insanın içine bir kıvılcım gibi düşer. Böyle bir insan, başkaları için yaşar.

Gülen, 2000'h yılların başında kendisine ziyaret eden bir grup gazeteciyle görüşürken, "Burma'da 300 000 Müslüman var. Onlara

173. Japon Meclisi'nde o gün yaşanan bu olayın videosunu Japonlar, 2004 yılı nisan ayında Japonya'yı ziyaret eden Başbakan Tayyip Erdoğan'a da seyrettirdiler.

vatandaşlık hakları, kimlikleri verilmiyor. Bu, içimde bir hicrandır" dedi. O görüşmede bulunan bir gazeteci şöyle diyor: "Dış politika alanında çalışmama rağmen o güne kadar Burma'da 300 000 Müslüman olduğunu bilmiyordum." On binlerce insanın ölümüne yol açan Nergis Kasırgası 3 Mayıs 2008 günü Burma'yı vurduğunda, buradaki Türk okulunun 7 Bumialı öğrencisi, Türkçe olimpiyatları için İstanbul'daydı. İlki 2000 yılında açılan Burma'daki Türk okullarında okuyan öğrenci sayısı 700'dü.

2007 yılı Kasım ayında ABD'de kendisini ziyaret eden Şişli Etfal Hastanesi Doktoru Abdülkadir Ünsal'ın "nefrolog" olduğunu, nefrolojinin böbrek hastalıklarıyla ilgili bilim dalı olduğunu öğrenen Gülen, "Keşke bir de toplumdaki nefreti temizleyecek nefretoloji diye bir şey olsaydı" dedi.

Gülen'e göre toplumun nefretten anırmasının yolu, "Biri bana el-li defa kötülük yapsa, bütün bunlar benim ona kötülük yapmamı meşra kılmaz" düşüncesinin bütün fertlerde egemen olmasıdır. İyi insan, kobra yılanlarına bile insanca yaşama adabını öğreten, akreplere insanları ısıtma yöntemini unutturan insandır. İyi insan, sözleriyle kobra yılanını ve akrebi deliklerinden çıkarıp dans ettirebilen insandır. İnsan, kin, nefret, öfke ve hırsın zindanına düşmemeli, bu duyguların ebedi bir zindana mahkûm etmelidir.

İyi insan kendisi hakkında sürekli suç arayan, her gün bu yön-deki kişisel tahkikatını genişleten bir savcı, başkası için ise sürekli bir fahri avukat gibi olmalıdır ve Alvarlı Lütfi Efendi gibi, "Herkes yahşi men (ben) yaman, herkes buğday men (ben) saman" demelidir.

İnsan için kendi nefsinden (benliğinden) daha keskin ve daha "yavuz" bir düşman yoktur. En muteber düşmanlık, insanın kendi benliğine düşman olmasıdır. Çünkü benlik insanın içinde beslediği azgın bir kurt gibidir, hatta azgın kurttan daha yırtıcıdır. Etrafındaki herkesi düşmanı gibi gören insan benliğinin saldırısı altında demektir. Oysa insan kendisini kötülüklerin merkezi, başkalarını iyiliklerin merkezi olarak görmelidir. Bencilliği aşmak zor bir konudur. Hazreti İsa bile On İki Havarisi'nden biri olan Yahuda'yı bu kısır döngüden kurtaramamıştır. Benlikten vazgeçme çabası, Allah için verilecek bir uğraştır.

En kötü nisanla bile geçinemeyen kişi kötü insandır. İyi insan kır-daki ve bayırdaki deliklerde yılan, çıyan arayacağına, elindeki feneri kalbine çevirmelidir. Bunun için de benliğini aşama aşama eritmelidir. Ünlü filozof Sokrates'in "Kendini tam" dediği şey, İslam tasavvufçularının "Nefsim bilen Allah'ı bilir" dedikleri şey budur.

İnsanın, kalbindeki haset duygusunu bir pas gibi görüp silme mücadelesi bir ibadettir. Çünkü haset ve kıskançlığın insana yaptır-
ramayacağı kötülük ve ihanet yoktur. Şeytanı mahveden şey,
"Adem topraktan yaratıldı, ben ateşten. Ateş toprağın önünde eğil-
mez" düşüncesi idi. İnsanın yapması gereken şey, Âdem Babamız
gibi olmaktır. O, yasak meyveye el uzatınca ve cennetten çıkarılın-
ca düştü, ama doğruldu ve yürüdü. Oysa Şeytan diyalektik yaptı ve
aldandı. Şeytan'm Allah'ın huzurundan kovulmasına yol açan şey
onun benliği idi. Hazreti Âdem tevazu ve tevbeyle (bağışlanma di-
leyerek) kazandı, şeytan kibir ve demagojiyle kaybetti.

İnsanlık tarihi bir anlamda, Goethe'nin *Faust* adını taşıyan ki-
tabında ortaya koyduğu Faust-Mefisto kavgasıdır ve henüz bitmiş
değildir. Faust-Mefisto kavgası, insanın şeytanla mücadelesidir.
Faust toy bir delikanlı, kendi ömrünü yaşayan bir varlıktır. Şey-
tan ise bütün insanlığın ömrünü yaşayan bir ucubedir.

Goethe'nin *Faust* kitabının sonunda belirttiği gibi hâlâ devam
eden bu mücadele, şeytanın Hazreti Âdem'e düşmanlığı ve Haz-
reti Âdem'in oğlu Habil'in kardeşi Kabil¹⁷⁴ tarafından öldürülme-
siyle başlamıştır. Bu, iman ile inkarcılığın kavgasıdır.

Ne Allah'ın savcısı, ne cehennem ateşçisi

Gülen'e göre cihat, insanın kendisine karşı verdiği bu savaşın
adıdır. Cihat, insanın bütün gücünü kullanarak ve bütün engelle-
re karşı göğüs gererek kendi özüne ermeye çalışmasıdır. Büyük
cihat budur. İnsanın varlığında kin, nefret, gurur, benlik, haset gi-
bi ne kadar yıkıcı duygu varsa, bunların tamamına karşı cihat ilan
etmek çok zor bir iş olduğundan, buna "büyük cihat" denilmiştir.
Bu savaş, insanın kendi özünü bulmasına kadar sürer. Yeryüzün-
de selden, depremden, yangından daha büyük bir bela varsa, o da
insanın özünü gaflete kaptırmasıdır.

"Küçük cihad" ise, başka insanların özleriyle buluşmalarına
yardım etme, insanlar ile Allah arasındaki engelleri bertaraf etme
faaliyetidir. Bu, sanıldığı gibi savaş meydanında savaşmak değil-
dir. Çünkü cihat savaş değil, bir ibadettir. O yüzden, cihat eden
kişi anlamına gelen "mücahit" kelimesi yerine "İslam savaşçısı"
deyimini kullanmak yanlıştır. Savaş, küçük cihadın sadece mec-

174. Hazreti Âdem'in çocuklarından Habii çoban, Kabil ziraatçıydı. Habil beğendiği bir
koyunu kurban etti. Kabil ise koyun kesmeye yanaşmadı. Kabil, ürünün iyi kısmından
kurban etmeye de kıyamadı ve kıymetsiz başaklardan oluşan bir demeti kurban olarak
sundu. Sonuçta Habil'in kurbanı kabul oldu, ama Kabil'inki kabul olmadı. Bunun üzeri-
ne Kabil, kardeşi Habil'e "Seni öldüreceğim" dedi.

bur kalındığı zaman devletçe başvurulması gereken bir şeklidir ve yapılması belli şartlara bağlanmıştır. Bu cihad düşmanlara karşı ve ancak devlet tarafından yapılır.

Büyük cihatta başarılı olan bir insanın çoğunlukla küçük cihadı da kazanması muhakkaktır. Fakat büyük cihadda kaybeden insanın, küçük cihadda kazandığı hiç görülmüştür. Hem büyük cihadın hem küçük cihadın amacı, "kâmil insan" olma yolunu açmaktır.

Bir insanın canıyla Allah yolunda cihat etmesi, yalnızca savaş meydanında ölmesinden ibaret değildir. Allah yolunda ayağın tozlanması da, canla cihat demektir.

Gülen'e göre, kendisini bu göreve adanmış insanlar, devlet ve hükümette mevki alma gibi sevdalar taşımamalıdır. "Ben din için çalışayım; Allah bana iktidar versin" düşüncesi, Allah'la pazarlık yapmaktır. Din adına ülkeyi yönetme iddiasında bulunmak, dini politize edip siyasi bir sistemmiş gibi sunmak dine büyük ihanettir. İslam tarihinde, Allah adına hareket ettiklerini söyleyen din adamları sınıfının hâkim olduğu idare anlamına gelen teokrazi olmamıştır. Çünkü, İslam'da bir din adamları sınıfı yoktur ve kimse Allah adına hareket ettiğini ileri süremez.

Dinin siyasallaşması demek, yozlaşma demektir. Oysa eğer istismar edilmesi gereken bir şey varsa bu, ahiret adına dünya olmalıdır. İslam dünyasında bazı akımlar, Batı karşısındaki askeri ve teknolojik yenilgi üzerine, kurtuluşu İslam'ı politize etmede veya siyasi bir sistem olarak algılamada buldular. Halbuki İslam bir din olarak akli aydınlanma ve kalbi nurlanmaya dayanır. Din, akim ve kalbin doyurulmasına dayandığı için iman ve ibadet en önde gelir. İman ve ibadetin meyvesi de güzel ahlaktır.

Gülen, 31 Mayıs 2000 tarihli bir konuşmasında şöyle diyor: "Günümüzde Müslüman olanlar veya Müslümanlıklarını yeni keşfedenler, ne hikmetse hemen radikalizme kayıyor. Siyasi veya toplumsal sahaya yöneliyorlar. Halbuki bütün mesele 'ben'de (insanda) başlar, 'ben'de (insanda) biter."

Bu yüzden dünyada reform isteyenler başta kendilerini değiştirmelidir. Önce kendi iç dünyalarındaki nefret, garaz ve kıskançlıktan arınmalı ve dış dünyalarını her türlü erdemle süslemeliler ki diğer insanları daha iyi bir dünyaya götürecek yola taşıyabilsinler.

Gülen'e göre başkalarının hatalarına karşı gözsüz, kulaksız ve dilsiz olabilmek bu erdemlerdendir. Birinin bir ayıbını örtmek, ona atlas elbise giydirmekten daha hayırlıdır. Bütün insanları müsamahayla kucaklamayan bir kişi af görme liyakatini yitirmiştir. Başkalarını affetmeyenin af beklemeye hakkı yoktur. Derecesine

göre herkese karşı saygılı olmayan saygı göremez. Herkesi sevmeyen sevimli olmaya layık değildir.

Kaldı M, Allah kimseyi insanların kusur ve günahları ortaya çıkartmak için görevlendirmemiştir. Hiç kimse yeryüzünde Allah'ın savcısı olmadığı gibi yol ayrımında durmuş trafik memuru da değildir. Allah bizi ne cehennemden ateşçisi ne de cennetin kapıcısı yapmıştır. Kişi başkalarının kusurlarını görmemek için âdeta gözlerine mil sürmeli, duymamak için âdeta kulaklarına kurşun dökmelidir. İnsan, başkasından gördüğü kötülükleri, bilgisayarın hafızasındaki gereksiz dosyaları siler gibi kafasından silip atmalıdır.

"Niye Demirel'i desteklemiyorsun?" mektupları

1974 yılı sonbaharıydı. Bazı dindar insanlar, siyasette Süleyman Demirel'in desteklenmesi gerektiği düşüncesini savunuyordu. Gülen'e göre ise dine hizmet etmenin yolu tamamıyla siyasetin dışında kalmakla mümkündü. O sıralarda bir gün arkadaşı Mehmet Ali Şengül, Gülen'i ziyaret etti. Gülen evde hasta yatıyordu. Arkadaşına arkadaki dolabın kapısını açmasını ve üst üste yığılı mektuplardan rasgele birini çekip okumasını istedi. Arkadaşı Gülen'in dediği yaptı ve mektuplardan birini zarfından çıkarıp okumaya başladı. Mektup baştan sona, Demirel'e destek vermediği için Gülen'e yapılan ağır hakaretlerle doluydu. Gülen, "Bizim bunlarla uğraşacak vaktimiz yok" deyip o gün bütün bu mektupları sobaya attı.

1970'li yıllardan beri Gülen aleyhindeki yazılarıyla tanınan *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Hikmet Çetinkaya, 1990'lı yıllarda Gülen karşıtı yazılarını sürdürüyordu. O yıllarda Gülen'in avukatı Feti Ün'e, Çetinkaya'yla ilgili özel bir belge ulaştı. Çetinkaya, 1981 yılı haziran ayında bir sol örgüte mensup olduğu gerekçesiyle gözaltına alınmıştı. Bunun üzerine eşi, Çetinkaya'nın "akut paranoya" hastası olduğuna dair Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği'ni raporunu ilgili makamlara vererek eşinin serbest kalmasını sağlamıştı. Çetinkaya 26 haziran 1981 günü yapılan sorgusunda, komünist olduğunu belirterek, "1974'te Türkiye Komünist Partisi'ne katılmak istedim, küçük olduğum için beni almadılar" diyordu. Bu belgelerin avukatına geldiğini öğrenen Gülen, bunların Çetinkaya'ya karşı kullanılmasını istemedi. Gülen, "Bir fikre fikirle cevap vermek gerekir. Bir insanın şahsi hallerini ve zaafalarını kullanmak doğru değildir" dedi.¹⁷⁵

Gülen'e göre iyi insan, yolu cehenneme bile düşse, burada ce-

175. Avukat Feti Ün'le 2007 yılı ekim ayında izmir'de yapılan görüşmenin notlarından.

hennem zebanileriyle dahi sohbet etmesini bilen insandır. İyi insan kobrayı dans ettirebilir, yeter ki nağmesini bulsun. Akrebe sözünü dinletebilir, yeter ki söyleyiş tarzı bozuk olmasın. Nitekim, televizyondaki bir belgeselde, bilim adamları akreplerin ses aldıkları dalga boyundan etrafa ses yayınca, taşların arasından sıyrılan akrepler kuyruklarını dikip dans etmeye başlamıştı.

Pakistan'ın, Hindistan'dan ayrılma dönemecine girdiği, gerili-min had safhaya ulaştığı günlerde Müslümanlar ile Hindular arasında çatışmalar vardır. Bir yanlışlık veya kaza eseri Hindu çocuklardan biri de bu çatışmada hayatını kaybeder. Hindu baba, Müslümanlardan bir çocuk öldüreceğine ant içer. Fırsatını yakaladığı anda da bir Müslüman çocuğun üzerine saldırır. Olayı görenler müdahale eder ve çocuğu kurtarırlar. Ardından bu Hindu'yu Gandhi'nin yanına getirirler. Gandhi, niçin masum bir çocuğu öldürmek istediğini sorar. Hindu Baba, "Onlar benim çocuğumu öldürdüler, intikam için ben de onlardan bir çocuk öldüreceğim" der. Gandhi'nin ona cevabı şöyle olur: "Öldüreceğin çocuğun, senin ölmüş çocuğunu geri getirmeyeceğini biliyorsun. Eğer ille de ölmüş çocuğunun yerini doldurmak istiyorsan, onlardan bir çocuk al, evlatlık edin ve onu kendi öz evladın gibi bağrına bas."

Gülen'e göre bu olay ister gerçek bir hikâye, ister efsane olsun, önemli olan bu hikâyedeki Gandhi kadar iyi insan olabilmektir.

Bu iyi insana karşılık, önüne geleni sokan, başkalarına zarar verme huyu taşıyan öyle insanlar vardır ki, bunlar eğer çıyanlar ve fareler âlemine konulsalar, bu âlemlerin kralı bile olurlar. Bunlar, koskocaman yeryüzünde bile öfke ve nefretlerini gömecek mezar bulamazlar. Bunlar bir gül tarlasına girseler ve gül yapraklarının üzerindeki laleleri görseler, burunlarına üfül üfül gül kokuları gelse, ellerine batan bir dikenden dolayı "yıkılsın gül tarlası" diyebilirler.

Romalı Komutan Cato ve Napolyon

Gülen'in dünyasında ila-yi kelimetullahm yegâne hedefi insandır. Gülen, 1998 yılı nisan ayında Fransız gazeteci Nicole Pope'a verdiği mülakatta bunu şöyle anlattı:

"En önemli mesele ahlaken mükemmel ve faziletli insan olma meselesidir. Farabi gibi ütopya yazarları, faziletli şehirden bahsedenler şehri öne çıkarmışlardır. Halbuki insan daima önde düşünlümelidir. Şehir, medeniyet, ülke, belde arkadan gelir... Müslümanlığın yüzde 98'i, ferdin ve ailenin hayatını, toplumun uyabile-

ceği temel ahlaki ve manevi değerleri ihtiva eder. Sadece yüzde 2'si devlet işleriyle alakalıdır. Yüzde 98'i görmezden gelerek, yüzde 2'yi Müslümanlık olarak takdim etmek, hem yanlış, hem de yüzde 98'e karşı saygısızlıktır... İslam'ı siyasi bir sistem gibi algılayanlara bakarak, yüzde 98'i bırakıp yüzde 2'yi İslam olarak sunmak ve sonra siyasi İslam'dan bahsetmek, İslam gerçeğine ters düşüyor."¹⁷⁶

Gülen, bu tarihten bir yıl sonra, 1999'da Kanadalı yazar Fred Reed'e verdiği röportajda ise şöyle diyor:

"Hazreti Ali'nin bir sözü var ki, ikinci cümlesi çok etkileyicidir: 'Sen kendini küçücük bir zerre sanıyorsun, ama aslında tüm âlemler senin içinde köklemiştir.' Eğer inancımızın bize öğrettiği şekilde insan tüm var oluşun özü olarak en mükemmel bir surette yaratılmışsa, o zaman, insan Allah'ı yansıtan parlak bir ayna gibidir... Daha açık olmak gerekirse, insan özel bir varlıktır... Eğer İslâm bir inanç, ibadet ve ahlak dini ise, demokratik ülkelerde hiç kimse böyle bir sisteme itiraz edemez. Fakat bu sistemi göz ardı etmek ve İslam'ı sadece halkı idare etme tarzı olarak anlamak ve bu şekilde birtakım siyasi mevkilere aday olmak ve teşebbüslere girişmek, İslam'ın yanlış yorumlanmasından başka bir şey değildir... İslam'ı toplumun geniş kesimlerine dönük, büyük ölçüde inanç, pratik ve ahlakla ilgili bir olgu olarak sunmalıyız. Ve İslam'ın demokrasiyle çelişmediğini ve çatışmadığını ortaya koymalıyız. Bunu başarabilmek için, insanlar diğergam ve verici olmalıdırlar. Gelecek nesillerin barış ve huzur içinde yaşayabilmeleri için, insanlar kendi kişisel zevklerinden vazgeçmeli ve rahatlarını terk etmelidirler. Ben bu insanlardan biri olduğumu ima etmiyorum, fakat inanıyorum ki, bu vazifeyi hakkıyla ifa edecek kimseler olacaktır. Ve ben kendimi irademiz dışında geçici bir süre için Allah tarafından bir inayet ve lütuf olarak bu tip işlere sevk edilmişlerden biri olarak görüyorum."

Gülen'e göre İslamiyet iyi vatandaş, iyi insan yetiştirme konusunda demokrasiyi minnettar bırakacak dinamiklere sahiptir. Problemi çözecek olan kâmil insandır. Bu yüzden en büyük yatırım insana, kâmil insana yapılan yatırımdır.

Kâmil insan aynı zamanda bir dava adamıdır. Bir damla dava yüklü bir insan, kendisinden elli kat bilgi yüklü bir dâhiden daha güçlüdür. Hazreti İsa'nın havarileri ve Hazreti Muhammed'in arkadaşları sahabeler, gittikleri ülkelerin dillerini bilmiyorlardı.

176. Fransız *Le Monde* gazetesi muhabiri Nicole Pope'la 28 nisan 1998 tarihli görüşmesinden.

Ama Hazreti İsa'nın ölümünden sadece otuz yıl sonra takipçileri Roma'yı sarstı. Bunun sebebi onlardaki dava adamı gücüydü. Havarileri ve sahabileri başarılı kılan şey samimiyetleri ve yürekli olmalarıydı.

Samimiyet öyle bir sırdır ki, buzdağlarım bile eritir. İlk dönem Hristiyanları olan Hz. İsa'nın saf ve samimi takipçileri, arenalarda aslanların ağzına atıldılar, ağaçlarda sallandırıldılar ve ateş dolu hendeklere atıldılar. Ama bütün bunlara rağmen dinlerinden dönmediler. Ve bu uzun mücadeleler sonunda başarılı oldular. I. Constantinus, Hristiyanlığı Roma'mn resmi dini olarak kabul etti.

İslam'la ilk buluşanlar, çok kısa bir zamanda tarihin akışım değiştirdiler. Hazreti Osman döneminde Hazar Denizi aşıldı, Amuderya'ya varıldı, Aral Gölü çevresi ve Palandöken Müslümanlıkla tanıştı. Hazreti Ali döneminde İslam, Öküz Nehri'ne¹⁷⁷ ve Cebelitarık Boğazı'na kadar bu dava adamları sayesinde ulaştı. O dönemde Müslüman elçileri, Çin Sarayı'na kadar ulaştıran şey buydu.

İslam kaynakları Hazreti Muhammed zamanında yaşamış olan yüz bin sahabeden bahsetmesine rağmen, Medine Mezarlığı'nda yatan sahabe sayısı on bin bile değildir. Demek ki geriye kalanlar ila-yi kelimetullah için yollara düştüler. Çünkü Kabe'de ölüp oraya gömülmek, Allah'a anlatmak için gidilen Pekin'de ölüp oraya gömülmekten daha hayırlı değildir. Sahabe dünyanın neresinde bir kara parçası olduğunu duymuşsa oraya Allah'ın adım duyurmaya gitti. Dıştan bakanlar onlara deli derdi. Çünkü onların yaptıktan şeyler, akli durduracak, hayalleri donduracak çaptaydı. O yüzden, otuz sene kadar süren sahabe dönemi, ihtişamlı bir dönemdir.

Gülen'e göre, ruhen çökmüş bir ülkenin her bucağı yüzlerce zafer takı ve dragon timsailleriyle süslense bile mezardan farka yoktur. Romalı Komutan Cato, Kartacalıları yendiği zaman değil, ordusu zafer naralarıyla başkente girerken, komutanlık at ve formalanm krala teslim edip, "Ben milletime hizmet için savaşımtım, şimdi görevim bitti, köyüme dönüyorum" dediği zaman muzafferdi. Buna karşılık, nefis ve kötü tutkuların esaretinden kurtulamamış bir sefil ruh, dünyayı fethetse bile mağlup sayılır. Napolyon'un, kendisim dünyanın tek hâkimi görme çılgınlığıyla filozof Molmey'in kişiliğinde bilim ve fazileti tokatlarken yaşadığı nihadaki bu yenilgi, Waterloo'da yaşadığı mağlubiyetten daha acı ve alçaltıcıydı.

Roma İmparatorluğu, o müthiş lejyonlarıyla, senatosundaki kanunilikle, dinlere tanıdığı özgürlükle, belli bir dönem ayakta kaldı. Ne zaman ki Neron geldi ve Hristiyanlara zulüm yapmaya başladı,

177. Öküz Nehri, Orta Asya içlerinden gelen ve Hazar Denizi'ne dökülen bir nehidir.

onun bu delice davranışları Roma'nın sonunu getirdi. Bu, kuvvetin dehayı alt etmesiydi. Napolyon'un dehasını delik deşik eden, Büyük İskender'in başını döndüren, Hitler'i çağın deli tekesi haline getiren şey aynıydı: kuvvet çılgınlığı. Oysa asıl zafer, bir insanın içindeki ihtirasları dizginlemesi ve hovarda duygularına geçit vermemesidir. Fatih Sultan Mehmed, azgın maddi gücün değil, askeri dehasıyla birlikte bu yüce ruh ve inancın temsilcisiydi. Öyle olduğu için, İstanbul'a girişi Sezar'm Roma'ya girişi gibi değildi.

Fazilet öyle bir şeydir ki, halk içinde minderde veya yerde oturur. Gurur ise muhteşem koltuklara bile sığmaz. Gurur, tersine döndüğü için kubbe gibi duran bir kuyu gibidir. Fazilet ise, ufuk noktasına inmiş gökyüzü gibidir. Gurur, cehaletin gayrimeşru çocuğudur. Fazilet ise hikmetin soylu evladıdır. Gurur, istibdat yanlısıdır, fazilet ise hürriyet ve eşitlik yanlısıdır.

Gerçek değerlerin altüst olduğu, insanların itibarlarının para, yazlık, kışlık evleri ve villalarıyla ölçülür hale geldiği bir toplumda bu maddi değerler küstah birer gladyatör gibi faziletin üzerinde tepinirler. Böyle bir topluma düzenbazların, çıkarıcıların, iki adım ötesini göremeyen miyopların hâkim olması doğaldır. Böyle bir toplum ruhen çökmüş demektir.

Perihan Savaş'a verilen ödülün anlamı

Gülen, 2008 yılı mart ayında ABD'de bir grup gazeteciyle sohbetinde, televizyonlarda örnek bir Türk ailesini konu alan bir diziyi ihtiyaç olduğunu vurguladı. "Televizyon bir toplumun görünmeyen aynasıdır" diyen Gülen'e göre, çocukların kafalarının erken yaşlarda kirletilmesine karşı âdeta savaş açılmalıdır. Uygun olmayan ve şiddet içeren filmler, gençler için öylesine zararlıdır ki, bu filmlerin onların genç beyinleri üzerindeki olumsuz etkileri, önlenemez felaketlerin kapısını aralar. Çünkü ahlak kaybedince, teknoloji transfer eder gibi ahlak transferi yapmak mümkün değildir. Bütün bunlar aslında birer dejenerasyondur.

1997'de Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nca toplumun önde gelen isimlerine verilen hoşgörü ödülünü alanlardan biri de Perihan Savaş'tı. Bazı kişiler Savaş'a verilen bu ödülün ne anlama geldiğini sorguluyor, hatta gereksiz buluyordu. Ancak Gülen'in gözünde Perihan Savaş'ı değerli kılan çok önemli bir özelliği vardı. Kaza geçirip felç olan eşi Yılmaz Zafer'e, sadık bir eş olarak uzun süre bakmıştı. Gülen şöyle diyordu:

"Düşünün ki bazılarının takıldıkları nokta, Yeşilçam'dan bir ha-

nıma bu ödölün niye verildiğidir. Geleneksel Türk aile ahlakında, kadının kocasına karşı taşıdığı vefa hissi, ailenin devamı için çok önemli bir faktördür. Bahsini ettikleri hanımefendi, bu geleneği devam ettirmiş, hastalanıp yatağa düşen eşinin başında iki sene vefa hissiyle durup beklemiş, onun bakımını üstlenmiş önemli ve parlak bir örnektir. Allah bilir, ama inancı olan bir insanın böyle bir ameli onu cennete götürmeye yetebilir. Dolayısıyla, kocasına karşı bu denli sadakat ve vefayla dopdolu bir hanımefendiye değil bir plaket, dünyalar verilse, bana göre yine de fazla sayılmaz."

Gülen'e göre, faziletli insanlardan oluşan bir toplum oluşturmak bazen bir, iki, hatta üç nesil sürececek bir çaba ister. Din, böyle insanlardan meydana gelmiş bir toplum hayatı adına yeri başka hiçbir şeyle doldurulamayacak bir dinamiktir. Çünkü insanlar mevcut kanunların yüzde 60-70'ini zekalarıyla aşabilir. Onları durduracak tek şey faziletli yaşamaktır. Türkiye'nin ihtiyacı olan şey toplumun bu şekilde yeniden inşasıdır.

Böyle bir toplumun inşası için, çocuklar daha beşikteyken adanmışlık türkülerıyla büyütülmeli ve rol gereği bile olsa çocuklar yalana alıştırılmamalıdır. Çünkü şuuraltı beslenme 15 yaşma kadardır. Anne ve babaların çocuklarını yetiştirecek ölçüde pedagoji ve psikolojiye ait bu bilgilere sahip olmaları gerektiğim belirtten Gülen, izlediği bir televizyon programını şöyle anlatıyor:

"Televizyonda *Yetim Kız* ilahisini seyrettim. Bir kızcağz, 'Yetim kızın başını okşayan mübarek el, ben de yetim bir kızım ne olur bana da gel' diyor ve yanaklarımdaki yaşları siliyordu. Her vicdan sahibi gibi ben de çok duygulandım; kendimi o yetimlerden biri sayıp ağladım. Ne var ki, bir mülahaza bir buğu gibi gelip zihnimi sarınca irkildim. Ya bu ilahiyi söyleyen o şirin kız yetim değilse, daha bu yaşta ona yalan söylettirilmiş olmuyor mu? Yetim olmadığını bile bile ona o mısraları söylettirmek ve sonra da onu alkışlamak, bir yönüyle kızcağıza yalan söylemeyi telkin etmek sayılmaz mı? O çocuk daha o yaşta yalana alışmaz mı?"

Gülen'e göre, böyle bir toplumun inşası için insanlar "mevsimlik koyu Müslüman" değil, ama "nrtütemadi (devamlı) düz Müslüman" olmalıdır. Örneğin, dinin emirlerini yerine getirdiği iddiasında olan bir insan, elektrik ve suyu kaçak olarak kullanamaz. Çünkü o elektrik ve suda 70 milyonluk Türkiye'nin hakkı vardır. Ve kaçak su ve elektrik kullanan kişi bu 70 milyon kişiyle tek tek helalleşmek zorunda kahr. Aksi halde sorumluluktan kurtulamaz.

Eğer uzmanlar, "90 kilometrenm üzerinde hız yapan bir şoför direksiyon hâkimiyetim kaybeder" diyorlarsa, 150 kilometre hız yap-

mak bir intihara teşebbüs, bundan dolayı meydana gelecek ölüm de intihar ve cinayet olarak mahşerde insamn karşısına çıkabilir.

Gülen'in arkadaşı Sadettin Başer, bir gün arabasının önüne çıkan çocuğu fark etmedi ve arabaya hafif çarpan çocuğun kulağında bir sıyrık meydana geldi. Gülen o gün arkadaşına bir süre araba kullanmaması tavsiyesinde bulundu. Başer, bu olayın ardından tam iki yıl boyunca araba kullanmadı.

Gülen'e göre, böyle sağlıklı bir toplumun inşası için, dinin ve bilimin değerleri yan yana olmalıdır. Çünkü dini dikkate almayan bir eğitim inançsızlığı, bilimsel eğitim eksikliği ise fanatizmi doğurur. İlahi mesajdan mahrum eğitim ve bilim, belli ideolojilerin yedeğine girince gerçeğin yolunu kesen bir gulyabani haline gelir. Semavi bir gerçek olan din de eğer fanatik düşüncenin eline geçerse kin, nefret ve intikam duygularının kaynağı haline gelir. Bilim tarihinin büyük dehası Albert Einstein'm deyimiyle bilimsiz din topal, dinsiz bilim kördür. Bilim dinden kopuk olunca öldürücü bir silaha dönüşür. Din de akıldan, hayattan ve bilimden kopuk olunca insanların ve milletlerin araşma duvarlar ören bir taassup kurmuuna dönüşür.

Eğer bazıları, bilim yuvası olması gereken bir eğitim kurumunu kendi villalarıymış gibi kullanırlarsa, burası bir ideolojiler vitrini, bu ideolojilerin gösteri yaptığı bir arenaya dönüşür. Aynı şekilde kendileri dışındaki herkesi "zındık" ve "münafık" olarak gören bir dini anlayış da dini, insanları Allah'tan uzaklaştıran bir fobiye dönüştürür. Din adına sergilenen fanatizm de yobazlıktır. Yobaz, sadece bugünün bir paraziti değildir. Eski çağlardan bu yana türlü türlü ses ve şekillerle ayakta duran bir virüstür.

İnsanlığın dünya ve ahiret mutluluğunu hedef alan bir dünya kurmak için, Gazali'yi okuyanlar Pascal! unutmamalı, Mevlânâ'yla semaya kalkanlar laboratuvara uğrayıp Pasteur'ü selamlamayı ihmal etmemelidir.

Urfa'da, 1996 yılında sezaiyenle doğum yaparken kendisine verilen kan AIDS'li çıkan Müzeyyen Işıkgöz¹⁷⁸ ve yeni doğan kızı Rukiye'ye AIDS virüsü bulaşmıştı. Bu ailenin dramını ne zaman televizyon haberlerinde izlese gözyaşlarına hâkim olamayan Gülen, "Yüz öğrenci öğretmenleriyle bir araya gelip AIDS veya kansere çare bulup bir insanın kurtuluşuna vesile olsalar, hepsi cennete girer" diyordu.

Gülen'e göre, son yıllarda bilim olimpiyatlarında Türk öğrencilerin gösterdiği başarıların kalıcı hale getirilmesi, bir devlet politikası olarak ele alınacak kadar önemliydi.

178. Bebeği 2000 yılında ölen Müzeyyen Işıkgöz de 2007 yılında öldü.

Sanayi Devrimi'ni kaçırmamanın faturasını çok pahalı ödemiş bir ülkenin çocukları olarak, eğer şimdi uzayda kentler kurulacaksa bunları bizim insanımız yapmalıydı. Amerikan Uzay ve Havacılık Dairesi NASA'nın karşılığı TÜRKSA'lar ortaya çıkmalıydı. Elbette, yıllardır süregelen ve koromozomlarımıza kadar işlemiş olan "Bizden bilim adamı çıkmaz" anlayışı karşısında bu kolay değildi. Batı'nın bu alandaki üstünlüğünün bizde yol açtığı psikolojik eziklik ve baskı bizi aşağılık kompleksine itmişti. Ama artık bu kompleksin sonu gelmişti.

Ağlatan İslam videosu

2004 yılıydı. ABD'de Pennsylvania eyaletinin Allentown şehrindeki Northhampton Üniversitesi'nde Siyasal Bilimler Fakültesi'nde dinler tarihi dersi vardı. Dersin hocası Profesör Harold Weiss, derslerini anlatırken videolar da gösteriyordu.

İslam'la ilgili video, çok eski yıllarda Hint Müslümanlarının oldukça ilkel sayılabilecek görüntülerinden ibaretti. Görüntülerde çıplak dolaşan, dilenen, şeyh diye gösterilen bir kişinin ayaklarını öpen insanlar vardı. Bazı insanlar ellerinde taşlarla secde edip taşları öpüyordu. Görüntülerde eski ve kirli burkalar içindeki kadınlar vardı. Deyim yerindeyse görüntüler baştan sona Müslümanlığın ne kadar çirkin bir inanç sistemi olduğu imajını veriyordu.

Sınıftaki Hristiyan ve Yahudi öğrenciler bu görüntüler karşısında kahkahayla gülüyordu. On beş dakika geçmişti ki sınıftaki Türk öğrenci ağlamaya başladı. Bütün sınıf o anda sustu. Profesör Weiss, videoyu durdurdu ve ışıkları yaktı. Türk öğrenci, ayağa kalktı. Aslında sınıftan çıkmak istedi. Ama Profesör Weiss hemen yanma gelip, "Ne oldu, bir şey mi oldu?" dedi. Türk öğrenci, "İslam bu değil" cevabını verdi. Prof. Weiss, "Ben dört tane üniversitede ders veriyorum. Dördünün de kütüphanesine baktım. İslam'la ilgili en yakın tarihli videoyu aldım" dedi. Türk öğrenci, "Bu gösterdiğiniz görüntüler, olsa olsa bin, iki bin kişinin yerel inanışlara dayanan bir hayat tarzı. Bunun günümüzün İslam yaşıntısıyla bir ilgisi yok. Gerçek İslam bu değil. Ben bile Müslüman olduğum halde bu görüntülerden korktum" dedi.

Profesör Weiss videoyu kapattırarak, "O zaman sen söyle. Namazı günde niye beş defa kılıyorsunuz? Neden taşla tapıyorsunuz? Kurbanda niye o kadar kan döküyorsunuz?" dedi. Profesör video görüntüsünde insanların taşlarla yere eğilmelerini Müslümanların hac görevi sırasında Kabe'de bulunan Hacerü'l-Esved

taşına gösterdikleri saygıyla karıştırmıştı. Hacerü'l-Esved taşı, Kabe'nin doğu köşesinde bulunan bir buçuk metre kadar yükseklikte parlak, siyah bir taşı. Müslümanların inancına göre, Hazreti İbrahim ve oğlu Hazreti İsmail Kabe'yi inşa ettikleri zaman, manevi bir yönlendirmeye bu taşı dağdan alıp Kabe'ye koymuşlardı. İslam'da taşlara tapmak söz konusu değildi. Tam tersine taş tapmak, İslam öncesi Cahiliye dönemine ait bir âdetti ve İslam bu putlara tapmayı kaldırmıştı. Türk öğrenci, Prof. Weiss'in kurban ve namaz sorularına da cevap vermeye çalıştı.

O gün o derste bu olayı yaşayan Türk öğrenci, İzmir İlahiyat Fakültesi'ni bitiren ve uzun yıllar Fethullah Gülen'in yanında kalıp ondan İslam klasikleri dersleri almış öğrencilerden biri olan Osman Şimşek'ti. Şimşek dersten sonra, hem okumakta olduğu bu üniversitenin hem de Profesör Weiss'in ders verdiği diğer üç üniversite olan Lehigh Üniversitesi, Carbon Üniversitesi ve Philadelphia'daki Temple Üniversitesi'nin kütüphanelerine baktı. Gerçekten de Profesör Weiss'in dediği gibi bu dört üniversitenin kütüphanelerinde İslamiyet hakkındaki en yeni tarihli video buydu. Üstelik bu dört üniversitenin kütüphanelerinde İslam'la ilgili video sayısı ikiye, üçü geçmiyordu.

Bugün, Fethullah Gülen'in öğrencileri ve onun hayat felsefesinden ilham alan binlerce insan, dünyanın her köşesinde artık "gerçek İslam"m sesi olarak kabul görüyorlar.

Gülen şöyle diyor:

"Bütün dünyanın Allah'a inandığı günü hayal ediyorum ve bu hayalin cihanlara değdiğine inanıyorum... Doğu ile Batının gerçek iman konusunda kaynaşıp kader birliğine ulaşması, hayatımın en büyük gaye ve emellerinden biri olmuştur. Tam cennete girmenin eşiğinde olduğum bir sırada bana gelip Doğu ile Batının bütünleştiğini, kendi değerlerini koruyarak ve birbirlerine saygı içinde bu iki dünyanın iç içe girdiğini söyleseler, bunu hayatımda bana verilmiş müjdelerin en büyüklerinden biri kabul ederim."

Dünyayı bekleyen kaçınılmaz kriz

Gülen şöyle devam ediyor: "XX. yüzyıl kendini inkâr edenlerin çağı olmuştur. İnsanlık yaldızlı sloganların kurbanı oldu. XXI. yüzyıl ise bir inanç ve inanmışlar asrı olacaktır. Bu yüzyıl, iman ve ahlaki değerler çağı, dünyanın her yerindeki inananlar için bir Rönesans ve yeniden canlanmaya tanıklık edecek bir çağ olacaktır."

Ancak Gülen'e göre, yaşlı dünyamızı bekleyen bir de kaçınıl-

maz kriz var. Gülen, 2003 yılı temmuz ayındaki iki ayrı konuşmasında şöyle diyor: "Dünyayı etkileyecek bir kriz dünyanın kaderinde görünüyor. Ne zaman ortaya çıkacağı bilinmeyen bu krizle insanlık bir akıbet tehdidiyle karşı karşıya gelecek."¹⁷⁹

Gülen'e göre, Türk insanının dünyanın dört bir tarafında yaptığı faaliyetler, bu büyük krizde insanlık için âdeta birer sığınak olacaktır. Örneğin dünyanın her köşesindeki okullar, gelecekte yaşanacak bu büyük fırtınada insanların sığınacakları mekânlar olacaktır. Daha 1990'lı yıllarda, "Türk insanı kutuplara kadar gidip okul açmalıdır" diyen Gülen, "Keşke bugün sayıları yüzlerce olan okullar binlerce olsaydı" sözlerini kullanıyor.

1990'lı yılların başında "Türkiye'de bu nüfus çok fazla, on milyon insan yurtdışına gitmelidir" diyen Gülen, 28 şubat 2005 günü yaptığı konuşmada ise şöyle diyor: "Elimden gelse, Türkiye'den bir milyon insanın yollara düşüp göç etmesini sağlarım." Bu, gelecekte dünyada olması muhakkak gibi görünen fırtınalara karşı "dalgakıranlar" ve "sulh adacıları" oluşturmak için yapılacak bir göçtür:

"Eğer gerçekten Huntington'un iddia ettiği gibi geleceğin dünyasında bir medeniyetler çatışması yaşanacaksa, eğer böyle bir dalga kabarmış geliyorsa, yapılacak şey, bu çatışmayı yaşamadan önce önüne daha büyük bir dalgakıran koyarak o dalgayı parçalamaktır. Bunun için âdeta cihat (seferberlik) ilan edilmelidir."

Bugün dünyanın dört bir tarafında değişik milletlere mensup binlerce kişi Türk insanına, "Müslümanlığı bize siz tanıttınız ve sevdirdiniz" diyor. Çünkü bu insanlar, Müslüman'ın kan dökücü, kavgacı, fesat ve çıkarıcı olmadığını Türk insanı sayesinde gördüler. Eğer Türk milletinin, insanlık tarafından bu şekilde beğenilen bazı değerleri varsa, hatırı sayılır bir kültür mirası varsa, Türk insanı daha çok yere göç ederek daha çok insanla bir araya gelerek, onlara da "Müslümanlığı bize siz tanıttınız ve siz sevdirdiniz" dedirtmelidir. Onlar da Müslüman'ın kan dökücü, kavgacı, fesat ve çıkarıcı olmadığını görmelidir. Gülen, 28 Mayıs 2008 günü şöyle diyor: "Çaldığımız enstrümanlardan, musikiye ve dine ait değerlere kadar, bunların hepsi evrensel değerlerdir. Hiç kimseyi bu yüksek değerlerden mahrum etmeye hakkımız yoktur."

2006 başında Gülen'i ziyaret eden Chicago Üniversitesi öğretim üyesi Profesör Scott Aleksander, üzerinde Hazreti Peygamberin isminin yazılı olduğu bir kristal pırlanta hediye etti. Profesör Aleksander, Gülen'e bu hediyesini verirken, "Bana Hazreti

179. Gülen'in 14 temmuz 2003 ve 23 temmuz 2003 tarihli konuşmalarından.

Muhammed'i siz sevdirdiniz. Ben hediye olarak size onun adını getirdim. Arkadaşlarınızı gördüğüm zaman, sahabeyi görüyor gibi oluyorum" dedi.

Gülen'e göre, dünyanın dört bir tarafında insanlar en az 40 yıl Türk insanının öncülük ettiği faaliyetleri seyredecek, beklentisiz ve sadece Allah'ın rızası için yapıldığını göreceklerdir.

Gülen, 12 Mayıs 2008 günü Türk insanına yine dünyanın dört bir tarafına bu amaçlarla göç etme çağrısında bulundu: "Türkiye'de yeteri kadar düşünen kafa var, birkaç milyon insanın kendi değerlerimiz hesabına dünyaya açılması bir kayıp olmaz, aksine hem ülkemiz hem de insanlık adına büyük yarar sağlar."

Gülen, yıllardır Almanya, Fransa, Hollanda gibi ülkelerde yaşayan ve bu ülkelerde iş kurmuş olan Türklerin de, yeni bir ülkeye göç edebileceklerini belirtiyor.

Gülen, Türk insanının tarihten ve Müslümanlıktan aldığı güçle yeniden dünyanın dört bir tarafında bir güven unsuru haline gelmesi gerektiğini şu hikâyeyle anlatıyor:

"12 Eylül 1980 İhtilali öncesinde bir devlet yetkilisi, o zamanlar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin bir parçası olan Özbekistan'a resmi bir ziyarette bulunur. Özbekistan, o dönemde bağlı bulunduğu Sovyetler Birliği'nin pamuk üretiminin önemli bir bölümünü karşılamaktadır. Türkiye'den giden bu yetkili, ürettiği pamuğu Rus politikası gereği, ihtiyacı olan arpa ve buğday karşılığında takas eden çiftçilerden bazılarına, 'Bu muameleyle aldatılmadığınızı nereden biliyorsunuz?' diye sorar. Özbek çiftçinin cevabı şöyle olur: 'Sosyalist aldatmaz!'"

İşte Türk insanı, Müslümanlık adına bu güveni 7'sinden 70'ine bütün insanlığın gönlüne yerleştirmek görevi altındadır.

Gülen, 1-8 Aralık 1999 tarihlerinde Güney Afrika'nın Cape Town şehrinde yapılan ve değişik inanç mensuplarının katıldığı toplantıya gönderdiği "Yeni Bir Milenyum'un Eşiğinde" başlıklı mesajında şöyle diyordu:

Bu milenyumda sözünü ettiğimiz baharın (inanç ve inanmışlar çağının) hazırlanmasında en büyük rol, kanaatim odur ki, Türkiye'ye ve Türkiye dünyaya düşecektir. ABD Başkanı Saym Clinton'm bu konuda sarf ettiği sözler, hangi maksada yönelik olursa olsun, sezilen ve kendisini göstermeye başlayan bir hakikatin ifadesinden başka bir şey değildir. O yüzden Türkiye, tarihin yüklediği bu göreve göre kendisini dizayn etmek durumundadır. Yoksa tarihin coşkun akan seli, Allah korusun, önüne bizi de katıp götürebilir.

ABD Başkanı Bill Clinton, Türkiye'yi ziyaretinde 15 kasım 1999 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada şunları söylemişti:

XX. yüzyılı anlamak için, Türkiye'nin tarihi bir anahtardır. Ancak, ben inanıyorum ki, Türkiye'nin geleceği, önümüzdeki binyılın ilk yüz yılının şekillenmesinde de son derece önemli bir rol oynayacaktır. Bugün, birkaç dakika ayırarak, buna neden böyle inandığımı anlatmak istiyorum. İnsanlar, harita çizebilmeye başladıklarından bu yana, Türkiye'nin coğrafyasının sabit gerçeklerine dikkat çekmişlerdir... Önümüzde imtihan edilmemiş yeni bir yüzyıl bulunmaktadır. Bu büyük bir fırsattır. Türkiye, daha fazlasını yapabilir. Sizin örneğinizle ve sizin çabanızla, Türkiye dünyanın ilham kaynağı olabilir.

Bilkent Üniversitesi'ndeki Fethullah Gülen tezi

Fethullah Gülen bugün eğer Türkiye'de ve dünyada en etkili liderlerden biriye, bunun arkasında işte yetmiş yıllık böyle bir hayat hikâyesi var.

2003 yılıydı. Ege Ordu Komutanı Orgeneral Hurşit Tolon, komutanlığın İzmir'deki karargâhında 36 yıldır Gülen'i tanıyan bir gazeteci olan Halit Esendir'le konuşuyordu. Orgeneral Tolon'un Esendir'e söylediği şey şuydu: "Bir cami hocası olan Fethullah Hoca'nın yanında bu kadar üniversite mezunu kapasiteli insan nasıl olur? Bunu anlayamıyorum."

Aslında Gülen, pek çok insanın kafasındaki işte bu "hoca" imajını yıktı. Çünkü Gülen, hayatının hiçbir döneminde sadece klasik bir cami hocası olmadı. 30 yıl cami kürsülerinde vaaz vermesi onun hayatının sadece bir bölümüydü.

1990'lı yılların başında Paris-Lyon arasında ilk seferini yapan hızlı trende seyahat eden, Londra'daki uçak müzesini gezen, Roma'da Rönesans dönemi eserlerini inceleyen, ABD'de uzay üssü NASA'yı ziyaret eden, "Geleceğin TÜRKSA'larım kurmalıyız" diyen, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği için Papa'dan destek isteyen kişi Gülen'di.

1990'lı yıllarda radikal kimliğiyle tanınan bir kişiye, "Fethullah Hoca çok güzel şeyler anlatıyor. Entelektüel seviyesi son derece yüksek. Fakat sinekten bahsettiği kadar İslam devletinden bahsetmiyor" dedirten, Ankaralı bir işadamına, "Hoca ama Aristo'yu yorumlayacak kadar, Montesquieu'den bahsedecek kadar bilgili olması insanı şaşırtıyor" dedirten kişi Gülen'di.

1990lı yıllarda Gülen'in arkadaşlarından Profesör Suat Yıldırım'ın kızının düğünü vardı. Fethullah Gülen de düğündeydi. Düğüne katılanlardan biri de o tarihte Yüksek Öğretim Kurulu üyesi olan ve günümüzde Devlet bakanı olarak hükümette görev yapan Profesör Said Yazıcıoğlu'ydü. Yazıcıoğlu Gülen'i görünce yanında bulunan Profesör Şerif Ali Tekalan'a dönerek şöyle dedi: "Hocaefendi ütülü pantolon giyiyor. Ütülü pantolon giyeceğini hiç tahmin etmezdim." Oysa Gülen, normal günlük yaşamında evde otururken bile ütüsüz pantolon giymeyen bir insandı.

Üstelik, daha 1950li yılların başında Erzurum'da öğrenciyken, giyimine çok dikkat ettiği için medrese arkadaşları kendisine şöyle diyordu: "Arkadaş biraz takva sahibi olsana." Medrese arkadaşları ütülü pantolonu "takvaya" aykırı buluyorlardı, ancak Gülen'e göre dindar bir insanın imkânları ölçüsünde düzgün giyinmesi takvanın ta kendisiydi. Gülen 1950li yıllarda sadece ütülü pantolonuyla değil, okuduğu romanlarla da medrese arkadaşlarını şaşırtmıştı.

Yıllarca Türkiye Bilimsel Teknik Araştırmalar Kurumu TÜBİTAK'ın yayımladığı *Bilim ve Teknik* dergisinin en iyi okurlarından biri olan, TÜBİTAK'ın "bilim ve teknik serisi" olarak yayımladığı kitapları okuyan kişi Gülen'di.

ABD'de ikamet ettiği Pennsylvania bölgesinde 17-18 yıl arayla mayıs aylarında yağmur yağınca çıkan, güneşle birlikte ağaçlara tırmanıp uçan, sonra da düşüp ölen böcekler için Gülen şunları söyledi: "Ben bu böcekleri bir dergide okumuş ve Allah'ın varlığını ele aldığım bir vaazımda anlatmıştım."

1995'te *Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerine verdiği röportajlarda Mozart'ın müziğinden, Picasso'nun resimlerinden bahseden kişi Gülen'di. "Hint müziği dünyada kadim (eski) müziklerden biridir. Ganj havzasındaki sesler, sedalar çok engin, insana çok tesir eder. Klasik Batı müziği de çok hoşuma gider" diyen kişi Gülen'di. Bir gün Emile Zola'nın *Gerçek* romanından, bir başka gün Sartre'm *Bulantı* romanından bahseden; Dostoyevski'nin bütün kitaplarını okuduğunu söyleyen kişi Gülen'di.

Gülen, bir dönem Erzurum'da "Ve İnsan Aldandı" adını verdiği bir roman yazmaya başladı. Yazdığı kısımları Erzurum'daki yakın arkadaşlarından Cevdet Bilican'a¹⁸⁰ okutan Gülen, ondan teşvik edici sözler gelmeyince bu romanı yarıda bıraktı. Gülen'in ABD'de yaşadığı evin duvarlarına asılmış levhaların birinde "Ve

180. Emniyet Genel Müdürlüğü yapan Necati Bilican'ın ağabeyi olan Cevdet Bilican, müftüydü ve bir trafik kazasında hayatını kaybetti.

İnsan Aldandı" yazısı yer alıyordu. Gülen, 23 kasım 2007 günü konuklarıyla sohbet ederken, "İlahiyatçılar roman okumuyor" dedikten sonra ilahiyatçı olan yakın arkadaşı Necdet Başaran'ı işaret ederek şöyle dedi: "Keşke bin tane roman okusaydı."

Binin üzerindeki vaaz kaseti bugüne kadar milyonlarca adet satan, aynı zamanda yüzlerce yazı ve şiir yazan Gülen'in 66 adet kitabı 2007 yılı itibarıyla 5,5 milyon gibi bir satış rakamına ulaştı. Gazetelerin bugüne kadar okurlarına promosyon olarak verdiği yüz binlerce Gülen kitabı bu 5,5 milyon rakamına dahil değildi.

1998 yılında verdiği bir röportajda, "Hafızamda 2 000 civarında şiir var" diyen, 2008 yılında kütüphanesindeki Türk divan şiiri kitaplarını anlatırken, "Bende 40 tane Divan var" diyen kişi Gülen'di. Bir gün *Babü'de Aşk* kitabının yazarı edebiyat profesörü İskender Pala'ya, "Gazetede yazılarınızı özledim" diyen, bir başka gün öğrencilerine, "Keşke içinizden edebiyatla uğraşan birkaç kişi olsa. Yoksa bahçemdeki gölgesi bile olmayan kavak ağaçlarından ne farkınız kalır?" diyen kişi Gülen'di.

Bir edebiyat profesörüne göre, Gülen'in vaazlarındaki gücü onun edebiyatından geliyor, edebiyat ve şiir Gülen'in karizmasına çok şey katıyor. Öğrencilerine göre Gülen'in en çok sevdiği şeylerden ikisi edebiyat ve tarih sohbeti yapmaktır.

Edirne yıllarında Selimiye Kütüphanesi'ndeki kitapların önemli bir bölümünü okuyan, hafızasındaki binlerce hadis ve hadis rivayetçilerinin isimleriyle birlikte, Roma tarihindeki pek çok kralın, Romalı komutanların isimlerini de bilen kişi Gülen'di.

Hazreti Peygamberin sözlerini konu alan hadis bilimi alanında bir otorite kabul edilen Gülen'in hafızasında binlerce hadis olduğu söyleniyor. Hadis biliminde, bir hadisin Hazreti Peygamber'e atfedilebilmesi için, bu sözün nakledicileri olan kişilerin Hazreti Peygamber'e ulaşana dek bilinmesi gerekiyor. Gülen, şaşırtıcı bir şekilde, her bir hadisin bu nakledici zincirlerim isim isim bildiği gibi, sahabelerin şecerelerim, mesleklerini, akrabalarını sayıyor. Hadisleri rivayet eden binlerce kişiyi, örneğin yüzündeki çile, saçının rengine kadar söyleyebiliyor.

1960'lı yıllarda bir kamp sırasında yakaladığı yılanı tutup sallayarak belini kıran Davut ismindeki öğrencisine, "O hayvanı öldürmeye ne hakkın vardı?" deyip ceza olarak bu öğrencisiyle bir süre konuşmayan kişi Gülen'di. Yine bir kamp yerinde, etrafı kuşatan bir tür haşerata karşı önlem için ilaç kullanılacağı zaman Gülen, "Bu hayvanların canına kıymaya hakkımız yok" diyerek

kampın yerini değiştirdi. Kampın yerini değiştirmek demek, çadırların sklp yeniden kurulması, tuvalet çukurlarının yeniden kazılması demektir. Yeni kampın bu zorluklarına rağmen, Gülen o böcek ve sineklerin yaşamasına öncelik verdi.

1990'lı yıllarda Türkiye'nin değişik yerlerinde yanan ormanları yeniden ağaçlandırmak için girişimlerde bulunan Gülen, "evreye sahip çıkmak, ekolojik dengeyi korumak ve kollamak Müslüman'ın asli görevleri arasındadır. Bu, dini, milli, vatani bir görevdir" diyordu. Gülen şöyle devam ediyordu:

"Ağaç dikmek, bende ıstırap derecesine varan bir arzudur. Memleketin verimli arazilerini böyle çorak görünce çok üzülüyor ve üzüntümü ifade edecek kelime bulmakta zorluk çekiyorum... zm, bu milletin her ferdine ağaç diktirmektir. Evlenen her ifte, askere giden her gence, liseden mezun olan ve üniversiteyi kazanan her öğrenciye, göreve başlayan her memura, bir işe giren herkese, emekli olan bir insana ağaç diktirilmeli ve bu toplumda bir ahlak haline getirilmelidir... Keşke herkes hayatında en az on tane ağaç dikse."

1949-66 yılları arasında Galatasaray'da oynamış olan Türk futbolunun simge isimlerinden Turgay şeren'e¹⁸¹ "Ben eskiden Galatasaraylıydım. Malarınızı seyrederdim" diyen; Profesyonel Futbolcular Demeği'ni ziyaret eden, derneğin yöneticilerini yemekte ağırlayan kişi Gülen'di.

1982 yılında Ankara'da bir grup niversite öğrencisiyle sohbet ederken, Abdi İpekçi'nin gazeteciliğinden söz eden, 1980li yılların sonunda "Türkiye'de fikir gazetelerinin bir milyon adet sattığı günler gelecek" diyen kişi Gülen'di. Gülen, gazeteci Fehmi Kuru'yla sohbet ediyordu. Kuru, "Türkiye'de fikir gazetesi 100 000 satarsa çok iyi bir rakam" deyince Gülen şu cevabı verdi: "Fehmi Bey, Türkiye'de bir fikir gazetesinin bir milyon tiraj aldığım da göreceksiniz."

1994 yılındaki bir konuşmasında, bölgesel güç olmak isteyen bir Türkiye'de Avrasya bölgesine de hitap eden bir haber ajansının önemini anlatan, 2004 yılında kendisine ziyaret eden bir haber ajansının yöneticileriyle görüşürken yine aynı şeyi söyleyen ve "Kehkeşanlara bile istasyon kuran" diyen kişi Gülen'di. Keh-

181. Galatasaray Lisesi mezunlarından olan Turgay Seren bu görüşmede Gülen'e, "isimimi Atatürk koymuş. Bebekken beni kucağına alıp adı Türkay' olsun demiş. Ama Türkay'ı telaffuz edemediklerinden Turgay olarak kalmış" dedi. Röportajımızda Gülen, Budapeşte'de oynanan bir milli maçı hatırladığını söyledi. 29 nisan 1962'de Budapeşte'de oynanan Türkiye-Macaristan milli maçında, Türkiye'nin kalesinde Galatasaray kaptanı Turgay Seren vardı ve Macaristan maçı 2-1 kazandı.

keşan, gökyüzündeki yıldız kümesi demektir. Aynı haber ajansının yöneticileri 2006 yılında Gülen'i tekrar ziyaret ettiklerinde Gülen aynı şeyi söyledi.

Gülen, zaman zaman dile getirilen, "Bütün bu projeler bir cami hocasının kafasından mı çıktı?" sorusuna şu cevabı veriyor:

"Bazıları diyorlar ki 'Bu büyük bir proje. Bir cami hocasının kafasından çıkmış olamaz.' Tahkir etmek için böyle diyorlar. Doğru. Ben hayatımın hiçbir döneminde bu faaliyetlerin benim projem olduğunu benim kafamdan çıktığını iddia etmedim ki. Bu türlü iddialardan Allah'a sığınırım. Bu her şeyden önce Allah'a karşı bir küstahlık ve saygısızlıktır."

Gülen bu konuyu şöyle noktılıyor: "Bunların hepsi Allah'ın lüt-fudur, Allah'ın ihsanıdır."

Bilkent Üniversitesi'nde, Siyasal Bilimler ve Kamu Yönetimi Bölümü Başkanı Profesör Metin Heper'in gözetiminde 1997'de hazırlanan "Fethullah Gülen'in İslam ve Demokrasi Konusundaki Fikirleri" başlıklı mastır tezinde şöyle deniliyor:

İslam'ın Fethullah Gülen tarafından yeniden yorumlanması, Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi için bir destek oluşturmaktadır... Fethullah Gülen, Türk Müslümanlığı tezini geliştirmiş bulunmaktadır. Bu kavramın dilimize girmesi, çoğulcu ve özgürlükçü Anadolu Müslümanlığını İslam'ın politize edilmesinin karşısına çıkarmaktadır. Fethullah Gülen, İranlıların ve Türklerin İslam'ı yorumlamaları birbirinden farklı olduğu için Türkiye'nin hiçbir zaman bir İran olamayacağı düşüncesindedir. O bir milletin kültürünün İslam'ın yorumlanmasında anahtar rol oynadığı görüşünü savunmaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi'nden Siyasal Bilimler Profesörü Ali Yaşar Sarıbay, Fethullah Gülen'in diyalog, dogmalarla savaş ve faydasız bir Batı düşmanlığını reddetmesi düşüncelerinin önemine parmak basıyor.

Bu tezi Berrin Koyuncu isimli öğrenci hazırladı ve tezin İngilizce orijinal ismi şöyle: *"Fethullah Gillen's Views on İslam and Democracy."*

Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Profesör Nilüfer Göle yönetiminde aynı yıl benzer bir çalışma yapıldı. Uğur Kömeçoğlu isimli öğrencinin "Fethullah Gülen Cemaati Hareketi" başlığıyla hazırladığı bu yüksek lisans tezinde şu sonuca varılıyor:

Hareketin başarısı, Müslümanlığı en öznel düzeyde yeniden tanımlama çabası ile radikalizm karşıtı tutumunda yatmaktadır.

Tezde, bu işe gönül veren "adanmışlar"ın belirleyici özellikleri ise şöyle sıralanıyor:

Ferdi olarak dindardırlar. Geleneksel Müslümanlıktan uzaklaşarak ruhları dönüştürme misyonunu kendilerine ideal edinen toplumsal aktör olma çabası içindedirler. Bunu yaparken, aktif siyasetten uzak olup, "ötekileştirme" ve "karşılaştırma" unsurlarını zayıf tutma gayreti içindedirler.

12 Mart 1971 döneminde, sekiz üniversitesi olan 35 milyonluk nüfuslu Türkiye, öğrenci olaylarıyla tam bir kaosun içine sürüklendi. 1979'da üniversitelerdeki öğrencilerin sayısı 168 000'di. Üniversitelerdeki sağ sol kavgaları 1980'de yine Türkiye'yi esir aldı.

1990'lı yıllarda ise 50'nin üzerinde üniversitesi ve 1 300 000¹⁸² üniversite öğrencisi olan 65 milyonluk Türkiye, yemden öğrenci olaylarına teslim olmadıysa bunda Bilkent ve Boğaziçi'deki tezlerin ortaya koyduğu Fethullah Gülen anlayışının ne kadar katkısı oldu?

Bu soruya, Gülen'den klasik İslam eserleri dersi alan ve Gülen üzerine *Geleniğin Modern Çağa Tanıklığı* ismiyle 400 sayfalık bir kitap yazan Enes Ergene şu cevabı veriyor:

Gülen'in ufku, birçok radikal insanı tedavi etti. Gülen, modern çağın ideoloji üreten ve sürekli toplum kurup, toplum yıkan ideologlarından değil. Hiçbir zaman toplumun kılcal damarlarıyla oynamadı. Oysa bütün ideologlar tıpkı bir hovarda gibi sorumsuzca, haylazca bunlarla oynarlar... Gülen'in hizmet anlayışı ciddi bir adanmışlık ruhunu gerektiriyor. Normal bir dindarlık böyle bir fedakârlığı kaldırmaz. Zira böyle bir dindarlığın sınırları bellidir. Namaz, oruç, hac, zekâtın her birinin bir sınırı, miktarı ve ölçüsü vardır. Gülen'in hizmet tanımlaması daha geniş ve sürekli bir durumdur. Yalnızca dini temelle değil, milli, insani, ahlaki ve evrensel değerlere dayanıyor. Devletin ve milletin temel değerlerine ve toplumsal ilişkilere yönelik rasyonel bir tutum izliyor. Hizmet insanı denilince, bu perspektifi, fedakârlığı ve adanmışlığı kucaklayabilen geniş yürekli insan kastediliyor.

İki MİT yöneticisinin sözleri

Sol gelenekten gelen bir siyasetçi olan Bülent Ecevit, Gülen'in tutuklanması talebini reddeden İstanbul ve Ankara'daki Devlet

182. Üniversitelerdeki toplam 1 300 000 öğrenci sayısı 1999 yılına ait rakamdır.

Güvenlik Mahkemesi hâkimleri Gülen'in beraat kararını onaylayan Yargıtay 9. Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu üyeleri, Savcı Nuh Mete Yüksel'in tezlerine destek vermediler.

Yüksel'in Gülen aleyhine davayı açmasından sadece iki ay sonra, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı Şenkal Atasagun, dört büyük gazetenin Ankara temsilcisini MİT'in Ankara'daki merkezine çağırıp röportaj verdi. MİT müsteşarı şöyle diyordu:

"Muhtelif hesaplamalara göre Türkiye'deki şeriat isteyen kişilerin oranı yüzde 5-8 arasında. Türkiye'de bir şeriat devleti kurulmasının başarı şansı yüzde sıfır."

Müsteşarın bu sözleri o dönemde *Hürriyet* gazetesi Ankara temsilcisi olan Sedat Ergin'in 28 kasım 2000 tarihli köşesinde yer aldı.

2000 yılı itibariyle devletin istihbarat organı, "Türkiye'de bir din devleti kurulması ihtimali yüzde sıfır" diyordu. Türkiye'nin önde gelen birkaç üniversitesinden biri olan Bilkent'te Fethullah Gülen araştırması, "Fethullah Gülen'in görüşleri Türkiye'de demokrasinin yerleşmesine destek veriyor" sonucunu vermişti. Boğaziçi'deki tez aynı sonucu vermişti.

Demek ki, üniversite ve MİT'in bulguları ile Savcı Yüksel'in iddiaları örtüşmüyordu.

Halen görevde olan bir üst düzey MİT yöneticisi, Ankara'da görüştüğü gazetecilere şunları söyledi:

"Fethullah Gülen grubu Doğu'da, Güneydoğu'da köy köy dolaşıp insanlara kurban eti veriyor, insanların sağlık sorunlarıyla ilgileniyor. Terör sorunu böyle çözülür. Ne Fethullah Gülen'in aleyhinde olmaya ne de onun samimiyetini sorgulamaya hakkımız var."

Gülen 2006 yılında Batı illerinde yaşayan insanları, her türlü imkânlarıyla Güneydoğu'yla bütünleşmeye çağırıyordu. Gülen'in bu çağrısı üzerine Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde âdeta bir seferberlik başladı. Yüzlerce işadama ve esnaf aileleriyle birlikte Kurban Bayramlarını Güneydoğu illerinde geçirdi. Bu kişiler, binlerce aileye kurban eti ve yardım dağıttı.

2007 yılındaki Kurban Bayramı'nda aynı görüntüler yaşandı. Gülen, bu faaliyetlerin görüntülerini ABD'de televizyon haberlerinden izleyince, "Allah gelecek seneye kadar hayatta bırakırsa, elime yardım poşetlerini alıp o kardeşlerimin arasına katılmayı çok arzu ederim. Güneydoğu'da gezip dolaşmak isterim" dedi. Onun bu sözlerini, Kurban Bayramı'na denk gelen 2008 aralık ayı itibariyle Türkiye'de olacağı biçiminde yorumlayanlar oldu.

Fukuyama: "Türkiye çözümünü buldu"

Dünya çapında üne sahip ekonomi dergisi *Forbes*, 2008 yılı ocak ayında portresini yayımladığı Fethullah Gülen için, "Modern dünyada tüm Müslümanlara ilham veren vaiz" deyimini kullandı. *Forbes*, "Gülen, Müslümanlara kendilerine sunulan tüm fırsatları değerlendirmelerini öğütlüyor" diyordu.

Savcı Yüksel, Türkiye'nin güncel sorunlarının tartışıldığı Abant Toplantılarını bile suç olarak göstermişti. Oysa *Milliyet* gazetesi yazarı Taha Akyol'a göre Abant Toplantıları öylesine önemliydi ki, İslam tarihinde siyasi laikliği İslam itikadı (inancı) açısından onaylayan ilk bilimsel toplantıydı.¹⁸³

"Dünyada yaşayan 100 büyük entelektüel" listesinde yer alan *Tarihin Sonu* kitabının yazarı siyaset bilimci Francis Fukuyama, Washington'da yapılan Abant Toplantısı'nda şöyle diyor: "Bence Türkiye'nin bulduğu çözüm diğerlerine örnek bir model olabilir. Toplumun dindar olması demokrasi ve laiklik ilkesiyle çelişmez. Türk toplumundaki evrim uzlaşma yönündedir."

Fethullah Gülen'le 1990'lı yıllarda röportaj yapan İtalyan gazeteci Michele Zanzucchi, gidip gördüğü Gürcistan'daki Türk kolejini şöyle anlatıyor: "Tamamen Hristiyan bir ülkede ve öğrencilerin tamamına yakını Hristiyan ailelerin çocuğu olmasına rağmen Müslüman öğretmenler bu insanlara hizmet veriyor. Hem de arada hiçbir ırk bağı olmadan."

Dünyanın dört bir tarafında yüzlerce Türk okulu açılmasının üzerinden 16 yıl geçti. Nasıl ki Galatasaray Lisesi ve Robert Kolej gibi okullar Türkiye'nin Batı'ya açılan pencereleri olduysa, bugün Türk okulları bulundukları ülkeler için Türkiye'ye açılan birer pencere konumunda bulunuyorlar. Şimdiye kadar 110 ülkede on binlerce öğrenci bu Türk okullarından mezun oldu.

ABD Başkanı Bill Clinton, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada Robert Kolej'i şöyle anlatmıştı: "1863 yılında, Amerika Birleşik Devletleri dışındaki ilk Amerikan koleji (Robert Kolej) kapılarını Türkiye'nin gençlerine açtı. Boğaziçi kenarında bulunmasına izin verilen tek yabancı enstitü buydu. Bu okuldan Sayın Ecevit'in mezun olmuş bulunmasından gumr duyuyorum."

Yıllarca Türkiye'nin siyaset ve kültür hayatına, Türk ekonomisine yön veren insanların çoğu, Robert Kolej, Saint Joseph, Saint-Michel, Notre-Dame de Sion, Alman Lisesi, Avusturya Lisesi gibi yabancıların İstanbul'da açtığı okullardan mezun oldular. Tansu

183. Taha Akyol'un 25 haziran 1999 tarihli *Milliyet* gazetesinde yayımlanan yazısı.

Çiller ve Bülent Ecevit gibi siyasetçiler, Rahmi Koç, Cem Boyner, Nejat Eczacıbaşı, Mustafa Koç gibi işadamları İstanbul'daki Robert Kolej'den mezun oldular. Nazlı Ilıcak ve Mehmet Altan gibi aydınlar İstanbul'daki Fransız okullarından mezun oldular. İşadamı Bülent Eczacıbaşı İstanbul'daki Alman Lisesi, Profesör Toktamış Ateş¹⁸⁴ yine bir Alman okulu olan Avusturya Lisesi mezunuydu. Cem Karaca Robert Kolej, Barış Manço Galatasaray Lisesi mezunuydu. Galatasaray Lisesi, "Batı'ya açılan pencere" sloganıyla tarihe geçti. Bu aydınlar, işadamları ve siyasetçiler Hıristiyan olmadılar, ama yüzleri Batıya dönük insanlar oldular.

Sibirya'da yayımlanan *Viremya* gazetesinin Rus bayan muhabiri Elena Vetrova, 13 ocak 2001 günü şunları yazmıştı:

Bizde, yani Rus halkı içinde Türk kelimesinin neden kırıcı ve insanı küçük düşürücü bir kelime olduğunu anlamıyorum. Küçükken okulda kompozisyon yazdığımız zaman eğer kötü yazarsak bize "Seni gidi Türk" diyorlar ve iki veriyorlardı. Evde yaramazlık yapınca annemiz, babamız bize, "Seni Türklere vereceğim" diyorlardı. Ve o zamanlarda Türkleri çok kötü tanıyorduk. Ne zamanki bizlere daima kötü olarak tanıtılan bu Türkler buraya geldi, o zaman biz onları daha yakından tanımaya başladık. Türkler için Sibirya çok uzak ve ulaşılmaz bir yer olarak bilmiyormuş. Buraya gelmeden önce burada ge-yiklerin dolaştığını, kızaklarla yolculuk yapıldığını zannediyorlarmış.

Gülen 1997 yılı ocak ayında, hemen hemen bütün komşuları güvenlik sorunları olan Türkiye'nin çevresinin tamamen dost ülkelerle kuşanması gerektiğini anlatırken, "Ermenistan ve İsrail'de bile okullar açılmasını desteklerim" diyordu. Böylece Türkiye'nin de içinde olduğu bu bölge bir barış adası olacak ve kelebek etkisiyle bu bütün bölgeye yayılacaktı. Bir diğer konuşmasında okul açılabilen ülkeler olarak Yunanistan, Suriye, İran ve Irak'ı da sayan Gülen şöyle diyordu: "Ermenistan'da okulumuz

184. Avusturya Lisesi mezunu olan Profesör Toktamış Ateş şöyle diyor: "Ben Almanca eğitim veren bir Alman okulunda, Avusturya okulunda okudum. Almanların ırkçılığına, Nazizmine, otorite merakına fevkalade kızmama rağmen, içimin bir yerlerinde Cermen (Alman) ruhunun yaşadığını hissedirim. Ve çok garip yerlerde birdenbire Almanya'ya ya da Almanca konuşulan dünyaya duyduğum sevgi ortaya çıkar. Bir Alman takımı ile bir Fransız takımın maçında hiç farkına varmadan Alman takımını tuttuğumu hissetmişimdir." Galatasaray Lisesi mezunu Profesör Niyazi Öktem, "Bizim için frankofon, Fransızca konuşan Fransız kültürüne vâkıf ve frankofil derler, Fransız hayranı derler" derken: bir başka Galatasaray Liseli olan Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi eski Başkanı Sinan Erdem'in sözleri şöyleydi: "Ben Galatasaray'da okudum, Fransızca ve İngilizce öğrendim. Bu iki lisani bilmesem, ne kadar bilgili olsam da başarılı olamazdım."

olmasını çok arzu ederim. Çok eski dönemlerde Ermenistan'da bir okulumuz açılsaydı, şimdi aramızda bu sorunlar olmazdı. Suriye'de okulumuz olsaydı, Suriye'yle aramızda problem olmazdı."

İsviçreli profesörün elindeki Gülen kitabı

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD, dışarıdan gelen öğrencileri daha sıkı kontrollere tabi tutunca, 2005 yılında itirazlar yükseldi. İtirazcılardan biri, "dünyada yaşayan 100 büyük entelektüel" listesine alınan ve pek çok kitabı Türkçeye de çevrilmiş olan *New York Times*'m köşe yazar Thomas Friedman'dı. Friedman şöyle diyordu:

Dünyanın her bölgesinden ABD'ye okumaya gelen bu zeki öğrenciler, bizim çocuklarımızla rekabet ediyor. Bu rekabet duygusu, bizim öğrencilerimizin daha çok çalışmasına ve daha başarılı olmasına sebep oluyor. ABD'ye yapılacak en büyük kötülük, bizim çocuklarımızın tembel olmasını engelleyen bu yabancı öğrencilerin ülkemize girmesine kısıtlamalar getirmektir.

Tıpkı ABD'ye bu öğrenci akını gibi, dünyanın dört bir tarafındaki Türk okullarını bitiren öğrenciler Türkiye'deki üniversitelere akın edince, böyle bir sonuç doğdu. Çünkü bu öğrenciler, Türk kolejlerinde okuyabilmek için yansın binlerce kişi arasından seçilmiş zeki çocuklardı. Örneğin 1994 yılında Kırgızistan'daki Türk okullarının 1 500 kişilik kontenjanı için başvuran öğrenci sayısı 22 000'di. 1996'da Kazakistan'daki Türk okullarında okumak için 20 000, 1997'de 15 000 öğrenci başvurdu, oysa 1996'da kontenjan sadece 1 200, 1997'de ise sadece 1 000 kişilikti.

Örneğin, 1997'de Boğaziçi Elektrik-Elektronik Bölümü'nde birinci olan kişi, Tacikistan'daki Türk kolejinden mezun olmuş bir öğrenciydi. Artık Boğaziçi Üniversitesi'ne kaydolun Kamboçyalı gençler vardı. ODTÜ'ye kaydolun Arnavut gençler vardı. İstanbul'a, Ankara'ya, İzmir'e üniversite okumaya gelen Moğol gençler vardı.

Kazakistan ve Moğolistan'daki Türk kolejlerim ziyaret eden Cenevre Üniversitesi Öğretim Üyesi Profesör Piene Montandon, Moğolistan'da bir pazaryerini gezerken, Türk okulunda okuyan üç Moğol öğrenciyle karşılaşmıştı. Mükemmel bir İngilizceye sahip bu çocuklar, tıp ve mühendislik dallarını tercih edip üniversiteyi Amerika'da değil de Türkiye'de okumak istediklerini söylemişti.

70 yaşındaki Montandon, Moğolistan'daki Türk okulları için şöyle diyordu:

"Ben orada çölün ortasında bir İsviçre gördüm. Bu profesyonellik, Türkiye'nin tarihi ve kültürel mirasından geliyor... Bu Türk kolejleri, Avrupa'ya Türk işçi akınının yaşandığı 1960'lı yıllarda başlamış olsaydı, bugün Avrupa Türkiye'ye muhtaç olacaktı."

Atatürk, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Montandon'un dedesini eğitim danışmanı olarak Türkiye'ye davet etmişti. Ancak dedesi, eşinin karşı çıkması üzerine o yıllarda Türkiye'ye gelememişti. Türkiye'ye gelip bu gelişmelere tanıklık yapmak, torun Montandon'a kismet olmuştu.

İstanbul'a gelip Gülenle görüştüğünde, "Moğolistan'daki genç Türk öğretmenleri gördüm. Onlara bu fedakârlık ruhunu nasıl vermişsiniz hayret ettim" diyen İsviçreli profesör, Gülen'in *Yitirilmiş Cennete Doğru* kitabını okuyunca tepkisi şöyle oldu:

"Bu kitap benim eğitimimle uyumlu bir ahlak dersi. Bu dinamik ve yenileştirici İslam'ın bugünün Avrupası'nda şüphesiz yeri vardır."¹⁸⁵

185. Profesör Şerif Ali Tekalan'la yapılan görüşmenin notlarından. Profesör Tekalan, Profesör Montandon'la 1980'li yılların başında İsviçre'de başlayıp günümüze kadar süren ilişkisini *İsviçre'den Moğolistan'a* adını verdiği kitabında anlatıyor.

Faruk Mercan

1971'de doğan Faruk Mercan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1993'te gazeteciliğe başlayan ve Türkiye'nin yakın tarihi üzerine çalışmalar yapan Mercan'm daha önce Doğan Kitap tarafından yayımlanan altı kitabı var: *Susurluk Prensleri, Niso, Boğazdın Şövalyesi, Apolet Kılıç ve İktidar, Savaşçının Dönüşü, Onlar Başroldeydi.*

Fethullah Gülen

Faruk Meroan

Fethullah Gülen neden 1982'de öleceğini düşünüyordu?

Gülen, 1986'da Burdur'da gözaltına alındığında Turgut Özal ne yaptı?

Kenan Evrene Gülen'in vaaz kasetlerini dinleten kimdi?

Gülen, Aziz Nesinin ölüm haberini aldığında ne tepki verdi?

Gülen, İlhan Selçuk ve Orgeneral Çevik Bir'e neden mektup yazdı?

İzmir'de Gülenle görüşen Jandarma genel komutanı orgeneral kimdi?

Gülen, Zeki Müren ve Aziz Nesihle neden görüşmek istiyordu?

Metin Akpınar, Gülen'e hangi konuda pişmanlığını dile getirdi?

Clinton'ın Gülen'e gönderdiği mesaj neydi, Gülen ne cevap verdi?

Gülen'in ifadesini alan Amerikalı savcının ilk sorusu neydi, Gülen'in cevabı ne oldu?

Erbakan, Türkeş ve Demirel'in siyasi destek taleplerine ne cevap verdi?

Gülen, birlikte hapis yattığı solcu gençlerden nasıl etkilendi?

1991'deki bombalı suikast girişimi nasıl önlendi?

1980'de Özal, Gülen'e Türkiye'nin geleceği için neler söyledi, Gülen'in cevabı ne oldu?

Rahmi Koç, Sakıp Sabancı ve Osman Boyner'i Gülenle görüştüren işadamı kimdi?

Gülen'in *Milliyet* ziyaretinde, Aydın Doğan ve *Milliyet* yazarlarının bulunduğu görüşmede neler yaşandı?

Başbakan Ecevit 1999'da neden ABD'ye gitmesi için Gülen'e telefon açtı?

2002'de nasıl ölümden döndü? Olayın perde arkasında neler vardı?

Gülen'e göre dünyayı bekleyen kaçınılmaz kriz ne? Bu krizde Türkiye nasıl bir rol alacak?

